T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK ANABİLİM DALI

TÖRE CİNAYETLERİNİN BASINA YANSIMALARI
(HÜRRİYET, RADİKAL, ZAMAN GAZETELERİ 2000-2006 YILLARI ARASI)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Canay UMUNÇ

Tez Danışmanı

Prof.Dr. Naci BOSTANCI

Ankara-2008

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK ANABİLİMDALI

TÖRE CİNAYETLERİNİN BASINA YANSIMALARI (HÜRRİYET,RADİKAL, ZAMAN GAZETELERİ 2000-2006 YILLARI ARASI)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Canay UMUNÇ

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Naci BOSTANCI

Ankara-2008

YÜKSEK LİSANS TEZİ İÇİN JÜRİ ONAY SAYFASI

ONAY

Canay Umunç tarafından hazırlanan *"Töre Cinayetlerinin Basına Yansımaları: Hürriyet, Radikal, Zaman Gazeteleri 2000-2006 Yılları Arası"* başlıklı bu çalışma, 31.10.2008 tarihinde yapılan savunma sınavı *sonucunda (oybirliği/oyçokluğu) ile* başarılı*......bulunarak* jürimiz tarafından Gazetecilik Anabilim / Bilim dalı *Yüksek Lisans* tezi olarak kabul edilmiştir.

[..........]
....
[Prof. Dr. Naci Bostancı]
....

[..........]
....
[Prof. Dr. Nurettin Güz]
....

[..........]
....
[Prof. Dr. Özlen Özgen]
....

ÖNSÖZ

"Töre Cinayetlerinin Basına Yansımaları: Hürriyet, Radikal, Zaman Gazeteleri 2000-2006 Yılları Arası" adlı bu çalışmada, öteden beri geleneksel bir anlayışla sürdürülen töre cinayetlerinin oluşumundaki faktörlerin incelenmesi ve basının bu olguyu ele alırken kullandığı sunuş biçimi ve özelliklerinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu çalışma ile töre cinayetlerinin basında sunumu ile ilgili bir durum tespiti ve değerlendirme yapılmaya çalışılmıştır.

Töre cinayetlerinin oluşumunda, kültür, töreler, din, ahlak, şeref ve namus anlayışı, aile özellikleri, şiddet eğilimli olma gibi birçok faktör etkili olmaktadır. Bu yüzden bu çalışmada öncelikle bu faktörlerin incelenmesi ve töre cinayetleri ile olan ilişkilerinin ortaya çıkarılması düşünülmüştür. Daha sonra töre cinayetlerinin ülkemizde ve dünyada olan boyutları, benzerlikleri, nedenleri ve bu konuda yapılan hukuksal ve sosyal çalışmalar incelenmiştir. Son olarak ise ülkemizdeki üç basın organının konu ile ilgili içerik analizleri yapılmıştır.

Çalışmaya başlarken, töre cinayetleri ile ilgili yayınların kısıtlı olması sebebiyle kaynak ulaşımında zorlandığımı söyleyebilirim. Bu sebeple, aile içi şiddet, cinayet gibi yardımcı terimlerden kaynak taraması yaparak bu konuyla ilgili kısımları tespit ettim. Ayrıca konu ile ilgili çıkmış makaleleri derlemeye çalıştım. Basın analizi aşamasında, Hürriyet, Radikal ve Zaman Gazetelerinin 6 yılda çıkmış bütün töre cinayeti haberlerinin analizini yaparak, bazılarının fotoğraflarını aldım. Bu aşamada, adı geçen gazetelerin, internette yer alan haber arşivleri, tarihleri ve zaman aralıklarını tespit edebilmek açısından faydalı oldu. Ele alınan sürenin uzunluğu nedeniyle, tezin büyük bölümünün kütüphane arşivinde oluştuğu söylenebilir.

Bu çalışmayı yaparken, benden fikir ve yardımlarını esirgemeyen değerli hocam Prof. Dr. Naci Bostancı'ya, fotoğraf çekiminde ve grafiklerin oluşumunda yardımcı olan bölüm arkadaşlarım Mesut Ballı ve Gökhan Demirkol'a, gazete taramaları esnasında yardımcı olan Milli Kütüphane arşiv çalışanlarına teşekkürü bir borç bilirim.

Canay Umunç

Kasım, 2008

İÇİNDEKİLER

İKİNCİ BÖLÜM

TÖRE NEDENİYLE İŞLENEN CİNAYETLER

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÖRE CİNAYETLERİNİN BASINA YANSIMASI

ŞEKİLLER TABLOSU

GİRİŞ

Kültür, içinde inanç, gelenek ve görenekleri barındıran, toplumdan topluma değişen, tarihsel gelişme süreci içinde yaratılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünüdür. Değişen toplum ve kültür neticesinde kültür çatışmaları da doğmaktadır. Türk geleneksel aile yapısında yetişen birçok genç kız, bir yandan popüler kültürü en yaygın biçimde iletme aracı olan medyadan etkilenip, ekranda gördüğü hayata özenebilmekte, kendini baskı altında hissettiği yaşam tarzına baş kaldırmak istemektedir. Giyim stilini değiştirdiğinde, hemen çevresinden olumsuz sinyaller almakta, içinde kaldığı ikilem içinde bocalamaktadır. Bazen kızın kot pantolon giymesi, sinemaya gitmesi, radyo dinlemesi şiddet görmesine neden olur. Cep telefonu kullandığı için şiddete uğrayanlar bile olmaktadır. Bu ailevi ve toplumsal baskılar bununla da sınırlı değildir. Kızlar evlenme konusunda da kendilerini baskı altında hissetmektedir. Kırsal aile yapısında “başlık paraları” aile ekonomisine katkı olarak görülmektedir, bu sebeple genç kızlar istemedikleri kişilerle evlendirilmek istenmektedir.

Geleneksel aile, ataerkil aile yapısına ait özellikler taşımaktadır. Bu tür ailelerde, baba hem patron hem aile reisidir. Bu aile yapısında kadın ve erkekler küçüklüklerinden itibaren eşitsiz şekilde büyürler. Erkekler, çocukken aile içinde gözlemlediği her şeyi, kendi ailesinde de uygular. Erkek çocuğa, kız çocuğundan daha çok değer verilmesi, erkeği annesinin gözünde her şeye hakkı olan, kız çocuğundan daha değer atfedilen bir birey yapar. Çünkü erkek çocuk, dünya’ya gelişiyle annesini de toplum içinde “utanmak” tan kurtarır. Baba ve annesi tarafından bir dediği iki edilmeyen erkek, büyüyünce eşini kendinden daha aşağı görmeye başlar ve kendi ailesindeki modeli sürdürür. Kadın için olumlu gelişmeler olan “eğitim seferberlikleri”, “kadın hakları sözleşmeleri”, “kadınlar için yapılan her türlü sosyal çalışmalar”, erkek için onun otoritesinin sarsılması

anlamına gelir, kadını daha baskı altına alma ihtiyacı duyar. Kadının mecburi haller dışında dışarı çıkmamasını, uzun giyinmesini, kendi sözünü dinlemesini ister.

Aile ve toplum baskısı en çok kadının cinselliği üzerinde hissedilir. Geleneksel kültürün hüküm sürdüğü bölgelerde yaşayan ya da göç etmiş, geleneksel kültürünü sürdüren ailelerde bakirelik en üst değerdir. Erkeğin şerefi ve namusu, kadının bekâreti ile ölçülmektedir. Kadın sosyal hayatta 'zayıf halka'yı temsil etmektedir. Gilmore "şeref" ve "utanç" kavramlarına yönelik araştırmalarda vurgunun cinsel rollerin sosyalizasyonuna, cinsiyet kimliğinin oluşumuna ve bunların iktidarla olan ilişkisine kaydırılmasını önermektedir. Ona göre, halen süren baskıcı erkeklik egosunun temeli bu soruların cevaplandırılmasında yatmaktadır: "Erkek için şerefin kaybı yalnızca sosyal statünün kaybı değildir; o aynı zamanda sosyal kimliğin, erkekliğin kaybıdır."[1]

Kadının namusu, cinsel olarak kendini muhafaza etmesiyle ölçülürken, erkeğin namusu kadını sakınmasıyla ölçülür. Kadın tecavüze uğrasa dahi, artık namus kirlenmiş kabul edilir. Erkeğin gözünde kirlenen sadece kadının namusu değildir, kendi onuru, şerefi de sarsılmıştır. Kadının başka birine kaçması, gönül vermesi, evlilik dışı hamile kalması hep namus, şeref meselesidir. Bu yüzden de "töre cinayetleri" gerçekleşmektedir. Kırsal toplumda ve onun değerlerini sürdüren kentsel alt sınıfta, lekelenen namusun temizlenmesi, çoğu kez kan ile olur. Daha yüksek (orta ve üst) sınıflarda namus meselelerinde genelde hukuk'a başvurulur. Mahmut Tezcan'a göre, bu fark sahip olunan değerlerin farklılığı ile örüntülüdür. İnsanların da bu değerlere bağlı olarak beklentileri değişiktir. İkincisi, üst sınıflar genelde yasa yapıcı ve uygulayıcı konumda oldukları için

---

[1] akt. Erdal Gezik, Şeref, Kimlik ve Cinayet, Kalan Yayınları, 2003, s.23.

problemleri yasalar yoluyla çözmeye eğilimlidirler. Var olan farklılıkta, maddi ve toplumsal kaynaklara sahip olmanın önemi büyüktür.[2]

Bu kültürel ve sosyal olanakların farklılıklarından dolayı, medya'nın da söz konusu "töre cinayeti" haberlerini iletirken, gönderimde bulunduğu geleneksel aile yapılarındaki değişimleri nasıl algıladığı, yorumladığı ve sunduğu şiddetin iletimi konusundaki olumlu ya da olumsuz yaklaşımı, şiddetin yayılması, çoğalması ve önlenmesi konusundaki etkisi ve işlevi hem sosyal psikoloji hem de iletişim çalışmalarında tartışma konusu olmaktadır. Bu çalışmanın konusunu da, sosyal kültürel anlam dünyasında törenin yeri ve bu bağlamda töre cinayetleri olarak adlandırılan olgunun değerlendirilmesi, örnek olaylar çerçevesinde olgunun basında ifade ediliş biçimlerinin incelenmesi oluşturmaktadır.

Çalışmanın amacı, töre cinayetlerinin oluşumundaki sosyal kültürel faktörleri değerlendirmek ve Türkiye'nin bazı basın organlarında yer alan töre cinayeti haberlerinin sunumunun ve habere konu olan cinayetlerin okuyucuya aktarılma özelliklerinin incelenmesidir.

Bu çalışmada gazetelerin töre haberlerini ele alma biçimleri, aktarma tutumları, kullandıkları dil ve görüntü sorgulanmıştır. Gazetelerin yaklaşımı üç temel düzeyde ele alınmıştır: a) Töre haberlerinin veriliş sıklığı; b) Töre cinayetlerinde olaya haber boyutu kazandıran özelliklerin neler olduğu; c) Töre cinayeti haberlerinin nasıl bir çerçevede iletildiği. Bu araştırmada ayrıca töre cinayetlerinde cinsiyet, aile, toplum ve devlet gibi toplumsal politik kategorilerin rolünün de değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

---

[2] Mahmut Tezcan, Türkiye'de Töre (Namus) Cinayetleri, Natürel Yayınları, 2003, s.12.

Töre cinayetlerinin gazeteler üzerinden incelenmesinin nedeni, bir toplumsal olgu olarak beliren ve yaygın şekilde tartışılan bu konunun olayın biçimi ile okuyucuya aktarılması arasındaki ilişkiyi açığa çıkarmaktır.

Bu araştırmanın temel yöntemi'ni içerik analizi oluşturmuştur. Ancak çok yönlü bir konunun ele alındığından dolayı, söylem analizi yöntemine de başvurulmuştur. İçerik analizi, 38 sorudan oluşturulmuştur. Bu sorularla, haberlerin kaçıncı sayfada yayınlandığı, gazetede aktarılan ölenler ve öldürenler'e ait özelliklerin neler olduğu, gazetelerin kullandıkları söylem, fotoğraf kullanım sıklığı ve şekli, konuyla ilgili diğer kaynaklarla (sosyal kurum ve kuruluşlar, emniyet birimleri…) ilgili bilgiler, uzman görüşleri, mahkeme süreci vb… çeşitli konularda cevap aranmaya çalışılacaktır.

Bu çalışma için çerçeve olarak, Hürriyet, Zaman ve Radikal Gazeteleri'nde 2000–2006 yılları arasında yayınlanan töre cinayeti haberleri alınacaktır. Hürriyet'in, 1948 yılından beri kesintisiz olarak yayınlanan ve Türkiye'nin en çok satan gazete olması, Zaman gazetesi, sağ görüşlü bir gazete oluşu ve olayları ele alış tarzının ve sıklığının sol görüşteki gazetelere göre karşılaştırılması açısından seçilmiştir. Radikal ise genel manada sol çizgide yer alması, yorum ağırlıklı oluşu, dış basının gündeme ilişkin görüşlerini yansıtması açısından inceleme kapsamına alınmıştır. Başta Posta gazetesi de inceleme kapsamı içinde düşünülmüş fakat diğer gazetelerde bulunan internet arşivi ile normal arşivin karşılaştırılma olanağı, Posta'nın bir internet arşivi olmaması nedeniyle, Posta gazetesi'nin kapsam dışı bırakılmasına karar verilmiştir.

Gazetelerin sağda ya da solda yer alışlarına ilişkin değerlendirme genel yayın çizgileri ve politik yaklaşımlarından çıkartılmaktadır. Araştırma kapsamındaki gazetelerin sınırlı sayıda tutulması zamanın kısıtlı oluşunun yanı

sıra çerçeve dışında bırakılan gazetelerin araştırmaya konu olan töre cinayeti haberlerine belirtilen gazeteler kadar yer vermediği düşüncesiyledir.

Araştırmanın belirtilen tarih aralığında alınmasının nedeni, günümüze yakın oluşu yani güncel oluşu ve son zamanlarda töre olaylarının daha sık dile getirilmesindendir. Ayrıca 2000'li yıllarda töre cinayetleri açısından toplumdaki ve medya'daki değişimleri takip edebilmektir.

Araştırmada, Amerika'da "Kadına Yönelik Şiddet Haberlerinin Sunumu" ile ilgili bir araştırmaya da Türkiye'deki durum ile karşılaştırma yapmak açısından yer verilmesi düşünülmüştür.

Dünya'da Ürdün, Fas, Suriye, Yemen gibi ülkelerde töre, namus cinayetleri sıklıkla görülmektedir. Hindistan ve Bangladeş gibi ülkelerde yakarak öldürmenin yaygın olduğu söylenilmektedir. Yemen'de Sanaa Üniversitesi'nde yapılan bir araştırmada sırf 400 kadının bu yüzden öldürüldüğü söylenmiştir. Türkiye'de de Emniyet Genel Müdürlüğü'nün yaptığı bir araştırmada, töre ve namus nedeniyle toplam 1091 cinayet işlendiği bildirilmiştir.[3]

Bu cinayetlerin bu sıklıkta işlenmesinden dolayı da basının konuya olan ilgi ve eğilimini sorgulama ihtiyacı duyulmuştur.

Bu çalışmanın başlıca kavramsal çerçevesini: "kültür", "töre", "din", "ahlak", "namus", "şeref", "aile", "saldırganlık", "şiddet", "aile içi şiddet", "cinsel hak", "hukuk" "baskı (aile ve toplum baskısı)" ve "basın" kavramları oluşturmaktadır.

[3] Töre ve Namus Cinayetleri ile Kadına ve Çocuklara Yönelik Şiddetin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan TBMM Araştırma Komisyonu Raporu, TC Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2006, s.111–112.

Kültür kavramı, bir toplumdaki bilgiyi, sanatı, örfü, ahlakı, hukuku, âdeti ve insanın sosyal bir varlık olarak edindiği tüm beceri ve alışkanlıkları içeren bir bütündür. Kültür, ortak değerlerin bileşkesidir. Kültürün toplumu bir arada tutma gibi bir fonksiyonu vardır. Kişiliğe biçim vericidir fakat herkes her zaman ortak değerlerde buluşamayabilir, birine göre doğru olan diğerine yanlış gelebilir. Kültür insanların çevrelerine uymalarına, sosyal hayatı paylaşmalarına aracı olma işlevine sahiptir. Kültürün uyum sağlama işlevi her zaman olumlu sonuç vermeyebilir. Geleneksel kültürün yerleştiği yerde, kültür çatışmaları doğabilmektedir.[4]

Töre kavramı, bir toplumun ya da toplumda bir bölümün ortaklaşa benimseyerek sürdürdüğü, benimsediği, gelenek, görenek gibi toplumsal kurumlardan kaynaklanan davranış kalıplarını içerir. Toplumumuzda iyi töreler olduğu gibi, kötü töreler de sürdürülmektedir. Lakin kötü olanlar, daha çok uygulanıyor görünmektedir. Yoksul insanların imece yöntemiyle evlendirilmesi iyi törelere örnektir. Töre cinayetleri ise şiddetin en ağır biçimidir ve toplumda genelde aydın kesimin hoş görmediği bir fiildir.[5]

Din kavramı, insanların inanma, var oluşunu bir sebebe bağlama ihtiyacından doğan, insana ruhi bir rahatlık veren, belli bir dünya görüşü sunan inançlar bütünüdür. İslamiyet'ten önce kadın değersiz bir varlık olarak hor görülmekte, hatta kız bebekler diri diri gömülmekteydi. İslamiyet'in gelişi ile beraber, kadın içinde bulunduğu vahim durumdan kurtulmuşsa da tamamen hak kazanımı söz konusu olamamıştır. Altındal'a göre, İslamiyet kuramsal düzeyde kadına bazı haklar sağlamış, kadını toplumsal durumunda bir reform yapmıştır ama aradan bir yüzyıl geçince yapılan reform, tam anlamıyla tersine dönüp, kadını hem toplumuna katkıda bulunmaktan alıkoymuş, hem de egemen

---

[4] Vildan Yirmibeşoğlu, Toprağa Düşen Sevdalar, Hürriyet yayınları, t.y., s.27.
[5] Tezcan, a.g.e., s.16.

güçlerin dolayısıyla da erkeklerin, kesin buyruğu altına itmiştir.[6] Günümüze kadar taşınan kadın sorunlarının temelinde, dinlere dayandırılan fakat ataerkil toplum yapılarından kaynaklanan erkek egemenliğini öngören düşünce kalıplarının etkisi vardır.

Ahlak kavramı, hangi davranışların ve yaşama biçiminin iyi olduğunu gösteren bilgidir. Ünsal Oskay'ın deyimiyle efendi-köle ilişkisi ya da ataerkil yapıya dayanan ilişkiler hiyerarşisi, ahlakla ilgili müeyyidelere dayanak oluşturmaktadır. Kadın cinselliğini aile namusunun simgesi kabul eden ailenin erkek üyelerinin, kadını bu alanda korumakla yükümlü kılan, ahlak anlayışları İslamiyet'ten öncesine dayanmaktadır. Kadın cinselliğinin çok sıkı bir biçimde denetlenmesi, ataerkil toplumların ayırt edici özelliği olmuştur. Sosyalizasyon sürecinde kız ve erkek çocuklar ahlakla ilgili değerleri öğrenirler. Kız ve erkek çocukları küçüklükten itibaren bu değerlerle aşılanır. Kadının bir erkekle cinsel ilişkiye girmesi veya tecavüze uğraması kadını kendi başına aşamayacağı bir utançla karşı karşıya bırakmaktadır.[7]

Namusun hem bir kişinin diğerleri karşısındaki kimliğinin, hem de kişinin kendi içinde sahip olduğu değeri belirleyen bir unsur olarak ortaya çıkışı, ataerkil toplumlar içinde olmuştur. Bir başka deyişle namus, bir kişinin içselleştirilmiş sosyal konumunu belirler. Böylece namus, bir insanın cinselliği ve cinsel davranışı ile bağlantılı bir kavram olmasına rağmen o insanın tüm benliğinin içine işler. Günümüzde namus terimi hem erkekler hem de kadınlar için kullanılmaktadır. Bu terim bir kişinin toplum tarafından belirlenmiş olan erillik ve dişilik standartlarına göre, yaşama kabiliyetini ifade eder. Namus yasasının

---

[6] Aytaç Altındal, Türkiye'de Kadın, Havass yayınları, 1975, s.60.
[7] Filiz Kardam, "Namus Gerekçesiyle Öldürülme Ya da Kendi Canına Kıyma: Kadın Cinselliği Üzerinde Baskıların Benzer Koşullarda Farklı Sonuçları mı?", (erişim)www.huksam.hacettepe.edu.tr/Turkce/SayfaDosya/namus_ger_oldurme.pdf, t.y.

kurallarına göre yaşamlarını sürdüren insanlar, bekâretin ve cinsiyet- yüklü değerlerin korunması için bu tür şiddetin gerekli olduğunu düşünürler.[8]

Şeref kavramının tanımını, Antropolog Julian Pitt-Rivers, 1965 yılında şöyle yapmıştır: "Şeref, kişinin kendi kendisine öngördüğü ya da bağlı olduğu topluluğun ona verdiği değerdir. Şeref, kişinin kendisi için öngördüğü değerin, sahibi olduğuna inandığı gururun ve aynı zamanda bu inancın, yani onun varlığının toplum tarafından tanınmasıdır."[9] Töre cinayetleri de kişinin şerefine leke geldiği düşüncesiyle işlenmektedir.

Aile, biyolojik işlevi ile insan türünün devamını sağlayan anne, baba ve çocuklardan oluşan, karşılıklı ilişkilerin belli kurallara bağlandığı, içinde bulunduğu toplumun kültürünü yeni nesle aktaran, maddi ve manevi bağlarla birbirine bağlı, ahlaki, hukuki, psikolojik vs. özellikleri bulunan toplumsal bir birlikteliktir. Bu çalışmada, 3 tip aile yapısı incelenmiştir. Bunlar grup aile (kandaş aile ve ortaklaşa aile), iki başlı aile ve tek eşli aile'dir. Aile türleri olarak da geleneksel aile ve çekirdek aile incelenmiştir.

Saldırganlık kavramı, davranışçı ya da sosyal öğrenme yaklaşımlarına göre, başkalarını inciten ya da incitebilecek her türlü davranıştır. Aile içinde ortaya çıkan öfke ve saldırganlığın etkilerinin tüm aile bireyleri üzerinde olumsuz sonuçlar doğurduğu, fakat özellikle çocukların ve kadınların bu etkiye daha açık oldukları görülmüştür.[10]

---

[8] Shahrzad Mojab, Nahla Abdo, Namus Adına Şiddet: Kuramsal ve Siyasal Yaklaşımlar, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2006, s.43,49.
[9] Akt. Gezik, a.g.e., s.13.
[10] Suna Kaymak Özmen, "Aile içinde öfke ve saldırganlığın yansımaları", Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Ankara Üniversitesi Yayınları, 2004, cilt 37, sayı 2, s.3.

Şiddet kavramı, fiziksel ya da fiziksel olmayan biçimlerde, fiziksel ve ruhsal acı ve zarar veren saldırgan davranıştır.[11] Aile içi şiddet, bir aile bireyinin diğer aile bireyine yönelttiği fiziksel, sözel, psikolojik, ekonomik ve cinsel saldırıyı içerir. Aile içinde yaşanan öfke ve saldırganlık içeren davranışlara çocuklar ve kendileri doğrudan maruz kalmakta ya da aile içinde ortaya çıkan şiddete tanık olmaktadır. Aile içi şiddet uygulayanların büyük bölümünün kendisi doğrudan şiddet gören çocukların arasından değil, ana babaları arasında şiddete tanık olanlardan çıktığı görülmüştür. Geleneksel ailelerde, annelerine ve kız kardeşlerine karşı oluşturulan baskı ve şiddete tanık olan erkek çocuklar, büyüdüklerinde aynı davranışları sergilemektedir.

Cinsel Haklar, özgürlüğe, onura ve her bir insanın eşitliğine dayalı evrensel insan haklarıdır. Dünyada özellikle cinsel istismar, ayrım ve şiddetin görüldüğü yerlerde çalışmalar yapılarak, kadınların cinsel hakları konusunda bilinçlendirilmesine çalışılmaktadır. Ortadoğu ve Kuzey Afrika'da cinsel ve fiziksel insan hakları üzerine Malta'da gerçekleştirilen bölgesel çalışma, Ürdün, Mısır, Lübnan, Filistin, Tunus, Fas, Cezayir, Pakistan ve Türkiye'den katılan 22 delegasyonla gerçekleştirilmiştir. Toplantının amacı, bölgenin insan hakları üzerine hukuki, sosyal ve politik uygulamalar referans alınarak stratejiler geliştirmektir. Toplantının ana başlıkları: cinsellik ve cinsel kimlik, cinsellik ve cinsel yaşam, cinsellik hukukunun karşılaştırılması, uluslar arası cinsellik dokümanları, savunma ve lobicilik, cinsel haklar ve eğitim, cinsel uyum ve tabu, acil eğilimleri içeren yetişkinliğinin keşfi, spesifik alanlar şunları içermektedir: tecavüz, erken evlilik, sürekli evlilikler, cinsel uyum, evlilik öncesi ve sonrası birliktelikler, gurur cinayetleri, nikâhsız anneler, bekâretin bozulması, ergenlerin cinselliği, istenmeyen hamilelikler, korunma, çocuk düşürme, cinsel eğitim ve sağlık merkezleri.[12]

---

[11] Aysel Yıldırım, Sıradan Şiddet, Boyut Yayıncılık, 1998, s.25.
[12] Arnado, L.E, "Sexual and Bodily Rights as Human Rights in the Middle East and North Africa", Blackwell Publishing, 2004, S.23, s. 123.

Hukuk, toplum içinde yaşayan insanların davranışlarını yöneten kuralların tümüdür. Hukuk çeşitli organizasyonlar ortaya koyduğu ve sosyal hayatın gelişimini tahrik ettiği için aynı zamanda organize edici, itici ve geliştirici de bir ödeve sahiptir.[13] Töre cinayetlerinin önüne geçilmesinde hukuki düzenlemelerin rolü büyüktür.

Baskı, özellikle geleneksel bölgelerde kadınlar üzerinde yoğunlukla hissedilen bir sindirme girişimidir. Karmaşık bir yeniden yapılanmaya uğrayan Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde aşiret bağları kimi değişikliklere uğrasa da, genelde kadınlar ve genç kızlar üzerindeki ataerkil baskı mekanizmalarının sürmesine uygun bir yapının egemen olduğu söylenebilir.[14]

Basın, genelde şiddeti sunuş ve veriş sıklığıyla pekiştirmekle suçlanmaktadır. İnsanları bilgilendirme ve bilinçlendirme görevi olan basının rollerini yerine getirirken hangi etmenleri öne çıkarıp, hangi etmenleri göz ardı ettiği tartışma konusu oluşturmuştur.

Bu araştırma, eleştirel kuram yaklaşımı ile ele alınmıştır. Çünkü eleştirel kuram pozitivizmin aksine sadece olgusal bilgiyi esas almaz, insan eyleminde ve bu eylemin sosyal yapıları etkileme yolları üzerinde odaklanır. Eleştirel yaklaşım mevcut sistemi sorgular, kısacası mevcut düzeni çeşitli yönleriyle ele alır ve değerlendirir. Eleştirel yaklaşımı benimseyen çevreler dikkatlerini kültürel alanda yoğunlaştırmışlardır. Töre olayları, Türk toplumunun sosyal-kültürel yapısının bir parçasını oluşturur, bu açıdan eleştirel bir yaklaşımla ele alınması düşünülmüştür.

---

[13]Cumhur Şahin, "Törelerin Etkisiyle İşlenen Adam Öldürme Suçlarının Ceza Hukuku Açısından Değerlendirilmesi", Töre Cinayetleri Panel Bildirileri, T.C. Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, 1999, s.42.

[14] Kardam, a.g.m., s.4.

Bu çalışmanın varsayımlarını sıralanacak olursa;

a) Töre olaylarının gerçekleştiği bölgelerde yaşayan bazı insanlarla, gazeteciler arasında sosyal-kültürel farklılıklar vardır. Gazetecinin, okuyucuların değer yapısı ve örüntülerini yeterli ölçüde bilmesi söz konusu olmadığından, okuyucunun toplumsal değerlerini ve buna bağlı olarak kişisel duygularını uyaracak anlatımlar kullanma eğilimi sergilerken genel geçer ahlaki kuralları esas almaktadır.

b) Kar, ticari amaçlı ve ekonomi, finans, siyasi haberlerinin ağırlıkla yer alması bu tür sosyolojik haberlerin önüne geçebilir.

c) Töre haberleri ya 3. sayfalarda ya da daha arka sayfalarda yer almaktadır. Bu tür haberler, ünlü kişiler ya da magazinselleşme söz konusu olunca birinci sayfada yer bulabilmektedir. Ayrıca her töre olayı basına yansımamaktadır.

d) Araştırmanın temel savlarından sayılacak bir diğer varsayım, gazetelere yansıyan töre cinayetlerinde, aktörlerin ağırlıklı olarak "namus", "kıskançlık", "erkeklik-machismo" gibi toplumsal ve kişiliklerinin bir parçası olan manevi değerlerden kaynaklanan ayrıca "baskı", "gelenek-görenek", "kabul görme", "ekonomik" faktörler gibi toplumsal nedenlerden dolayı öldürdükleridir.

e) Töre cinayetleri olaya adı karışan kişilerin yakınlık dereceleri ile ilintilidir. Öldüren çoğu zaman koca, erkek kardeş, baba olduğu varsayılmaktadır. Bir bakıma bu varsayım töre cinayetlerinin daha çok "değer-ilişkin" olarak

işlendiği savını da tamamlamaktadır: Birbiri ile yakın ilişki içindeki insanların öldürme teşebbüslerinde, duygu ve değerlerden doğan nedenlerin rol alması, akla yatkın görünmektedir. Bu varsayımdan kısaca, “erkeklerin daha çok öldürme eyleminde bulunacakları” savına ulaşılabilir. Kadınların daha çok savunma amaçlı öldürdükleri varsayılmaktadır.

f) Modernleşen Türkiye’de “töre cinayetleri” diye adlandırılan ve kabul edilmesi mümkün olmayan olayların çözümlenmesinde olayları anlatımları, bu çerçevede bir değerler aktarımı rolü üstlenen basının önemi büyüktür.

Bu araştırma 3 bölümden oluşmaktadır:

Araştırmanın birinci bölümünde; “Töre Cinayetlerine İlişkin Kavramlar” incelenmiştir. Bu kavramlar incelenerek, töre cinayetleriyle olan bağlamlarının ortaya konulması amaçlanmıştır.

Araştırmanın ikinci bölümünde; “Töre Nedeniyle İşlenen Cinayetler” derinlemesine incelenerek, sebep ve sonuçlarının ortaya konulması amaçlanmıştır. Ayrıca sosyal kurum ve kuruluşların töre cinayetlerini önleme yönündeki rolleri de bu bölümde incelenmiş ve konuyla ilgili hukuki düzenlemelere yer verilmiştir.

Araştırmanın üçüncü ve son bölümünde; “Töre Cinayetlerinin Basına Yansıması” incelenmiştir. Bunun için üç ayrı gazetenin (Hürriyet, Radikal, Zaman) 2000–2006 yılları arasında çıkan töre cinayeti haberleri kapsama alınmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM
TÖRE CİNAYETLERİNE İLİŞKİN KAVRAMLAR

1.1. KÜLTÜR KAVRAMI:

Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre, **kültür** (**ekin**, eski dilde **hars**), tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünüdür. Kültür kelimesi Latince cultura'dan gelir. Cultura, inşa etmek, işlemek, süslemek, bakmak anlamlarına gelen colere'den türetilmiştir.[1]

Kültür, bir toplumda geçerli gelenekleri, töreleri, inançları, insan ilişkilerini, toplumdaki zevkleri, güzel sanatları, yazını içerir.[2] Sosyolojik açıdan kültür, toplumdaki kişilerin ortaklaşa paylaştığı toplam kurumların bir bileşkesidir. Buradaki bileşke sözcüğü ağ veya matriks anlamında kullanılmıştır. Kişiler bir kültürel sistem içinde rolleri paylaşırlar fakat bu paylaşım her zaman eşit bir biçimde olmamaktadır. Bazı sosyal rolleri bazı kişiler asla oynamazlar. Bazı kurumlar diğerlerinden daha fazla katılım gerektirir.[3]

Her toplum kendi tarihsel gelişimlerine göre kazandığı kültürle birbirinden ayrılır veya benzerlikler gösterir. Bir bakıma kültür belli bir toplumun kişiliği demektir; onu başka toplumlardan ayıran tüm özellikleridir; ürettiği nesneler, yarattığı manevi değerlerdir. Geçmişteki ortak yaşantılar, ortak şartlar ve düşünüşler de toplumlar arasındaki benzerlikleri oluşturur. Örneğin, Kızılderililer'in Türklerle olan kültürel ve dilsel benzerlikleri nedeniyle geçmişlerinin ortak olduğu yönünde iddialar ortaya atılmaktadır.

---

[1] akt. 'kültür', (erişim) http://tr.wikipedia.org/wiki/K%C3%BClt%C3%BCr.

[2] Prof. Dr. Atalay Yörükoğlu, Değişen Toplumda Aile ve Çocuk, 6. baskı, Özgür Yayınları, 2000, s.43.

[3] Joseph Fıchter, Sosyoloji Nedir?, çev. Nilgün Çelebi, 3. baskı, Attila Kitabevi, 1996, s.132.

Kültür statik değildir, değişebilir ve gelişebilir. Bir toplumdan diğerine geçebilir. Bütün kültürlerde ortak olan unsur, yapı ve fonksiyonlarının benzemesidir. Kültürün önemli bir özelliği de evrensel unsurları olmasıdır. Faruk Kocacık'a göre, bütün kültürlerde tutumlar, örf ve adetler, kanunlar ve kurumlar vardır. Bunların içerikleri farklı olmakla birlikte, yapı ve fonksiyonları benzerdir.[4]

Kültür ve uygarlık kelimeleri eş anlamlı terimler değillerdir. Uygarlığın ölçütleri olan, bilimsel ve teknik ilerlemeleri vurguladığımızda, tüm kültürleri en azdan en çok uygar olana doğru bir süreklilik üzerine yerleştirmiş oluruz.[5]

Ülkemizde, yer sofrasına bağdaş kurup oturmak, kadının çocuğunu sırtlaması ve kocasından geride yürümesi geleneksel kültürümüze bir örnektir. Anadolu'da yanında eşi varken kadına iltifat etmek, hoş karşılanmamaktadır. Oysa aynı davranış batı ülkelerinde hem kadına, hem de eşine iltifat etme, bir kültür unsuru olarak görülmektedir. Kültür insanın toplumsal ilişkilerini, nasıl davranması gerektiğini belirler, kişilik özelliklerimizin oluşumunu etkiler yani yaşamımızı biçimlendiren kültürdür. Kültür'ün uyum sağlama işlevi vardır. Bu uyum sürecinde insanlar değişiklikleri hemen kabul edemeyebilir ya da tamamen yadsıyabilir.[6] Mesela, köyünde devamlı etek altı eşofman giyim biçimini görmeye alışmış bir erkek, evdeki kız kardeşinin kot pantolon giymesini yadırgayabilmekte ve bunu kötü bir şey olarak düşünüp şiddet uygulayabilmektedir.

---

[4] akt.Vildan Yirmibeşoğlu, Toprağa Düşen Sevdalar, Hürriyet Yayınları, t.y., s.26.
[5] Fıchter, a.g.e., s.133.
[6] Yörükoğlu, a.g.e., s.44.

1.2. TÖRE KAVRAMI:

Töre en basit tanımıyla, sosyal ve siyasal yaşamı düzenleyen yazılı olmayan hukuk kurallarıdır.[7] Daha geniş tanımıyla, töre, bir toplulukta benimsenmiş, yerleşmiş davranış ve yaşama biçimlerinin, kuralların, gelenek ve göreneklerin, ortaklaşa alışkanlıkların, tutulan yolların bütünüdür.[8]

Töre en genel anlamda bir toplumun gelenek ve görenekleri olarak tanımlansa da 'kötü imaj' yüzünden çoğu kimse 'töre' demekten sakınmakta, yerine 'gelenek, örf ve adet' gibi kelimelere sığınmaktadır. Töre, kökeni çok eskilere dayanan bir kavramdır. Orta Asya Türk Devletlerinde, töre kuralları devlet yönetimi ve hukukta temel teşkil ediyordu. Kurultaya herkes değil töreye göre belirlenen kişiler katılırdı. Töre kuralları zamanla oluşurdu. Hakan, Kurultay ve Boy beyleri kural koyuculardı. Değişmez kurallar: Eşitlik-Tüzlük, İyilik- Kötülük, Yararlı olma-Uzluk, Kişilik-İnsanlık'tır. Türk-İslam Devletleri'nde örfi kuralların çoğu tamamen yazılı hale getirilmiş esaslardır. Kamu hukuku, devlet örgütünü ifade eder. Yerleşik yaşama geçilmesiyle törenin bazı kuralları yazılı hale getirilmiştir. Özel hukuk açısından, Göktürkler'de halkın ezici çoğunluğu hürdür. Cinsiyet ayrımı oldukça kısıtlıdır. Kan kardeşliği hukuk düzeninde mevcuttur. Egemenlik aile üyeleri arasında bölüştürülür. Ceza hukuku açısından, cezalandırmayı kişiler değil devlet yapar. Böylece kişisel intikamlar önlenmeye çalışılır.[9]

Orta Asya Türk Devletleri'nde idam cezası gerektiren suçlar arasında isyan, insan öldürme, evli kadına tecavüz, zina sayılabilir. İslam Öncesi Döneminin destanları, töre kuralları hakkında önemli bir kaynak oluşturmaktadır. Bu destanlar, İslam öncesi Türk gelenek, töre, inanç ve yaşam tarzı hakkında bilgi veren en önemli kaynaklardır. Örneğin, Dede

[7] Güven Göllüoğlu, KPSS, Yargı Yayınları, 2006, s.550.
[8] 'Töre' , (Erişim) http://tr.wikipedia.org/wiki/TÃ¶re, 22 Şubat 2007.
[9] Akdeniz Üniversitesi Psikiyatri Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Çetin Büyükberber, töre cinayetleri ile ilgili olarak, intikam duygusunu şöyle nitelendirmektedir: 'İntikam ilkel bir duygudur. İlkellik eğitimsizlikten gelir. Aile meclisi nasıl idam kararı verebilir? Türkiye hukuk devletidir.' Yirmibeşoğlu, a.g.e., s.44.

Korkut Hikâyelerinde Korkut Dede sorunları töreye uygun olarak çözen bir kişidir. Bu destan İslami öğeler taşımaktadır.[10] İslam öncesi Türk Devletleri'nde çok eşlilik geleneği yoktur fakat Dede Korkut Hikâyelerinden birinde geçen şu cümleler, eski Türklerde de kızların ve kadınların daha değersiz görüldüklerini gösterir niteliktedir:

"Atam öldü demiş, iş başına düştü demişler. Anam öldü demiş, öksüz kalmışsın demişler. Oğlum öldü demiş, yüreğine ok dokundu demişler. Kızım öldü demiş, harçtan kurtuldun demişler. Karındaşım öldü demiş, yerinde elinde garip kalmışsın demişler. Avradım öldü demiş, döşeğin yenilenmiş demişler…"[11] *Türk atasözleri, kadına karşı toplumda beslenen çelişkili duyguları, aşağı görmeler hakkında bizlere fikir vermektedir.*[12]

Töre, örf olarak ta adlandırılmaktadır. Örflere yazılı olmayan hukuk kuralları da denmektedir. Törenin diğer kurallardan ayrılan tarafı, baskıcı ve zorlayıcı niteliğe sahip olması, katı olmasıdır. Bazı kimselere göre, törelere uygun davranmak toplumun saygısını kazandırır ve töreler, var olan düzenin korunması için gereklidir. Bir toplumda değişmez, tabu haline gelmiş kurallar vardır ve bu tabuların yıkılması sonucunda töreler devreye girebilmektedir.

Örfler toplumdaki sosyal kuralları da oluşturur. Adetler örflere göre daha geniş kapsamlıdır. Örf ve adetler sürekli ilerlemektedir yani statik değildir. Örfler, bazen hukuk kurallarına dönüştürülmektedir. Türk Yurttaşlar Yasası'nın 1. maddesinde töre, hukukun tamamlayıcı bir gelişim kaynağı olarak belirtilmiştir. Herhangi bir yasa yoksa ikinci derece örf ve adet bir yasa kuralı olarak kabul edilir.

---

[10] Göllüoğlu,a.g.e., s.555.

[11] Aydın Oy, Tarih Boyunca Türk Atasözleri, İş Bankası Kültür Yayınları, 1972, s.39.

[12]Bilinen bazı türk atasözleri: "At besle avrat besleme.", "İtte vefa olur, avratta vefa olmaz.", "Kadın şerri şeytan şerrine eştir.", "Keseye kadın eli girerse bereket gider.", "Kadının bildiğini garip te bilir." Kadın ancak ana olarak övgüye layıktır: "Evi ev eden avrat, yurdu şen eden devlet.", "Ananın bastığı kuzu incinmez.", "Ana yiğidin kalkanıdır.", "Yuvayı dişi kuş yapar.", "Ana gibi yar olmaz."…Bir Hint atasözü: "Kadın çocukluğunda babasının, gençliğinde kocasının, kocası öldükten sonra da oğullarının kölesidir." akt. Yörükoğlu, a.g.e, s.68.

Töre denilince akla genelde kötü kurallar gelse de iyi törelerimiz de mevcuttur. Önemli olan bunların çoğaltılması, sürdürülmesi ve yaygınlaştırılmasıdır. Bu törelerden bazıları şunlardır:

1. Yoksul insanlar, töreler gereği toplumun imece yöntemiyle evlendirilir.
2. Annesiz babasız çocuklar töreler gereği varlıklı insanlarca sünnet ettirilir.
3. Kan davaları barış yoluyla sonuçlandırılmaktadır. Bunun için ziyafetler verilir.
4. Aile içinde en büyük erkek çocuğun, babanın sorumluluğunu paylaşması, babanın yokluğunda aileye sahip çıkması, kardeşlere destek vermesi, sorunları çözmesi vb. aile içinde dayanışmayı ve hoşgörüyü gösteren bir töredir.
5. Annelerin kız çocukları için çeyiz hazırlığı yapması da aile içi dayanışmayı ve yardımı sürdüren bir Anadolu töresidir.

Aile büyüğünü dinlememe, karşı gelme, kızın kendi istediği kişiyle evlenmesi, evlilik dışı ilişki kurması töre kurallarınca yasaktır.[13] Töreler kadınlar için bazı sınırlamalar da getirmiştir. Töre gereği, kadın kurban kesemez, lakin ailedeki herhangi bir erkeğin sözünü dinlememek gibi nedenlerle, kendisi kurban edilebilmektedir. Namus cinayetlerinde katı ve acımasız töreler söz konusudur. Töre, sosyolojik bir kavram olan toplumsal “norm” içindedir ve bu normlara uyulmadığının düşünülmesi halinde, acımasız cezalar uygulanır. Ataerkil toplumlarda kadının iffeti, erkeğin namusu ve şerefi sayılır. Kadınlar bu yapı içersinde alt statüdedir. Böylece kadın cinselliğine aşırı bir değer atfedilmiştir. Ülkemiz de bu ataerkil düzenine sahiptir. Kadın cinselliğinin soyut ve sembolik değerinin yoğunlaştığı husus, evlilikten önce bekâretin titizlikle korunmasıdır. Bu kurala uyulmadığı takdirde kadınlar öldürülebilmektedir.

---

[13] Mahmut Tezcan, Türkiye’de Töre (Namus) Cinayetleri, Naturel Yayıncılık, 2003, s.17.

1.3. DİN KAVRAMI:

İnsan, düşünme yetisi olan, sorgulayabilen, inanan bir varlıktır. Tarih boyunca insanlar, çeşitli inanışlar geliştirmişlerdir. Tanrı ile doğaya özgü nitelikleri özdeşleştirdikleri olmuştur ve hala bazı yerlerde bu inanışlar sürdürülmektedir. Genelde dinle ilgili yapılan ortak tanıma göre, 'Din, insanlara bir hayat tarzı sunan, onları ruhen doyuran, belli bir dünya görüşü etrafında birleştiren bir inançlar bütünüdür.'[14]

İnanışa göre, Allah insanların dinin özünden uzaklaşmaması için peygamberler göndererek dinin özüne dönüşü sağlamıştır. Kadınların, erkeklerin onur ve şerefi olması, örtünmesi gibi ayetler İncil ve Tevrat gibi kutsal kitaplarda da yer almasına karşın, zamanla bu inançtaki insanlar topluma ve kadına bakışlarını geliştirmişlerdir. Bunda bilimsel ve felsefi bakış açısının katkısı önemlidir. Lakin 'gurur-onur' ve 'kıskançlık' nedeniyle işlenen cinayetler dünyanın her yerinde işlenebilmektedir. Öte yandan, İslam toplumlarında körü körüne inanışlarla, adet ve töreler dinin önüne geçirilerek 'ahlaksal' dogmalar oluşturulduğu ve bu dogmalar ışığında çeşitli yaptırımlar ve hukuk dışı cezaların uygulandığı gözlemlenmektedir. İran ve Afganistan'daki İslami Teokrasiler, "şeriat" ya da "dini hukuk kuralları"na dayanarak kadınlara şiddeti normal hatta kutsal sayan, kadın karşıtlığı bir hukuki ve siyasal düzen getirmişlerdir. Bu teokrasilere göre kurallara aykırı davranmanın cezası ölümdür. Zina yapan kadın, taşla öldürülmekte, erkeklerin namus cinayeti işlemelerine müsaade verilmektedir. Diğer deyişle, erkekler kendi cezalarını kendileri kesmekte ve kadın buna karşı gelememektedir. Devlet bu işkencelere, Şeriat'a dayandırarak destek oluşturmaktadır.[15]

---

[14] Yirmibeşoğlu, a.g.e., s.29.
[15] Shahrzad Mojab, Nahla Abdo, Namus Adına Şiddet: Kuramsal ve Siyasal Yaklaşımlar, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2006, s.6.

Eski çağlarda, İbranilerde olduğu gibi Araplarda da eski Cermenlerde de zina suçu işleyen kadını, erkeğin öldürme yetkisi vardı. Aslında erkek egemenliğinin en kendini gösterdiği durum kadın ve erkeğin cinsel davranışındadır. Cinsel özgürlük her çağda ve toplumda erkeğin ayrıcalığı sayılmış, kadınlar ise ağır cezalara çarptırılmıştır. Yörükoğlu, bu durumu şu cümleyle özetliyor: " Erkeğin elinin kınası olan çapkınlık, kadının her zaman yüz karası olmuştur".[16]

Din ve töre adına işlenen cinayetler genellikle İslam inancına sahip toplumlarda gözlendiği için, bunun Kur'an ayetlerinden ileri gelen bir uygulama olduğuna dair inanışlar varsa da, diğer kitaplarda da benzer ayetlerin olması, bunun, birebir inançtan kaynaklı olmayıp zaman içersinde bazı törelerin dinin önüne geçirilmesiyle bağlantılı uygulamalar olduğuna kanıt olarak gösterilebilir. Tevrat'ta "Kadınlar, üzerlerinde erkek elbisesi taşımasın... Kadının sesi de saçları da çıplaklığa eşdeğerdir." (Tesniye, xxıı 5); İncil'de " Kadının örtüsüz olarak Tanrıya dua etmesi layık mıdır? Kadın erkeğin onur ve şerefidir, erkekse tanrının onurudur" denilmektedir.(Aziz Paulos'un Korentlilere kitapçığı xı,13;57). Hristiyanlık'ta kadının yani Havva Ana'nın erkeğin kaburgasından yaratıldığına inanılıyordu. Bu inanca göre, kadın, erkek için yaratılmış, erkek kadın için değil. Ayrıca kadın yasak meyveyi Âdem'e yedirerek cennetten kovulmasına neden olmuştu. Bu yüzden kötülüğü, şeytana uymayı ve ayartıcılığı temsil ediyordu. Onun karşısına, bunların tam tersi özelliğe sahip bir Meryem Ana profili getirildi. Hristiyanlık, kadının erkeğe İsa'ya tapar gibi tapmasını buyuruyordu.[17]

Bu örneklerden, Yahudi inancı, İsa inancı ve İslam inancında kadınlarla ilgili kökende benzer inanışlar olduğu fakat zamanla farklılaştığı çıkarımı yapılabilir. Fakat bu farklılaşma herkes için geçerli değildir. Her İslam inancına sahip insanın aynı düşüncelere sahip olduğu söylenemez. Töre cinayeti işleyenlerin, bunun sebebini dinsel inanışlarına dayandırması,

---

[16] Yörükoğlu, a.g.e., s.62.
[17] Yörükoğlu, a.g.e., s.63.

bütünüyle ve doğrudan İslam'dan kaynaklanan meşru bir delil ve savunma oluşturmaz.[18]

1.4. AHLAK KAVRAMI:

Arapça kökenli bir kelime olan 'ahlak', bir toplum içinde kişilerin uymak zorunda olduğu davranış biçimleri ve kurallarıdır. Ahlak yerine, "aktöre" ve "sağtöre" kavramları da kullanılmaktadır.[19]

'Ahlak Felsefesi' açısından ele alınacak olursa, ahlak, en iyi davranışı, en iyi yaşama biçimini, başka bir ifadeyle, neleri yapmamız, nelerden uzak durmamız gerektiğini gösteren bilgidir.[20] Ünsal Oskay'ın töreyle ilgili tespiti, buradaki ahlak tanımı ile örtüşmektedir. Oskay'a göre, "Efendi-köle ilişkisi şeklinde düzenlenmiş hiyerarşik yapıda töre, herkesin bulunduğu yeri korumasını, altındakilere karşı ibiğini dik tutmasını, üstündekilere terbiyeli davranmasını sıkı sıkıya denetler."[21]

İki tür ahlaktan bahsedilmiştir. Bunlardan biri birey diğeri ise toplum ahlakıdır. Birey ailede başlamak üzere toplum içerisinde ahlak kurallarını öğrenir. Bireyin diğer insanlarla olan ilişkilerini düzenleyen toplum ahlakıdır. Bunlar iç içe geçmiş kavramlardır. Ülkemizde, kollektif bir ahlak anlayışı yaygındır. Diğer değişle Batı'da bireysel ahlak anlayışı yaygınken bizde daha çok toplumsal ahlak anlayışına göre hareket edilmektedir. Oskay, bunun sebebini iktisadi ilişkilerimize bağlayarak konuya şöyle bir açıklama getirmektedir: "Kollektif onur, herkesin işinin aşının bir organizasyon içinde sağlanmasından geliyor. Küçük coğrafyada küçük grup içindeki insan, ekmeğini, işini, geçimini, bu küçük grubun emeğiyle kazanır ve onun yakın

---

18 Yirmibeşoğlu, a.g.e., s.29-30.
19 "ahlak", (erişim) http://www.tdk.org.tr, s.y.
20 Yirmibeşoğlu, a.g.e., s.27.
21 Ünsal Oskay, 'Töre Cinayetleri', (Erişim) http://www.genbilim.com/content/view4009/89, 12 Ocak, s.y.

denetimine de açıktır. Namus anlayışını da buradaki küçük totalite belirler. Modern topluma geçişten sonra ise insan, aile, hısım akraba ilişkisi, hemşerilik gibi bağlardan soyutlanmaya başlar. Namus, şeref, onur gibi değerler, küçük grubun denetiminden kurtularak kişiye, parası, mevkii, görünümüne göre iş yerinde denetlenen, dışarıdaysa birbiriyle çelişen kişilikler içinde dolaşmasına imkân tanır.'[22]

Ahlak'ın yaptırım gücü o kadar fazladır ki ucu ölüme kadar gider. Bu bazen toplumun yarattığı baskıdan dolayı kendini öldürme şeklinde de olabilir. Kişi, toplum tarafından kabul edilmeyen bir şey yaptığı sıkıntısıyla kendi kendini cezalandırır ya da birileri ceza verme işini üstlenir. Bazen de kişi intihara zorlanır. Töre cinayetleri genelde kişinin ahlak kurallarını çiğnediği ve namusunu kirlettiği düşüncesiyle işlenmektedir. Bu konudaki karar merciini ise genelde, aile bireylerinin toplanarak karar aldığı aile meclisi oluşturmaktadır. Feminist perspektiften bakılırsa; Zeynep Direk'e göre bazen ahlak yetersizdir, bazen de "canavarlık" tan ibarettir. Örneğin kadınların köleleştirilmesinin, incitilmesinin ve hatta öldürülmesinin, yerleşik ahlak ve görenek tarafından meşrulaştırılıyor olması, ahlakın bazen canavarca olabileceğini kanıtlar. Bu kullanımda "ahlak" Fransızca "les moeurs" kelimesi gibi, bizden önceki kuşaklardan aktarılan, yaşam çevremizi belirleyen, bir yerde bulunan tarihsel alışkanlıklar, gelenek ve görenekler, töre anlamındadır.[23]

Değişken ve göreceli olarak, evrensel "Ahlak" anlayışı, temel olarak kadınlar üzerinde baskı ve egemenlik kurma aracı olma noktasında ortak bir mutabakata sahiptir. Ahlaklılık, (bazı kesimlerce) "namuslu" olmakla eş anlamda ve kadının özgürlüğünü kısıtlamak için egemenlik aracı olarak

[22] Oskay, a.g.m.
[23] Zeynep Direk, "Ahlak ve Etik", amargi üç aylık feminist dergi, 2008, S.9, s.14.

kullanılmaktadır. Kadınlara uygulanan şiddet ve haksızlıklar, birçok kez "ahlak, edep, namus" üzerinden meşrulaştırılmıştır.[24]

Son olarak, hangi davranışların iyi ve kötü olduğunu belirleyen kaynaklar kısaca şunlardır: Aile terbiyesi, kurumsal eğitim, dini esaslar ve inançlar, dünya görüşleri, sosyal kontrol ve baskı, kanuni müeyyideler, örf ve adetler, insan aklı ve vicdanı.[25]

1.5. NAMUS KAVRAMI:

Cinsel davranışa ilişkin gelenek ve görenekler, namus kavramının içeriğini belirler. Töre cinayetlerinin sebebi, sadece Türk toplumunun değil, diğer Müslüman ülkelerin kültürü ve değer sistemiyle alakalıdır.

Cinsel saflık ve sakınma namus kurallarındandır. Kadının iffetini koruması görevleri arasındadır. Sakınma her iki cins için de geçerlidir. Kadın hem kendini sakınmalı hem de yakınları tarafından sakınılmalıdır. Namus kurallarına göre kadın evlenene kadar bekâretini korumakla yükümlüdür. Kadının evlilik öncesi ve evlilik sonrası kocası dışındaki cinsel eylemi namussuzluk sayılır. Bunun neticesinde töre ve namus cinayetleri denilen cinayetler gerçekleşir. [26]

Çoğu töre cinayetlerinde genellikle cinayete gerekçe olarak 'namusu temizlemek' gösterilmektedir. Töre ve namus cinayeti haberlerinde, sanıkların 'Aile şerefini lekeledi', 'Namusunu kirletti', 'Adı kötüye çıkmıştı', 'İnsan yüzüne bakamaz hale geldik' türünden utanç ve nefret içeren ifadelerine sıklıkla rastlanmaktadır.

---

[24] Selen Lermioğlu Yılmaz, Aysun Sayın, "Egemenlik tahtları sallandıkça, ahlak sopaları kalkıyor!", amargi üç aylık feminist dergi, 2008, s.24.
[25] Yirmibeşoğlu, a.g.e., s.29.
[26] Mahmut Tezcan, "Ülkemizde Aile İçi Töre ya da Namus Cinayetleri", Töre Cinayetleri Panel Bildirileri, T.C. Başbakanlık Kadınların Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, 1999, s.21.

1.6. ŞEREF KAVRAMI:

Şeref kavramı, namus kavramıyla bağıntılıdır. Genel olarak bireyin ya da ailesinin toplumsal itibarı ya da saygınlığı olarak açıklanır.

Geleneksel ailelerde ve kırsal yörelerde sosyal değerlere bağlı sürdürülen bir yaşam geleneği vardır. Erkek kendinin ve ailesinin şerefini korumakla yükümlüdür. Kadın da ailenin şerefine leke sürdürecek davranışlarda bulunmamalıdır. Toplum içinde yayılan asılsız dedikodular dahi şeref meselesi olabilmektedir. Ailenin adının çıkması, itibar ve şereflerinin sarsılması anlamına gelir. Toplum baskısı, dışlanma korkusu ailenin karar mekanizması durumundaki erkeği karar almaya zorlar. Bazen dedikodu asılsız da olsa kişi ya bölgeden uzaklaştırılır ya da öldürülerek topluma karşı kendilerini aklamış olduklarını belgelerler.

Kadınların cinsel yönden kendini sakınması, utanç duygusuna sahip olması, erkeğin de kadının namusunu koruması, namus borcudur ama namus kirlendiğinde çoğunlukla cezalandırılanlar kadınlar olmaktadır. O yüzden buradaki erkeğin yükümlülüğüne karşı açıkça bir yaptırım yoktur. Tecavüz olaylarında da kadının tecavüzcüyle evlendirilmesi durumu, kadın üzerindeki yaptırımı ve baskıyı ortaya koymaktadır. Kadın, hem tecavüze uğrayıp hem de üstüne cezalandırılmaktadır. Bazen de tecavüz lekesinin temizleneceği inancıyla kadın öldürülmektedir.

Kadın geleneksel iş bölümü gibi nedenlerle, erkeğin vesayeti altındadır ve bu durum kadına davranışları konusunda yaptırım uygulanmasına sebep olmaktadır. Bunlara uyulması ailenin şerefi açısından önemlidir ve dikkat edilmelidir. Evlenmemiş kızlar babanın vesayetindedir.[27] Dul kadınlar da

[27] Kırsal aile içinde, çocukların eş seçimi konusunda, kararı genellikle baba verir. Erkekler için ortalama evlenme yaşı 20, kızlar için 17 dolaylarındadır. Geleneksel olarak gelin ve güvey, evlenmeden önce yalnız buluşma olanağına sahip değillerdir. Oğlan tarafından bir akraba, genelde

yanlarındaysa kocasının erkek akrabalarının; onlardan ayrı ise, varsa erkek kardeşleri ya da oğlunun vesayeti altındadır [28]. İlk İslam Türk Devletlerinde de Müslüman kızın evlenmesinde ilk ve son söz babaya aittir ve babaya bu hak Kuran, Hadisler ve nam salmış İslam bilginlerince verilmiştir.[29] Sadece evlenme konusunda değil, sosyal hayatla ilgili her tür kararda evin erkeğine danışılmalıdır. Evden çıkmak için bile izin alan kız çocuğu, eğitim gibi hakkı olan konularda sesini çıkartamamaktadır.[30]

1.7. AİLE KAVRAMI:

İnsanlık tarihi boyunca cinsler arası mücadele hep devam etmiştir. Cinsler arası mücadelenin tam olarak ne zaman başladığı bilinemese de sınıf mücadelesinin başladığı yıllara tekabül ettiği söylenmektedir. İlk sınıf mücadelesi, erkeğin kadını egemenlik altına almasıyla başlamıştır. Yine ilk kölelik kadının erkeğe köleliğidir. Kadının üretim gelişimine paralel olarak gelişimi, kadın-erkek iletişimine yeni boyutlar getirmiştir. İktisadi yaşamda kadının da yer alması, kadın-erkek ilişkilerini etkilemiştir. Bu değişim aile ilişkilerini de değiştirmiştir. Ailenin tarihi çok eski tarihlere dayanmaktadır.[31]

TDK Sözlüğü'ne göre aile: 1. "Evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en

---

yaşlı bir kadın, kızı ailesinden istemeye gider. Evlenme sırasında "imam nikahı" ile birlikte "resmi nikah" ta yapılmaktadır. Düğün genelde kadınlar ve erkekler ayrı olacak şekilde kutlanır. Emre Kongar, 21. Yüzyılda Türkiye, Remzi Kitabevi, 1998, s.588.

[28] Mahmut Tezcan, "Türkiye'de Töre Cinayetleri", s.11

[29] Aytaç Altındal, "İslamiyet'i Kabul Eden Türklerde Kadın", Havass Yayınları, 1975, s.89.

[30] 2005 Temmuz ayında " Eğitimde yeni arayışlar" adı altında Erzurum'da yapılan Abant Platformu toplantısına katılan Zaman Gazetesi Yazarı Nevval Sevindi, konferans sonrası ele aldığı yazıda, toplumsal cinsiyet ayrımcılığının AB'ye girişte en büyük engel olduğunu, eğitim'de 800.000'den fazla kız çocuğunun ayrımcılık nedeniyle okutulmadığına vurgu yaparak, Genel Kurul'da bunun tek başına madde olmasını önerdiğini belirtiyor. Bazı karşı çıkışlara karşın, "Toplumdaki cinsiyet ayrımcılığının her alanda kurum ve bireylerin eğitimi vasıtasıyla tamamen ortadan kaldırılmalıdır, bunun için her türlü eğitim ve uygulama yapılmalıdır" önerisinin kurulda kabul edildiğini de belirtiyor. Nevval Sevindi, "Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık Kalkmalı", Zaman Gazetesi, 5.07.2005, s.17.

[31] Salim Turgut, "Kadın Sorununa Yaklaşım-2: Kadının Evrimi", (erişim) http://www.ufukturu.net , 2 Mart 2005, s.1/4.

küçük birlik", 2. "Aynı soydan gelen ve aralarında akrabalık ilişkileri olan kimselerin tümü", 3. "Birlikte oturan ve hısımların tümü" dür.

Modern ve geleneksel toplumlarda zaman içersinde aile değerleri açısından farklılaşmalar oluşsa da, genel olarak aile tüm dünyada önem atfedilen bir kurumdur. Aile yapısı, toplumsal özelliklere göre değişmektedir. Toplumun dini ve kültürel yapısına bağlı olarak farklı aile tipleri oluşmuştur. Temel olarak üç evlilik biçimini ele alacak olursak:

1.7.1. Aile Tipleri:

1.7.1.1 Grup Aile (evliliği):

İlkel komünal dönemde görülen bu aile türünde, kadının belirleyici bir fonksiyonu vardır. Kadın üretimde olduğu kadar yönetimde de söz sahibidir. Kadının en güçlü konumunun bu tarihe rastladığı ileri sürülmektedir. Anaerkil olarak adlandırılan bu evre, evlilik biçimlerindeki farklılıklar nedeniyle ikiye ayrılmaktadır: Bunlar; kandaş aile ve ortaklaşa ailedir.

1.7.1.1.1 Kandaş Aile:

Ana ile oğulun, baba ile kızın arasında cinsel ilişkinin olmadığı, aile içersinde dedelerin ninelerle, babaların annelerle, erkek ve kız çocukların birbirleri ile evlenerek oluşturduğu aile türüdür. Burada dikkati çeken evliliğin kan bağıyla birbirine bağlı aile içersinden gerçekleşmesidir. İkinci husussa yaş olarak birbirine yakın yaşların eşleştirilmiş olmasıdır. Bu evlilik türü zaman içersinde değişerek yerini ortaklaşa aileye bırakmıştır.

1.7.1.1.2. Ortaklaşa Aile:

Ortaklaşa aileyi, kandaş aileden ayıran en önemli özellik, kardeşler arası evliliklerin yasaklanmış olmasıdır. Ortaklaşa aile de babanın kim olduğu

bilinmez. Kadının birden fazla kocası vardır ve baba onlardan biridir. Çocuklar bütün karı ve koca olan grup içersindekileri anne ve baba olarak görmektedir. Kadın, kendi doğurduğu çocuğa daha fazla özen gösterir. Bu durum soyağacını da ortaya çıkarır. Çünkü babası belli olmadığından çocuk anasının adıyla anılır. Anası belli babası belirsiz bu soyağacının ve miras ilişkilerini Bachofen 'Analık Hukuku' ile açıklamıştır. Soyağacını ve mirasın paylaşımını düzenleyen bu hukuk, kadına güç ve egemenlik sağlamıştır. Anaerkil olarak adlandırılan bu dönem tarihte kadının en güçlü olduğu dönemdir.

Tarihte ilk kez çağdaş ailenin birkaç hazırlık evresinden sonra oluştuğu savını atan ve bunu kavramsallaştıranın Morgan olduğu söylenmekle beraber, ilkel toplulukların soylar halinde örgütlendiklerini, başlangıçta ana soyundan akrabalığa (anaerkil miras hukukuna ya da 'anaerki'ne) bağlı bulunduklarını ilk fark edenin Morgan mı, Bachefon mı olduğu hakkında çeşitli görüşler vardır. Bachefon, 1861'de, anaerkil düzenin ataerkil düzenden daha eski olduğu savını ortaya atmıştır. Bachofen'a göre, eski bir din yasasının çiğnenmesi sonucu kadına sınırlı, geçici özgürlük tanınmıştır. Engels ise Bachoven'ın bu evrimi dinsel sebeplere bağlaması konusunda yanıldığını savunmuştur.[32]

Kayseri-Kültepe'deki Kaniş Karum'unda yapılan kazılarda İ.Ö 2000-1800 yılları arasındaki Anadolu toplumu ve kadınların konumu hakkında fikir verecek belgelere ulaşılmıştır. Bu belgelere göre, Anadolu'daki site-devletlerinde anaerkil düzeninin son dönemleridir.[33] Anadolu'nun bu tarihsel döneminde aile yapısının "İki başlı aile" (La famille appariée) evresinde olduğu görülür.

---

[32] Turgut, a.g.m., s.2/4.

[33] Bu toplumlarda a) Hürler, b) Köleler ve c) Sahuru, denilen üç sınıf tipi vardır. Anaerkil düzenin halen sürdürüldüğü toplumlarda böyle bir sınıflaşmaya daha rastlanmamış. Hürler sınıfındakiler siyasal, ekonomik haklara sahip özgür bireylerden oluşmaktadır. Köleler ise aynı toplumda yaşamalarına rağmen, kapitalist düzenin mağduru olmuşlar, mal ve mülklerini ekonomik gücü olanlara kaptırmış bağımlı bireylerdir. Sahuru sınıfı ise soylular sınıfı gibi düşünülebilir ve toplumsal, siyasal ayrıcalıklara sahiplerdir. bkz. Altındal, Türkiye'de Kadın, s.28.

1.7.1.1.3 İki Başlı Aile:

Toplumsal iş bölümlerinin ve üreticiliğin gelişmesiyle değişen iktisadi yaşam, erkeğin üretimdeki etkinliğinin daha fazla olması ve ailenin ekonomisine daha fazla katkı sağlaması neticesinde erkeğin aile ve toplumda egemenleşmesini sağlamıştır. İki başlı aile, bu dönemde görülen aile türüdür.

Bu evrede erkek çok eşli (poligami) olabilir ama bu ekonomik gücü yettiği ölçüdedir. Erkek aldatabilir ama kadından sadakat beklenir, sadakatsizlik yaptığı düşünülen kadın ise şiddet görür. Evlilik kolayca feshedilebilir ve çocuklar eskisi gibi annede kalır.[34]

İki başlı aile, kadın ve erkeği bir süreliğine birleştiren aile türüdür. Ailede kadın ve erkeğin otoritesi eşittir. Eşler anlaşamadıkları an evliklerini feshedebilirler. Eşlerin ayrılması halinde ev ve evdeki eşyalar kadına kalır, erkekse üretim araçlarını alırdı.
İki başlı ailede babanın diğer evlilik türlerinden farklı olarak belirli olması ve üretimdeki erkeğin etkinliği zaman içersinde analık hukukunun yıkılmasına yol açtı ve tarihte yeni bir sayfa açılmış oldu. Evdeki egemenlik, erkeğe geçti ve kadınlar köleleşmeye başladı. Bu durum aşağılanma ve şiddeti de getirdi.[35]

Hitit öncesi Anadolu'da görülen iki başlı aile düzeni kadını metalaştırmış, kadınlar alınır, satılır hale gelmiştir.[36] Aytaç Altındal'a göre kadınlar bu dönemde 1970'li yıllara benzer biçimde işçi olarak çalıştırılır. Tarlada, evde vb. çalışarak ekonomiye katkıda bulunmaktadır. Kadınlar bu

---

[34] Aytunç Altındağ, a.g.e., s.28.
[35] F. Engels, 'Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni', s.70.
[36] Hitit öncesinde Anadolu'daki kadının durumu ile ilgili bilgiler sıralanırsa:

a) Soylular zümresinden olan kadınlar mühür kullanabilmektedir.
b) Evlenme anlaşmalarında başlık yok, ama bir miktar gümüş verilebilir.
c) Kadın kocasından ayrılma hakkına sahip.
d) Dini inançlar bakımından tanrılar doğa güçlerini temsil eder ve tanrıçalar da vardır.

Boşanma belgelerini Krallık onaylar. bkz. Aytunç Altındağ, a.g.e., s.31.

dönemde en çok dokumacılıkta çalıştırılır. Kadınların kazancı erkeğe göre düşüktür. Hititlerde aile yapısı ataerkildir. Aile, “iki-başlı-aile” evresinden “Tek-eşli-aile” (La famille monogamique) evresine geçmiştir.

1.7.1.1.4. Tek Eşli Aile:

İki başlı aileden, tek eşli aileye geçiş uygarlık dönemine rastlar. Babaları kesinlikle bilinen çocuklar yetiştirmek amacıyla oluştuğu söylenen bu aile türünde egemenlik erkektedir. İki başlı ailedeki kadın erkek eşitliği bozularak, tek başlı ailede üstünlük tamamen erkeğe geçer. Babanın kim olduğunun bilinmesi, miras hukuku açısından önemli bir unsurdur. Egemenliğin erkeğe geçmesiyle analık hukuku da yıkılmış ve yeni miras hukuku ve soy zinciri babaya göre düzenlenmiştir. Tek eşli olma, kadına ait bir özellikken, erkeğe çok eşli olma hakkı tanınmıştır. Kadının başka erkeklerle olması yasaktır ve yasalara uymazsa kırbaçlama, taşlama veya öldürme gibi cezalara çarptırılır. Erkeğin kadın üzerinde bu kadar yaptırım gücü elde etmesinin nedeni ekonomik üstünlüğe sahip olmasıdır. Ekonomik olarak güçlü olan cins, kendisinden zayıf gördüğü cins üzerinde baskı hegemonyası oluşturmuş ve kendi değer yargıları olan ‘erkek ideolojisi’ni kabul ettirmiştir. Bir cinsin diğer cins tarafından baskı altına alınması, sınıf çatışmaları, devlet ve din olgusu bu dönemin özelliklerindendir. F. Engels’e göre,

> *“Tarihte kendini gösteren ilk sınıf çatışması, erkek ile kadın arasındaki uzlaşmaz karşıtlığın karı- koca evliliğinde gelişmesiyle ve ilk sınıf baskısı da dişi cinsin erkek cins tarafından baskı altına alınması ile düşümdeştir. Karı-koca evliliği büyük bir tarihsel ilerlemedir, ama aynı zamanda, kölelik ve özel mülkiyetin yanı sıra, günümüze kadar uzanan ve bazılarının gönenç ve gelişmesi, bazılarının da acı ve gerilemesiyle elde edildiğine göre, o her ilerlemenin aynı zamanda görece bir gerileme olduğu çağı açar. Karı-koca*

evliliği; uygarlaşmış toplumun hücre biçimidir; biz bu biçim üzerinde, doludizgin gelişen uzlaşmaz karşıtlık ve çelişkilerin iç yüzünü inceleyebiliriz."[37]

Çok eşlilikten tek evliliğe geçiş olumlu bir ilerleme olmasına karşın iktisadi anlamdaki ilerlemeler kadın açısından çok olumlu sonuçlar doğurmamıştır. Çünkü ekonomi olarak daha güçlü olan erkek, kadın üzerinde hegemonyasını kurmaya başlamıştır.

Hitit kanunları, anneye oğlunu veya kızını aileden çıkarma ve geri alma hakkını tanımıştır. Dul bir kadın da veraset hakkına sahiptir fakat evlilik yaparken de veraset olarak da erkeğin öncelikli hakları vardır. Çocuklar babaya aittir ve tazminat olarak verebilir. Karısını bir başka erkekle yakalarsa öldürebilir, başka cezası yoktur.

Hititlerde kadının aile içinde devredilmesiyle ilgili yasa mevcuttur. Hitit yasalarından 193.üncüsü şöyledir:

" Eğer bir adam ölür de, karısı dul kalırsa, bu dul kadın önce kocasının erkek kardeşiyle evlendirilecektir. Bu kardeşin ölmesi halinde onun babasıyla; baba öldüğü takdirde de kardeşinin oğluyla (yeğen) evlenecektir".

Günümüzde de bu adet bazı yerlerde sürdürülmektedir ve bu tür evliliklere "Berdel evliliği" denmektedir.

Anadolu'nun ilk imparatorluğu olan Hititler'in dini çok tanrılıdır. En önemli tanrıça Güneş Tanrıçası Arinna'dır. Tanrılar arasında da kadın-erkek ayırımı vardır. Hitit toplumlarında kadının durumu eşit değildir. Yasalara göre, eğer hür bir kimse bir kavga sırasında diğer hür bir kimseyi öldürürse hatasına karşılık ölenin mirasçısına dört erkek ya da kadın verir o da (mirasçı) onu serbest bırakır.[38]

---

[37] Turgut, a.g.m., s.2/4.
[38] Altındal, a.g.e., s.37-41

Osmanlı dönemine bakacak olursak, aile hukuku, şeriat'a dayalı mecelle tarafından düzenlenmişti. Mecelle, erkeğin çok eşli evliliğine izin veriyordu. Ayrıca, Osmanlı ailesi tam bir ekonomik ve toplumsal birlikti. Osmanlı toplumunun geleneksel, ataerkil geniş ailesi, Atatürk devrimlerinin değiştirmeyi amaçladığı kurumlardan birisidir. Erkek evin reisi konumundadır ve buyrukları tartışılamazdı. Bu niteliğiyle, Osmanlı ailesi kesin bir ataerkil yapıya sahipti.

İsviçre Medeni Yasasının örnek alınmasıyla, Türkiye'de 1926 yılında kabul edilen Türk Medeni Kanunu, gerek aile mallarının yönetiminde, gerekse miras konusunda kadın ve erkeğe eşitlik getirdi. Erkeğin birden fazla kişi ile evlenmesi yasaklandı ve evlilik anlaşmaları hukuki boyut kazandı.[39]

Kadınların ailede ve toplumda sosyal, siyasal haklar kazanması ve erkekle giderek daha eşit şartlara sahip olması, erkeğin çok eşli evliliğini azaltmıştır ve tek eşli evlilik Türk ailesinin temel niteliği durumuna gelmiştir.[40] Kırsal alanlarda, erkeğin birden fazla eş almasının nedeni, kısırlık olarak gösterilmektedir.

1.7.2. Aile Türleri:

Aile konusunda yapılan sosyolojik incelemelere göre çeşitli aile türlerine rastlanmaktadır:

Hane gruplarına göre: Geleneksel aile, çekirdek aile, bileşik aile.
Coğrafi konumlarına göre: Kent, kasaba, göçebe, gecekondu ailesi.
Köylü ailesi.

[39] akt. Emre Kongar, a.g.e., s.585.
[40] Türkiye'de dul kadınların sayısı, dul erkeklerin sayısından çoktur. Bu durumun bir nedeni Türk toplumunda geleneksel olarak erkeklerin kendilerinden küçük yaştaki kadınlarla evlenmesidir. İkinci bir neden dul erkeklerin, ikinci kez evlenme olanaklarının genellikle, dul kadınlara göre daha yüksek oluşudur. Ayrıntılı bilgi için 1935-1990 yılları arasındaki "Medeni Durum ve Cinsiyet'e Göre Nüfus" çizelgesine bkz. Emre Kongar, a.g.e., s.587

Esnaf ve zanaatkâr ailesi.

İşçi ailesi, burjuva ailesi, sanayi toplumuna özgü aile.

Bugün, 1982 Anayasası, aileyi tanımlamamış fakat anne, baba ve çocuklardan oluşan çekirdek aileyi öngörmüştür. Anayasa, diğer aile tiplerini de içermektedir.[41] Türkiyede genelde geleneksel geniş aile ile çekirdek aile yapısı görülmektedir:

1.7.2.1. Geleneksel geniş aile:

Daha çok kırsal alanlarda görülen aile tipidir. Aile büyüklerinden en küçüğe kadar geniş bir kuşağı içine alan aile tipidir. Bu aile tipinde genellikle bağlar güçlüdür. Ailede ekonomi anlamında işbölümü ve dayanışma mevcuttur. Aile reisi olan baba hem patron hem baba rolünü üstlenmiştir. Bireyin statüsünde ailesi belirleyicidir. Çocuk ilk eğitimi ailede alır ve kültürü bu ortamda oluşur. Aile bireyleri arasında koruyuculuk ve esirgeyicilik vardır, bireyler birbirlerine bağlıdır. Bu bağ ailenin genelde tüm bireylerini kapsar.[42]

Kırsal aile yapısındaki ataerkil özellikler, kadın ve erkeğin daha küçüklükten eşitsiz bir şekilde büyümesine yol açar. Bu eşitsizlikler küçük yaştan itibaren çocuklara öğretilir. Kırsal yörelerdeki kız-erkek ayrımı birinin değeri ve diğerinin değersizliği şeklinde iki ayrı eğitimle pekiştirilir. Erkek çocuk, her isteği yerine getirilerek ve kız kardeşlerinden daha değerli olduğunu görerek büyür. Küçük yaşta babasının annesine olan kaba davranışlarını gözlemler, aşağılamayı, dayağı, azarı, normal karşılamayı öğrenir. Kendi de gitgide buyurgan olmaya başlar. Kadınlara değer vermenin erkeklikle bağdaşmadığını düşünür. Yörükoğlu, geleneksel ailelerdeki kız çocuğunun erkek çocuktan farkını şöyle anlatmaktadır:

---

[41] Emre Kongar, a.g.e., s.585.

[42] Yirmibeşoğlu, a.g.e., s.34.

"Kız çocuk, yaşıtı oğlanlar sokakta çelik çomak oynarken anasının yanında iş görür. Ya da bebe kardeşini sırtına vurup oynayanları uzaktan seyreder. On, on iki yaşına gelince genç kız sayılır; başı bağlanıp eve kapatılır. Anası onun erkek çocuklarla oynadığını görünce hışımla evden çıkar; kolundan tuttuğu gibi içeri çeker; bir güzel döver! İlkokula ya gönderilmez ya da bitirmeden geri alınır. "Okuyup da n'olacak, yavuklusuna mektup mu yazacak?" denir. Biraz gelişip serpilince everme çağı gelmiş demektir: "Kız beşikte, çeyiz sandıkta. On beşinde kız ya erde ya yerde." Sandalyeye oturunca ayakları yere değiyorsa gelinlik kız sayılır. Böylece çocukluktan çıkmadan, çocukluğunu yaşayamadan, kadınlığa adım atar."[43]

Kırsal kesimde kadının en önemli sorunu, aile ve toplum içindeki geleneksel rolünün yeterince değişme gösterememiş olmasıdır. Kandiyoti (1972), gelişen tarım teknolojisinin tarımda insan emeğine olan ihtiyacı azaltması sonucu köyden kente göçün ortaya çıktığına, bunun ise köyde genellikle aile içi ilişkilerde ve özellikle çocuklara karşı hoşgörü ve serbestliği artırdığına işaret etmiştir. Ancak, kadının sosyal mevkiinde paralel bir gelişme olmamıştır. Hatta hazır olarak satın alınan yiyecek ve giyecek gibi gereksinimlerin ortaya çıkmasıyla ev üretiminin önemi azaldığından, kadının üretici mevkiinde bir düşme dahi saptanmıştır. Kırsal kesimde kadın hala yaş ve çocuk doğurma kıstaslarına göre değerlendirilmektedir.[44] Benzeri saptamalar Başaran (1971) tarafından da yapılmıştır. Dış dünyayla daha fazla iletişim halinde olan erkek kadına göre daha modern görülür fakat doğum ve evlenme konularında daha gelenekseldir. Genellikle din ve köklü geleneklere bağlı tutumların değişmeye direnç gösterdiği her iki araştırmacı tarafından belirtilmiştir.

Kağıtçıbaşı, 1965 İzmir araştırmasında aile büyüklüğü ile ilişkisi olan tek kişisel değişken olarak annenin tahsilini saptamıştır. Ayrıca, Ankara'da düşük S-E-D deki cinsiyet ayrımının (erkeğin kadına üstün görülmesi) erken

---

[43] Yörükoğlu, a.g.e., s.37.
[44] Çiğdem Kağıtçıbaşı, İnsan ve İnsanlar, Evrim Yayın, 9. baskı, 1996, s.318.

yaşta evlenmeyle ve geleneksel geniş aile idealiyle ilişkili olduğunu bulmuştur.

Ümraniye, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da 1996-1997'de gerçekleştirilen bir alan araştırmasının verilerine göre, bu bölgelerde gerçekleştirilen evliliklerle ilgili şu bulgulara ulaşılmıştır:

"Evli kadınların yarıya yakını (%46,2) 15–35 yaş grubunda, oldukça genç bir kitleden oluşmaktadır. Çekirdek ailede yaşayanlar örneklerin %60,3'ünü oluşturmaktadır. Geniş ailede yaşayanlar, evlerinde eşleri ve çocukları hariç ortalama 3,1 kişi yaşadığını belirtmişlerdir. Kadınların %88'inin çocukları vardır ve kadın başına ortalama çocuk sayısı, 4,8'dir. Çoğu yalnız bir kez evlenmiş olup, %2,8'i iki kez, %0,2'si ise üç kez evlenmiştir. Verilerin ayrıntılı incelenmesi; yalnız resmi nikâhlı evliliklerin %5,8 olduğunu göstermektedir. Yalnızca dini nikâh oranı %19,6; hem resmi hem de dini nikâh oranı % 74,4, nikâhsız birliktelik %0,2'dir. Evliliklerin% 89,4'ü tek eşli; %10,6'sı çokeşlidir."[45]

Doğu'da her 5 kadından birinin yalnızca dini nikâhı vardır ve her 10 evlilikten biri çok karılıdır. Yalnızca dini nikâhı olanların oranı, Türkiye ve Batı ortalamalarının (sırasıyla %8,3 ve %2,2) oldukça üstündedir.[46]

Türkiye'de çokeşlilik en çok Güneydoğu'da görülmektedir. Doğu bölgesi ise 2. sırada gelmektedir. Kadınların eğitim oranı da buna bağlı olarak artmakta ya da azalmaktadır. Tekeşli ailelerde eğitimin genelde daha yüksek seviyede olduğu gözlenmiştir.

45

Tablo 1. Evlilik Yaşı (%)

Yaş grupları	Nikâh türü	
	Resmi Nikâh	Dini Nikâh
Toplam	100,0	100,0
15'ten küçük	2,6	16,3
15-25	86,8	79,9
26-35	9,4	3,6
35-40	1,2	0,2

Pınar İlkkaracan, Doğu Anadolu'da Kadın ve Aile, Tarih Vakfı Yayınları, 2003, s.174-175.

46 akt. İlkkaracan, a.g.e., s.175.

Yine aynı araştırmanın bulgularına göre, evliliğin gerçekleşme şekli tekeşli evliliklerde %60,9 ailesi tarafından, %25,5 de eşiyle anlaşarak olmuş. Çokeşli evliliklerde ise, %66,2 ailesi tarafından, %16,6 eşiyle anlaşarak olmuş. İki aileden birer kadının evlenmek üzere, aileler arasında karşılıklı verilmesi olan berdel geleneği günümüzde hala sürdürülmektedir (%4,7). Yine çokeşliliğin en yaygın görüldüğü Güneydoğu Bölgesi bu konuda başı çekmektedir. Beşik kertmesi uygulaması kısmen de olsa uygulanan bir gelenektir (%0,9). Kadınlardan biri, ailesi tarafından bir kan davasını bitirmek için kocasının ailesine verilmiş olduğunu, diğer bir kadın ise vefat eden kocasının kardeşiyle zorla evlendirildiğini belirtmiştir.[47]

Doğu ve Güneydoğu Bölgeleri'nde "başlık parası" geleneği de hala sürdürülen bir uygulamadır. Bu yörede yaşayan kadınların birçoğu kendilerinin hayvan gibi satıldığını düşünerek karşı olduklarını belirtmişlerdir. Fakat feodal düzen onların karşı çıkmalarına pek olanak vermemektedir. Birçoğu çaresiz bu geleneği kabullenmiş durumdadır.[48]

1.7.2.2. Çekirdek Aile:

Anne, baba ve bekâr çocuklardan oluşur. Geleneksel aileye göre daha küçük bir aile türüdür. Çağımızda egemen olan aile tipidir. Akrabalık ilişkileri daha zayıftır. Akrabaların aile üzerindeki etki ve baskısı daha azdır. Sosyalleşme ailede önem verilen bir unsurdur.[49]

Çekirdek ailede, karı koca arasına girmeler, sürtüşmeler en aza indirilmiştir. Eşler aralarında tartışıp, ortak bir çözüme varabilirler. Aile

---

47 Evliliğin gerçekleşme şekli ve kadının rızası ile ilgili tablo için: Pınar İlkkaracan, a.g.e, s.178.

48 Başlık parası ile ilgili düşünceler için: Pınar İlkkaracan, a.g.e., s.180.

49 Sosyalleşme kavramını sosyal bilimler literatürüne ilk Emile Durkheim kazandırmıştır. Bireyi diğer insanlarla olan ilişkinin sınırlarını, kurallarını, şeklini tayin eden ve doğumdan başlayan süreç toplumlaşma olarak tanımlanmıştır. Bireyin içinde yaşadığı toplumun kültür normlarını, davranış kalıplarını öğrenmesi belli bir sürecin sonucudur. Bireyle toplum arasında etkileşim vardır. Toplumun düzeni ve sürekliliği açısından vazgeçilmez olan aile, diğer sosyal kontrol kurumlarının yerleşmesinde de önemli bir rol oynar.

büyükleri ayrı yerde yaşadığı için, evde daha rahat davranabilirler ve çocuklarını kendi istedikleri gibi yetiştirebilirler. Geniş ailede herkesin başka yöne çektiği, birini dövüp ötekinin şımarttığı çocuğa daha dengeli bir eğitim verebilirler.

Bu olumlu yönlerine rağmen, kırsal kesimde özellikle geniş aile tiplerinin çok olduğu bölgelerde çekirdek aile olarak yaşamak zordur. Çünkü çekirdek aile, geniş ailedeki dayanışma ve destekten yoksundur ve herhangi bir geniş aileyle anlaşmazlık halinde, o aileye karşı zayıf kalabilir. Haklı da olsa, ailenin büyüklüğü, çekince oluşturabilir. Daha fazla çocuk yapmamaları, toplumsal baskı oluşturabilir, toplumda hoş olmayan söylentiler dolaşabilir. Çekirdek aile, hastalık ve ölüm durumlarında sıkıntıya düşebilir. Baba hastalandığında, işsiz kaldığında aile daha da sarsılabilir. Ayrıca çocuk bakımı ve ev işleri gibi konularda danışacak kimseleri yoktur. Toplumbilimciler şu görüşte birleşiyorlar: Çekirdek aile, geleneksel geniş aileye göre, yalnız, desteksiz ve zayıf bir aile kurumudur.[50]

Aile, Türkiye'de değişmekte olan toplumsal kurumların en güzel örneklerindendir fakat öncelikle değişmeye karşı daha tutucu bir tavır takınan erkeklerin davranışları sonra da aile konusunda bilinen birçok toplumsal ve psikolojik öğelerin değişmesi gerekmektedir.[51]

"Erkek ve kadın arasında tarihsel olarak eşitliğe dayanmayan güç ilişkileri", şiddeti üretir ve şiddet tarafından yeniden üretilir. Bu eşitsiz ilişki türü, modern ve modern-öncesi yaşamın tüm yönlerine nüfuz ederek kendi dayanaklarını oluşturmuştur. Cinsiyete dayalı iktidarın eşitsiz dağılımı dil, sanat dalları, kültür, hukuk, sınıf, ulus, din, bilim ve tüm diğer sosyal yapılar tarafından üretilir ve yeniden üretilir. Anayasa önünde kadın-erkek eşitliği sağlanmaya çalışılsa da, eşitsizlik ve şiddet azalmamıştır.

---

[50] akt. Yörükoğlu, a.g.e., s.49.

[51] Fatma Başaran, "Ailede Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutum Değişimleri", Türkiye'de Ailenin Değişimi, Türk Sosyal Bilimler Derneği, 1984, s.160.

1.8. SALDIRGANLIK KAVRAMI:

Saldırganlığa bugüne kadar getirilmiş birçok tanım vardır. Saldırganlık, Konrad Lorenz tarafından, 'hayvan ve insanda, aynı türün üyelerine karşı yöneltilen dövüşme içgüdüsü' diye tanımlanmıştır. Saldırganlık kavramı çeşitli dillerde farklı anlamlarda kullanılmaktadır. İngilizcede hem kavgacı hem de enerjik anlamlarını karşılayarak olumlu ve olumsuz anlam yüklenmiştir. Türkçede de girişkenlikle eş anlamda kullanılmaktadır.[52]

Saldırganlık içgüdüsel bir dürtü olduğu için, saldırganlık eğilimi şiddeti doğurur. Şiddet, bu saldırgan tavrın sonucudur. Saldırganlık, insanın genelde isteğiyle olan çevreye ve bireye zarar veren bir davranış eğilimidir. Bu yönden saldırıda "kasıt" vardır. Karşı tarafı bastırmak, cezalandırmak, kendi doğrularını göstermek için saldırgan kişi güç kullanır. Saldırgan kişi, bir ortamda egemen olmak adına sözlü (verbal) ya da fiziki atakta bulunabilir. Bir kişinin saldırgan olarak nitelendirilmesi, bu davranışları tekrarlama sıklığı ile de bağlantılıdır.

Jung, saldırganlığı pek çok ruhsal durumun yanı sıra, cinsellik, güç hatta açlık gibi 'arketipal' simgeler değerlendirmektedir. 'Arketip' her zaman, her yerde bulunan ve bireyin psikolojisine yansıyan belirli psikolojik formlara verilen addır. Arketipler, bütün insanlarda olabilen deneyimlerdir. Bütün insanlığı içine alan evrensel bir 'kolektif bilinçdışı' nın öğeleridir.[53]

Cinayetle ilgili olarak saldırganlık, karşı tarafın yaşamına son vermeye yönelik bir eylemdir. Bazen saldırganlıkta öldürme niyeti olmaz, korku salma ve bastırma niyeti vardır, fakat bu saldırganlık eyleminin sonucu "kazara" da olsa ölümle sonuçlanabilmektedir. Sonuçta saldırganlık gösteren kişi, bireye

---

[52] Galip Beygü İsen, Saldırganlık Kuramları ve Basında Cinayet Haberleri, Doktora tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Bilimleri Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü, 1995, s.15.
[53] İsen, a.g.e. , s.15.

veya topluluğa, darp, yaralama, incitme ile bile sonuçlansa eylemiyle zarar vermektedir.

1.9. ŞİDDET KAVRAMI:

Şiddet tanımı, tek başına ele alınamayıp, çeşitli sosyal faktörlerle ilintili olarak açıklanması gereken bir kavramdır. Sosyoloji ve sosyal psikoloji gibi genç bilimlerin kapsamında şiddete çeşitli tanımlar getirilmektedir. Şiddet (violence) ve saldırganlık (agression) kavramları farklı anlamlar içermektedir.

Şiddet, fiziksel ya da psikolojik şekilde acı ve zarar veren saldırgan davranıştır. Steintmetz'e (1986) göre; bir bireyin yaralanmasına, sindirilmesine, öfkelendirilmesine veya duygusal baskı altına alınmasına yol açan fiziki veya herhangi bir şekildeki davranış ve muamele biçimi şiddettir. Holmes'a (1981) göre şiddet, verimsiz bir sistemin harcanmış enerjisidir. Birbirine karşılıklı bağımlı olan sistemler verimli biçimde işlenmezse şiddet ortaya çıkar.[54]

Nietsche, güç istenci olarak insanın içinde şiddet barındıran bir varlık olduğu konusunda şüphe etmemiştir. Ona göre asıl sorun bu şiddetin dışarıya yöneltilemediği ve ifade edilmediği durumda ortaya çıkar.[55]

Nietsche'de şiddet iki veya daha fazla farklı unsurun arasında meydana gelen bir olgu olarak ortaya çıkar ve her unsurun kendisi tarafından göreceleştirilmesi yerine, şiddet uygulayan merkezin bizzat kendisiyle olan iç hesabının dışa dökümünün adı olur.[56]

[54] akt. Aysel Yıldırım, "Sıradan Şiddet", Boyut Kitapları, S.6, 1998, s.25.
[55] akt. Tahir Karakaş, "Nietzsche'nin Şiddeti", Doğu Batı Düşünce Dergisi, S.43, 2007-08, s.82.
[56] Karakaş, a.g.e., s.84.

1.9.1. Aile İçi Şiddet:

Aile içi şiddet, bireyin bedensel ve ruhsal açıdan zarar görmesine, yaralanmasına ve sakat kalmasına neden olan bireysel ve toplu hareketlerin tamamı olan şiddetin aile içinde görülmesidir. Bazen aile içi şiddet, ölümlere kadar varabilen toplumsal bir fenomendir. Aile içi şiddet daha çok kadına ve çocuğa, sonra yaşlılara yönelik gerçekleşmektedir.

Steinmetz (1986); aile içi şiddet fenomeninin karakteristik özelliklerine bağlı olarak, itaatsiz, otoriteye karşı çıkan aile üyesini (kadın ve/veya çocuğun) yanlış olduğu düşünülen davranıştan vazgeçirme, özellikle çocuğa karşı bir disiplin yöntemi olarak uygulanmasına ve tüm uygulamaların kültürel normlarca kabul görmesi ve meşru sayılmasına dikkat çekmektedir.[57] Şiddete sadece aynı evde oturan kişiler değil, eski eş, kız veya erkek arkadaş ya da nişanlı da maruz kalabilir.

Şiddetle ilgili çeşitli kurum ve kuruluşlar, mücadele yürütmektedir. Gerek şiddet konusunda bilinçlendirme, gerekse çeşitli çözüm önerileri hayata geçirilmektedir.[58]

1.9.1.1. Aile İçi Şiddet Çeşitleri:

1.9.1.1.1. Fiziksel Şiddet: İtmek, tokat atmak, tekmelemek, tükürmek, yumruklamak, kol kıvırmak, kol - bacak kırmak, saçından sürüklemek, (su, yemek, uyku, tuvalete gitmek gibi) temel ihtiyaçlarını esirgemek, gerektiği halde tıbbi tedavi almasını engellemek, silahla yaralamak, öldürmek gibi.

1.9.1.1.2. Sözlü Şiddet: Sürekli eleştirmek, aşağılamak, küfür etmek, tehdit

---

[57] Yıldırım, a.g.e., s.26.

[58] Hürriyet gazetesi Aile içi şiddetle mücadele kapsamında açmış olduğu www.aileicisiddeteson.com web sitesinde insanları şiddete karşı bilinçlendirme sunuyor ve sığınma, yardım konusunda yol gösteriyor. Hürriyet'in internet sayfasında şiddet tanımlanmış ve çözüm yolları sunulmuş.

etmek, kararlara katılımını engellemek, sürekli sorguya çekmek, sık sık bağırmak, aşağılayıcı isim takmak, sık sık alay etmek, dini veya etnik kimliğine yönelik hakaret etmek, görüşlerini ve çalışmalarını küçümsemek gibi.

1.9.1.1.3. Toplumsal İlişkileri Sınırlayıcı Şiddet: Ailesi, arkadaşları / komşuları ile
görüşmesini yasaklamak, evden dışarı çıkmasını yasaklamak, gittiği heryerde takip etmek, başkalarının önünde aşağılamak ve alay etmek, başkalarının önünde sık sık sözünü kesmek, özel yaşam ve mahremiyet hakkı tanımamak, zorla evlendirmek, namus ve töre nedeni ile baskı uygulamak gibi.

1.9.1.1.4. Cinsel Şiddet: Kişiyi cinsel ilişkiye zorlamak, tecavüz, başka kişilerle cinsel ilişkiye zorlamak, cinsel olarak kişiyi korkutan ve kıran davranışlarda bulunmak, sürekli kadınlığını / erkekliğini aşağılamak, telefonla / mektupla veya sözlü olarak sürekli cinsel içerikli tacizlerde bulunmak, cinsel organlara zarar vermek, namus ve töre nedeni ile baskı uygulamak ve öldürmek gibi.

1.9.1.1.5. Ekonomik Şiddet: Parasını almak ve geri vermemek, zorla istemediği bir işte çalıştırmak, istediği halde çalıştırmamak / işe yollamamak veya zorla çalıştırmak, eline hiç para vermemek gibi.

1.9.1.2. Dünya'da Aile İçi Şiddet:

Dünyada kadının uğradığı şiddetle ilgili birçok araştırma yapılmaktadır. Örneğin, Kolombiya'da 2 üniversite ve aile uygulama klinikleri işbirliği ile 1997–1998 yılları arasında, 18–65 yaş arası kadınları kapsayan, klinik alan araştırmasında şu bulgulara ulaşılmıştır: 1401 seçilmiş kadınla yapılan araştırmaya göre, 772 kadın (%55,1) yakın zamanda veya geçmişte şiddete uğramıştır. %20.2'si hala şiddet gördüğünü söylemiştir. Şiddete uğrayanların

%77,3’ü fiziksel ve cinsel şiddet görenlerdir. %22.7’si ise hiç fiziksel suistimale uğramamıştır.[59] Bu örnekten de anlaşıldığı gibi, dünyada kadınlar ciddi olarak fiziksel ve ruhsal şiddete maruz kalmaktadır. Bu sadece ülkemizde rastlayabileceğimiz bir olgu değildir. Dünya üzerinde her ırk ve ülkeden dört aileden birinde aile içi şiddet görülmektedir.

Dünya genelinde her dört kadından 1'i ve her 6 erkekten 1'i yaşamlarının bir döneminde aile içi şiddete uğramaktadır.[60] Dünya Sağlık Örgütü (WHO)'nün 2002 yılı raporlarında belirtilen tahminlere göre tüm dünyada üç kadından biri yaşamlarının bir döneminde dövülmekte, cinsel ilişkiye zorlanmakta ve diğer yollarla taciz edilmektedir. Tacizi yapan kişi genellikle kendi ailesinden biri ya da tanıdığı bir kişidir. [61]

Hale (1992: 41) 1991 Kasım ayında, Sudan’ın yönetime el koyan askeri birliğin, bütün Sudan’lı kadınların ayak bileklerine kadar uzun siyah elbise giymesi (peçe), yüzünü ve kafasını örtmesi gerektiğini, uymayanların kırbaçla cezalandırılacağını bildirdi. Bu kural şuan için geri alındı, fakat bacağını ve başını örtmeyen, parfüm kullanan kadınlar cezadan sorumlu bırakılmıştır.[62] Mısır’daki kadınların eşleri ya da sevgilileri tarafından şiddet görmesiyle ilgili araştırma yapan El Saadawi (1980), Zenie-Zigler (1988), Lane ve Meleis (1991), evliliğin ilk yıllarında daha çok şiddet görüldüğünü tespit etmişlerdir. Ayrıca El Saadawi (1980) kız doğuran, erkek doğurmayan kadınların şiddete uğradığını belirtmiştir. CEDAW’ın belirttiğine göre, Senegal’de evlilik içi her türlü şiddete karşı kadını koruyan bir kanun bulunmaktadır.

---

[59] Ann L. Corner, PhD, Paige Hall Smith, Frequency and Correlates of Intımate Partner Violence by Type: Physical, Sexual, and Psychological Battering, American Journal of Public Health, American Public Health Association, 2000, s.553-559.

[60] Council of Europe, 2002; BMA 1998; British Home Office Research Study, 1999

[61] Dünya genelinde olan aile içi şiddet’le ilgili ayrıntılı bilgi için bkz: www.aileicisiddete.son

[62] akt. Rachel Marcus, Violence against women in Bangladesh, Pakistan, Egypt, Sudan, Senegal and Yemen, Report prepared for Special Programme WID, Netherlends Ministry of Foreign Affairs (DGIS), BRIDGE (development-gender) Institute of Development Studies, 1993, s.13.

1.9.1.3. Türkiye'de Aile İçi Şiddet:

Ülkemizde yaşanan aile içi şiddetin nedenleri arasında evlilik yaşamındaki tatminsizlikler, bireylerin şiddet eğilimli olması, eşler arasındaki eğitim ve statü farklılıkları, iletişim bozuklukları, evliliğe yönelik aşırı bağımlılık, zayıf karakterlilik sayılabilir.[63] Türkiye'de önemli bir oranda yaşanan, aile içi şiddet sorunu ülkemizde, 1980'lerden itibaren tartışılmaya başlanmıştır. 17 Mayıs 1987 'Dayağa Hayır' Yürüyüşü, kadınların şiddete karşı ilk toplu eylemi olarak kayıtlara geçmiştir. Bu yürüyüşten sonra yazılı basın anlamında aile içi şiddete karşı çeşitli kitaplar yayımlanmaya başlanmıştır (Örneğin, 'Bağır Herkes Duysun' (1988)). Türkiye'de aile içi şiddetle ilgili günümüze değin araştırma ve çalışmaların sonuçlarını derlersek;

1. Kadınlar dayak olayını ailevi bir sorun olarak görmektedir ve şikâyette bulundukları zaman şiddete uğramaktan korkmaktadır.

2. Eşi tarafından şiddet gören kadınlarda, kırgınlık, üzüntü, gücenme, özgüven azalması, engellenme duygusu oluşması nedeniyle nevroz riski artmaktadır. Bu bulguların saptandığı kadın sayısı oldukça fazladır.[64]

3. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumunun yaptırdığı bir araştırma sonucuna göre, ülkemizde en çok sözlü şiddet (%53) ve fiziksel şiddet (%34) uygulanmaktadır. Aile içi şiddet yoğun olarak görülmektedir. Türkiye'de kadınlara yönelik şiddet eylemlerinin en belirgin nedeni, toplumda genel kabul gören ahlak ve namus anlayışından kaynaklanmaktadır. [65]

4. Türkiye'de hala erkeklerin büyük çoğunluğu, kadının kocasına itaat etmemesini, dayağa haklı sebep görmektedir. Aile reisi kavramı hukuk literatüründen kalksa da, erkekler evde kendi kararlarının önde olduğunu düşünmektedirler ve kadın da onlara uymalıdır.

---

[63] Aliye Mavili Aktaş, "Aile İçi Şiddet", Doğu Batı Düşünce Dergisi, S.43, 2007-08, s.151.
[64] akt. Yıldırım, a.g.e., s.38.
[65] "Dünya Kadınlar Günü'nde kadınların sorunları tartışılıyor", Zaman Gazetesi, 08.03.2006, s.22.

5. Ülkemizde yapılan araştırmalar, kadının şiddet gördüğünde, ilk akrabalarından, daha sonra arkadaş ve komşularından yardım isteme eğiliminde olduğunu göstermektedir. Uzman kişi ve kuruluşlardan yardım isteme oranı çok düşüktür. Kadınlar yaşadıkları korku ve üzüntüyü yakınındakilerle paylaştığı için bunlar bir uyarı sinyali olarak alınmalıdır. Fakat bu konular aile içi meseleler olarak görüldüğü için çevre, müdahale etmekte çekimser kalmaktadır.

6. Başbakanlık-Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) İdaresi'nin yaptırdığı 'GAP Bölgesinde Kadının Statüsü ve Kalkınma Süreçlerine Entegre Edilmesi' konulu araştırma; Türk aile yapısının erkek egemen, kadın ve erkeğin ast-üst şeklinde, hiyerarşik bir ilişki örüntüsü içerisinde olduklarını gösteren bulgular sergilemektedir.[66]

7. T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu'nun 1995 yılında yaptığı araştırma sonucuna göre, çocuk (%40), ekonomik kaygılar ve gidecek yerin olmaması (%32,7), şiddete katlanma nedeni olarak tespit edilmiştir. Şiddete maruz kalanların % 80'i yapacak fazla bir şey olmadığına inanmaktadırlar.

8. Bir araştırmaya göre, şiddet sonucu ölen 40 kadından 34'ü evde ölmüş, 20'si asılmış ya da zehirlenmiş, 20'sinde öldürüldüklerine dair kesin belirtiler görülmüş ve 10'u da ölmeden önce aile içi şiddete maruz kalmıştır."[67]

Ülkemizde özellikle kız çocuğuna yönelik cinsel taciz ve istismar, ensest ilişki sorunu da yaygındır. Fakat gizlenildiği, açıklanmadığı için, boyutları istatiksel olarak bilinemememektedir. Aliye Aktaş'ın da belirttiği gibi, geniş aileler, yoksulluk, geleneksel kültür yaşantısı, alkolizm gibi bazı sosyal demografik değişkenler bu sorunun varlığını gizleyebilir. Aktaş'ın ve arkadaşlarının Kocaeli depreminde bölgede yaptığı çalışmalarda, cemaat kültürü içindeki bir ailede anne, kız çocuğunun amcası tarafından cinsel tacize uğramasını çaresizlikle "Biz de böyle yaşadık, töre bu" demiştir.

---

[66] Yıldırım, a.g.e., s.39-40.
[67] ayrıntılı bilgi için bkz: www.aileicisiddete.son

Aktaş'a göre, kültürün kapalılığı ve değişime karşı direnç özelliği, bazı istenmeyen unsurları da yıllar boyu içinde barındırmasına sebep olabilir. Kültür, töre ve geleneklerin, yasalardan da etkili bir yaptırıma sahiptir. Bu yüzden çocuk ve kadın hakları ile ilgili sorunların çözümü zorlaşmaktadır.[68]

1.9.1.3.1. Türkiye'deki Aile İçi Şiddete Yönelik Genel Bir Değerlendirme:

Birleşmiş Milletler Kadınlara Yönelik Şiddetin Önlenmesi Bildirgesi, kadınlara yönelik şiddeti; "İster kamusal isterse özel yaşamda meydana gelsin, kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik acı veya ıstırap veren veya verebilecek olan cinsiyete dayanan bir eylem veya bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma" (1. madde) şeklinde tanımlamaktadır. Bu tanımın son yorumlamalarına "kurbanı ekonomik ihtiyaçlardan yoksun bırakmak" da dahil edilmiştir. Çoğu kadın aile içindeki şiddete karşı sabredip, beklemeyi çare aramaya tercih etmektedir. Kendini ekonomik açıdan çaresiz hissettiği için susan kadın sayısı da çok fazladır.

Şiddet eylemi çoğunlukla erkekler tarafından gerçekleştirilmektedir. Aile içinde şiddet eylemini gerçekleştirenler genelde erkeklerdir. Tarihsel olarak bakıldığında, anaerkil evreden ataerkil evreye geçişle beraber erkeklerin kadınlar üzerinde egemenlik kurduklarını, baskı ve şiddete başvurduklarını görebiliriz ve günümüzde de şiddet ve baskı yoğunlukla yaşanmaktadır. Bazı kimseler, şiddeti, kontrol, cezalandırma ve baskınlık kurma amacıyla kullanılan bir erkeklik hakkı gibi görmektedir.

Aile içi şiddeti açıklamada popüler bir model yineleyen patternlerdir. Bu modele göre çocukken kötü tecrübeler geçirmiş erkek ve kadınlar, yetişkinliklerinde, bu ilişkiyi tekrarlamaktadırlar. Erkekler genelde çocukluğunda şiddet gördüğü kişiyle büyüdüğünde özdeşleşirken, kadınlar kurban rolünden büyüyünce kolay sıyrılamamaktadır ve ilişkilerde ürkek olmaktadır. Erkek çocukken gördüğü şiddete karşı daha katı olmak

[68] Aktaş, a.g.e., s.154.

eğilimindedir. Kadın ise daha içine dönme ve geri durma eğilimindedir. Kadın öfkesini geri çekilme ve rol fonksiyonlarında gerilemeyle gösterir. Hayal kırıklığı ve aldanmışlık duygusu erkeğin eleştiriciliğini arttırır, sonuçta duygusal terör ve fiziksel şiddet sadece eşine değil aynı zamanda çocuklara da yönelir.[69]

Kadının ekonomik özgürlüğünün olmayışı, kadını şiddet karşısında çaresiz ve savunmasız kılmaktadır. Kadınlar genelde evi ve parası olmadığı için şiddete karşı gelememektedir. Şiddet dayanılmaz olduğunda genellikle kaçmaktalar ama tekrar geri dönmektedirler. Bunun dışında yuvam yıkılmasın, ya da anne baba gibi ebeveynlerin kadının yeri kocasının yanıdır gibi yönlendirmeler veya psikolojik baskı gibi nedenlerle geri döndükleri gözlemlenmektedir. Toplumda dul kadına iyi gözle bakılmayacağı görüşü de etken olmaktadır. Kısacası, kadınlar çoğunlukla kendilerini istismar edenlere duygusal ve ekonomik olarak bağımlıdırlar.

Kadına yönelik şiddet, aşağılama, baskı kurma, kısıtlama, hakarette bulunma, ekonomik olarak yoksun bırakma, tacizde bulunma (cinsel istismar), saygı duymama, eğitim ve çalışmaktan yoksun bırakma şeklinde çeşitli boyutlarda olmaktadır. Türkiye'de kadına yönelik şiddetin en uç noktada yaşandığı boyut "namus cinayetleri"dir. Türk Ceza Kanunu'nda yapılan son değişikliklerle namus cinayetleri "nitelikli adam öldürme" kapsamına alındı ve müebbet hapis cezası uygulamaları arttı fakat bu şiddetin dinmesini sağlamamıştır, şiddetin yöntemini etkilemiştir.

Türkiye yakın gelecekte eşitliliğe doğru yasal reformlar yaparak büyük ilerleme kaydetmesine ve uluslar arası platformlarda bulunmasına karşın (örn: 1994 Nüfus ve Eylem Geliştirme üzerine Uluslar arası Kahire Konferansı), hemen her gün kadınlar ayrım ve şiddetle yüz yüze kalmaktadır.

---

[69] Necla Arat, Türkiye'de Kadın Olmak, İstanbul Ünv. Kadın Sorunları Arş. ve Uygulama Merkezi-Say Yayınları, 1994, s.135.

Uluslararası platformda kadınların durumunu ve konumlarını iyileştirmeye yönelik faaliyetler büyük bir çoğunlukla UNESCO tarafından yapılmaktadır. Fakat Avrupa Konseyi'nin, OECD'nin (Avrupa Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı), AGİK'nın (Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı) ve ILO'nun (Uluslararası çalışma teşkilatı) aldığı kararlarda da kadın konusunun değişik platformlarda ele alınmasını sağladığına kuşku yoktur.[70]

Kadına yönelik aile içi şiddet diğer ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de önemli bir sorun olarak karşılanmaktadır. 1980'lerdeki kadın hareketlerine kadar çalışılması neredeyse bir tabu olan aile içi şiddet, bu tarihten sonra, Türkiye'deki araştırmacıların da ilgisini çekmiştir. Bu konuda farklı kuruluşlarca (Örn., T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, P-AR-GALLUP, Hacettepe Nüfus Etütleri Enstitüsü) yapılan araştırmalara göre, Türkiye'de kadınların fiziksel şiddete uğradıkları ortaya konulmuştur.

1.9.1.4. Cinsel Haklar:

Türkiye'deki cinsel haklar durumu, özellikle kadının cinselliği konusunda global düzeyle paraleldir. Türkiye'deki cinsellik birçok konuda bir tabu olarak kalmıştır ve bu konudaki duyarlılık ve çalışmalar da muhafazakâr politik güçlerle karşılaşmaktadır. Kadının cinselliği etrafındaki yapılar ve adetler, cinselliğin ifade edilmesine ya küçük bir imkân tanımakta ya da hiç tanımamaktadır. Kadının evliliğe kadar bekâretini koruma görevi gibi kurallar, kadının cinselliğini yöneten şeref ve utanç ikilisi, kadının yaşamını hala egemenlik altına almaktadır.[71]

---

[70] Arat, a.g.e., s.136.

[71] Şubat 2008'de Sivas Toplum Merkezi'nde, "Cinsel Haklar" konulu KİHEP (Kadının İnsan Hakları Eğitim Programı) grup toplantısına katılan kadınlar soru üzerine cinsellik denilince akıllarına ilk gelenlerin "namus", "bekaret", "günah" olduğunu söylemişlerdir. "Ahlak, namus; kız çocuklara öğretilir ilk başta" demiştir bir katılımcı da. Başka bir katılımcı, "Kız çocuğunun altının babasının yanında değiştirmenin günah olduğunu bile duydum" demiştir. Akt. Evren Kaynak, "Onların "Ahlak"ı, bizim bedenimiz", amargi üç aylık feminist dergi, sayı 9, 2008, s.31.

Liz Erçevik'e göre, geleneksel ayrımcı uygulamalar ve cinselliğin tabu olduğunu empoze eden ataerkil sosyal yapılar, insan hakları ihlalini, hakkında konuşulmasına, tartışılmasına, ve savunulmasına imkân vermeyerek, meşrulaştırmaktadır. Bekâret testleri, namus cinayetleri, erken ve zorla yaptırılan evlilikler, evlilik içi tecavüz gibi insan hakları ihlalleri, ataerkil sosyal yapı nedeniyle oluşmaktadır. Bununla mücadele kapsamında, kadın hareketleri tarafından yoğun ve ısrarlı savunma çabaları sürdürülmektedir. İnsan hakları ihlalleri hakkında daha çok yayın ve tartışmalar yapılmaktadır. 'Türkiye'nin gerçekleri', 'Erkeğin namusu' gibi söylemler daha çok sorgulanıp, tartışılmaktadır. Kadın gruplarının haklar konusundaki savunmaları, 2004'te yapılan ceza kanunu reformu tasarısıyla kadınlar için büyük bir başarı kazanılmasına doğru yön vermiş oldu. Kadın Hakları için Kadın (WWHR) tarafından başlatılan ve yürütülen Ceza Kanunu Reformu Kampanyası'nın (2002–4), 30'un üzerinde değişiklik ve düzeltme ile sonuçlanması, Türkiye'deki genç kız ve kadınların bedensel ve cinsel haklarının korunmasına yönelik büyük bir adım oluşturdu.

Kampanyanın sonucunda, töre cinayeti işleyenlerin ağır tahrik indirimlerinin kaldırılması ve evlilik içi tecavüzün suç sayılması gibi konularla ilgili kararlar alındı. En az bunun kadar önemli bir husus ise, yeni ceza kanunuyla, kadının kendi bedenine sahip olduğu düşüncesinin artması, bedeninin kontrolünün ailesine ve topluma ait olduğu düşüncesinin azalması ve namus, utanç, ahlak ve bekâret gibi cinsel suçlara ait terimlerin çıkarılması olmuştur.[72]

1.9.1.5. Hukuk ve Kadına Yönelik Şiddete Karşı Yapılan Düzenlemeler:

Hukuk, toplum içinde yaşayan insanların davranışlarını yöneten kuralların tümüdür. Toplumsal örf, dini ve ahlaki normlarla temellenmiş olan

---

[72] Liz Erçevik Armado, "Promoting Sexual Rights Through Human Rights Education: Experşences at Grassroots in Turkey", IDS Bulletin, s.118.

hukuk kurallarının belirlenmiş müeyyideleri vardır. Bunların yerine getirilmemesi bazı cezalar getirir.[73]

Ahlak, gelenek ve görenek, dini inançlarla şekillenen bir anlayıştır ve bireyler arasındaki ilişkileri düzenleyen manevi kurallar zeminindedir. Hukuk ise somut ve yazılı kurallara sahip olmasıyla soyut kurallardan ayrılır. Genellikle birbiriyle ilişkili ve örüntülü kavramlar olması bir yana hukukta düzenli bir kurallar sistematiği mevcuttur. Çok eski zamanlarda hukuk, örf ve adetlerin yazılı hale getirilmesiyle oluşurdu. Örneğin, Orta Asya Türk Devletlerinde hukuk örf ve adetlere dayalı olarak işlerdi. Cinsiyet ayrımı gözlenmez ve kan kardeşliği mevcuttur. Ayrıca egemenlik paylaştırılmıştır. Örf ve adetlerin günümüzde de hukuk üzerinde etkisi belli bir oranda görülmektedir.

Cumhuriyet döneminde hukuksal düzenlemelerle kadınlara sosyal ve özel hayatlarında yeni haklar kazandırılmıştır. 17 Şubat 1926 tarihinde yeni Medeni Yasa getirilerek İslam hukukuna göre yapılan düzenlemeler kaldırılmıştır. Çok eşlilik yasaklanmış, tek eşlilik getirilmiştir.[74]

Hukuki anlamda getirilen düzenleme ve yeniliklerle kadının statüsü ve hakları konusunda gelişmeler kısıtlı olsa da, son zamanlarda bazı medya ve sosyal kuruluşların çeşitli çalışmalarıyla konuya olan ilgi artmaktadır.

İstanbul'da "Kadına Yönelik Şiddete Son" panelinde bir araya gelen kadınlar her alanda karşılaştıkları şiddeti örnekleyerek, hukuki düzenlemelerin yetersizliğine dikkat çekmişler ve sorunların aşılması için dayanışma geliştirilmesi gerektiğini vurgulamışlardır.[75]

---

[73] Yirmibeşoğlu, a.g.e., s.30.
[74] Kongar, a.g.e., 2000, s.113.
[75] Burçin Belge, "Kadına Yönelik Şiddete Son", (erişim)http//www. burcin@bianet.org, 26 Kasım 2001.

Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edilerek 1 Ocak 2002 tarihinde yürürlüğe giren Yeni Türk Medeni Kanunu Türk toplumuna çağdaş gelişmeleri yaşama imkânı tanıyan bir düzenlemedir.

Yeni Medeni Kanun ile "aile reisi kocadır" ibaresi değiştirilerek "evlilik birliğini eşler beraber yönetirler" ibaresi getirilmiştir. Kadına önceki soyadını kocasının soyadından önce gelmek üzere kullanabilme hakkı veren ve 1997 yılında yapılan değişiklik yeni yasada aynen benimsenmiştir.

Eski Medeni Kanuna göre evin ve çocukların geçimi kocaya ait iken, Yeni Medeni Kanunda, "Eşler birliğin giderlerine güçleri oranında emek ve malvarlıklarıyla birlikte katılırlar" şeklinde düzenleme yapılmıştır. Yeni Kanun ile evlenme yaşı kadın ve erkek için eşitlenerek yükseltilmiş ve 17 yaşını doldurma şartı getirilmiştir. Ancak hâkim olağanüstü durumlarda ve pek önemli bir sebeple 16 yaşını doldurmuş olan erkek veya kadının evlenmesine izin verebilir.

Kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda yapılan en son yenilik 4320 Sayılı Ailenin Korunması Kanunun çıkarılmış olmasıdır. Kanun, şiddete maruz kalan kadın ve çocukların şahsen veya Cumhuriyet Başsavcısına yazılı bildirimleri üzerine veya aile içi şiddet hakkında bilgileri olan herhangi bir kişinin de karakola başvurusu üzerine Aile Mahkemesi Hâkimi tarafından mağdur tarafı korumak amacıyla alınacak tedbirleri içeren koruma kararını ve karara uyulmaması halinde verilecek cezayı düzenlemektedir. Bu husus şikâyete tabi olmayıp cezası üç aydan altı aya kadardır.
Söz konusu kanun 14 Ocak 1998 tarihinde TBMM Genel Kurulunda kabul edilmiş ve 17 Ocak 1998 tarih ve 23233 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.[76]

[76] Ünzile Küçüköner, "Türkiye'de Kadın Hakları Mevzuatı", http://www.hukukcu.com, 04 Kasım 2007.

26.9.2004 tarihinde kabul edilen 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu 1.6.2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu kanun gereğince; Cinsel suçlar; Türk Ceza Kanununun 2 inci kısım vücut dokunulmazlığına karşı suçlar başlığı altında altıncı bölümde cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar olarak değerlendirilmiştir. Zorla ırza geçme ve zorla ırza tasaddi kavramları kaldırılarak yerine cinsel saldırı ve çocukların cinsel istismarı kavramları kullanılmıştır. Cinsel suçlarda edep kavramı Türk Ceza Kanunundan çıkarılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM
TÖRE NEDENİYLE İŞLENEN CİNAYETLER

2.1. TÖRE CİNAYETLERİ:

Kadına yönelik şiddet içerisinde yer alan töre cinayetleri, Dünya'da Suriye, Lübnan, Irak, İsrail, İran ve Afganistan gibi bazı ülkelerde ve ülkemizde töre hükümlerine dayalı olarak işlendiği kabul edilen cinayetlerdir[77]. Töre cinayetleri, kişilerin namus, şeref gerekçeleriyle ve intikam duygularıyla işledikleri cinayetlerdir. Töre cinayetleri genelde Müslüman ülkelerde ya da Müslüman göçmenlerin yaşadığı batı ülkelerinde gerçekleşmektedir.

2.1.1. Dünya'da Töre Cinayetleri:

El Saadawi (1980) ve Zenie-Zigler (1988) namus cinayetleri ile ilgili yaptıkları araştırmalarda, Mısır'da, kadının bekâretini yitirmesinin ancak kanla temizlenebilecek bir utanç olduğuna dair yaygın bir inanç olduğunu tespit etmişlerdir. Saadawi, kadının öldürülmemesi durumunda ise çevresinden izole edildiğini belirtiyor (tecavüze uğrasa bile). Bunun dışında Mısır'da ve Yemen'de fahişelik yasaklanmıştır.[78]

Pakistan'da kadının evlilik dışı ilişki kuşkusuna çok önem veriliyor. Sindh'te sevgilisiyle birlikte kaçanların yakalanıncaya kadar peşleri bırakılmıyor ve öldürülüyorlar. Simoigh kolektif raporuna göre Sindh ve Pakistan'ın diğer bölgelerinde eğer bir kadın geceyi evin dışında geçirirse, geceyi bir erkekle geçirdiği ispatlanmasa bile namus ancak kadın öldürülürse temizlenebilir. Label bu bölgelerde, kadın öldürülmelerinde ceza indirimi

---

[77] İran ve Afganistan'da kurulan İslami teokrasiler, İslami şeriat ya da 'dini hukuk' uyarınca kadınlara şiddet uygulanmasını kutsal sayan, kadın düşmanı bir hukuk ve siyasi düzen getirmişlerdir. bkz: Mojab,a.g.e., s. y.

[78] Marcus, a.g.e., s.13-14.

uygulandığını, sanığın birkaç ay cezayla kurtulabildiğini belirtmiştir. Burada ayrıca saç, burun kesme gibi cezaların da uygulandığı görülmektedir.[79]

UNIFEM raporuna göre, 1000'den fazla kadın, Pakistan'da aileleri tarafından namussuzlukla suçlanarak öldürülmektedir. İskenderiye ve Mısır'da kadınların %47'si tecavüze uğradığı için öldürülmüştür. Ürdün ve Lübnan'da katillerin %70-75'i kadınların erkek kardeşleridir. Yine aynı rapora göre, Hindistan'da her yıl yaklaşık 15 bin kaza süsü verilmiş ölümlerin olduğu tahmin ediliyor. Bunların birçoğu, mutfak yanmalarıdır. Bangladeş'te körlüğe, çirkinleşmeye ve ölüme neden olan asit saldırılarına yönelim vardır. 2002 yılında toplam 315 kadın ve genç kız bu asit saldırılarından ölmüştür.[80]

Hindistan'da da yakarak öldürme yaygındır. Hindistan'da kerosenle ıslatılan ve yakılan kadının ardından "Mutfak kazasında öldü" denildiği belirtilmiştir. Ürdün, Fas, Suriye gibi ülkelerde namus sebebiyle işlenen suçlar, aile namusunu korumak adına işlenmişse, ceza indirimi uygulanmaktadır. Bu ülkelerde kadının sığınabileceği herhangi bir sosyal kaynak, kurum bulunmamaktadır, onun yerine kadınlar korunmaları için cezaevine alınmaktadır.[81]

2.1.2. Türkiye'de Töre Cinayetleri:

Türkiye'de durum dünya'dan çok farklı değildir. Bizde yakarak öldürme şekli daha az görülmektedir. En yaygın öldürme şekli, silahla vurmadır. Bunda, kültürel etmenlerin yanında ateşli silahlara ulaşım, ruhsat alabilme önemli faktörlerdir. Burun kesme olaylarına nadiren de olsa medyada rastlayabilmekteyiz. Cinayetin arkasında yatan nedenler, bizde de görülmektedir. Tecavüze uğrama, gece dışarı çıkma, eve gelmeme vb. nedenler öldürmek için yeterli görülmektedir.

[79] Marcus, a.g.e., s.13-14.
[80] Mıchelle Fram Cohen, "The Condition of Women in Developing and Developed Countries", Independent Review, 2006, s.3,4.
[81] Ayrıntılı bilgi için bkz: Töre ve Namus Cinayetleri ile Kadınlara ve Çocuklara Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan TBMM Araştırma Komisyonu Raporu, Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2006, s.109.

Töre cinayetleri ile ilgili yapılan araştırmalar cinayetlerin ağırlıkla Güneydoğu bölgesinde işlenildiğini gösterse de, göçün de etkisiyle diğer bölgelerde de töre cinayetleri olduğu gözlenmektedir. Yurtdışına göç ve yerleşme durumlarında da törenin hükümlerinin gerçekleştirildiği görülmektedir. İnsanların bu cinayetleri nerede işlediğinden çok, gittikleri her yere kültür öğeleri içinde yer alan törelerini taşımaları dikkat çekicidir. Türkiye'den göç edip yurtdışında yaşayan bazı aileler kendilerince törelerine bağlılıkları nedeniyle bir kültür çatışması içine düşmekteler. Kadınlar ise geldikleri yörenin kültürünün olumlu özellikleri (güvenlilik, topluluk, sevgi) ve olumsuz özellikleri (kısıtlama, baskı, otorite) arasında kalmaktalar.

2002 Ocak ayında babası tarafından öldürülen Fadime Şahindal, öldürülmeden önce katıldığı İsveç Parlementosu'nda yaptığı konuşmada, çocukken kimliğinin yani bir topluluğa ait olma hissinin verdiği olumlu anlamın, İsveç'e taşınmaları ve büyümesiyle 'bir baskı aracı' yani olumsuz anlama dönüştüğünü belirtmiştir. Fadime ailesinin İsveçli bir yaşam tarzına sahip olunmasını ahlaksızlık ve cinsel serbestlik olarak gördüğünü ve bu kültür biçimini beğenmediklerini söylemiştir. Bu yüzden ailesi onun İsveçli gibi davranmasını hiçbir zaman kabullenememiş. Fadime'yi baskı altına almaya çalışan sadece ailesi değil aynı zamanda erkek akrabaları olmuş ve cinayet gerçekleştirilmiştir. Fadime ölmeden önce, ailesinin kendisini artık bakire olmayan İsveçli gibi gördüğünü söylemiştir ve onlara göre bir utanç silsilesi olan bu durum temizlenmelidir.[82]

Geleneklerinin sürdüğü topraklarda yaşamasalar dahi, ailenin 'şeref' ve 'namusunu' kurtarmak ve adlarını temize çıkarmak gerekçesiyle, bazen eşler, erkek kardeşler, babalar, bazen de akrabaları kadınları öldürmekteler ya da cinayete azmettirmekteler.

---

[82] Asa Elden "Hayat Memat Meselesi Olarak Namus: Genç Kadınların Şeref, Bekâret ve Namus Hakkındaki Şiddet Dolu Hikâyeleri- İsveç Bağlamı", Namus Adına Şiddet, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2006, s.101.

Namus gerekçesiyle işlenen töre cinayetine kurban giden kadınların oranı erkeklere göre daha fazladır. Töre cinayetlerinden kan davaları, erkeklerin; namus cinayetleri ise kadınların öldürülmesine yöneliktir. İkisi de törelere dayalı suçlardır.[83]

2.1.3. Namus Adına İşlenen Töre Cinayetleri:

2.1.3.1. Namus Adına İşlenen Töre Cinayetlerinin Sebepleri:

Baker'e göre, töre (namus) cinayetleri, ataerkil toplum yapısına bağlanabilir. Cinsiyetler arası eşitsiz güç dağılımı yaşayan toplumlarda, patriarkal statüyü korumak açısından şiddetin meşruluğu vardır. Bu düşünceye göre, erkeğin şerefiyle oynayan kadına yönelik şiddet kendiliğinden haklıdır.[84]

Medyada yer alan haberler ve çeşitli kurumların yaptığı araştırmalardan çıkan sonuçlar, töre cinayetlerinin ortak sebeplerinin şunlar olduğunu göstermektedir: Kızın evlilik dışı ilişki sonucu bekâretini yitirmesi, tecavüze uğraması, ailenin onaylamadığı kişiyle kaçması ve evlenmesi, evlilik dışı hamile kalması, yasak ilişkiye girmesi, çevre ve toplum baskısı, toplumda ve çevrede kabul görme isteği vb.

Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı öğretim üyesi Aytekin Sır tarafından yürütülen çalışmada, namus cinayetlerine karşı bölgede yaşayanların tutumlarını araştırmak amaçlanmıştır:

"Bölgede yaşayan 430 kişi ile yapılan çalışmaya göre katılımcıların büyük kısmı namus kavramını karım, bacım, annem, dinin emrettiği, kadınların

---

[83] Mahmut Tezcan, Türkiye'de Töre (Namus) Cinayetleri, Naturel Yayınları, 2003, s.1.
[84] akt. Erdal Gezik, Şeref, Kimlik ve Cinayet, 2003, s.93.

iffeti, kadının cinselliği olarak tanımlamıştır. Namussuzluk ise katılımcılar tarafından kadının zina yapması, kadının bekâretini kaybetmesi dedikoduya sebep olması, kadının açık gezmesi, erkeklerle konuşması, açık olması, ailenin istemediği kişiyle evlenmesi, izinsiz dışarı çıkması, dilinin uzun olması olarak ifade edilmiştir."[85]

TBMM Araştırma Komisyonu Raporu'na göre, Türkiye'de kadına yönelik şiddetin ve namus cinayetlerinin nedeni olarak gösterilebilecek beş ana sosyo-kültürel faktör vardır. Bunlar:

— Ataerkil yapı ve değerler;

— Hiyerarşiyi ve itaati öngören geleneğin ve kültürün yaygınlığı ve sürekli yeniden üretilmesi;

— Kadının ve erkeğin fiziki mekânı paylaşmamasını öneren dinsel ve kültürel inançlar, gelenekler;

— Geniş aile, aşiret, hemşerilik, cemaat ilişkilerinin yaygınlığına bağlı olarak birey üzerinde toplumsal baskının yüksek oluşu,

— Bu yapılanmaların resmi düzeyde kabul görmesi sonucu, siyasal yaşam ve hukukun uygulanmasına yön vermesi.[86]

2.1.3.2 Aile Meclisi:

Töre cinayetleri, önceden tasarlanmış, planlanmış ve kasıtlı cinayetlerdir. Töre cinayetleri genelde aşiret ve aile meclisi kararlarıyla gerçekleşmektedir. Namus cinayetlerini bazen töre cinayetlerinden ayıran, şahsi ve/veya toplum baskısıyla işlenen cinayetler olmasıdır. Bu durumda kişiyi töre değil, namus suça yöneltmektedir.[87]

Namusun lekelendiği düşünülen durumda, ailenin ve yakın akraba erkeklerinin bir araya gelmesi ile aile meclisi toplanır. Cinayet görevi, varsa

---

[85] TBMM Araştırma Komisyonu Raporu, T.C Başbakanlık Kadının Statüsü Derneği, Ankara, 2006, s.110.

[86] a.g.e., s.110.

[87] Bkz: TBMM Araştırma Komisyonu Raporu, T.C Başbakanlık Kadının Statüsü Derneği, Ankara, 2006, s.111.

ailenin, az ceza ile kurtulması maksadıyla,18 yaşından küçük erkek çocuğuna verilir. Ama eski TCK'da "haksız tahrik" ceza indirimi uygulandığı için sanıklar az cezayla kurtulabiliyorlardı. Bu yüzden 18 yaş üstü kişilerin de infaz görevini uyguladığı veya suça iştirak ettiği gözlenmiştir. 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren yeni TCK' la cezalar ağırlaştırılarak töre cinayetlerinin önüne geçilmeye çalışılmıştır.

Töre cinayetinde hakkında ölüm kararı alınan ağırlıkla kadınlar olmaktadır. Aile Meclisi'ne göre kadın, erkeklerle konuşması, dolaşması, evden kaçması, evlenmeden hamile kalması, evlilik dışı ilişki yaşaması halinde töreleri bozmuş ve aile şerefine leke sürmüş kabul edilir. Doğu ve Güneydoğu'da yapılan araştırmalar göstermektedir ki, kadınlar için evli dışı ilişkilerin cezası törelere göre ölümdür.[88]

Toplumlar çağlara bağımlı olarak değişmekte, değişen toplumların kültürleri de çağa uygun olarak değişmekte fakat bu değişim olurken farklı kuşaklar arasında kültür ikileminden doğan çatışmalar meydana gelmektedir. Geleneksel kültürün daha yoğun yaşandığı Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerimizde, bu çatışmaların genelde yaptırımı daha katı olmaktadır. Örneğin, kırsal bir kesimde yaşayan genç bir kız, medya'da gördüğü yeni çağın ürünü olan kültür ile kendi hanesi arasındaki kültür arasında bazen bocalayabilmektedir. Giyiminde en ufak değişiklik yapması bile ailede ve küçük bir toplum olan çevrede hemen fark edilmekte, dedikodular alıp başını gitmektedir. Sinemaya gitmek, radyo dinlemek vb… sosyal faaliyetlerde bulunmak, bunlara alışkın olmayan insanlar tarafından yadırganmakta ve insanı yoldan çıkaracak alışkanlıklar olarak tanımlanmaktadır. Çevrenin

[88] Türk Medeni Kanunu boşanma gerekçesi olarak kadın ve erkeğin zinası arasında ayrım yapmazken, Türk Ceza Kanunu yakın zamana kadar, suçun oluşması açısından kadın ve erkeğin zinasını ayrı tanımlıyordu. Evli bir erkeğin zina yapmış sayılması için bir kadınla beraber yaşaması gerekirken, kadının bir kez bile başka bir erkekle ilişkiye girmesi zina sayılıyordu. Anayasa Mahkemesi, Aralık 1996'da Türk Ceza Kanunu'nun erkeğin zinasına ilişkin 441. maddesini, Haziran 1998'de ise kadının zinasına ilişkin 440. maddesini anayasanın eşitlik ilkesine aykırı olduğu gerekçesiyle iptal etti. Böylece şuandaki haliyle zina bir suç unsuru olmaktan çıktı. Pınar İlkkaracan, Doğu Anadolu'da Kadın ve Aile, Tarih Vakfı Yayınları, 2003, s.188.

dolduruşuna gelen çoğu kez ağabey ya da baba, dedikodulardan kurtulmak için kızı öldürebilmektedir.

2.1.3.3. Aile ve Toplum Baskısı'nın Töre Cinayetlerine Etkisi:

Toplumdaki dedikodu, ayıplama ve dışlamanın tesiriyle gerçekleşebilen töre cinayetlerinin ne zaman gerçekleşeceği pek belli olmamaktadır. Bu cinayetler genelde ölenden habersiz, bir anda olup bitmektedir. Eğer kurban ilk girişimde ölmediyse, öldürme eylemi tekrarlanmaktadır ve vazgeçilmesi söz konusu olmamaktadır. Dünya'da da töre cinayetlerinin görüldüğü ülkelerde kaçan kişiler yakalanıp, öldürülünceye kadar takip edilmektedir. Töre cinayetlerinin simgesi haline gelmiş olan Güldünya da kardeşlerinin ilk girişiminde ölmemiş, kaldırıldığı hastanede öldürülmüştü. Hastane'de güvenlik tedbirlerinin alınmamış olması günlerce eleştiri konusu olmuştu.

Kızın kendi isteğiyle ilişkiye girmesi veya girmemesi önemli değildir pek. Bunun dışarıda duyulması, aile ve yoğunlukla kızın üzerinde toplumsal bir baskı oluşturur. İnsanlar dedikodu ve kışkırtıcı söz ve davranışlarıyla cinayetlerin gizli azmettiricisi olabilmektedir. Yani sadece akrabalar değil çevredeki herhangi bir insanın bile tek sözü olayı ateşlemeye yeter. Aile bireyleri de kadın masum olsa bile sırf dedikoduların önünü kesmek ve kendilerini temize çıkarmak için kadını kurban etmektedir.

Kız evlenmeden önce baba ve erkek kardeşin yükümlülüğünde, evlendikten sonra da eşinin yükümlülüğündedir. Kadın tecavüze uğrasa da zina yaptığı kabul edilir. Zinanın cezası da ölüm olarak kesilir. Bazen kayınvalideler de oğullarına cinayet işlemelerinde teşvik ve yardımda bulunurlar. Geleneklerin günümüze dek taşıdığı güç ilişkileri toplumda bütün erkekleri ve bu ilişkilerin destekçisi, aktarıcısı konumundaki yaşlı kadınları namusun bekçileri ve sözcüsü yapmaktadır. Oluşmuş güç ilişkilerinin yazılı olmayan kurallarını oluşturan gelenekler, oluşan problemlere de bu güç

ilişkilerini koruyucu çözümler getirir. Namus cinayetleri için de bu uygulanmaktadır. Cinayet görevi verilecek kişilerin, ilk önce aile içinden seçildiği, yapamayacağı kanaatine varıldığında görevi akrabaların üstlendiği gözlenilmiştir. Namus yasasının kurallarına göre yaşamlarını düzenleyen insanlar, bekâretin ve cinsiyet yüklü değerlerin korunması için bu tür şiddetin gerekli olduğunu düşünürler.

Akrabalığa dayalı toplumlarda, uzak ya da yakın akrabalık bağlarıyla birbirine bağlı kişiler, antropologların büyük aile, kabile ya da klan gibi farklı adlarla andıkları, farklı büyüklükte ve biçimde toplulukları oluşturur. Bu topluluklarda grubun üremesi tamamıyla üyelerin cinsel davranışlarıyla ilintili olup, bu nedenle bireysel cinsellik, tüm topluluğun denetimi ve kontrolü alınmış durumdadır. Namus, bu topluluklarda kişinin kendinin diğerleri karşısında kimliğinin belirlenmesi ve de kişinin kendi içinde sahip olduğu değeri belirleyen bir unsur olarak ortaya çıkmıştır. Kısaca namus, kişi tarafından içselleştirilmiş sosyal konumu belirlemektedir. Bu nedenle namus, insanın tüm davranışlarına ve öngörülerine etki eder, sadece cinsel davranışla bağıntılı düşünülemez.

Günümüzde Türkiye'de, 'namus' terimi iki cinsiyeti de içine alan, kişinin toplum tarafından belirlenmiş olan erillik ve dişilik standartlarına göre yaşam kabiliyetini ifade eden bir terimdir. Toplumda kadının ve erkeğin namusuna bakış, toplumsal cinsiyete dayalı olarak farklıdır. Erkek, güven oluşturamıyor ve kadına sahip çıkamıyorsa toplumun gözünde namussuzdur. Kadının namusu ise tamamen kadının cinselliği yaşamasıyla alakalıdır. Akrabalığa dayalı toplumlarda, ahlak herkes açısından ahlaki bir meseledir. Bu bağlamda, namussuzluk yapmış sayılan erkek ve kadın, toplumun ahlaki dokusunu zedeleyici ve tehdit oluşturan kişilerdir.

Akrabalığın gerilim, şiddet ve katliamlara sebebiyet verme gibi olumsuz işlevleri vardır. Bu nedenlerden ötürü, modernleşme süreci açısından sosyolog ve antropologlar, akrabalığın modernleşme ile

bağdaşamayacağını, modern bir toplum ve kişiden bahsedilebilmesi için o kişi ve toplumun akrabalık bağlarından koparılmış olması gerektiğini söylerler. Kan davaları da sıkı akrabalık bağlarının görüldüğü topluluklarda olmaktadır.[89]

1927'de,Urfa Valiliği tarafından yayınlanan 'Urfa Salnamesi'nde geçen ifadeler, toplum ve ailenin örf ve adetlerinin kanunlar üzerindeki etkisini de ortaya koymaktadır:

> *' 'Aşirete mensup bir kız, bir gence meylederek onunla kaçarsa, veli ve vasilerine karşı kız ve erkek ölüme mahkûm olurlar. Aralarında nikâh yapılsa bile, kızın akrabasına başlık namıyla bir şey verilmez ve bir sulh yapılmazsa, kızı kaçıran hakkında katillere tatbik edilen usul tatbik edilir…*
>
> *…Kocalı bir kadın bir erkekle kaçar ise her ikisi takipten uzak bölgelerde hayatlarını geçirmeye mecburdurlar. Kadını kaçıran, bu kadının akrabası hem de kadının kocası tarafından takip olunur. Bu cinayette erkek ve kadına yönelik öldürme hakkı daima bakidir…''*[90]

Salnamedeki bu ifadeler, aşiret düzeninin namusla ilgili kararlarda ne kadar söz sahibi olduğunu göstermektedir. Bu kurallar günümüzde de geçerliliğini sürdürmektedir. Medyada çıkan haberler, bunun göstergesidir.

1997–2003 yılları arasında KAMER'in acil yardım hattına başvuran kadınlardan 5100'üyle yapılan görüşmelerde, özellikle Güneydoğu bölgesindeki kadınların eş, baba ve akraba korkusuyla yaşadıkları, şiddet gördükleri ve ölüm korkusu taşıdıkları belirlenmiştir.

Aileler, genellikle infaz kararı alırken dini otoritelere başvurabilmektedirler ve planlı bir şekilde, hemen değil de 3–5 ayı bulan bir süre içerisinde infazı gerçekleştirmekteler. Bu süre içersinde, hakkında ölüm kararı alınan kadınlar, KAMER gibi kurumlara ya da karakola başvurarak yardım talep etmekte, bunlardan bazıları ise sonuçsuz kalabilmektedir.[91]

---

[89] Mahmut Tezcan, "Ülkemizde Aile İçi Töre ya da Namus Cinayetleri", Töre Cinayetleri Panel Bildirileri, 1999, s.23

[90] Mehmet Faraç, Töre Kıskacında Kadın, Çağdaş Yayınları, İstanbul, 1998, s.12.

[91] Batman İntiharlarının Çoğu Cinayet Olabilir!, Milliyet, 17 Ekim 2003 Cuma, s.16.

Güneydoğu'da kadınların baskı altında olduklarını hissettikleri durum sadece namusla ilgili değildir. Kadınlar çocuğu olmadığı, ya da erkek doğurmadığı zaman da baskı altında kalabilmektedir. Bazı kimseler erkek çocuk olana kadar bilinçsizce kadını gebe bırakmaktadır. Her seferinde de kız olunca aile bu sefer ekonomik darboğaza girmektedir. Bazı kimseler günümüzde hala eşlerine erkek çocuk doğurmadığı için şiddet uygulamaktadır. Bu sebeplerle özellikle Güneydoğu'da yaşayan ya da buralardan göç edip başka kentlere yerleşmiş kadınlar için de erkek çocuk sahibi olmak çok önemlidir. Dr. Cahit Aslan, bunun sosyal bir rahatsızlık olduğunu belirtmektedir. Aslan'a göre bu durum, erkeğin egemen olduğu feodal sistemin bir sonucudur. Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Felsefe Bölümü Öğretim Üyesi Dr. Mustafa Günay, geleneksel kesimlerde anne, babaların çocuklarla ilgili beklentilerinin cinsiyete dayalı farklılıklar gösterdiğini belirtmektedir. Günay'a göre törelerin ağır bastığı yerlerde ilk olarak erkek çocuk istenmektedir, bu isteği gerçekleştiren kadınlar da daha fazla değer görmektedir. Çocuğu olmayan kadınların kaynanaları da kuma yönünde ailede baskı oluşturabilmektedir. Yöre yaşlılarına göre, miras paylaşımında kızlara hak verilmemesi, aşiretlerin gücü ve devamlılığının sağlanabilmesi gibi nedenlerle erkek çocuk dünyaya getirmek önemlidir.[92]

Genelde Doğu ve Güneydoğu yörelerinde kızlar evlendirilirken başlık parası alma geleneği, kadınlar için toplumsal güvenlik ve aile ekonomisine katkı olarak görülmektedir.[93] Bazı durumlarda güvey adayı, başlık parasını kazanmak için kente gider ve bir daha geri dönmez, bazen de başlık parası vermemek için kız kaçırılır.[94] Fakat bu durumda aile, töre hükümlerini uygulayabilir. Töre hükümlerine göre ya iki genç öldürülür ya da kaçıran oğlanın kız kardeşi alınır.

---

92 Ahmet Şahin, "Güneydoğu'da kadın, erkek çocuğunu evliliğin sigortası olarak görüyor", Zaman Gazetesi, 05.02.2005, s.22.

93 Sedat Veyis Örnek, Etnoloji Sözlüğü, Ankara Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi, 1971, s.39.

94 İbrahim Yasa, Türkiye'de Kız Kaçırma Gelenekleri ve Bununla İlgili Bazı İdari Meseleler, Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü, 1962, s.15-16.

2.1.4. Kan Davası:

Geleneksel olarak işlenen töre cinayetleri kapsamına kan davaları da girebilmektedir. Kan gütme saiki ile adam öldürme suçlarının işlenmesine halk arasında ‘‘kan davası’’denilmektedir. Yabancı dillerde bu tür suçlar için, İtalyanca’da ve Fransızca’da ‘‘vendetta’’, İngilizce’de ‘‘blood feud’’, Almanca’da ‘‘blutrache’’ kelimeleri kullanılmaktadır.[95] Avustralya’da ise ‘‘payback’’ denilmektedir. Genelde namus meselesiyle başlayan kan davaları, kuşaklar boyu sürdürülmektedir. Kan davaları ülkemizde, genelde Doğu bölgelerinde gözlenmekle birlikte, ailelerin yer değiştirmesiyle her bölgede gerçekleşebilmektedir.

Halk arasında kan davası olarak nitelendirilen bu cinayetler, TCK’nin 450/10.bendinde düzenlenmiştir. 15.07.1953 tarihinde yayımlanan 6123 sayılı kanunla, kan gütme olaylarının önüne geçilebilmesi maksadıyla, TCK 450. maddesine 10. bent eklenmiş ve bu suçun yaptırımı da ‘idam cezası olarak belirlenmiş, 09.08.2002 günü Resmi Gazete’de yayımlanan, 4771 sayılı ‘Çeşitli kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun’ ile kan gütme ile işlenen cinayetlerin cezası müebbet hapse çevrilmiştir.[96]

Arap topluluklarında cahiliye dönemlerinde sıklıkla rastlanan kan davalarının, İslamiyet’in gelişi ile nicelik olarak değiştiği, şeref, namus ve haysiyet gibi manevi değerler ve mülkiyet hakkı bireyselleştikçe, kan davalarının azaldığı öne sürülmektedir.

Kan davası, karşı grup üyelerinin birbirine karşı yürüttüğü sürekli, intikam duygusuyla gerçekleştirdikleri, babadan, çocuğa devredilerek

---

[95] Necdet Yalkut (1978), ‘‘Çeşitli Yönleriyle Kan Gütme’’, Yargıtay Dergisi, Ocak-Nisan 1978, Cilt 4, Sayı 1-2, Yargıtay Yayın İşleri Müdürlüğü Yayınları, Ankara, s.83.

[96] Leyla Çakıcı Gerçek, Yrd. Doç. Dr. Jale Bafra, ‘‘Kan Gütme Saikı İle İşlenen Adam Öldürme Suçu’’, (Erişim) http//www.ulakbim.com.tr.

sürdürülen, öldürmeye yönelik şiddet eylemidir. Kan davasının yasalarda belli bir tanımı bulunmamaktadır. Ancak Yargıtay kararları ile özellikleri belirtilerek, şöyle bir tanım getirilmiştir: ‘‘…Kan gütme; failin daha önce öldürülen bir kimsenin intikamını almak için, ilk olayın doğurduğu elem ve infial geçtikten sonra suçlunun mensup olduğu gruptan birisini veya suçluyu öldürmesidir…’’.

Faraç'ın da belirttiği üzere, politik ya da arazi, su, kadın, namus, töre, alacak-verecek gibi meselelerden kaynaklanan küçük anlaşmazlıklar kan davasının başlamasına sebep olabilmektedir.[97] 1999 yılında Gaziantep'in Oğuzeli ilçesi'ne bağlı Yakacak Köyü'nde, Yazgan ailesine ait bir koyunun meydandaki kumu dağıtması sebebiyle karşı grupla çıkan kavgada, 5 kişinin öldürülmesiyle başlayan kan davasında toplam 11 kişi yaşamını yitirmiştir. [98]

Kan gütmenin ekonomik nedenleri içerisinde, ailesine ekonomik olarak ta destek olan kadınların ve kızların kaçırılma olayları da gösterilmiştir. Tarlada, evde çalışan, evlenirken başlık parası alınan kızların aileye ekonomik katkısı azımsanmamaktadır. Kız kaçırmanın bu sebeplerden ötürü namusun yanı sıra ekonomik boyutu vardır ve bu neticede çıkan çatışmalar, kan davasına dönüşebilmektedir. Olayın namus boyutunda, kızın kaçırılması ailenin şerefine leke sürüldü sayılmaktadır ve bu anlayışla kız da kaçıranlar da öldürülmedikçe bu lekenin silinmeyeceği düşünülmektedir.

Kan gütmenin sosyolojik yönlerinden olan, çevrenin etkisi de önemli bir etkendir. Ölenin intikamının alınması şeref meselesi haline gelmiştir ve bu görev yerine getirilmeden kişi eski itibarına kavuşamayacaktır. Bu teşvik ve baskı başta kişilerin kendi ailelerinden olmak üzere yaşanılan sosyal çevreden gelmektedir. Toplumsal boyut içinde sayılan namus ve şeref anlayışı da etkin olmaktadır. Bazen dedikodu, bazen laf atma bazen de küfür

---

[97] Mehmet Faraç, ‘‘Yüz yıllık intikamın süt dişleri vardır!...’’, Doğu Yakasında Yeni Bir Şey Yok, 1. baskı, Dharma Yayınları, 2006, s.7.
[98] Mehmet Faraç, ‘‘Üç koyuna on bir can!...’’, Doğu Yakasında Yeni Bir Şey Yok, 1. baskı, Dharma Yayınları, 2006, s.13.

etme gibi sebeplerle kavgalar başlamakta ve ölüm sebebiyle de kan davaları başlamaktadır.[99]

Toplumumuzda töre cinayetleri, namus sebebiyle işlenen cinayetler olarak düşünülmektedir. Kan davaları neticesinde gerçekleşen cinayetler ise işin içinde namus meselesi yoksa ayrı bir kategoriye alınmaktadır. Namus cinayetleri ve töre cinayetleri ise birbirlerinden ince bir çizgiyle ayrılmaktadır. Namus cinayetlerinin bazıları bireyin şahsi kararı ya da çevre baskısı ile gerçekleşirken, töre cinayetlerinde daha çok aile meclisi ile aşiret kararları etkili olmaktadır. Medya genelde bu tür namus cinayetlerini töre cinayetleri olarak sunmaktadır.

2.2. SOSYAL KURUM VE KURULUŞLARIN TÖRE CİNAYETLERİNİ ÖNLEMEDEKİ ROLÜ:

Hakkında töre cezası kesileceğini anlayan ya da tahmin eden kişi, genelde bunu ya yakınındaki kişilerle paylaşmakta, ya da polise başvurarak yardım istemektedir. Fakat emniyet güçleri barıştırma yoluna giderek, kişiyi ailesine teslim etmektedir. Bu da kişinin korunamaması sonucu öldürülmesine yol açmaktadır. Ekim 2006'da aile meclisi kararıyla öldürülen Naile Erdaş, öldürülmeden önce polis tarafından ailesine teslim edilmiştir. Bu olay gazetelerde günlerce konuşulmuş, emniyet güçleri ve devlet eleştirilmiştir. Hürriyet gazetesi haberi çeşitli tarihlerde şu başlıklar altında vermiş: "Naile neden korunmadı? (21.12.2006)", "15 yaşındaki kız töre kurbanı", "TBMM'de Naile korunmadı tartışması (21.12.2006)", "Ölüye de bebeğe de sahip çıkan olmadı" (24.10.2006). Başlıklardan da anlaşılacağı üzere, devlet ve emniyet bu olaydan sonra eleştirilerin odağı haline gelmiştir.

---

[99] Mahmut Tezcan, a.g.e., s.668.

İsveç'te babası tarafından öldürülen Fadime Şahindal olayında da devlet erki yeterli tedbirleri alamamış ve cinayet gerçekleşmiştir. Şahindal, ailesinden şikâyetçi olmuş ve mahkemeye başvurmuş, mahkeme ise Şahindal'ın ailesinden ayrı yaşamasına karar vermiştir. Fakat evleri ayırmak sorunu çözmeye yetmemiştir çünkü aile işi kanla temizlemeye kararlıdır. Mahkeme belki de yabancı olduğu bu töreyle ilgili tehditin boyutunu düşünememiştir . Bu sorunun yurtdışında da aynı şekilde cereyan etmesi bunun aslında evrensel bir mesele olduğunu göstermektedir. Öldürüleceğini anlayan kadın, bundan çevresinde bahsediyorsa, duyan kişilerin bunu bir uyarı sinyali olarak alması ve ilgili birimlere bildirmesi, tehdit altındaki kişinin hayatını kurtarabilir. Fadime Şahindal (İsveç)ve Heshu Abdalla (İngiltere) cinayetlerinin gerçekleştiği yer olan Avrupa'da, eğer kadınların öldürüleceklerini söylemeleri, hükümet, toplum, destek grupları ya da çevrelerindeki herhangi bir kişi tarafından bir uyarı sinyali olarak alınmış olsa ve tehlike altında olan bu kadınlar için tedbir alınması sağlansa, cinayetlerin önüne geçilebilirdi. Burada kadın sığınma evleri ve derneklerine de çok görev düşmektedir. KA-MER gibi bazı kurumlar, uyarı sistemlerine önem verildiğinde, kadının hayatını kurtarabilineceğinin örneklerini sunmuşlardır.[100]

Kadın Dernekleri bazen ailelerin kabul etmedikleri cenazelere sahip çıkmaktadır. Türkiye'de töre sebebiyle öldürülen kadınların cenazesine çevresi ve ailesi sahip çıkmamaktadır. Çoğu kurban kimsesizler mezarlığında toprağa verilmektedir. 12 Haziran 2006 tarihinde Ankara'da kardeşleri tarafından öldürülen Yasemin'in cenazesinde kadın dernek üyeleri bir bildiri dağıtarak, yaşadıklarından erken haberdar olamadıklarından duydukları üzüntüyü dile getirmiş, kadın katliamlarına sessiz kalmayacaklarını bildirmişlerdir.[101]

---

[100] Shahrzad Mojab, " 'Namusun' Tikelliği ve 'Öldürmenin Evrenselliği: Erken Uyarı Sinyallerinden Feminist Pedagojiye", Namus Adına Şiddet, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2006, s.20.
[101] bkz. "Affet bizi Yasemin", Hürriyet gazetesi, Doğan yayınları, 12 Haziran 2006, s.1.

Türkiye'de kadınların sığınabileceği dernek sayısı oldukça azdır. Bu yüzden derneklerin imkânları kısıtlıdır. Dernek sayısının az olmasının yanında yaş faktörü de önemli bir sorun teşkil etmektedir. Kamer Başkanı Nebahat Akkoç, kadın sığınma evleri'ne 18'inden küçükler alınmadığını, çocukların korunması için mahkeme kararı gerektiğinin önemli bir problem teşkil ettiğinin altını çizerek, karar alındıktan sonra da kalacak yerin bulunmasının sorun olduğunu belirtmektedir.[102]

SHÇEK'E bağlı 13 sığınma evine 2004 yılı sonuna kadar 4620 kadınla 4044 çocuk sığınmıştır. Kadınların %52'sinin sığınma nedeni uğradığı fiziksel, duygusal, cinsel ve ekonomik istismardır.[103] İstanbul Barosu'nun Kadın Hakları Merkezi, mağdur kadınlara hukuki destek vermektedir. Merkez 2003 yılında 1832 kadına ücretsiz avukat tayin etmiştir.[104]

BM kadına karşı her türlü ayrımcılığın önlenmesi sözleşmesi (CEDAW), 2005'te Türkiye ile ilgili hazırladığı raporda, kadın erkek arasında eşitliğin tam sağlanamadığını belirterek, yasaların düzeltilmesi, eğitim güçlerinin ve sağlık görevlilerinin şiddete maruz kalmış kadınlara destek verme konusunda eğitilmesine dair tavsiyelerde bulunmuştur.

Kişinin hayatına yönelik anlık olarak alınması tedbirler dışında, töre saikiyle işlenen cinayetlerin önüne geçilebilmesi için toplum olarak da sürekli bir mücadele gerekmektedir. Burada devlet, emniyet, medya önderleri, sivil toplum kuruluşları işbirliği ile topyekûn mücadele içerisine girilmesi töre gerekçesiyle işlenen cinayetlerin suç olduğu konusunda bilinçlenme sağlayabilir. Ayrıca cezaevi mahkûmlarının da pişman olduklarını, hayatlarının olumsuz yönde etkilendiğini belirten yazıların medya da sıklıkla yer verilmesi, caydırıcı unsur olma açısından fayda sağlayabilir.

---

[102] bkz. " 'Töre' ye üç tutuklama", Radikal gazetesi, 24 Ekim 2006, s.1.
[103] bkz. "Kadın neden sığınıyor?", Radikal gazetesi, 06 Ekim 2006, s.4.
[104] bkz. "Kadınlar için son sığınak", Radikal gazetesi, 03 Şubat 2004, s.5.

2.3. TÖRE CİNAYETLERİ İLE İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELER:

Eski TCK (m. 462)'ya göre, zina veya gayrı meşru cinsi ilişki halinde yakalama özel bir tahrik hali sayılmakta ve kasten adam öldürmeye nazaran son derece az bir ceza öngörmekteydi. Bu yüzden öldürme suçlarının önlenmesi açısından, eski ceza hukukunun fonksiyonu tartışmalı haldeydi.

1991 yılında, 1989 TCK öntasarısından aynen alınmış olan 453. maddeye göre; öldürme fiili, anası tarafından şerefini kurtarmak saikiyle yeni doğmuş bulunan çocuğa karşı işlenmiş ise 4 yıldan 8 yıla kadar hapis cezası öngörülüyordu. Yeni doğmuş bulunan çocuğu öldürme suçunun daha hafif bir ceza ile cezalandırılmasının gerekçesi olarak, öldürme fiilinin şeref kurtarma saikiyle veya annenin içinde bulunduğu biyolojik ve psikolojik durum, ciddi gerilim ve bunalım sebepleriyle işlenmiş olduğu gösteriliyordu.[105]

Avukat Şenal Sarıhan'a göre eski düzenlemeler, geleneksel ve tutucu bakışı özendirmekteydi. TCK'nin 462. maddesi özel tahrik indirimi öngörmektedir. Madde kısaca özetlenirse: "Karı ve koca, veya usulden biri, veya erkek ya da kız kardeş, zina halinde yakalanan karı-koca, kız kardeş, fürudan biri, yahut bunların müşterek faili hakkında ya da her ikisi hakkında öldürme ya da etkili eylem suçlarından birini işlerse, cezası sekizde bire kadar indirilir ve ağır hapis cezası, hapis cezasına çevrilir."[106] Sarıhan'a göre, madde bu haliyle, namus cinayetlerini özendirmektedir. Avukatların çoğunluğunun erkek olması ve erkek egemen görüşler nedeniyle, kadının insan haklarını savunma konusunda kadın avukatlara çok iş düşmektedir. Kadın avukatlar, ülkemizde kadın hareketlerinin yoğunlaştığı 1980'li yıllardan itibaren örgütlenerek, "Tecavüz ve Namus Cinayetleri" davalarına katılma

---

[105] Cumhur Şahin, "Törelerin Etkisiyle İşlenen Adam Öldürme Suçlarının Ceza Hukuku Açısından Değerlendirilmesi", Töre Cinayetleri Panel Bildirileri, Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, 1999, s.35.

[106] Şenal Sarıhan, "Namus Cinayetlerinde Avukatların Sorumluluğu", Töre Cinayetleri Panel Bildirileri, Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, 1999, s.64.

kararı aldılar. 1990'lı yıllarda bu örgütler, Çağdaş Hukukçular Derneği ve Ankara Barosu Kadın Komisyonu'nda örgütlü bir yapılanmaya girdiler. Kadın avukatlar, Çağdaş Hukukçular Derneği, Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü çatısı altında, 3B projesinde, kadınlara, kadın olmaktan doğan hukuk sorunlarına ilişkin danışma verdiler, mağdurları yönlendirdiler. Çalışmalar Ankara ili ile sınırlı kalmayıp, Doğu illerine kadar ulaşmıştır.[107]

Kadın avukatların çalışmaları, kadın dernekleri ve bazı medya organlarının düzenlediği kampanyalar ışığında, hükümet de Töre ve Namus Cinayetleri ile ilgili kanun değişikliklerine gitmiştir ve TCK yeni haliyle 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 5237 sayılı TCK'nun 82. maddesi, töre saikiyle adam öldürme ile ilgilidir. Bu madde'ye göre, töre saikiyle cinayet işlenmesi halinde, kişi **ağırlaştırılmış müebbet hapis** cezası ile cezalandırılmaktadır. Madde'de kasten adam öldürme suçunun, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiren nitelikli halleri belirlenmiştir.

82. maddenin (j) bendinde düzenlenen töre saiki ile öldürme, yeni TCK ile ceza mevzuatımıza girmiş olup, töre saikiyle öldürme halinde ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmedilecektir. Ancak bu hükmün uygulanabilmesi için somut olayda haksız tahrikin koşullarının bulunmaması gerekir.[108]

TCK'nun 29. maddesinde düzenlenen haksız tahrik hükmüne göre;

" Haksız bir fiilin meydana getirdiği hiddet veya şiddetli elemin etkisi altında suç işleyen kimseye, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine on sekiz yıldan yirmi dört yıla ve müebbet hapis cezası yerine on iki yıldan on

---

[107] Sarıhan, a.g.m., s.67.

[108] Töre ve Namus Cinayetleri ile Kadınlara ve Çocuklara Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan TBMM Araştırma Komisyonu Raporu, Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2006, s.28.

sekiz yıla kadar hapis cezası verilir. Diğer hallerde verilecek cezaların dörtte birinden dörtte üçüne kadarı indirilir."[109]

Töre saikiyle işlenen cinayetlerde, ceza indiriminden faydalanmak için çeşitli yollara başvurulmaktadır. Bunlardan biri, cinayetin namus adına işlendiğinin iddia edilmesi'dir. Çünkü namus adına işlenen cinayetlerde ceza indirimi söz konusu'dur.[110]

Yeni TCK'yle töre cinayetlerinin önüne geçilmesi planlanmıştır fakat cezaların ağırlaştırılması sebebiyle, bu sefer mağdurlar yakınları tarafından intihara zorlanmıştır, böylelikle ceza almaktan kurtulmayı hedeflemişlerdir. Şimdilerde artan intiharlar tartışılmakta ve yeni çözümler düşünülmektedir.

2.4. ŞÜPHELİ ÖLÜM: İNTİHARLAR

Yeni TCK' la birlikte, töre cinayetleri'ne ağır cezalar verilmesi, son zamanlarda artan intiharlarla töre cinayetler arasında bir bağlantı olabileceği şüphesini akıllara getirmiştir. Önceden de ceza almamak maksadıyla intihar süsü verilen cinayetler, son kanun düzenlemeleriyle daha sık görülmeye başlandı. Aileler, hakkında ölüm kararı aldıkları kızları intihara zorlamaktadır. Bazen de kendileri zehirleyerek ya da yüksek bir yerden itme yoluyla, intihar süsü vermektedirler. Dünyanın çeşitli bölgelerinde, son yıllarda kadın intiharlarında artış görülmesi de aynı sebebe dayandırılmaktadır. En yaygın görülen intihar şekli olarak da kendini yakma olarak belirtilmiştir. Mojab'a göre, aslında cinayeti örtbas etmek için, kadınların bedenleri yakılmakta ve intiharmış gibi gösterilmektedir. Böylece yasal reformlara karşı kendilerini güvence altına almaya çalışmaktalar.[111]

---

[109] a.g.e., s.28.
[110] Yirmibeşoğlu, a.g.e., s.160.
[111] Mojab, a.g.e., s.18.

Ülkemizde özelikle Doğu ve Güneydoğu Bölgeleri'nde intiharlar ciddi boyutlardadır. Van'da bölgedeki kadınların intihara zorlandığı, ya da cinayetin intihar gibi gösterildiği kuşkusunu taşıyan Van Kadın Derneği, bu konuda bir birim bile oluşturmuştur. "Kadın İntiharlarını İzleme Birimi" adlı bu birim, 2006 yılında son 3 ayda meydana gelen 20 intihar'dan beşini araştırma kapsamına almıştır. Araştırmalarda intihar yaşının 11'e indiği gözlenmiştir. Van Kadın Derneği Başkanı Zozan Özgökçe, bazı mağdurların derneğe gelip, "Biz seni öldürüp hapis yatacağımıza sen kendini öldür. Sen bizim namusumuzu kirlettin. Kendi cezanı kendin ver" dediğini belirtmektedir. Birimin hazırladığı rapora göre kentte son bir yıl içinde yaşları 12 ile 67 arasında değişen 60 kadın intihara teşebbüs etmiş. Olaylardan 8'i resmi raporlara zehirlenme vakası olarak geçse de kuşkulu göründüğünden dolayı intihar raporuna alınmış. En çok görülen intihar şekilleri ise, ilaç içme, kendini asma, tabanca veya tüfekle kendini vurma, bileklerini kesme, zehirlenmedir.[112]

Guardian Gazetesi de Güneydoğu Bölgesi'ndeki intiharları haber yaparak, "töre cinayetleri" yerine "töre intiharları"nın geldiğini belirtmiştir. 250 bin nüfuslu Batman'da, intiharların alarm verici düzeyde arttığı ifade edilen haberde, Türkiye genelinde erkeklerin intihar oranının kadınlara göre iki kat fazla olduğunu, ancak 2001 yılından bu yana Batman'da 300 kadının intihar ettiği vurgulanmıştır.[113]

TBMM araştırma komisyonu, 22–24 Şubat tarihleri arasında incelemelerde bulunmuştur. Komisyonun sunduğu rapora göre, 2001–2006 yılları arasında Batman'da 281 kadın, 121 erkek intihar girişiminde bulunmuştur. 2001–2006 yıllarında 43 kadın, 37 erkek toplam 80 intihar gerçekleşmiştir.[114] Batman eski baro başkanı Salih Ataç'a göre, köyden kente

---

[112] "Van'da kadın intiharları inanılmaz boyutlara ulaştı", http://blog.ifrance.com/ankarali99/post/162677-vanda-kadin-intiharlari-inanilmaz-boyutlara-ulasti, 2006.

[113] "Guardian: "Türkiye'de töre intiharları var"", http://www.milliyet.com.tr/2007/08/23/son/sondun11.asp .

göç eden aileler bir erozyon yaşamamak için kendilerini dışarıya iyice kapatmaktalar, bu da en çok kadını etkilemektedir. Bir yandan töre ve din baskısı, bir yandan terör kadını intihara sürüklemektedir.

Batman ilindeki intiharlar Zaman gazetesi'nde yazı dizisi olmuştur. "Batman'da Yükselen Dram" adlı bu yazı dizisinde intiharların sebepleri araştırılmıştır (08.03.2006). 'Ailede kızın adı yok' alt başlığı altında şu ifadelere yer verilmiştir: "İntihar edenlerin yaşları 14–25 arası. Hepsi PKK ve Hizbullah terörünün yaşandığı dönemin çocukları. İlde orta direk yok. Petrol ve kaçakçılık zenginleri ile boğaz tokluğuna çalışanlar bir arada. Nüfus kalabalık". 'Taziye geleneği tetikliyor' başlıklı bir başka yazı'da da şöyle deniliyor: "Batman'da son 3 ayda 18 kişi intihar etti. Uzmanlar taziye geleneğinin intiharları tetiklediğini düşünüyor. Yaşarken saygı ve sevgi görmeyen kızlar, 'ölelim de kıymetimiz bilinsin' noktasına geliyor." Batmanlı Leyla(24) adındaki kadın, uğradığı dayaklar yüzünden üç kez intihara teşebbüs etmiş. Kız olduğu için sevgi ve şefkat görmediklerini düşünen Leyla, Batmandaki gelenekleri şöyle açıklamaktadır: "Bizim burada kız çocukları başlık parası için hayatın farkında olmadan evlendirilir. Daha sonra kızın durumunun ne olduğu, mutlu olup olmadığı ve şiddet görüp görmediğine ile hiç ilgilenilmiyor. Ölse de evinde ölsün diyorlar. Başlık parasını aldılar ya gerisi önemli değil. Zaten bizi evlat olarak görmüyorlar."[115]

"Batman'dan Yükselen Dram" araştırma yazı dizisinde yer alan, Batman Valiliği'nin hazırladığı rapora göre intihara yol açan sorunlar şöyle sıralanıyor:

1. Temel eğitime devam eğiliminde cinsiyet ayrımı: Kızlar okula gönderilmiyor: Kadınların çalışma hayatına katılması erkekler

[114] Batman ili ve intihar istatistikleri ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz: Töre ve Namus Cinayetleri ile Kadınlara ve Çocuklara Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan TBMM Araştırma Komisyonu Raporu, Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2006, s.218-222.

[115] Ayşegül Doğan, Suphi Kaya, "Batman'dan Yükselen Dram- I", Zaman Gazetesi, Feza Yayıncılık, 08.03.2006, s.23.

tarafından engelleniyor. Batman'da kızları ilköğretim'den sonra tek başına okula gönderme eğilimi az olduğu için üniversiteleşme oranı çok düşük.

2. Erken yaşta evlilik.

3. Erkeğin birden fazla eşle evlenmesi.

4. Kızların kendilerinden çok büyük kişilerle evlendirilmeleri.

5. Özellikle kızlara karşı cinsiyet ayrımının belirgin olarak görülmesi.

6. Kızların dış çevreye açılamaması.

7. Kızların miras hakkını kullanamaması.

8. Kızların eş seçiminde ebeveynlerinin karar vermesi: Ekonomik özgürlüklerini elde eden kadınların erkeklerin sözlerini dinlemeyecekleri düşünülüyor. Kadınlara eş seçiminde söz hakkı tanınmıyor.

İntiharları önleme konusunda ise şu tavsiyelerde bulunulmaktadır:

1. Ekonomik alanda yerel girişimlerin teşvik edilmesi.

2. Aile eğitimine, özellikle anne eğitimine önem verilmesi.

3. Batman'da daha fazla psikiyatr ve sosyal hizmet uzmanının görevlendirilmesi.

4. Okullarda rehberlik servisine önem verilmesi.

5. Özellikle din görevlilerinin hanımlara yönelik bilgilendirme çalışmasına katılması ve camilerde bu konuda bilgilendirme yapılması.[116]

Burada dikkati çeken intihar sebepleri içersinde töre cinayetleri'nin ya da bunla ilgili şüphelerin sayılmamasıdır. Zaman gazetesi, intihar olaylarına başka açılardan yaklaşmayı tercih etmiştir.

---

[116] Ayşegül Doğan, Suphi Kaya, "Batman'dan Yükselen Dram -II", Zaman Gazetesi, Feza Yayıncılık, 09.03.2006, s.23

Yeni TCK'de, "İntihara yönlendirme" ile ilgili kanun, madde 84'te düzenlenmiştir. Bu kanuna göre, başkasını intihara azmettiren, teşvik eden, başkasının intihar kararını kuvvetlendiren ya da başkasının intiharına herhangi bir şekilde yardım eden kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır, intihar gerçekleşmişse ceza 4 yıldan 10 yıla kadar artar.[117] Kanunda böyle bir düzenleme olmasına karşın, bu unsurların ne şekilde anlaşılacağına ilişkin sorular kalmıştır. Bu sebeplerden ötürü intiharlar da kesin töre cinayeti olarak aktarılamamaktadır.

Ayrıca, özellikle Güneydoğu'da kadınların intiharlarla ilgili bilgi vermekten kaçındığı gözlenmektedir. Güneydoğu'da genç kız intiharlarıyla ilgili kadınların birçok soruya cevap vermekten kaçınmasının kültürle ilgili olduğu düşünülmektedir.[118] Bu nedenlerden ötürü intiharlarla ilgili sır perdesi aralanamamaktadır.

[117] Töre ve Namus Cinayetleri ile Kadınlara ve Çocuklara Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan TBMM Araştırma Komisyonu Raporu, Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2006, s.31.
[118] Aktaş, a.g.e., s.157.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÖRE CİNAYETLERİNİN BASINA YANSIMASI

3.1. BASIN VE ŞİDDET:

Basın ve Şiddet gerek ayrı ayrı düşünüldüğünde gerekse beraber düşünüldüğünde başlı başına bir öneme sahip ve birbirlerini etkileyen kavramlardır. Tez araştırma konusu gereğince kitle iletişim araçlarından sadece basını kapsam içine almak uygun görülmüştür.

Şiddet gelince genelde akla ilk gelen haberler genelde cinayet, tecavüz, saldırı, yaralama haberleridir. Bunun dışında spor haberlerinde de şiddet unsurlarına rastlamak mümkündür. Şiddet terimi, karmaşık bir niteliğe sahip, aşırı kuvvet kullanılmasına yönelik davranışları ifade eden ve değişik hedefleri olan davranışlardır. Ayrıca şiddet, genellikle hızlı toplumsal değişmeler ve bunların yarattığı kültür çelişkilerinin yoğun olduğu toplumsal yapıda oluşan bir kültür ürünüdür. Özellikle değer yargıları ve kültürün değiştiği, siyasal krizlerin iyiden iyiye yerleştiği toplumlarda değer yargılarının çelişkisi davranış sapmalarına yol açmaktadır.

Basının şiddet olayı karşısında alacağı olumlu, olumsuz tavır ne olmalıdır? sorusuna Gazeteciler Cemiyeti Başkanı Nezih Demirkent, şöyle bir açıklama getirmektedir:

> *" Şiddeti yapan veya kullanan güçlerin görüşlerini temsil eden yayınlar ile normal yayınları birbirinden ayırmak gerekir. Normal basın, şiddeti desteklemediği gibi şiddetin yaratmak istediği ortama ve ortam içinde gerçekleştirilecek siyasal modele de sahip çıkmamaktadır. Buna karşılık olayları veriş biçimiyle, dolaylı olarak şiddetin yaratmak istediği ortamın oluşmasına istemeyerek yardımcı olabilir."*[119]

---

[119] Nezih Demirkent, "Basın ve Terör", Kitle İletişim Araçları ve Şiddet, Hürriyet Vakfı 1985 yılı 8.Seminer Tutanakları, 1985, s.12.

Kitle iletişim araçlarının işlevi, sadece iletisinde değil, aracın biçimsel özelliklerinin içerik ile harmanlanarak biçimsel yapının, belli bir ideolojinin özelliklerini taşıyan içeriğin etkisini artırmasında ve pekiştirmesindedir.[120] Marshall Clinard'a göre, basın haber konularının hacmi nedeniyle suç işlemeyi özendirmekte ve övmektedir. Gazetelerde suçlara ayrılan yerin önemi, büyüklüğü ve bu haberlerin yerini korumaya verilen önem, toplumumuzdaki ahlaka aykırı davranışların şaşırtıcı bir göstergesini oluşturmaktadır. Suçu sürekli överek gazeteler, büyük olasılıkla kültürümüzü suç merkezi çerçevesinde gelişen bir kültür haline sokmakta, bunun sonucu olarak da suç, çoğu kez gerçekte olduğundan daha sık görülmektedir.[121]

Bazen şiddet içeren bir haberin ardı arda verilmesi, şiddetin pekiştirilmesi şeklinde olumsuz bir etki yaratabilir. Örneğin, yarattıkları olayların canlı yayınlara konu olması, basında sıkça yer alması şiddet eylemcilerinin en büyük isteğidir. Örneğin, terörist örgütler eylemlerini yaparken, bunun medyada yer almasını ve böylelikle tüm dünyaya bir mesaj iletmeyi istemektedirler. Eylemin şiddet derecesi de aslında bu unsura göre belirlenmektedir. Toplumda infial yaratmak, onlara göre medyada bir o kadar yer almaktır. Adam kaçırma, adam öldürme, rehin alma, bombalama, sokak çatışmaları gibi olayların toplumun çeşitli kesimlerindeki etkisi, bunların oldukları gibi, hiçbir kesintiye uğratılmadan yayınlanması durumunda, çok büyük olmaktadır.

Kitle iletişim araçlarının insan yaşamının en gizli alanlarına bile sokulması ve teknolojik gelişmeler, kitle iletişim araçlarını, şiddet eyleminin doğrudan aktarılmasının ötesinde, bir konuma yerleştirmiştir. Bir ülkenin gelişmiş veya gelişmemiş olması, sunumdan etkilenmesini

---

[120] Süreyya Çakır, "Medya ve Şiddet", Doğu Batı Düşünce Dergisi, Doğu Batı Yayınları, 1.baskı, sayı 43, 2007-08 s.165.
[121] akt. Aysel Aziz, Medya, Şiddet ve Kadın: 1993 Yılında Türk Basınında Kadınlara Yönelik Şiddetin Yer Alış Biçimi, T.C. Başbakanlık Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı, Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, 1994, s.15.

engellememektedir. Bu nedenle, yansıtılmakta olan haberlerin sıklığı kadar, bunların sunuluş biçimi de önem kazanmaktadır.[122]

Basın şiddetin nedeni midir? ya da sadece var olan şiddetin yansıtıcısı durumunda mıdır? bu hala tartışma konusudur. Basının, şiddetin tek başına gerekçesi olamayacağı bir gerçektir. Çünkü toplumdaki sosyal, kültürel birçok faktör şiddetin nedeni olabilir. Araştırmacılar da, basının şiddeti yaygınlaştırıcı, pekiştirici ya da azaltıcı, eleştirici bir fonksiyon işleyip işlemediği sorusuna yanıt aramaktadır.

Bu konuyla ilgili görüşler ikiye ayrılabilir: Birincisine göre, kitle iletişim araçlarına yansıyan olaylarla şiddetin özendirilmesi arasında zorunlu bir bağlantı yoktur. Halloran'a göre bu konuda kesin bir kanıt yoktur.[123] İkinci görüşe sahip olanlar, kitle iletişim araçlarının tam tersi yönünde olumlu bir işleve sahip olduklarını düşünmektedirler. Onlara göre, tepki verici yayınlar halkın birlikte harekete geçmesine yardımcı olabilir. Halkın ortak değerlerine birlikte sahip çıkmalarını sağlar, adaletin uygulanmasını kolaylaştırır ve toplumsal denetimi pekiştirebilirler.[124]

Haberin tarafsız ve nesnel olarak iletilebileceği görüşüne karşı eleştirel yaklaşımlar, haberin bilgi verme işlevi dışında, mevcut düşünce ve görüşlerin nasıl değiştiğinin izlenmesi yönünde de varsayımda bulunmuşlardır. Tunchman'a göre: "Haber toplumu ayna gibi yansıtmaz. Onun paylaşılan bir fenomen olarak inşasına yardım eder. Çünkü bir olayın anlatılması sürecinde haber olayı tanımlar ve biçimlendirir. Modern kadın hareketlerinin ilk dönemini, gülünç sutyen yakıcılarının faaliyetleri olarak yorumlaması gibi".[125]

---

[122] Prof. Dr. Ruşen Keleş, "Kent Yaşamı, Şiddet ve Kitle İletişim Araçları", Kitle İletişim Araçları ve Şiddet, Hürriyet Vakfı 1985 yılı 8.Seminer Tutanakları,1985, s.28.
[123] akt. Keleş,a.g.m, s.28.
[124] Keleş, a.g.m., s.28.
[125] akt. Yasemin İnceoğlu, "Medyada 'Kadın' İmajı", Kadın Çalışmalarında Disiplinlerarası Buluşma 1-4 Mart 2004 Sempozyum Bildiri Metinleri, Yeditepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, 2004, s.12.

Tüm kitle iletişim araçlarının şiddete yaklaşımı aynı değildir. Şiddet içeren bir olayı ele alışları ve onu nasıl sundukları, kurumlarının kimliklerine göre de farklılık gösterir. Küreselleşme ve bunun uzantısı olarak gitgide artan holdingleşme, medya sahiplerinin ticari şirketlerinin yanına medyayı da katmasına sebep olmuştur ve medya sahipleri sahip oldukları medya organını, diğer ticari kuruluşlarının ürünlerinin pazarlaması için rahatlıkla kullanabilmektedir. Küçük çaptaki medya gruplarını düşünürsek, şirketler ağından oluşan medya grubu arasında haksız rekabet de oluşmuş oluyor şüphesiz. Tüm bu sebeplerden dolayı, günümüzde ticari çıkarlar egemen olmaya başlamıştır. Oluşan ticari çıkarlar ve kar amacı gütmekten dolayı, yayın kriterleri de buna göre biçimlenmektedir. Ouest France Gazetesi Müdürü François Xavier Hutain'e göre, yayınlamanın kriteri, kapsamın kalitesi değil, iş hayatında başarı kazanmaktır. Bu durum sadece kitle iletişim araçlarının savunulması bağlamında değil, aynı zamanda geniş kapsamlı bir elitizm'den kaynaklanmaktadır. Hutain'e göre, onların yayın politikasında, halkın ne istediğine değil, neyi hak ettiğine bakılmaktadır ve biryanda elitlere yönelik kaliteli bir iletişim grubu, bunun tüketici grubu varken, diğer yanda uygar bir kapı görülen şiddet, aldatmaca, ucuz cinsellik alıcı grupları vardır.[126]

Kitle iletişimi üzerine yazılan yazılara ve etkilerine bakıldığında, Comstock'a göre, şiddete dayalı yazılar hem yazılı hem de görsel basında, aşağıdaki yaklaşımlarla saldırganlığı dürtüleyebilir:

> *"Ne zaman ki şiddet (1) ödüllendirilir, (2) çekici gösterilir, (3) gerçek olur ve (4) haklı kılınırsa; ne zaman ki şiddet yaratan (5) bu davranıştan ötürü eleştirilmezse, (6) kurbanını incitmeyi (ya da aşağılamayı) eğilim şeklinde gösterirse, basılı ya da görsel- işitsel iletişim araçları etkili olmaktadır."*[127]

---

[126] Prof. Francois Xavier Hutain, "Kitle İletişim Araçlarının Şiddete Yaklaşımları", Kitle İletişim Araçları ve Şiddet, Hürriyet Vakfı 1985 yılı 8.Seminer Tutanakları, 1985, s.40.
[127] Doğu Ergil, "İletişim Araçları ve Şiddet Üzerine", Kitle İletişim Araçları ve Şiddet, Hürriyet Vakfı 1985 yılı 8.Seminer Tutanakları, 1985, s.56.

Ünsal Oskay'a göre ise modern toplum hayatında şiddetin yaygınlaşması ve kültürel anlamda normalizasyonu ve bu toplumlarda realitenin algılanma biçimi arasında yakın ilişkiler vardır:

"Tarih bilincinin giderek ortadan kalkması, toplumsal hayatın kendi geçmişini muhafaza etme ve her içinde bulunduğu zamanda yeni bir tarih yazmak zorunda oluşu, kitle iletişim araçlarının enformasyonu sadece haber düzeyinde bildirmekle yetinmesi nedeniyle, "unutmaya" hizmet eden bir fonksiyona dönüşmesi günümüzde realite'nin algılanmasındaki bunalımı "historical amnesia" düzeyine vardırmış bulunmaktadır. Bu bunalım kültürel hayatta iki yönde yeni olgulara neden olmaktadır: a) Başta popüler kültür olmak üzere, günümüzün reel-toplumların mantığını doğrulayan postmodernist kültür ürünlerinin yaygınlaşması; b) bütün uğraşılara karşın, kurtarıcı olarak görülen amnezinin, gerçek olmamasından dolayı, realitenin bize en çok acı veren yanlarının algılanmasının devam etmekte oluşu. Bu husumetin, toplumsal realitenin diğer kurbanlarını oluşturan kesimlere, azınlıklara, "aydınlara", "siyaset adamlarına", "homoseksüellere", "yabancı işçilere", "kadınlara" vs. karşı yönlendirilmesi. Onlar üzerinde şiddet kullanımı ile gerçekten ya da fantazyalar aracılığı ile bu husumet'in bir outletten dışarı akıtılması. Öte yandan başkaları üzerinde şiddet uygulamalarını "meşru" sayan insanlardan oluşan bir toplumda herkes kendisinden başka herkesi potansiyel bir düşman saymaya başlayacağı için bir süre sonra, bütün bu düşmanları topyekûn yok edecek "siyasal programlarla" ortaya çıkan "führer-elit"ler'in aranmaya başlaması. Şiddetin, başkaları üzerinde de, bizim üzerimizde de uygulanmasının kültürel/siyasal yönden meşrulaştırılması."[128]

3.2. DOĞU VE GÜNEYDOĞU BÖLGELERİ'NDE BASIN:

Günümüzde toplumlar hızlı bir değişme içersinde ve bundan toplumun en küçük birimi olan aile de etkilenmektedir. Şiddet ve medya'yı irdelerken değinildiği üzere, toplumlar değişirken, medya da hem teknolojik olarak hem de sunduğu ürünler bakımından değişmektedir. Bu değişikliklerden toplumun en küçük birimi olan aile de etkilenmektedir.

---

[128] Ünsal Oskay, "Algılama Bunalımı İletişim Araçları ve Şiddetin Kültürel Normalizasyonu", Kitle İletişim Araçları ve Şiddet, Hürriyet Vakfı 1985 yılı 8.Seminer Tutanakları, 1985, s.60.

Kırsal kesimdeki aile yapısı da etkilenmeye diğer aile yapılarında görüldüğü gibi açıktır. Fakat burada belirleyici olan gelişmişlik düzeyindeki farklılıklardır. Kırsal kesimlerde basılı yayına ilgi, geçen yıllara göre artış gözükmektedir. Fakat kadın-erkek olarak okuma alışkanlığı ayrımında kadının aleyhine bir sonuç çıkmaktadır. Bu durum daha çok Doğu Bölgesi'nde gözlenmektedir.

Yapılan araştırmalarda, kırsal kesimde daha çok bulvar gazetesi olarak adlandırılan bol renkli, resimli, magazinsel, basit dilli (halkın anlayabileceği bir dille yazılmış) gazetelerin ilgi gördüğü ortaya çıkmaktadır. Seçim zamanlarında, gazetelerin okunmasını belirleyen bir unsur da bireyin siyasal görüşüyle uyumlu ya da kendisini yönlendireceğine inandığı gazeteleri okumasıdır.

Doğu ve Güneydoğu başta olmak üzere, ekonomik seviyenin buralarda düşük olması, ailedeki herkesin bir işin ucundan tutmak zorunda olması nedeniyle kızlar, okula gönderilmek yerine tarlada çalışmakta ve ev işlerinde yardımcı olmaktadırlar. Bu yüzden okuma yazma oranı erkeklerde daha yüksektir. Bu bölgelerde din eğitimi ile ilköğrenime eşit oranda önem verilmektedir. Yalnız kadınlar, önceliği ilköğrenime vermektedir. Bunun en önemli sebebi, okuma-yazma öğrenmenin gerekli olduğunu düşünmeleridir. Okuma oranının artması, kadınların basında yer alan haberleri takip edebilmeleri ve bilinçlenmeleri açısından ise son derece önem arz etmektedir. Çünkü basında bilinçlendirmeye yönelik duyarlı haberler artsa bile, okuma bilmeyen kişi bu haberlere ulaşamayacaktır.

Doğu ve Güneydoğu'daki aşiret yapısı ve buna bağlı olan geleneksel yapı, töre cinayetlerinin ana nedenleridir. Basının etkisi, bu geleneksel yapının kırılması doğrultusunda etkisi son derece sınırlıdır. Aşiretlerin zayıflaması, göçlerin artması ama aynı zamanda kişilerin kültürel değişimlere ayak uydurması, kırsal alan dışında çalışanların artması, töre cinayetlerini

azaltabilir. Dolayısıyla basının, özellikle Doğu'daki eğitim kampanyalarına destek vermesi, dolaylı olarak bir katkı sağlamaktadır.

Gazeteciler, Doğu bölgelerine son yıllarda özellikle terör haberleri için gitmektedir. Meteoroloji haberleri dışında Doğu bölgeleri ile ilgili pek fazla haber yapılmamaktadır. Çiğdem Anad'a göre bu sebeplerden dolayı medya çalışanları ve alıcılar, oradaki değişen toplumsal yapıyı, aile kodlarını pek fazla bilememekteler ve töre cinayetlerini yorumlayamamaktadırlar. Anad, bu görüşüne örnek olarak, "Batman'daki intihar haberleri"ni göstermektedir. Batman'daki intiharları, basından önce kadın derneklerinin öğrendiğini ve bunların aslında intihar değil de töre cinayeti olduklarının savını da kadın örgütlerinin öne sürdüğünü belirterek, gazetecilerin eski kodlar olsaydı, kadın derneklerine gerek kalmadan, kendilerinin bu şekilde haber yapabileceğini savunmaktadır.[129]

3.3. BASINDA ÇIKAN KADIN VE AİLE'YE YÖNELİK HABERLER VE KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN BASINDA SUNUMU:

3.3.1. Basında Kadın ve Aile:

Kadının medya'da seks objesi olarak kullanılmasına dair dünya'da yaygın bir inanç var. Bunun ülkemizde özel kanalların yayın hayatına girmesi ve çoğalmasıyla yaygınlaştığı düşünülmektedir. Bu gelişmelerden basın da etkilenmiştir. Basın da radyo ve televizyona uyum sağlayarak içeriğini değiştirmeye başlamıştır.[130] Önceleri basın kadını, iyi bir eş, iyi bir ev hanımı imajıyla sunmaktaydı. Aziz'e göre kadının medyada sunumu, kadının iyi bir anne ve eş olması yönündedir. Bu yüzden medya, toplumsal yaşamımızda, kadının konumunu ortaya çıkaran, kadının konumunu belirleyen bir sunum

[129] Çiğdem Anad, "Aile İçi Şiddeti Kışkırtma Aracı Olarak Medya", Aile İçi Şiddete Son! Konferans 2007: Medya ve Aile İçi Şiddet, Doğan Egmont Yayıncılık, 2008, s.31.
[130] Aysel Aziz, "Kadının seks objesi olarak kullanılması", Medyada Şiddete Duyarlılık, Başbakanlık Basımevi, 2004, s.67.

içerisinde değildir. Aziz'in tespitine göre, yazılı medya'da kadın, moda, mankenlik, şarkıcılık, sunuculuk, dizi filmleri ile yer almaktadır. Ayrıca medya'da kadın trajik haberlerle ya da skandallarla yer bulmaktadır. İç sayfalarda iyi anne, eş ve mağdur olarak sunulan kadın, arka sayfalarda cinsel meta ve bağımsız kadın olarak sunulmaktadır. Kadın gazetelerinde ya da dergilerinde ise kadına biçilen rol pekiştirilmektedir. Kadınlara nasıl yemek yapıldığından, çekici görünmeye kadar çeşitli tavsiyelerde bulunulmaktadır. Kültürel, siyasi konular ise çok az yer bulmaktadır. Kadın gazete ve dergilerinin bu görünümü, kadınlar için değil de sanki erkekler içinmiş gibi bir algılamaya neden olabiliyor. Fadime Özkan'a göre kadına, egemen erkek bakış açısıyla bakılmaktadır. Kadın, siyasi, ekonomik, kültürel gündem ve üretiminden soyutlanarak, makyaj, giyim kuşam ve erkek tavlama dışında hiçbir derdi kederi olmayan bir halde gösterilmektedir.[131]

Nurcan Akad, 1970'li yıllardan 1990'lı yıllara kadar basında kadınla ilgili haberlerin nasıl bir gelişim içerisinde olduğunu incelemiştir. Bunun için örneklem olarak, Hürriyet, Milliyet ve Sabah gazetelerinin belli periyotlarını almış ve şu sonuçlara ulaşmıştır:

"70'li yıllarda çok fazla aile içi şiddet haberine rastlanmamıştır. O yıllarda gazetelerde siyasi gündem daha fazla yer tutmaktadır. Ayrıca şiddet olaylarının sunumunda, hedef gösterme ve haksızlaştırma söylemleri kullanılmaktadır. Haksızlaştırmadan kastedilen kişi ise kadın'dır. Örneğin, "Baba katili Necla Tutuş Tahliye Edildi" başlıklı haberde kadın, baba katili olduğu için tahliye edilmemeliydi yargısında bulunulmuş, fakat babanın kızına tecavüz girişiminde bulunduğu göz ardı edilmiştir. "Aşiret düzeninin başı koparıldı" başlıklı bir haberde erkek egemen bir söylem kullanılmış. Şarkı söyleyen karısının başkasına âşık olduğunu düşünen adamın, karısının kafasını bıçakla gövdesinden ayırmasını, basın basit bir haber şeklinde sunmuştur.

80'li yıllara gelindiğinde siyasi haberlerde bir azalma, aile içi şiddet haberlerinde ise artma görülmeye başlanmıştır. Bu dönem aynı zamanda kadın hareketlerinin geliştiği bir dönemdir. Haberlerde feminist söylemler, kadın haklarını savunan görüşler, şiddete direnilmesi ve kadının bedenine sahip çıkmasına dair düşünceler sıklıkla yer almaya başlıyor. 90'lı yıllarda bu

[131] akt. İnceoğlu, a.g.e., s.12.

gelişmelerin de etkisiyle gazeteler kadın ekleri vermeye başlıyor. Biraz da ticari rekabetin artması, gazetelerin kadın okuyucuları hedef kitlesi olarak görmesini sağlıyor. Bu dönemde medya'da kadın çalışanların artması, haberlerin sunumunu da etkiliyor. Söylemler daha duyarlı bir şekil alıyor. 90'lı yılların ortalarından itibaren, haberlerin magazinselleştiği, dolayısıyla aile içi şiddet haberlerinin ek'lerden tekrar ana gazetelerin sayfalarına girdiği görülüyor. Başlıklar da yine geçiştirmeli başlıklara dönüyor. Erkek egemen söylem tekrar medyaya hakim oluyor. Son yıllarda ise basın, şiddet olaylarına artan bir biçimde tanım getirme çabasındadır."[132]

Kitle iletişim araçları'ndaki şiddet gösterimi, 1950'li yıllardan itibaren yapılsa da ya tatmin edici değil ya da yanlış veriler içermektedir çünkü bu araştırmalarda, kadın okuyucuların, izleyicilerin görüşleri tam olarak yerini bulamamaktadır. Medyanın yansıttığı şiddetin etkileri araştırılırken, mülakatta kadınların yanında eşlerinin bulunması, mülakatçıların erkek olması, örneklemlerde kadın tespitinin az olması bunun sebeplerinden birkaçıdır.[133]

Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu'nun üç gazetede yaptığı medya içerik analizinde iki ay içerisinde 540 şiddet içeren habere rastlanmıştır. Bu çalışmada gazetelerde yayınlanan şiddet içerikli haberlerin %61'ini kamusal alandaki şiddet, %28,1'ini aile içi şiddet, %0,7'sini terör olaylarının oluşturduğu görülmüştür. Olaylar %40'ında öykülendirilmiştir. Haber işlenirken %8,1'inde şiddet haklı gösterilmiş, %21,5'inde alaycı bir üslup kullanılmış ve haberlerin %19,3'ünde şiddet olağan gösterilmiştir.

Şiddet olaylarının beşte birinde silah kullanılmış olması, silah ruhsatlandırmasının çok önemli olduğunu göstermektedir. Türkiye'de toplam sekiz milyon civarında silah vardır. Bunların üçte biri ruhsatlı, diğerleri kaçak ya da ruhsatsızdır. Yalnızca İstanbul'da verilen toplam ruhsatlı silah sayısı 148.102'dir (1997-2002).

Şiddet için gösterilen nedenlerin yarısını tahrik, psikiyatrik sorunlar ve alkol madde bağımlılığı oluşturmaktadır. Bu durum toplum tabanlı ruh sağlığı çalışmalarının ve eğitimin gerekliliğini göstermektedir.

---

[132] Nurcan Akad, "Aile İçi Şiddeti Kışkırtma Aracı Olarak Medya", Aile İçi Şiddete Son! Konferans 2007: Medya ve Aile İçi Şiddet, Doğan Egmont Yayıncılık, 2008, s.27.

[133] akt. Aziz, a.g.e., s.10.

Aziz, "Şiddet Olaylarının Basına Yansıması" ile ilgili yaptıkları bir araştırmada, haberlerde kadının hep mağdur olarak ve namusu uğruna öldü veya namusu uğruna öldürdü şeklinde yer aldığı saptamasında bulunuyor. Aziz'in tespitine göre, olayın nedeni, kadının kimliği, ne yaptığı hiç önemli değildir. Tez araştırması kapsamında incelenen Hürriyet, Radikal ve Zaman gazetelerinde ölen kadının sosyal tasarımı'nın hiç yapılmadığı görülmüştür.[134]

Günümüzde TV ve yazılı basında; kadınlara ilişkin egemen cinsiyetçi bakış açısının kadın ideal tipi yeniden yaratılmaktadır. Medya tarafından sürekli olarak sunulan aşk, aldatılma, cinsellik gibi duyguları içinde barındıran yazılı ve sesli ürünlerle, kadının bilinci bulandırılmaktadır.[135] Ayrıca kadının kendi seçimi gibi sunulan ve öykülendirilen anlatılar, geleneksel bilgiye dayanarak, erkek ve kadın arasındaki biyolojik farklılığı esas almakta, yani kadınları doğuştan pasif ve bağımlı, erkekleri aktif, güçlü ve saldırgan resmektedir. Bu anlatı biçimi, insan ilişkilerini güç ilişkileri temelinde yeniden tanımlamaktadır.[136]

Şiddetin öykülendirilmesinde her söz ve düşünce aktarım düzeyinde toplum içinde eşitsiz ilişkilerin pekiştirilmesi söz konusudur. Cinsiyet ayrımcılığı, özellikle şiddet (tecavüz, namus cinayeti vb.) haberlerinde çok hissedilen bir durumdur. Öyle ki bireyler için geçerli hak olarak kabul edilen özel hayatın dokunulmazlığı, kadınlar konu olduğunda sınırlandırılmakta ve kadına atfedilen belirlemelerle pekiştirilmektedir. Söz konusu haberlerde kadınların geçmişteki cinsel yaşamları, gece çıkıp çıkmadıkları vb… özel hayatına ilişkin bütün detaylar, ayrıntılı verilmekte ve üstü kapalı eleştirilmektedir. Kadınların kimliklerine ilişkin temel bilgiler, soysal-kültürel kimliği önemsenmeksizin, şiddet haberlerine standart bir şekillendirmeyle öykü aracı olmaktadır. Örneğin, bir gazete'de çıkan bir haberde, tecavüze

[134] Aziz, a.g.e, s.74.
[135] İnceoğlu, a.g.e., s.12.
[136] Aziz, Medya, Şiddet ve Kadın, s.11.

uğrayan genç kızın ismi yerine bakire olup olmadığı öğrenilmiştir. Cumhuriyet gazetesi o günlerde bu durumu şöyle değerlendirmiştir:

> *"Yalnız yaşayan kızların evlerine erkek alan, dolayısıyla bakire olmayan, apartman komşuları tarafından hoş karşılanmayan ve âlem yapan insanlar olduğu inancı gazeteler aracılığıyla gözler önüne serilmiştir."*[137]

Tez kapsamında incelenen Zaman gazetesi'nin haber söylemleri için de benzeri tespitlerde bulunulabilir. Örneğin, Zaman'da yer alan töre cinayeti haberlerinde, ölen kadının daha çok neden öldürüldüğüne vurgu yapılmaktadır. Haber için seçilen başlıklar bu konuda fikir vermektedir. Burada başlıklardan birkaç örnek verilmekle yetinilecektir. Çünkü söylem analizi yaparken, bu konuya yer verilecektir. Bazı başlıklar:

1. Tecavüze uğrayan genç kız babası tarafından öldürüldü (28.04.2004).
2. Evlilik dışı ilişki iddiası ölüm getirdi (25.11.2006).
3. Eşini aldattığı iddia edilen kadına saklandığı sandıkta kurşun yağdırdılar (26.07.2006).
4. Namusumuzu kirlettin" dedi hamile kardeşini vurdu (06.07.2006).

İstanbul Valisi Muammer Güler'e göre, kitle iletişim araçları cinsiyetçi ideolojiyi güçlendirip yayma konusunda çok önemli role sahiptir ama müeyyideler açısından, kadınların insan hakları ihlali ile ilgili yeterli bir çözüm sağlanamadığı görülmektedir. Medya önemli bir güçtür, iktidar yoludur ve medyada erkeğin üstünlüğü ve kadının geri planda gelişi sürekli tekrarlanmaktadır. Tüketici olarak bakıldığında ise, kadın sömürüsünü yapan, kadını aşağılayan, kadını geleneksel rolüne girmeye zorlayan yayınlar ve reklamlar kınanmalıdır. Bu konuda kamuoyu oluşturulup, üretim ve pazarlama süreçlerinde kadınla ilgili yanlış mesaj verilmemesi için bir meslek etiği veya müeyyidelerin oluşturulması için hep birlikte mücadele verilmelidir. Basın sektörü bu konuda bir arayış içindedir. Şiddet toplumumuzda öncelikle kadınları ve çocukları hedef almaktadır. Medya'da kadının insan hakları

---

[137] akt. İnceoğlu, a.g.e., s.12.

ihlalinin önlenmesi için, medya kuruluşlarının karar mekanizmalarında yer alan insanların sorumluluğu çok önemlidir. Medyanın kendi içinde kadınlara daha çok yer verilmesi, kadınlara daha çok söz hakkı tanınması, haber ve yorumların da cinsiyetçi ayrımlardan kaçınması, dil ve üslubuna dikkat etmesi de önemlidir.[138]

Yurtdışında da, "Basının aile içi şiddeti sunumu" ile ilgili çeşitli araştırmalar yapılmaktadır. Ülkemizdeki durum ve basındaki sunumu, yurtdışındaki durum ve basındaki sunumu ile karşılaştırabilmek amacıyla, burada bu araştırmalardan birine yer verilmesi düşünülmüştür.

3.3.1.1. Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Basının Aile İçi Şiddet (Eş veya Partner) Sunumuna İlişkin Bir İçerik Analizi Çalışması:

Amerika Birleşik Devletleri'nde "Basının Aile İçi Şiddet'i Sunumu" ile ilgili yapılan bir araştırma'da kamuoyu araştırmalarıyla, basında sunulan bilgiler karşılaştırılmıştır. Bu araştırma iki soru üzerinde temellendirilmiştir. Birincisi, gazetelerin sevgili veya eşin şiddetinin nasıl tanımlandığı ve şiddetin arkasında yatan nedenlerden oluşmaktadır. İncelenen makalelerin %88,3'ü ayrı olaylardan oluşan bir çerçeve'de alınmış, tematik olanlar ise %11,7 oranındadır. İlk çerçevede %19,9 en az bir tematik çerçeve de yer almaktadır. Şiddet içeren haberlerin %29,6'sı hükümetin şiddetle ilgili politika ve kanunlarına ilişkin beyanlarından oluşmaktadır. Sosyal ve psikolojik şiddeti önlemek için kamu sağlığı perspektifinden %39,7 bahsedildiği saptanmıştır. %31.5'i toplumun yaklaşımı ve %28,8'i eş, sevgili şiddetinin kaynakları ile ilgili bilgilerden oluşmaktadır.

Araştırma'da yayınlanan olayların özellikleri ile de ilgilenilmiştir. Bunların arasında şiddetin arkasında yatan en ortak nedenler, Tablo I'de gösterilmektedir. Ölenlerin %56,7'si bu nedenlerle öldürülmüştür. Makalelerin

[138] Muammer Güler, Aile İçi Şiddete Son! Konferans 2007: Medya ve Aile İçi Şiddet, Doğan Egmont Yayıncılık, 2008, s.17.

büyük bir çoğunluğu (%91.6) aile içi şiddetin geçmiş uzantıları ile ilgili herhangi bir bilgi sunmamaktadır. Ölenin ve öldürenin kişisel davranışlarına ilişkin bağlamsal özellikler Tablo I'de yer almaktadır. Suç işleyenlerin cinsellik, sosyal statü, kişisel özgeçmişi'ni içeren özellikler Tablo II' de sunulmaktadır. Ölen ve öldürenlerin ilişkileri açısından yapılan incelemeye göre: %62'si evli, %14,6'sı ayrı, %13,3'ü sevgili, %3,9'u beraber yaşayan, %2,7'si nişanlıdır. Suçluların resmi, makalelerin %21,7'sinde yer alırken, ölenlerinki %6,6'sında yer almaktadır. Sadece 3 makale ölenin ölmeden önceki resmine yer vermiştir. Makalelere göre, şiddet uygulayan kişilerin %6,0'ı alkolün, %2,1'i ilacın etkisi altındayken, ölenlerin %1,3'ü alkolün, %0,3'ü ilacın etkisindedir. Makalelerin %3'ünden az bir kısmı, kurbanın olayla ya da ilişkisi ile ilgili açıklamalarına yer vermektedir.

Tablo. 1. Birkaç Bağlamsal Özellikler

Bütün Makalelerin Oranı (sayı: 395)	
Şiddetin arkasındaki nedenler	
Tartışma	**13,2**
Para	**8,9**
Sadakatsizlik (kurbanın)	**6,9**
Alkol kullanımı	**4,9**
Yeni ilişkiye başlama (suçlu'nun)	**4,6**
Stres	**3,7**
Duygusal baskı	**3,4**
Sinir	**2,9**
Kıskançlık	**2,0**
İlaç kullanımı	**1,7**
Şiddetin türü	
Fiziksel	**96,1**
Sözlü	**7,6**
Psikolojik	**1,8**
Cinsel	**1,5**

İkinci araştırma konusu, Amerika'da belli bir yer ve zamanda meydana gelen vakaların, yaygın verilerinin, basının sunumuyla karşılaştırılmasından oluşmaktadır. Karşılaştırılan ülkedeki basının makale örneklerinin %8,2'si aile içi şiddetle ilgilidir. 1993 ve 1998 yılları arasında uygulanan şiddet olaylarının %22'si kadına karşı işlenen, %3'ü erkeğe karşı işlenen suç olarak saptanmıştır. Fiziksel saldırıların %13,6'sı küçük şiddet (tokatlama, vurma, itme vb.)'ten, %47,3'ü ciddi fiziksel saldırılar (silahla vurma, bıçaklama,

boğma)'dan oluşmaktadır. Yapılan içerik analizinde ölenlerin çoğunluğunun kadın olduğu görülmüştür. Bu, %85 genel nüfus'a yakındır. Örneklemlerde ölenlerin %85,8'i kadın, %14,2'si erkektir. Ulusal olarak bu oran, %76 kadın, %24 erkek'tir. Bu da demek oluyor ki erkeklerin öldürülme vakaları, bu araştırmada ülke raporu'nun belirttiği seviye'den aşağı kalmaktadır.

Tablo 2 Suçlu ve kurbanların özellikleri

	Suçlu (%)	Kurban (%)
Erkek	**80,7**	**16,2**
Kadın	**19,3**	**83,8**
Sosyal Statü		
Spor faaliyetleri	**8,4**	**3,2**
Kamu çalışmaları	**18,1**	**3,5**
Yörede tanınma	**0,9**	**0,9**
Ünlü olmama	**72,6**	**92,4**
Kişisel özgeçmiş bilgileri		
Alkol kullanımı	**9,9**	**2,2**
İlaç kullanımı	**3,6**	**1,9**
Kriminal geçmişi	**9,3**	**3,2**
Sadakatsizlik (zina)	**9,0**	**7,9**
Cinsel aktivite	**3,6**	**1,9**
Şiddet davranışı	**7,2**	**0,9**
Akli bozukluk	**2,1**	**0,3**
Sosyal sapkınlık	**4,5**	**0,3**

3.3.1.1.1. Tartışma:

Burada yürütülen analiz gösteriyor ki gazetelerin çerçevelendirmesi, ağırlıklı olarak birbirine paralel olmayan, ayrı olaylardan meydana gelmektedir. Eş ya da partnerin uyguladığı şiddetin nedenlerinin altı çizilmeden sunulduğu gözlenmektedir. Burada kurbanlar, büyük bir olasılıkla şiddeti hak ediyormuş gibi sunulmaktadır. Gracia'ya göre, şiddetin ana nedenlerinin rapor edilerek sunulmaması, kadın ve erkeğin toplum içersindeki güç eşitsizliği, kurbanın suçlanılması, ailenin özeli gibi düşünülmesi gibi yaygın inanışlardan kaynaklanmaktadır.

Toplum içindeki ilgili kaynaklarla ilgili bilgi eksikliği, kurbanın izolasyonunu, yardım isteyememesini körüklemektedir. Makalelerin sadece

%5,3'ü şiddete karşı yardım hattı, web sitesi, sığınaklar, kurbanlar için mevcut oluşum ve örgütlerle (avukatlık, danışmanlık) ilgili bilgi sağlamaktadır. Sosyal kaynaklarla ilgili böyle bir bilgi atlanılması, kurbanı bu hikâyelerin içinde çözüm yolu bulmakta tek başına bırakmaktadır (polisin suçlu'yu tutuklaması dışında) ve halkın bu önemli servisler hakkında bilgilenmesini azaltmaktadır. Bu perspektifi görmezden gelen medya, aile içi şiddet'in bireyin kendi başına mücadele ettiği, bireysel bir problem olduğu inancını pekiştirmiştir.

Makalelerin %7,8'i hükümetin şiddete karşı söylem ve politikaları'nı içermektedir. Burada ağırlıklı olan, şiddet politikalarının çok dikkat çekmediği tespiti'dir. Yanovitzky'e göre (2002), medyanın bu konulara verdiği önem, siyasal düzeyde dikkat çekmek için önemlidir çünkü kanun koyucular kamunun ilgilendiği durumlarla ilgili medya'dan faydalanmaktadır. Eğer aile içi şiddet konusu yeterli dikkati almazsa, bu sefer politikacılar bu konunun halk için üst sıralarda gelen bir problem olmadığı kanısına varabilirler.

Bu araştırmada çıkan sonuçlar, şiddetle ilgili kamuoyunda yapılan araştırmalarla paralel çıkmıştır. Tek fark, ölümle ilgili sonuçlar, bu araştırmada daha fazla çıkmıştır. CDC (2003)'ün raporu, aile içi şiddet sonucu, her yıl yaklaşık 2 milyon yaralı ve sadece 1300 ölüm olduğunu göstermektedir. Fakat bu örneklemde kurbanların %56,7'si öldürülmüştür. Buradan da anlaşılacağı gibi ölümle sonuçlanan şiddet olaylarının, medya için haber değeri daha çoktur.[139]

---

[139] Kellie E. Carlyle, Slater Micheal, Chakroff Jennifer, "Newspaper Coverage of Intımate Partner Violence: Skewing Representations of Risk", Journal of Communication, İnternational Communication Association, 2008, s.177-182.

3.3.1.2 Britanya Örneği:

Steve Chibnall tarafından çalışılan Britanya'daki kadına yönelik işlenen cinayet haberleri (1977), Amerika'daki cinayet haberleri için uygulanabilir görünmektedir. Chibnall, cinayet haberlerinin sekiz profesyonel kural tarafından oluştuğunu tespit etmiştir:

1. Olayları tarihsel bağlamdan yoksun bırakan, **çabukluk.**
2. Birbiriyle çatışan kişilikler için, karışık konular üzerindeki çatışmayı azaltan, **kişiselleştirme.**
3. Önceden varolan haber formatına yerleştirmek için anlamayı indirgeyen, **basitleştirme.**
4. Yüzeysel, duygusal detaylar için anlamayı göz ardı eden, **heyecanlandırma.**
5. Haberleri uysun, uymasın bir senaryo içine yerleştirmeye zorlayan, **konvansiyonalizm (gelenekçilik).**[140]

3.4. TÖRE CİNAYETİ HABERLERİNİN TÜRK BASININDA SUNUMU (2000-2006/ HÜRRİYET, RADİKAL, ZAMAN GAZETELERİ):

3.4.1. Töre Cinayeti Haberlerinin Yıllara Göre Dağılımı:

Basında töre cinayeti haberlerinin yıl içersinde ne sıklıkta yer aldığı habere verilen önemin bir göstergesidir. Bunun için, Hürriyet, Radikal, Zaman gazetelerinin 2000-2006 yılları arasında çıkan töre cinayeti haberlerinin basında yer alma sıklığı incelenmiştir. Tablo I'den izleneceği gibi, her 3 gazete'de de 2006 yılında töre cinayeti haberinde artış gözlenmiştir. Hürriyet gazetesinde her yıl töre cinayeti haberi çıkmıştır. En çok çıkan yıllar ise 2006 ve 2004 yıllarıdır. Radikal gazetesinde en çok 2006, 2005 ve 2004 yıllarında

[140] akt. Marian Meyer, News Coverage of Violence Against Women, Sage Journals, 1997, s.21.

çıkarken, Zaman gazetesi de 2004 yılında Radikalle eşit sayıda töre cinayeti haberine ağırlık vermiştir. Tablodan da izlenebileceği gibi en çok haber Radikal gazetesinde en azsa Zaman gazetesinde çıkmıştır.

Töre cinayeti haberleri, çıkan diğer cinayet haberleri göz önüne alındığında çok değildir ama son yıllardaki töre cinayeti haberlerindeki artış bu konuya verilen önemin arttığını göstermektedir. Bütün yıllara baktığımız zaman ise yıllar arasında orantısız bir dağılımın olduğu da gözlenmektedir. Radikal ve Zaman gazetelerinin bazı yıllar hiç töre cinayeti haberi vermemesi, töre cinayeti haberlerine o yıllarda fazla önem verilmediğinin göstergesi sayılabilir. İstanbul Valiliği'nin Emniyet Müdürlüğü kayıtlarına dayanarak verdiği rakamlara göre, 2000 yılında sadece İstanbul'da 18 töre cinayeti işlenmiştir. Bu veriler de gösteriyor ki 2000 yılında işlenen töre cinayetlerinden hiçbiri gazeteye konu olmamıştır. Hürriyette de 3 tane töre cinayeti haberine yer verilmiş. Yine aynı verilere göre, 2000-2005 yılları arasında sadece İstanbul'da toplam 100 adet töre/namus cinayeti işlenmiş. Diğer yılların dağılımı ise şöyledir: 2001 yılı: 19, 2002 yılı: 16, 2003 yılı: 24, 2004 yılı: 17, 2005 yılı:6 adet.[141] Diğer bölgelerden gelen cinayet haberlerinin gazetelere ulaşması ve bunların yayınlanması aşamasında, editörün söz konusu haberi yayınlamaya karar verip vermemesi gibi unsurlar da haberin gazetede yer almasında belirleyicidir.

Cinayet olaylarının, yurdun her yanında gerçekleşmesi bütün bu haberlerin gazetede yer alacağı anlamına gelmemektedir fakat habere verilen önem de yayına girmesinde önemli bir etken oluşturmaktadır. Zaman gazetesi gibi, birçok gazete haberi bölgesel bir haber olarak ele alıp bölge haberi olarak yayınlamaktadır. Bunun sebebi, bu tür haberlerin ulusal çapta yankı uyandıracak bir haber olmadığının düşünülmesi olabilir.[142]

---

[141] Ayşe Durukan, "Son 5 yılda 100 namus/töre cinayeti işlendi", Bia haber merkezi, (erişim) http://eski.bianet.org/2005.12.01.

[142] Bu tez çalışması yapılırken de gazetelerin ulusal baskıları incelenmiştir. Yerel baskılar kapsam dışı bırakılmıştır.

1.4.1. Tablo 1: Töre Cinayeti Haberlerinin Yıllara Göre Dağılımı:

Gazeteler	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Genel Toplam
Hürriyet	3	4	7	2	17	7	24	66
Radikal	-	5	1	6	12	12	38	74
Zaman	-	-	1	2	12	5	18	38
GenelToplam:								**178**

3.4.2. Haberlerin Gazetelere Göre Dağılımı:

Bu çalışma kapsamında töre cinayetlerine ilişkin 178 haber incelenmiştir. Bu haberlerden %37,8'i (66 haber) Hürriyet gazetesinde, %41,5'i (74 haber) Radikal gazetesinde, %21,3'ü de Zaman gazetesinde yer almıştır.

3.4.3. Töre Cinayeti Haberlerinin İçerik Analizi:

3.4.3.1. Haberlerin Yer Aldıkları Sayfaya Göre Dağılımı:

Haberlerin yer aldığı sayfalar açısından yapılan inceleme, töre cinayeti haberlerinin incelenen gazetelerin en çok iç sayfalar özellikle 3. sayfadan sonra gelen sayfalarda yer aldığını göstermektedir.

Hürriyet gazetesinde yayınlanan 66 haberin %55'i (30 haber) iç sayfalarda yayınlanıyor, bunu %38 (21 haber)oranla 1. sayfa izliyor, haberlerin %7'si (4 haber) ise 3. sayfa'da karşımıza çıkıyor. Hürriyet gazetesinde haberlerin zaman zaman manşete taşınmış olduğu gözükmektedir. Haberlerin manşete taşınmasında, olayla ilgili emniyet birimi, hükümet ve diğer kuruluşların kusuru bulunduğu yönde eleştiriler getirilmesi,

cinayet'in yurtdışında gerçekleşmesi, haberin uluslar arası yankılar uyandırması, töre cinayetine müebbet hapis cezası verilmesi gibi alışılagelmiş durumların dışında unsurların öne çıkmış olması görülmektedir.

1. sayfaya yansıyan bazı haber başlıkları şöyle: 1.Hâkim: Yorum yapmam, kararımla konuşurum (16.03.2004). / Töre cinayetine 133 yıl hapis cezası. 2. Son yolculukta kadınlar vardı (07.04.2004). 3. Töreniz Batsın. (Güldünya cinayeti ile ilgili haber) (29.02.2004).[143] Töre cinayeti haberlerinin %7'lik bir oranla 3. sayfada yer alması, Hürriyet gazetesinin bu tür haberleri klasikleşmiş 3. sayfa cinayet haberi olarak görmemesi olarak değerlendirilebilir.[144]

Radikal gazetesinde yayınlanan 74 haberin %87'si (51 haber) iç sayfalarda yer almaktadır. İkinci sırada %10'luk (6 haber) oranla 1. sayfa gelmektedir. Haberlerin %3'ü (2 haber) ise 3. sayfa'da yer almaktadır. Haberlerin yarısından fazlasının iç sayfalarda yer alması ve bunlardan %10'luk bir kısmının ilk sayfadan verilmesi, Hürriyet gazetesi için de varsayılan haberin içinde alışılagelmemiş unsur veya unsurların bulunması sebebiyle olabilir. Bunun dışında haberin diğer konulara oranla önem sırasının gerilerde olduğu söylenebilir. Haber sadece ilgilenen kişilerin okuyabileceği bir sayfaya yerleştirilmiştir.

---

[143] Güldünya hastane odasında kardeşleri tarafından vurularak öldürüldüğü için Emniyet'in olayla ilgili ihmali olup olmadığı konusunda basında değişik haberler çıkmıştır. Olayın İstanbul'da bir hastanede meydana gelmesi ve olaya polis kusurunun karışması'nın haberi manşete taşıdığı varsayılabilir. Güldünya daha sonraki günlerde de 1. sayfadan habere konu olmuştur. Bunlardan bazıları şöyle: 1.Ölmeden önce bebeğini sakladı, Hürriyet Gazetesi, 28.02.2004, s.1,6. 2. Güldünya'nın oğlu Umut'u polis emzirdi, a.g.g., 29.02.2004, s.1, 4. Baba: Töre cinayeti değil, a.g.g., 01.03.2004, s.1, 7.

[144] 3. sayfa haberleri, toplumun büyük kesimince genelde namus cinayetleri, tecavüz, intihar gibi haberlerin konu olduğu ama bunların magazine dönüştürülerek sunulduğu haberler bütünü olarak görülüyor. Bazı okurlar, bu sayfada yer alan haberlerin insanların trajik olayları görüp halinden mutlu olmasını sağlayan, insanlara kısa bir rahatlama sunan haberler olarak görüyor: "Okuyan ölmediği, tecavüz edilmediği ve gasp edilmediği için mutlu oluyor ve aynı gazetenin son sayfasındaki arka güzeli'yle bu rahatlığı pekişiyor." "üçüncü sayfa haberleri", (erişim) http//sözlük.sourtimes.org, 09.09.2005.

Zaman gazetesinde yayınlanan 38 haberin %63'ü (14 haber), diğer 2 gazetenin aksine ağırlıklı olarak 3. sayfa'da yer bulmuştur. Bunu %32 (7 haber) ile diğer iç sayfalar ve %5 (1 haber) oranla 1.sayfa takip etmektedir. Zaman gazetesi, töre cinayeti haberlerini klasik 3. sayfa haberi olarak görüyor ve sunuyor varsayımında bulunulabilir. Yalnız burada belirtilmesi gereken bir husus ta, bazı haberlerin bölge haberi olarak yayınlandığı ve ulusal baskıda yer almadığıdır (şekil 1).

Gazetenin internet arşivindeki bazı haberler bölge haberi olarak gözükmekte ve ulusal basınla karşılaştırıldığında bu haberlerin birçoğuna yer verilmediği görülmektedir. Diğer gazetelerde genelde internette yayınlanan haber, aynı gün ya da ertesi gün gazete'de yer almıştır. Bu haberlerin editoryal seçimle gazete'ye taşınmalarının bir göstergesi olup, editoryal anlamda medya çalışanlarının haber seçimi ve yayınlanması konusunda etkilerini ve habere verdikleri önemi gösteren bir durumdur. Zaman gazetesi'nde haberlerin ağırlıklı olarak bölge haberi olarak verilmesiyle yetinilmesi durumu, diğer gazetelere oranla habere daha az değer atfedilmesi olarak yorumlanabilir.

3.4.3.2. Haberde Olayın Geçtiği Yer:

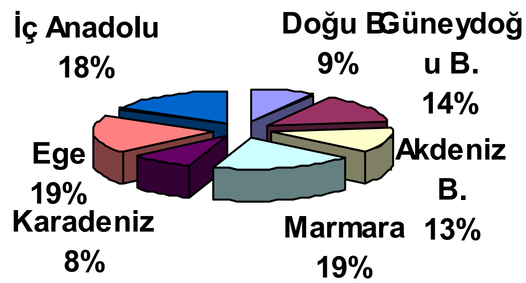
Haberde olayın geçtiği yer, incelenen gazetelerde en çok Güneydoğu Anadolu Bölgesi'dir. Hürriyet gazetesinde yer verilen 66 haberde olayın %30'u (14 haber) oranla Güneydoğu Bölgesi'nde gerçekleşmiştir. %20 ((9'ar haber) Doğu Anadolu ve Marmara Bölgesi'nde , %15 (7 haber) Yurtdışında (Hollanda, Almanya, İsveç, İngiltere), %13 (6 haber) Akdeniz Bölgesi'nde, %2 (1 haber) İç Anadolu Bölgesi'nde gerçekleşmiştir. Ege ve Karadeniz bölgesi hiç yer almamıştır.

Radikal gazetesinde yer alan 74 haberde olayın, %41'i (17 haber) Güneydoğu Bölgesi'nde gerçekleşmiştir. %17 (7 haber) Marmara Bölgesi, %15 (6 haber) Doğu Anadolu Bölgesi, %10 (4 haber)Yurtdışı'nda, %7 (3

haber) Akdeniz, %5 (2'şer haber) Ege ve İç Anadolu Bölgeleri'nde gerçekleşmiştir. Karadeniz Bölgesi hiç yer almamıştır.

Zaman gazetesi'nde yer alan 38 haberde olayların, %40'ı (7 haber) Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde gerçekleşmiştir. %18'i (3 haber) Doğu Anadolu ve Marmara Bölgesi'nde, %12'si (2 haber) Akdeniz, %6 (1'er haber) Karadeniz ve Yurtdışı'nda gerçekleşmiştir. Ege ve İç Anadolu Bölgeleri hiç yer almamıştır (şekil 2).

" Töre ve Namus Cinayetleri ile Kadınlara ve Çocuklara Yönelik Şiddetin Sebeplerinin araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan", TBMM Araştırma Komisyonu'nun raporu'na göre 2000-2005 yılları arasında ülke genelinde meydana gelen "Töre Cinayetleri'nin Bölge Dağılımı" ise şöyledir:

Bölge olarak incelendiğinde, meydana gelen 1091 olayda %19 (212 cinayet) oranla Marmara Bölgesinin ilk sırada olduğu, bu bölgeyi, %19 oranla (209 cinayet) Ege Bölgesinin izlediği görülmektedir.[145]

Basın analizi sonucu ile raporda ortaya çıkan sonuç karşılaştırıldığında, ağırlıklı olarak basında olayın meydana geldiği bölge olarak yer alan Güneydoğu Anadolu Bölgesi, raporda Ege, Marmara ve İç Anadolu Bölgeleri'nden sonra 4. sırada gelmektedir. Hürriyet ve Zaman Gazeteleri'nde hiç yer almayan, Radikal'de iki kez yer alan Ege bölgesi bu olayların gerçekleştiği bölge olarak raporda, Marmara Bölgesi'yle 1. sırada yer almaktadır. Karadeniz bölgesi'nde de az bir oranla da olsa (%8), töre ve namus cinayeti gerçekleşmiştir. Radikal ve Hürriyet Gazeteleri'nde Karadeniz Bölgesi hiç yer almamış, Zaman Gazetesi'nde ise 1 kez yer almıştır. Cinayetlerin en çok görüldüğü 3. bölge olan İç Anadolu Bölgesi ise, Hürriyet gazetesi'nde 1, Radikal gazetesi'nde 2 kez yer almış, Zaman gazetesi'nde ise hiç yer almamıştır. Gazetelerde 2. ve 3. sırayı çeken Marmara Bölgesi rapora yakın durmaktadır. Akdeniz Bölgesi de çok farklı görülmektedir. Raporda 6. sırada gelen Doğu Anadolu Bölgesi, Hürriyet ve Zaman'da 2., Radikal'de 3. sırada gelmektedir. Yurtdışında gerçekleştirilen töre cinayetleri ise rapor'da kapsam dışı bırakılmıştır (şekil 3).

Bu karşılaştırmanın sonucunda basında yansıtılan töre cinayeti haberlerinin daha çok Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde gerçekleştirildiği izlenimi verdiği söylenebilir fakat bu durum yapılan araştırmanın analizi ile çelişmektedir. Basının bu bölgeleri öne çıkarması, bu tür cinayetlerin daha çok o yöreye özgü cinayetler olarak algılanmasına sebep olabilir. Rapordaki olayların namus cinayetlerini de içerdiğini göz önüne alırsak, bu durumun tabloyu etkilediğini ve sıralamaları değiştirdiğini varsayabiliriz. Fakat bu göstergeler nispi oranda kaldığı varsayılsa bile, töre cinayetlerinin Türkiye'nin

[145] "2000-2005 Yılları Arası Ülke Genelinde Meydana Gelen Töre ve Namus Cinayetleri Bölge Dağılımı", Töre ve Namus Cinayetleri ile Kadınlara ve Çocuklara Yönelik Şiddetin Sebeplerinin araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan TBMM Araştırma Komisyonu'nun Raporu, 2006, s.113.

her bölgesinde gerçekleştiğini gösteriyor. Ayrıca bazı bölgelerin, ulusal gazetelerde yer almaması veya çok az yer alması, "bölgesel haber" olarak düşünülmesinden kaynaklanabilir. Basında töre cinayetlerinin daha çok Doğu bölgelerinde gerçekleştiği şeklindeki sunum, CNN Türk programcısı ve sunucusu Şirin Payzın'a göre, bugüne kadar bu meselenin Güneydoğu'ya, Doğu'ya geliri dar, eğitimsiz ailelere aitmiş ve bize dokunmazmış gibi düşünülmesinden ileri gelmektedir. Medya'ya göre töre ve namus cinayetleri onların meselesi'dir ve ona göre konuşulmaktadır.[146]

3.4.3.3. Ölüm şekli:

İncelenen haberlerde maktulenin en çok silahla vurularak öldürüldüğü gözlenmiştir. Hürriyette ölümün gerçekleşme şekli ile ilgili yüzdeler şöyle: Silahla vurulma: %52 (23 haber), bıçaklama: %13 (4 haber), boğma: %13 (4 haber), intihar: %11 (5 haber), diğer: %11 (5 haber).

Radikal'deki dağılımlar: Silahla vurulma: %49 (21 haber), intihar %16 (7 haber), bıçaklama %14 (6 haber), diğer %14 (6 haber), boğma: %7 (3). Zaman'daki dağılımlar: Silahla vurulma: %82 (15 haber), intihar: %12 (3 haber), boğma: %6 (1 haber).

İntiharlar şüpheli ölümler olarak düşünüldüğü için kapsam içerisine alınmıştır. Yeni TCK' la beraber töre cinayetlerine müebbet ağır hapis cezası getirilmesi nedeniyle, son zamanlarda giderek artan intiharların buna bağlı olduğu düşünülmektedir. Grafikte, intiharların önemli bir yüzdeye sahip olduğu görülmektedir. Örneğin, 29.11.2004 tarihli Radikal gazetesi'ndeki bir haber şu başlıkla sunulmaktadır: "Nermin intihar etmedi, töre kurbanı oldu". Haberde ölen kadının, ölümünün şüpheli bulunduğu, aile meclisi kararıyla öldürülmüş olabileceği belirtilmektedir.

---

[146] Şirin Payzın, Aile İçi Şiddete Son Konferans 2007: Medya ve Aile İçi Şiddet, Doğan Egmont Yayıncılık, 1.basım, 2008, s.9.

Fotoğraf altyazılarında da öldürülme şekilleri ile ilgili söylemler bulunmaktadır. Örneğin, 27.06.2002 tarihli Hürriyet gazetesi, “Töre cinayeti genç sevgilileri ayırdı” başlıklı haberde, fotoğraf altyazısında şu ifadeleri kullanmıştır: “Elif Kaya ve Sevgilisi Selim Aktürk **kurşun yağmuruna tutuldu.** Aktürk ölürken, genç kız ağır yaralandı. Haberin içinde de “töre kurşunlarına hedef oldular” şeklinde iletilmiştir. **Töre kurşunlarına hedef oldular** cümlesi, silahla vurmanın geleneksel töre yöntemi olduğu izlenimi vermektedir. Diğer örnek haber başlıkları ve haberde geçen ifadeler ise şöyle:

1. “Evden kaçan kızına kurşun yağdırdı”, Radikal gazetesi, 22.07.2006.

2. “Dayısı sattı, amcası baltayla öldürdü”, Hürriyet gazetesi, 03.05.2002, s.3.

3. “Aile meclisi kararıyla bir cinayet, bir intihar”, Hürriyet gazetesi, 11.02.2002, s.6. : Haberde töre mağduru erkeğin, cinsel organ ve kulaklarının kesilerek ve boynu kırılarak öldürüldüğü anlatılıyor, töre mağduru kadının ise şüpheli intiharından söz ediliyor.

4. “Yalvarırken boğdum”, Hürriyet gazetesi, 29.04.2004: Öldürülen Nuran’ın babasının itirafı’na yer verilmiştir.

5. “Karnındaki bebeğiyle töre kurbanı oldu”, Hürriyet gazetesi, 07.04.2004, s.6. : Haberde ölüm şekli belirtilmemiştir.

6. “İki aileden iki töre infazı”, Hürriyet gazetesi, 18.06.2005, s.26. : Haberde “töre infazı”, “töre terörü”, “…töre uğruna ellerini kana bulayan” ifadeleri kullanılmıştır. Töre uğruna ifadesi, tartışmaya açık bir ifadedir çünkü burada bir amaç uğruna işlenmiş cinayet imajı çizilerek, mağdur olan sanıkmış gibi bir izlenim uyandırabilir.

7. “Kızımı öldüremem diyen baba ilçeyi terk etti”, Hürriyet gazetesi, 02.06.2005, s.5. : “…Yapılan otopsi’de kurşunlardan birinin Berivan B’nin kalbine isabet ettiği ortaya çıktı.” Bu ifade ile acıma söylemi ve duygusallaştırma yapılmaktadır.

8. "İntihar mı cinayet mi: Gaziantep'teki ölümlerin sırrı çözülemedi", Hürriyet gazetesi, 25.05.2005, s.5.[147]
9. "Annesi ve ablasını sopayla dövüp, öldürdü", Radikal gazetesi,10.08.2007.
10. "Töre değil intiharmış", Radikal gazetesi, 05.12.2006.
11. "Töre cinayeti yerine töre intiharı geldi", Radikal gazetesi, 28.05.2006.
12. "Son intiharlar cinayet olabilir", Radikal gazetesi, 06.03.2006
13. "Töre kurşunu adres sormamış", Radikal gazetesi, 04.10.2005.
14. "İntihar süsü verilmiş töre cinayeti", Radikal gazetesi, 09.05.2003.
15. " 'Namusumuzu kirlettin' dedi hamile kardeşini tüfekle vurdu", Zaman gazetesi, 06.07.2006.

Zaman gazetesi, diğer gazetelerde yer verilen şüpheli ölüm olarak görülen intiharlara töre cinayetleri kapsamında hiç yer vermemiştir.

Bu çalışma'da vakalar birbirine bağlandırılarak da bir çözümlemeye de gidilmeye çalışılmıştır. Örneğin, bazı dönemlerde, silahla öldürülme vakalarında, peş peşe gelen diğer vakalarda da silah kullanıldığı saptanmıştır. Gazete'nin burada pekiştirici rolü'nün olması ihtimali vardır (şekil 4).

3.4.3.4 Cinayete karar verilme şekli:

İncelenen 3 gazete'de de sözü geçen cinayetlerin en çok aile meclisi kararıyla gerçekleştiği görülmektedir. Hürriyet gazetesinde 66 haberin %60'ında (29 haber) aile meclisi, %15'inde(7 haber) şahsi, %2'sinde (1haber) aşiret kararıyla işlenmiş cinayetlere yer verilmiştir. %23'ünde (11 haber) nasıl karar alındığı belirtilmemiş ya da bilinmemektedir. İntihar haberleri bu kapsamın içinde olabilir. Bunun dışında sanık ifadeleri, suçu tek başına

[147] Haberlerde kullanılan söylemler ilerleyen kısımlarda açıklanacaktır. Burada sadece ölüm şekli ile ilgili vurgulamalara yer verilmekle yetinilmiştir.

üstlenme ya da sorgulama sürecinin bitmemesi gibi adli faktörler de gazeteye bu bilginin yansımamasında etken kabul edilebilir.

Radikal gazetesi'nde 74 haberin %73'ü (30 haber) aile meclisi, %5'i (2 haber) şahsi kararla işlenmiş cinayetlerden oluşuyor. %22'sinde (9 haber) karar verilme şekli bilinmemektedir.

Zaman gazetesi'nde 38 haberin %45'i (9 haber) aile meclisi, %15'i (3 haber) şahsi kararla işlenmiş cinayetlerden oluşmaktadır. %40'ı (8 haber) ise bilinmemektedir. Burada Zaman gazetesi'nin, karar mercii ile ilgili detaya diğer 2 gazete kadar yer vermediği saptanmıştır (şekil 5).

3.4.3.5. Cinayeti gerçekleştiren kişi:

Cinayeti gerçekleştiren kişi açısından yapılan incelemede, her 3 gazete'de de töre cinayetlerinin en çok erkek kardeş tarafından işlendiği saptanmıştır. Hürriyet gazetesi'nde haberlerin %38'i (17 haber) kardeş tarafından gerçekleştirilen cinayetlerdir. %30'u (13 haber) aile bireylerinin ortak işlediği cinayetlerden oluşmuştur. %14'ü (6 haber) akrabalardan oluşan diğer aile bireyleri tarafından gerçekleştirilmiştir. %7'si (3 haber) baba tarafından gerçekleştirilmiştir. %11 (5 haber) diğer kişilerden oluşmaktadır.

Radikal gazetesi'nde haberlerin %37'si (17 haber) kardeş, %19'u (8 haber) diğer aile bireyleri, %16 (7 haber) baba tarafından gerçekleştirilmiştir. %16'sı (7 haber) aile bireylerinin ortak işlediği cinayetlerden oluşmuştur.%7'si (3 haber) diğer kişiler tarafından gerçekleştirilmiştir. %5'i (2 haber) ise eş tarafından gerçekleştirilen cinayetlerdir.

Zaman gazetesinde haberlerin %42'si (8 haber) kardeş, %26'sı (5 haber) diğer aile bireyleri tarafından işlenmiştir. %16'sı (3 haber) baba tarafından gerçekleştirilmiştir. %11'i (2 haber) aile bireyleri tarafından ortak gerçekleştirilmiştir. %5'i (1 haber) eş tarafından işlenmiştir (şekil 5).

3.4.3.6. Öldürülen kişi sayısı:

Hürriyette 50 kişi, Radikal'de 50 kişi, Zaman'da 20 kişi'dir. Toplam 120 kişi'dir (şekil 6).

3.4.3.7. Ölenlerin Cinsiyeti:

Ölenlerin cinsiyeti açısından yapılan inceleme, her 3 gazetedeki haberlerde en çok kadınların öldürüldüğü görülüyor.

Hürriyet gazetesi'nde haberlerin %83'ünde (38 haber) öldürülenler kadındır. %17'sinde (10 haber) öldürülenler erkek'tir.

Radikal gazetesi'nde haberlerin %81'inde (40 haber) öldürülen kadındır. %14'ünde (11 haber) erkektir. (%5'inde (2 haber) ise bebektir).

Zaman gazetesi'nde haberlerin %68'inde (13 haber) öldürülenler kadın'dır. %32'sinde (6 haber) öldürülenler erkek'tir (şekil 7).

3.4.3.8. Ölenlerin Yaşı:

Hürriyette, ölenlerin % 59'u (29 kişi) 18 yaş üstünde, %31'i (16 kişi) 18 ve 18 yaş altındadır. %10 (5 kişi) belirtilmemiştir. Radikal'de, ölenlerin %68'i (31 kişi) 18 yaş üstünde, %27'si (13 kişi) 18 yaş ve altındadır. %5'i (2 kişi) belirtilmemiştir. Zaman'da, ölenlerin %70'i (12 kişi) 18 yaş üstünde, %18'i (3 kişi) 18 yaş ve altındadır. %12'si (2 kişi) belirtilmemiştir (şekil 8).

TBMM Araştırma Komisyonu'nun raporunda yer alan, 2000-2005 yılları arası ülke genelinde meydana gelen töre ve namus cinayetlerinin mağduru olan kadınların yaşlarının dağılımı grafiğine göre, %20 oranıyla en fazla 19-25 yaş grubu kadınların olaylarda öldürüldüğü, bunu %19 oranıyla

26-30 yaş grubu kadınların izlediği görülmüştür. Öldürülen erkeklerin % 20'lik oranla en fazla 46 yaş ve üstü erkeklerdir, bunu %18 oranla 31-35 yaş grubu erkeklerin izlediği görülmüştür.[148]

3.4.3.9. Öldürenlerin Yaşı:

Öldürenlerin yaşları bakımından haberler incelendiğinde, her 3 gazete'de de öldürenlerin çoğunluğu 18 yaş üstündedir.

Hürriyette %62 oranla 18 yaş üstü erkeklerin öldürme fiilinde bulunduğu, %22 oranla da 18 yaş ve altı erkeklerin öldürme fiilinde bulunduğu görülmüştür. %16'sının ise yaşı belli değildir.

Radikal'de %50 oranla 18 yaş üstü erkeklerin öldürme fiilinde bulunduğu, %24 oranla da 18 yaş ve altı erkeklerin öldürme fiilinde bulunduğu görülmüştür. %26'sının ise yaşı belli değildir.

Zaman'da %58 oranla 18 yaş üstü erkeklerin öldürme fiilinde bulunduğu, %18 oranla da 18 yaş ve altı erkeklerin öldürme fiilinde bulunduğu görülmüştür. %24'ünün ise yaşı belli değildir (şekil 9).

TBMM Araştırma Komisyonu raporu'na göre, %22 oranla 19-25 yaş grubu erkeklerin daha çok suça karıştıkları, %18 oranıyla 26-30 yaş grubunun bunu izlediği görülmüştür, 18 yaşından küçük çocukların oranının yüksekliği dikkat çekmiştir.[149]

---

[148] Grafiği incelemek için bkz: a.g.e, s.118.
[149] Grafiği incelemek için bkz: a.g.e, s.117.

3.4.3.10. Ölenlerin Medeni Hali:

Hürriyetteki haberlerde ölenlerin %50'si bekâr, %32'si evli, %9'u imam nikâhlı ve boşanmıştır.

Radikal'deki haberlerde ölenlerin %60'ı bekâr, %32'si evli, %5'i imam nikâhlı, %3'ü boşanmıştır.

Zaman'daki haberlerde ölenlerin %40'ı bekâr, %46'sı evli, %7'si imam nikâhlı ve boşanmıştır (Şekil 10).

3.4.3.11. Ölen kişinin evlenmesinde kendi rızası-aile isteği karşılaştırması:

Bu verinin konulmasının amacı, ölen veya öldürülen evli kişilerin evlilik öncesi rızalarının olup olmaması hususunda, olayların kökeninde yatan sebeplerin irdelenip irdelenmediğini ortaya çıkarmaktır.

Hürriyetteki haberlerde ölenlerin %40'ının ailenin isteğiyle, %15'inin kendi rızasıyla evlendiği görülüyor. %45'i ise bilinmiyor.

Radikal'deki haberlerde ölenlerin %10'unun ailenin isteğiyle, %20'sinin kendi rızasıyla evlendiği görülüyor. %70'i ise bilinmiyor.

Zaman'daki haberlerde ölenlerin, %29'unun kendi rızasıyla evlendiği görülüyor. %71'i ise bilinmiyor (Şekil 11).

Kişinin kendi isteğiyle evlenmesi, kaçarak evlenme, severek evlenme gibi olaylardan tespit edilmiştir. Kendi isteğiyle olmama durumu da daha çok evlenme yaşının küçüklüğüyle bağdaştırılmıştır.

3.4.3.12. Cinayet kararına gazetelerin sunduğu töresel gerekçe:

Cinayet kararına gazetelerin sunduğu gerekçeler incelendiğinde, her 3 gazetede de töresel gerekçenin büyük bir oranla namus olduğu görülmüştür. Gazetelerin arşivlerinde yapılan taramalarda ise töre cinayetlerinin namus cinayeti olarak sunulduğu, kan davalarının ayrı kategoride alındığı gözlenmiştir. Kan davaları, töre cinayeti başlığıyla ya da töre ifadeleriyle verilmemiştir. Fakat namus sebebiyle başlatılan kan davaları içerisinde töre ifadelerine rastlanmıştır. Basın genelde belli yörelerden göç etmiş insanların işledikleri cinayetleri "töre cinayeti" olarak nitelendirmiştir. Yalnız bu basın için tek başına bir unsur değildir. Kararların ardında aile meclisinin bulunması, cinayetin akraba, baba ve kardeş tarafından kollektif biçimde işlenmesi gibi faktörler de bu şekilde işlenmiş namus cinayetlerini "töre cinayetleri" kategorisine sokmuştur. Bu sebeplerden ötürü, kan davalarına 2. bölüm içerisinde yer verilmiş fakat namus'la bağlantılı olmayanları, basın analizlerinde kapsam dışı tutulmuştur.

Basında sunulan töre cinayetlerinin sebepleri şöyle özetlenebilir:

1. Kızın evden kaçması, sevdiğine kaçması.
2. Kızın kötü yola düştüğü gerekçesiyle dedikodu yayılması.
3. Kızın kötü yola düşmesi.
4. Kızın çok dolaştığının ve 'dilinin uzadığı' düşünülmesi.
5. Kızın ailenin onayı olmayan kişiyle görüşmesi veya evlenmesi.
6. Evlilik dışı gebe kalma.
7. Yasak ilişki kurma.
8. Kızın tecavüze uğraması.

9. Kızın bekâretini yitirmesi.
10. Kızın giyimini değiştirmesi, ‘açılıp, saçıldığı’nın düşünülmesi.
11. Kişinin ailenin namusuna, şerefine leke getirecek şekilde davranış ve sözlerde bulunduğunun (Tv’ye çıkarak aile sırlarını ifşa etmek vb.) düşünülmesi.
12. Erkeğin evli bir kadınla ilişkiye girmesi.
13. Erkeğin ilişkiye girdiği kadını bırakması.

Hürriyette yer alan töre cinayetlerinin %84’ü namus, %5’i berdel, %2’si kan davası yüzünden işlenmiş. %9’luk kısmı da diğer sebeplerden (kızgınlık, şeref vs…) işlenmiştir.

Radikal’de yer alan töre cinayetlerinin %86’sı namus, %7’si dini inançlar, %7’si diğer sebeplerden işlenmiştir.

Zaman’da yer alan töre cinayetlerinin %64’ü namus, %6’sı dini inançlar, %18’i kan davası, %12 diğer sebeplerden işlenmiştir (Şekil 12).

3.4.3.13. Fotoğraf Kullanımı:

Haberde kullanılan fotoğraflar açısından yapılan incelemede, en çok fotoğraf kullanımının Hürriyette olduğu görülmüştür. Hürriyet, haberlerin %83’ünde fotoğraf kullanmış, %17’sinde ise kullanmamıştır. Radikal, haberlerin %45’inde fotoğraf kullanmış, %55’inde kullanmamıştır. Zaman, haberlerin %21’inde fotoğraf kullanmış, %79’unda kullanmamıştır.

Haberde fotoğraf kullanımı, haberde önemli bir yer tutar. Bazen bir fotoğraf haberde anlatılmayanı anlatır. Ayrıca fotoğraf haberin kendisinden daha akılda kalıcı, etkili olma özelliğine sahiptir. Bazı yazılar vardır ki fotoğrafla süslenmesi yazının içeriğine uygun fotoğrafın kullanılması anlatılmak istenen konunun değerini daha çok artırmakta ve hafızalarda daha uzun süre kalmaktadır. Örneğin, Güldünya’nın ölümü töre cinayetlerinin

simgesi olmuştu ve tüm gazetelerde hemen hemen Güldünya'nın kucağında bebeğiyle çekilen fotoğrafına yer verilmişti. Haberde kullanılan fotoğraf ta Güldünya ile simgeleşmiştir.

İncelenen fotoğrafların geneline bakıldığında daha çok vesikalık resimlerin verilmesiyle yetinildiği görülmektedir. Bu da aslında ölen kişinin ve suçlunun sosyo-kültürel çevresi ve kimliğiyle pek ilgilenilmediğini de göstermektedir. Bazı ölenlerin fotoğrafları bazen bulunamayabiliyor, bu ölenlerin sağlığında hiç fotoğrafının çekilmemesinden kaynaklanıyor. Fakat 3 gazete karşılaştırıldığında, sorunun fotoğrafa ulaşma ile ilgili değil, editoryal bir kararla ilgili olduğu gözleniyor. Çünkü fotoğrafa ulaşma gibi sıkıntılar olsaydı, çıkan sonuçların birbirine paralel olması gerekirdi.

Fotoğraf kullanımı aynı zamanda dikkati habere çeken bir öğedir. Haberler fotoğrafsız olduğu zaman gözden kaçabilir. Fotoğrafsız bir haber aynı zamanda küçük bir kupürde sunuluyorsa bu habere az önem verildiğini ya da hiç önem verilmediğini gösterir. Zaman gazetesinde bazı haberler mini kupürlerle, bir-iki cümleyle verilmekle yetinilmiş, fotoğraf kullanılmamıştır. Radikal de genelde Zaman gazetesi'nden daha büyük kupürlerde siyah beyaz şekilde haberler sunmuş ve neredeyse yarıya yakın haberde fotoğraf kullanmamayı tercih etmiştir. Hürriyet gazetesi haberi hem renkli (renkli baskı çıktığı için), hem fotoğraflı habere dikkat çekecek şekilde yayımlamıştır. Bazı haberler de "aile içi şiddete son" amblemi de kullanmıştır. Yine de fotoğrafların küçük ve vesikalık olması nedeniyle fotoğrafın töre cinayeti haberleri'nde etkili bir düzeyde olduğu söylenemez (Şekil 13).

3.4.3.14. Kullanılan fotoğraf sayısı:

Hürriyet'teki haberlerin %37'sinde (15 adet) 1 fotoğraf, %28'inde (22 adet) 2 fotoğraf, %20'sinde (24 adet) 3 fotoğraf, %15'inde (24 ve üstü adet) 4 fotoğraf ve üstü kullanılmıştır.

Radikal'deki haberlerin %50'sinde (13 adet) 1 fotoğraf, %27'sinde (7 adet) 2 fotoğraf, %15'sinde (4 adet) 3 fotoğraf, %8'inde (2 adet) 4 fotoğraf ve üstü kullanılmıştır.

Zaman'daki haberlerin %86'sında (6 adet) 1 fotoğraf, %14'ünde (1 adet) 2 fotoğraf kullanılmıştır. Zaman'da aynı haberde 3 ve üstü fotoğraf hiç kullanılmamıştır, bir haberde en fazla 2 fotoğraf kullanılmıştır. Kısacası fotoğraf kullanılan %21 (8 adet) haberin %86'sında (6 adet) 1 fotoğraf kullanılmıştır (Şekil 14).

3.4.3.15. Fotoğrafta gösterilenler:

Fotoğrafta gösterilenler açısından yapılan incelemede, Hürriyetteki fotoğrafların %41'inde ölenler, %27'sinde hem ölen hem sanıklar, %10'unda sanıklar, %10'unda bunların dışındaki kişi ve nesneler (örneğin: mezar fotosu), %10'unda hepsi gösterilmiştir.

Radikal'deki fotoğrafların %43'ünde ölenler, %12'sinde hem ölen hem sanıklar, %6'sında sanıklar, %39'unda bunların dışındaki kişi ve nesneler (örneğin: mezar fotosu) gösterilmiştir.

Zaman'daki fotoğrafların %45'inde ölenler, %33'ünde sanıklar, %22'sinde bunların dışındaki kişi ve nesneler (örneğin: mezar fotosu) gösterilmiştir.

Fotoğrafların çok büyük bir çoğunluğu elden edinilmiş fotoğraflardır. Yani foto muhabirin kendi çektiği fotoğraflar değildir. Foto muhabirin fotoğraf çekmesi ile elden alınan fotoğraf arasında fark vardır. Çünkü fotoğraf belli bir duruş belirtir, yorum içerir. Fotoğrafçı neyi öne çıkartmak isterse onu çıkarır. Habere olan bakış açısı ve önem o fotoğrafla ortaya çıkar. John Berger'e göre fotoğraf bir seçme olayıdır, fotoğrafçı konuyu seçerken kendi öznel düşüncelerini de işin içine sokmaktadır.

Sontag'a göre fotoğraf onu çekenin ve seçenin yorumudur. Fotoğrafı çeken kişi bir konuyu diğerine yeğlerken, bir fotoğrafın nasıl olması gerektiği konusunda karar oluştururken kafalarında o fotoğrafın ne anlatması gerektiğini, duygu ve düşüncelerini, kendi bakış açılarını da ortaya koymaya çalışırlar, bir anlamda kendilerinin fotoğrafla ilgili standartlarını oluştururlar.[150]

Tüm bu açılardan bakıldığı zaman, fotoğrafın bir gazetenin ya da haber ajansı foto muhabirinin çekmesinin önemi burada ortaya çıkıyor. Yalnız şunu da belirtmekte yarar var ki, ajanslardan aktarılan fotoğraflar da o ajansın bakış açısını içerir. Eğer gazete bir haber'de belli bir duruş hedeflemişse, fotoğrafların kendi muhabiri tarafından çekilmesi ulaşılmak istenen hedef yönünde daha etkili olabilir. Haber objektif olmalıdır fakat haberin insanlara bilgi vermenin yanında bilinçlendirme ve kamuoyu oluşturma gibi işlevleri de vardır. Eğer bir gazete şiddet'le ilgili bir kampanya başlatmışsa, yaptığı haberler konuya verilen önem bakımından bu durumla çelişmemelidir çünkü artık gazete belli bir konuda duruşunu ortaya koymuştur (Şekil 15).

3.4.3.16 Fotoğrafta altyazı kullanımı:

Fotoğrafta altyazı kullanımı, fotoğrafı hem destekleyen hem de haberi özetleyen bir unsurdur. Bazen haberden önce fotoğraf altyazısı okunur. Bu yüzden altyazılar haberin vitrin çerçevesini oluşturur. Fotoğraf ve haber ise bu çerçevenin içini dolduran unsurlardır.

Fotoğraf altyazısı bakımından yapılan incelemede, Hürriyet'in fotoğrafların %55'inde altyazı kullandığı, %45'inde altyazı kullanmadığı görülmüştür. Radikal'in fotoğrafların %91'inde altyazı kullandığı, %9'unda

[150] akt. Özer Kanburoğlu, "Kitle İletişiminde Haber Fotoğrafının Yeri ve Önemi", (erişim) http://www.fmd.org.tr
t.y.

altyazı kullanmadığı görülmüştür. Zaman'ın fotoğrafların %86'sında altyazı kullandığı, %14'ünde altyazı kullanmadığı görülmüştür (Şekil 16).

3.4.3.17. Ölen kişinin ölmeden önce yardım talebinde bulunması:

Ölen kişinin ölmeden önce yardım talebinde bulunması ile ilgili bilginin gazete'de yer alması, konuyu tartışmaya açtığının ve konunun arka çerçevesini irdelediğinin dolayısıyla habere verilen önemi gösterir.

Bu açıdan yapılan incelemede, Hürriyet'in haberlerinin %12'sinde kişinin ilgili kuruluşlardan (emniyet birimi, devlet kurumu vs.) yardım talebinde veya şikâyette bulunduğu, %33'ünde yardım istemediği görülüyor. %55'inde ise kesin bir bilgi bulunmamaktadır.

Radikal'in haberlerinin %17'sinde kişinin ilgili kuruluşlardan (emniyet birimi, devlet kurumu vs.) yardım talebinde veya şikâyette bulunduğu, %22'sinde yardım istemediği görülüyor. %61'inde ise kesin bir bilgi bulunmamaktadır.

Zaman'ın haberlerinin %20'sinde kişinin ilgili kuruluşlardan (emniyet birimi, devlet kurumu vs.) yardım talebinde veya şikâyette bulunduğu, %40'ında yardım istemediği görülüyor. %40'ında ise kesin bir bilgi bulunmamaktadır (Şekil 17).

Türkiye'nin doğu ve güneydoğusundaki çeşitli kentlerde yapılan bir araştırma kadınların % 45,7'sine kocalarının seçiminde danışılmadığını ve % 50,8'inin rızaları olmadan evlendirildiğini ortaya koymaktadır (İlkkaracan, 2000).

3.4.3.18. Örnekleme giren yazılarda duygusallaştırma yapılması:

Haberlerde duygusallaştırma yapılmasına ilişkin incelemede, Hürriyet'in haberlerin %23'ünde duygusallaştırma ve/veya öykülendirme yaptığı, %77'sinde yapmadığı; Radikal'in haberlerin %27'sinde duygusallaştırma ve/veya öykülendirme yaptığı, %73'ünde yapmadığı; Zaman'ın haberlerin hiçbirinde duygusallaştırma ve/veya öykülendirme yapmadığı görülüyor (Şekil 18).

3.4.3.19. Töre cinayeti failleri ile ilgili sosyal tasarımda bulunma:

Töre cinayeti failleri ile ilgili sosyal tasarımda bulunulmasına ilişkin incelemede, Hürriyet'in haberlerin %5'inde sosyal tasarımda bulunduğu, %95'inde bulunmadığı; Radikal'in haberlerin %14'ünde sosyal tasarımda bulunduğu, %86'sında bulunmadığı; Zaman'ın haberlerin %3'ünde sosyal tasarımda bulunduğu, %97'sinde bulunmadığı görülmektedir (Şekil 19).

3.4.3.20. Töre cinayeti faillerinin sosyal tasarımı:

Töre cinayeti faillerine ilişkin yapılan sosyal tasarımlar şöyle: Hürriyet, failleri %40 (2 haber) cahil, %20 (1 haber) şiddet eğilimli, %20 (1 haber) ekonomik problemli, %20 (1 haber) diğer niteliklerle değerlendirmiş. Radikal failleri %10 (1 haber) cahil, %10 (1 haber) şiddet eğilimli, %10 (1 haber) ekonomik problemli, %70 (8 haber) diğer niteliklerle değerlendirmiş. Zaman, bir haberde cahil olarak nitelendirmiş, başka bir tasarımda bulunulmamıştır (Şekil 20).

3.4.3.21. Haberin belli bir etnik gruba veya aşirete gönderimde bulunması:

Haberde töre cinayeti ile belli bir etnik grup arasında yapılan ilişkilendirme açısından yapılan incelemede, Hürriyet'in haberlerin %10'unda (6 haber) ilişkilendirme yaptığı, %90'nında yapmadığı; Radikal'in haberlerin %9'unda (4 haber) ilişkilendirme yaptığı, %91'inde yapmadığı; Zaman'ın haberlerin hiçbirinde bir ilişkilendirmede bulunmadığı görülmektedir (Şekil 21).

3.4.3.22. Sözü edilen etnik grup veya aşiret:

Hürriyet'in, 2 haber'de Kürt etnik grubu'na gönderimde bulunduğu görülüyor. Radikal'in 1 haber'de Arap aşireti'ne gönderimde bulunduğu görülmektedir (Şekil 22).

3.4.3.23. Haberde kullanılan söylem:

Haberlerde kullanılan söylem açısından yapılan incelemede, Hürriyet'in haberlerin %43'ünde nedenleştirme, %19'unda acıma, %14'ünde korumacı, %3 haklılaştırma söylemlerinde ve %21 diğer (eleştirme vb.) söylemlerde bulunduğu görülüyor. Radikal'in haberlerin %45'inde nedenleştirme, %10'unda acıma söylemlerinde, %10'unda korumacı, %35 diğer (eleştirme vb.) söylemlerde bulunduğu görülüyor. Zaman'ın haberlerin %76'sında nedenleştirme, %8'inde korumacı, %16 haklılaştırma (suçlu yönünden) söylemlerinde bulunduğu görülüyor (Şekil 23).

Söylemlerle İlgili Bazı Örnekler:

ÖRNEK OLAY I

Hürriyet Gazetesi:

Tarih: 26.01.2004 Başlık: 6 çocuk annesi kadın töre cinayeti kurbanı

Ölen Kişi: Naciye Atmaca

Kullanılan söylem: Haklılaştırma Söylemi

Haklılaştırma ifadeleri: "…Soruşturma derinleştirilince Naciye Atmaca'nın evli olmasına karşın 39 yaşındaki Hacı Tağa ile yasak aşk yaşadığı, ailesi tarafından birkaç kez uyarıldığı ortaya çıktı."

Töre cinayeti ile ilgili kullanılan ifade: Türkiye'nin kapanmayan yarası

Değerlendirme: Haberde ölenin ailesi tarafından uyarıldığı vurgulanmaktadır. Kadının evli olmasına rağmen, yasak ilişki yaşadığı da vurgulu bir ifade olarak göze çarpmaktadır. Burada kanunun üstünlüğü konusunda ve zina ile ilgili yasalar konusunda bilgi verilmesi, suçtan caydırmak maksadıyla etkili olabilirdi. Haberde, 09.01.2004'te TCK' alt komisyonunun "haksız tahrik" maddesini "haksız fiil" olarak değiştirdiği, böylece "tahrik" sonucu suç işleyenlerin ceza indiriminden yararlanamayacağı bu yüzden "Haksız bir fiilin meydana getirdiği hiddet ve şiddetli elemin etkisi altında suç işleyen kimseye ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine 18 yıldan 24 yıla, müebbet hapis cezası yerine 12 yıldan 18 yıla kadar hapis cezası verileceği" belirtilmektedir. Töre cinayeti işlemeye eğilimli kişiler, verilen bu bilgiler ışığında, hem yöntemlerini değiştiriyor hem de savunmalarını ona göre hazırlıyorlar. Kanunla ilgili düzenlemeler halka iletilirken, açılımlarının ve farklarının altının çizilmesi gerekmektedir. Çünkü haberlerde caydırıcılık unsuru kadar, bir önemli unsur da, cinayet işleyecek kişinin, yine bir indirim hakkı olduğunu düşünüp, birkaç yıl fazla yatarım hesabına gidebilmesidir. Töre cinayeti haberde bir yandan Türkiye'nin kapanmayan yarası denilerek olumsuzlaştırılıyor ama bir yandan da haberde öne çıkarılan unsurlarla haklılaştırılıyor. Diğer günlerde bu haberin mahkeme sürecine ilişkin bir bilgi verilmemiş. Basının bazı haberlerin mahkeme sürecini bildirdiği, bazılarını bildirmediği görülmektedir.

Bu haberdeki bir başka unsur da ölen kadının eşarbının Gaziantep'teki "Barak aşireti"ne ait olduğunun ifade edilmesidir. Söz konusu aşiret için adlarının haberleşmesi bir bakıma olumlu bile nitelendirilebilir çünkü aşiret mensupları bu sayede "namus ve şereflerinin kendileri için ne kadar önemli olduğunu ve şereflerini temizlediklerini" ilan etmiş oluyorlar.

Zaten bu tür cinayetler de genelde çevreye duyurup, kendilerini çevreye karşı aklamak için işleniyor.

Radikal Gazetesi'nin Aynı Haberi Sunumu:
Tarih:26.01.2004 Başlık: Yine töre cinayeti İç başlık: Aşiret eşarbı cinayeti çözdü
Kullanılan Söylem: Duygusallaştırma ve diğer söylemler yok.

Zaman Gazetesi'nde bu haber yok.

ÖRNEK OLAY II
Hürriyet Gazetesi:
Tarih:26.02.2004 Başlık: Töreniz Batsın / İnternet Başlığı: Töre kurbanının hayati desteği kesildi
Ölen Kişi: Güldünya Tören (22)
Kullanılan söylem: Korumacı Söylem

Korumacı ifadeler:

Korunan burada ölen kişi'dir. **Güldünya'nın, Şerif Çelik adlı yakınının bir ifadesi:** "Olay cehalettir."

Psikiyatr Doktor Arif Verimli'nin ifadeleri: "Okuyanı dehşete düşüren bu haberin düşündürdükleri ve töre cinayetinin inanılmaz vahşiliği, yaşadığı toplumun ruh sağlığı için bilgi üreten ve her bulduğu fırsatta yaşadığı topluma doğru ve sağlıklı davranma kurallarını aktarmaya çalışan beni ve eminim benim gibi düşünen pek çok meslektaşımı üzmüştür. Ne kadar uğraşırsak uğraşalım, töre cinayeti gibi bir vahşetin, bir ruh hastalığının, bir şiddet boşalmasının, hem şiddet uygulayıcısının hem de kurbanın yaşadığı travmanın…"

Töre cinayeti ile ilgili ifadeler: İfadeler görüşlerine başvurulan kişilerindir: “cehalet, dehşet, vahşilik, ruh hastalığının neticesi, şiddet boşalması, travmatik vaka..”.

Değerlendirme: Başlık ve haber içinde aktarılan söylemler bakımından töre saikıyla işlenen cinayetlere karşı bir duruş sergilendiği görülmektedir. Burada bu tür cinayetleri “olumsuzlama” söz konusudur.

Not: Bu haber diğer günlerde de çeşitli başlıklar altında konu edilmiştir. Diğer günlerde “Bitlis Şego Aşireti”nden de söz edilmiştir. Haberlerde korumacı söylemin yanı sıra eleştirel bir söylem de kullanılmıştır. Olayın hastanede geçmesi üzerine, polisin ihmali olup olmadığı sorgulanmış fakat takip eden günlerde emniyet birimleri açısından olumlu haberler yapılarak bu kez polis açısından korumacı bir söylem kullanılmıştır: “Güldünya’nın oğlu Umut’u polis emzirdi” (29.02.2004). Burada, olumsuzlaştırılan imaj, yeniden düzeltilmeye çalışılmıştır. Takip eden günlerde tekrar polisle ilgili eleştirilere yer verilmiştir. Zaman gazetesi, aynı haber için polisin sorumluluğu mevzusunda polisten yana ifadelere yer vermiştir. Radikal gazetesi’nin sunumu ise, “Emniyet’in savunması: Şikâyetçi Olmadı” şeklinde olmuştur.

Olayın töre cinayetlerinin simgesi haline getirilmesi, günlerce gazetelere konu olması sebebiyle burada biraz daha geniş yer verilecektir.

Hürriyet Gazetesi’nde Yer Alan Güldünya Cinayetiyle İle İlgili Diğer Haberler:

Tarih:01.03.2004 Başlık: 60 araçla karşıladılar (1. Sayfa) / Güldünya’nın dirisini değil ölüsünü bağırlarına bastılar (7. Sayfa)

Kullanılan söylem: Korumacı söylem, (Güldünya’dan yana), duygusallaştırma yapılmış.

İfadeler: Baba: “Töre cinayeti değil”, …hıçkırıklarla ağladı, töre kurbanı

Not: Gazete daha önce haberi aile meclisi kararı olarak vermiş. Daha sonra babanın ifadesine yer verilerek kararın aile meclisi kararı olmadığı belirtilmiştir.

7. Sayfada Yer Alan Diğer Başlıklar:

a) Polise soruşturma açılmalı

b) Zanlılar yakalanamadı

c) Kadın örgütlerinden katillere büyük öfke

d) Köy Korucusu Baba DHA' ya konuştu: "Oğullarım öldürdüyse evlatlıktan reddederim."

Konu ile ilgili bağlantılı diğer başlıklar:

a) İstanbul sadece töre cinayetleri ile mi anılacak?: Bu haberde medya ve şiddet konusuna değinilmiş.

b) "Töre indiriminde vicdan içtihadı" (Teke Tek/ Fatih Altaylı)

c) "Camilerde para toplatmayacağız": Spot: Hutbede töre cinayeti: "Türkiye'nin gündeminden düşmeyen ve sık sık basına konu olan töre cinayetlerine de değinen Aydın "Töre için bir insanın öldürülmesine halkımız ve yasalarımız zaten (cinayet) diyerek hükmünü vermiş. Bu son derece önemli bir konu. Önümüzdeki haftalarda zannediyorum camilerimizde kadın hakları ile ilgili hutbe okunacak…"

Diğer günler konu ile ilgili çıkan haberler:

Tarih: 04.03.2004 Başlık: "Umut Bebek Dünya'ya Gülüyor"

Tarih: 16.03.2004 Başlık: "Töre Mağdurları"- CNN Türk Perspektif: Hepsi Birer Güldünya"- Kaynak: Hürriyet Kelebek Eki

Not: Bu töre cinayeti, tv programlarına da konu olmuştu.

Radikal Gazetesi'nde Yer Alan Güldünya Cinayetiyle İlgili Haberler:

Tarih:27.02.2004 Başlık: Yine Töre Vahşeti (1. Sayfa) / Güldünya töre kurbanı (iç başlık)

Kullanılan söylem: Nedenleştirme söylemi, eleştirel söylem

Nedenleştirme ve Eleştirme İfadeleri: töre cinayeti (nedenleştirme), töre vahşeti (eleştirel). "Bir akrabasından hamile kalan Güldünya Tören, çocuğu doğunca iki kardeşi tarafından bir günde iki kez vuruldu" (nedenleştirme).

Tarih:28.02.2005 Başlık: 'Töre yasası' yetişseydi…

Tarih:01.03.2004 Başlık: Camilerde 'töre' hutbesi okunacak

İfadeler: Devlet Bakanı Mehmet Aydın: "…İslam dininde töre cinayetinin her çeşidi yasaktır…"

İç Başlık: Göre göre geldi ölüm

Kullanılan söylem: Eleştirel, nedenselleştirme

İfadeler: "Güldünya Tören göz göre göre 'töre' kurbanı oldu. İstanbul barosu, genç kadının korunması için önlem almayan polis hakkında suç duyurusu yapacak." (eleştirel).

Alt Başlıklar: -Teyze oğluyla yasak aşk (nedenselleştirme)

-İlk karar ölüm değildi

-Kendisini asmasını istediler (bu unsura diğer gazetelerde yer verilmemiş)

-Bebeğinin adı "Ümit" (duygusallaştırma)

-Aşirette toplantı

-Pusudaki kardeş (hikâyeleştirme)

-Hastanede yapayalnız (duygusallaştırma, acıma)

2. Başlık: Emniyet'in savunması: Şikâyetçi Olmadı

Tarih:03.03.2004 Başlık: Töre müebbetlik olsun

İfadeler: "Sivil toplum örgütleri töre cinayeti'nin bitmesi için cezaların artırılması gerektiğini belirtip, 'yeni TCK'de namus cinayeti işleyenler ağırlaştırılmış müebbet hapse çarptırılsın' dedi.".

Tarih:07.03.2004 Başlık: 'Yarın namus günümüz'
Tür: Köşe yazısı
Yazar: Mine Kırıkkanat
Radikal II (EK): Başlık: 'Her kadın kendi ağacını tanır' Tür: Köşe yazısı
Yazar: Uğur Yüksel

Tarih:08.03.2004 Başlık: Kadınlar 'töre'yi kınadı

İfadeler: 'Çiçek istiyoruz', 'Gelenlerin çoğu ev kadınıydı', Dayakta önlerdeyiz.

Tarih:09.04.2004 Başlık: 'Güldünya'yı öldürdük'
Kullanılan söylem: -
İfadeler: "Zanlı "Bitlis'te aile meclis toplandı. Kimin öldüreceğine karar verdi. Beni de korumam için gönderdiler."
Not: Duygusallaştırma yok.

Zaman Gazetesi'nde Yer Alan Güldünya Cinayeti İle İlgili Haberler:

Tarih:27.02.2004 Başlık: Kız kardeşlerini önce sokakta ölmeyince hastane'de vurdular
Kullanılan söylem: Nedenselleştirme.
İfadeler: "Bitlis'te bir akrabasıyla yaşadığı ilişkiden hamile kalınca İstanbul'a kaçan genç kadın, ağabeyleri tarafından vuruldu."
Cinayete karar verilme şekli için "aile meclisi" denmiş.

Tarih:29.02.2004 Başlık: Güldünya Tören'in cenazesi toprağa verildi
Not: Haber çok kısa tutulmuş

Başlık: " 'Töre kurbanı kadının çocuğuna sahip çıkacağız'"

Tarih:01.03.2004 Başlık: Güldünya Tören'in cenazesine devlet erkânı da katıldı

Not: Haber mini bir küpür olarak verilmiş. Ayrıca hükümetle ilgili diğer gazetelerde böyle bir haber yok.

Tarih:02.03.2004 Başlık: "Avukatlar: "Töre cinayeti nitelikli adam öldürme suçu sayılsın.

Not: Küçük bir sütun'da verilmiş.

Tarih:04.03.2004 Başlık: "Güler: "Töre cinayetinde polisin kusuru yok"

Kullanılan söylem: Korumacı söylem(Emniyet birimine yönelik korumacı söylem).

Not: Diğer gazetelerde aynı konu ile ilgili ifadelerde –mış, -muş takısı kullanılarak ("Şikâyette bulunma-mış"), haber daha yorum'a açık halde ve sanki kinayeli sunulmuştur. Burada ise kesin bir ifade kullanılmıştır.

Başlık: "Güldünya'nın öldürülmesi töre ile ilgili değil, cehaletin eseri"

Not: Burada diğer gazetelere "karşıt söylem" kullanılmış. Diğer gazetelerin aksine, işlenen cinayetin töre ile ilgisi olmadığı savunuluyor.

Tarih:05.03.2004 Başlık: "Töreyi din olarak görmek yanlış"

Kullanılan söylem: Muhalif

Açıklaması: Töre'yi dinsel nedenlerle bağdaştıran ya da bağdaştırabilecek görüşlere karşıt bir söylemde bulunulması.

İfadeler: "Diyanet İşleri Başkanı Ali Bardakoğlu, "Töreyi din olarak gören anlayışın yanlış olduğunu belirterek, "İnsanların dini bilgileri yeterli olmadığı için toplumdaki gelenekleri, dinin onayladığını sanıyorlar, oysa bu yanlış" dedi. Toplumda kadına, çocuğa karşı bir ayrımcılık olduğunu; ancak bu ayrımcılığı İslam dininin onaylamadığını söyledi".

Değerlendirme: Zaman gazetesi burada olaya dinsel perspektiften bir bakış açısı sunmuştur. Diğer iki gazetede, olayın dinsel unsuru ile ilgili herhangi bir görüşe başvurulmamıştır.

Tarih:09.04.2004 Başlık: "Güldünya'nın katil zanlısı kardeşi yakalandı"

Tarih:29.04.2004 Başlık: Güldal Akşit: Töre cinayetleri bir kalemde önlenemez

Kısaca, Güldünya cinayeti ile ilgili haberlerin sunumu açısından Zaman gazetesi ve diğer gazeteler arasında görülen farklılıklar şunlardır:

a) Zaman gazetesi'nde, haberlerde duygusallaştırma, acıma ve koruma söylemleri hiç bulunmuyor. Bunun yerine sıklıkla nedenleştirme ve muhalif bir söylem hâkimdir. Güldünya'nın akrabasıyla olan ilişkisine bir vurgu söz konusudur. Diğer gazetelerde de "neden" sunulmaktadır fakat haber bir bütün olarak düşünüldüğünde bu tek başına belirleyici bir etken olmamaktadır.

b) Haberlerin biçim olarak verilişi kabataslak incelendiğinde, Hürriyet'in daha büyük, göze çarpan yerlerde haberi sunduğu, Radikal'in biraz daha orta seviyede siyah-beyaz sunduğu, Zaman'ın ise Radikal'den biraz daha küçük sütunlarda haberi sunduğu gözlenmiştir. Haberler genelde kısa, basit bir dille verilmiştir.

c) Cenaze'de dua okunulmasına yer verilmiştir: "Cenaze Şego aşireti tarafından defnedildikten sonra il müftüsü Halil Arık tarafından dualar okundu." Hürriyet aynı haberi şu şekilde sunmuştur:
Tarih:01.03.2004 Başlık: 60 araçla karşıladılar (1. Sayfa) / **Güldünya'nın dirisini değil ölüsünü bağırlarına bastılar** (7. Sayfa). Burada iki gazete arasında söylem farkı göze çarpmaktadır. Hürriyet eleştirel bir söylem

kullanırken, Zaman gündelik bir cenaze haberi olarak sunmayı tercih etmiştir. Radikal gazetesi de haberi kısa vermiştir.

d) Zaman gazetesi'nde, emniyet birimi'ni savunucu ifadelere yer verilirken, diğer görüşlere yer verilmemesi başka bir ayrıntıdır.

e) Zaman gazetesi'nde, görüşlerine başvurulan kişiler dini ünvanlı ya da hükümetten kişilerdir. Bunun dışında sosyal kurum ve çalışanların görüşlerine pek rastlanmamıştır.

f) Zaman gazetesi'nde, diğer gazetelerden farklı olarak töre cinayetleri'nden yana olan kişilerin ifadelerine yer verilmiştir:
" Şanlıurfa'nın Viranşehir ilçesinde Dodukan aşiretinin ileri gelenlerinden İbrahim Direk, "Ben töre cinayetlerinden yanayım çünkü cezalarımız caydırıcı değil."dedi. Bir bayanın aşiretin namusunu ve şerefini beş paralık etmesine hiçbir insanın müsaade etmeyeceğini belirten Direk, namus olaylarının Avrupa'da da yaşandığını söyledi." (**haklılaştırma söylemi-02.03.2004**).

ÖRNEK OLAY III
Hürriyet Gazetesi:
Tarih:15.02.2005 Başlık: Almanya'da töre cinayeti (1.sayfa) / Almanya'da kardeşlere şok gözaltı (iç başlık)
Kullanılan söylem: Nedenleştirme Söylemi
Not: Duygusallaştırma yapılmamış. Ayrıca diğer töre cinayeti haberlerinden farklı olarak, ölen kişinin oğlu ile mutlu günlerine ait bir fotoğrafa yer verilmiştir. Altyazı da bu şekilde verilmiştir: "Hatun Sürücü oğlu Can'la mutlu günlerinde". Haber "Töre cinayeti mi?" ibaresiyle sunulmuştur.
İfadeler: "Hatun'un suçu; 'boşanmak' ve 'başını açmak'", "Alman Medyası Türkiye'de bir akrabasıyla evlendikten sonra geçinemeyip bir yıl sonra hamile olarak Berlin'e geri gelen ve türbanını çıkarıp serbest bir hayat yaşamaya başlayan Hatun Sürücü'nün töre cinayeti kurbanı olduğu iddiasını yineledi.",

“Amcası: ‘Öldürün bu kızı’ demişti.”, “Yasin Sürücü (Hatun’un Türkiye’de yaşayan amcaoğlu) genç kadının Kaplancılar cemaatine üye olan büyük ağabeyi tarafından aile ve cemaat baskısıyla öldürüldüğünü belirtti.”, “-…Abim milliyetçi bir kafaya sahipti ama köktendinci bir düşünceye kaydı.”

Tarih: 07.05.2006 Başlık: Kız kardeşi Hatun’u öldürdüğünü sevgilisi Melek’e nasıl itiraf etti

Kullanılan söylem: Hikâyeleştirme, Duygusallaştırma, Acıma

İfadeler: “…Karşısındaki kadın, soğuk Berlin akşamında karanlık sokakta aniden duyduğu soruyla irkiliyor. Soru biraz daha vahşi, ama daha kararlı bir tonda tekrarlanıyor: -“Sana söylüyorum, işlediğin günahların farkında mısın? Onunla yatmak, bununla kalkmak ailemizin şerefini düşünmedin mi sen kız?

Kırmızı kadife ceketinden çıkardığı 7.65’lik tabancayı görünce, 23 yaşındaki kardeşi genç kadın telaşlanıyor…” , “-Tutanakları okuyunca, bu töre cinayeti’nde bir başka dramla karşılaşıyorum.”, “-Hatun’un mezarında tek bir çiçek bile yok.”, “Meleğin (Ayhan’ın sevgilisi) hayalleri yıkılıyor.”, “Son yılların büyük yankılar uyandıran töre cinayetlerinden biri.”

Tarih: 26.07.2006 Başlık: Hatun Sürücü belgesel oldu

Radikal Gazetesi:

Tarih: 20.02.2005 Başlık: Türbana köle, töreye kurban

Tür: Köşe yazısı

Yazar: Mine Kırıkkanat

Söylem: Eleştirel

İfadeler: “'-Herkes istediği gibi giyinsin, özgürlük var,' mavrası koca bir yalan. Türkiye'de tesettürden çıkmak isteyen kadınlar öldürülüyor. Almanya'da bile, hem de.

Hatun Sürücü, Berlin'de yaşayan Erzincanlı 'mümin' bir ailenin kızıydı. Âdet görür görmez tesettüre sokuldu, henüz 16 yaşındayken de zorla amcaoğluyla evlendirildi. 23 yaşına geldiğinde, beş yaşında bir oğlu vardı ve özgür bir ülkede, erişkin yurttaş hakkını kullanarak boşanmıştı, sevmediği,

anlaşamadığı kocasından. Ne kötü yola düştü, ne de utanılacak bir hareket yaptı. Yalnızca artık yaşayabileceğini, Almanya'da yaşadığını anlayabileceğini sandı. Türbanını çıkardı, meslek eğitimine başladı. Oğlunu çok seviyor, yepyeni bir yaşam kuruyordu kendisine. Bir gün oğlunu elinden tutup, annesini ziyarete gitti. Kendi evine dönerken, sokak ortasında kafasına üç kurşun sıktılar Hatun'un, minicik oğlunun gözleri önünde. Hatun'un Kaplancı üç ağabeyi tutuklandı. Sorguları halen sürüyor. Ama Alman polisi, genç kadının tesettürünü çıkardığı, 'bir Alman gibi' yaşadığı için aile kararıyla 'töre cinayeti'ne kurban gittiğine emin, zaten cinayet nedenini resmen böyle açıkladı. Gazeteler oğluyla çektirdiği bir fotoğrafı bastılar Hatun Sürücünün. Minicik bir kadın, güzeller güzeli bir çocuk. Görseniz, ağlarsınız. Hangi birine yanacaksınız? 16 yaşında evlendirilip 23'ünde öldürülen genç kadına mı, annesinin kanlı cesedi yanına devrilen oğlunun, kızgın demirle dağlanmış, başlamadan söndürülmüş hayatına, yetimliğine mi? Çocuk şoktan çıkamamış,tedavi altında hâlâ. Ancak asıl şoka, Almanya girdi: Cinayetin işlendiği Berlin'de, 44 farklı ulustan öğrencinin eğitim aldığı Thomas Mann ortaokulunda, kimi Türk ve Arap öğrencilerin, cinayete sevindikleri, tasvip ettikleri ve Hatun Sürücü gibi kişilerin 'temizlenmesi' gerektiğini savunduğu ortaya çıktı. Okul müdürü Volker Steffens, 'cin' çarpmışa döndü, Almanya ayağa kalktı. Müdür Steffens, velilere, öğrencilere ve meslektaşlarına hitaben yazdığı 'Neden şoke olduk' başlıklı özgürlük ve demokrasi dersi gibi mektupla, bağnaz fikirlere müsamaha gösterilmesinin yaratacağı tehlikelere dikkat çekti. Büyük yankı uyandıran mektup sonrası basına demeç veren Steffens, yönettiği okulda bazı türbanlı kız ve tesettür yanlısı erkek öğrencilerin, Müslüman kökenli türbansız öğrencilere baskı yaptığını, önlem alınmazsa bu çocukların sayısının artacağından ve okullarda huzursuzluk başlayacağından endişe duyduğunu açıkladı.

Burası Almanya. Buyurun size Almanya'daki tesettür 'özgürlüğü'. Buyurun avunun, Türkiye'deki 'moda'sıyla.”

Tarih: 14.04.2006 Başlık: Töre Berlin’i de karıştırdı

Kullanılan söylem: Acıma söylemi

Alt Başlık: 23 yıllık acı dolu bir öykü:

"-Berlin Savcılığı'nın hazırladığı iddianamede Hatun Sürücünün hayatı şöyle anlatılmıştı: Hatun 17 yaşındayken ilk evliliğini yaptı, hamileyken eşi İsmail Aslan tarafından dövüldüğü için Berlin'e döndü.

8 Mayıs 1999'da Can adını koyduğu bir erkek bebek dünyaya getiren Hatun, Mayıs 2000'de Sadık A.'yla evlendi. İkinci kocasından Haziran 2002'de ayrıldı. 13 Ağustos 2003 tarihinde, 1999 yılından bu yana tanıdığı Cem K. ile evlendi. (İddianamede bu evliliğin büyük ihtimalle Cem K.'ya oturma izni sağlamak amacıyla yapıldığı şüphesi dile getiriliyor.) 2001'de çocuk aldıran Hatun, 2002'de psikolojik tedavi görmeye başladı. Ailesinin tüm baskısına rağmen çocuğunun babasıyla evlenmedi. Kardeşleri, Hatun'a başörtüsü takmama ve çok sayıda erkek arkadaşı nedeniyle tepki gösterdi. Katil Ayhan Sürücü ablası Hatun'u öldürmeden Görlitzer Park'ta taşlara ve çöp kutularına ateş etti. 23 yaşındaki Hatun 7 Şubat 2005'te öldürüldü."

Diğer İfadeler:

"-…Kamuoyundaki yaygın kanıya göre, Hatun Sürücü 'Batılı yaşam tarzı sürdürdüğü gerekçesiyle' ailenin aldığı karar sonucu öldürüldü. Üstelik bu tipik töre cinayeti 'gençlik yasası' nedeniyle en az cezayı alacak olan yaşı küçük çocuğa işletildiği için asıl sorumlu olan kişiler cezasız kaldı.

…Karar nihai halini almamış olsa da Hatun Sürücü cinayeti, bir yıl sonra Almanya'da töre tartışmalarının güncellenmesine neden oldu. Şimdi Almanya, 'töre cinayetine neden az ceza verildiği' sorusundan daha fazlasını tartışıyor…

Berlin Eyaleti İçişleri Bakanı Ehrhart Körting, Sürücünün kardeşi hakkındaki mahkeme kararının, cinayetin onurla bir ilgisi olmadığını, sadece alçakça işlenen bir suç olayı olduğunu gösterdiğini söyledi. Davanın, Sürücü

ailesinin Almanya'daki değerleri kabul etmediğini gösterdiğini ifade eden Körting, "Bunu üç kardeşin dava sırasındaki tutumlarında da gözlemlemek mümkündü. Eğer kardeşlerin gerçekten biraz şerefleri varsa Almanya'yı terk etmeliler" dedi.”

“-Avrupa Parlamentosu Milletvekili Cem Özdemir de, mahkeme kararının topluma verilen yanlış bir sinyal olduğunu savunarak şöyle konuştu: "Karardan memnun değilim, çünkü aşiret yapılanmasına uygun değil. Bu tür cinayet kararlarının aile içinde verildiği ve az ceza alacak diye cinayetin en küçük aile ferdine işlettirildiği göz önünde bulundurulduğunda, bu karar topluma yönelik yanlış bir sinyaldir."

-Birlik partileri (CDU/CSU) Federal Meclis Grubu tarafından yapılan açıklamada, bu tür utanç verici cinayetlerin kadınların onurunu zedelediği ve kendi yaşantılarını kendilerinin belirlemelerine yönelik değerleri ortadan kaldırdığı belirtildi. Bu tür cinayetlere 'sıfır tolerans' gösterilmesi gerektiği ifade edilen açıklamada, ne özel, zorla yapılan evliliklerin de cezalandırılması istendi.

-Almanya Müslümanlar Merkez Konseyi Başkanı Ayyub Axel Köhler, töre cinayetlerinin İslamiyet ile hiçbir ilgisi olmadığının altını çizerek, İslamiyet'in her zaman töre cinayetlerine karşı mücadele ettiğini söyledi.

Not: Haberde bir temsili fotoğraf, bir Hatun’un fotoğrafı, bir de sevgilisiyle çekilmiş fotoğrafına yer verilmiştir.

Tarih: 15.04.2006 Başlık: Dünya medyası Hatun’u tartışıyor

Not: Bu haberde ilk kez bir töre mağdurunun sosyal tasarımı yapılarak, Hatun Sürücünün elektrik mühendisi olmak için çalıştığı belirtilmiştir; yalnız bir farkla, haberi yapan, Avustralya’nın Daily Telegraph Gazetesi. Radikal gazetesi alıntılama yapmış.

Haberde sadece çeşitli yabancı medya kuruluşlarının söylemleri bulunmaktadır. Bunların hepsi bu tür cinayetlere karşı çıkmaktadır.

Tarih: 31.10.2007 Başlık: Zorla evlendirme suç olacak

Zaman gazetesi

Tarih: 11.02.2005 Başlık: "Kardeşim 5 sene önce başını açtı şimdi niye başörtüsü yüzünden öldürülsün?"

Kullanılan Söylem: Muhalif, Eleştirel, Haklılaştırma (cinayeti haklılaştırma).

İfadeler: "-Hürriyet gazetesi "Hatun Türbanını çıkardığı için mi öldürüldü? başlığıyla habere temkinli yaklaşırken, Cumhuriyet gazetesi, olayı töre cinayeti olarak yansıttı."

Not: Hürriyet gazetesi'nde Hatun Sürücü ile ilgili çıkan haberlerde, Hatun Sürücünün başını açtığı için de öldürüldüğü belirtilmiştir. Gerçi bunlar, Alman medyası'ndan alıntılanan söylemlerdir. Cumhuriyet gazetesi'nin olayı töre cinayeti olarak yansıtmasının vurgulanması, Zaman'ın olayı töre cinayeti olarak görmediğini göstermektedir.

- Avrupa medyasının başörtüsü nedeniyle işlendiğini iddia ettiği haber çarpıtma çıktı.

- Hatun Sürücü isimli Türk bayan, gece yarısı evinden çağrıldığı otobüs durağında kurşunlanarak öldürüldü. 23 yaşındaki Sürücünün cinayeti esrarını korurken, olay 9 Şubat tarihli Berliner Zeitung (B.Z)'de " Başörtüsünü çıkarttığı için öldürüldü" şeklinde verildi. Berlin Polis Teşkilatı Alman basınındaki iddiaların kendilerine ait olmadığını açıklayarak basını duyarlı olmaya çağırdı.

- Hatun Sürücünün töre cinayeti kurbanı olduğu öne sürülüyor.

Zaman gazetesi Hatun'un diğer ağabeyi ile röportaj yapmış. Hürriyet gazetesi de Yasin'le yapmıştı, Yasin, abisinin Kaplan Cemaatine katıldıktan

sonra değiştiğini söylemişti. Zaman gazetesi ise diğer ağabey Mutlu Sürücünün ifadelerine yer vermiştir. Bu ifadeler, cinayeti adeta haklılaştırmaktadır " – …Hatun başını açtıktan sonra çevresini değiştirdi ve 3-4 aylık ilişkiler yaşadı…"

Tarih: 25.02.2005 Başlık: 'Sürücü cinayeti'nin İslam'la ilgisi yok'
Kullanılan Söylemi: Muhalif, Eleştirel
İfadeler: "- Berlin İçişleri Senatörü Ehrhart Körting, son dönemde basında Hatun Sürücünün öldürülmesiyle gündeme gelen ve 'namus cinayeti' olarak adlandırılan olayların İslam dini ile hiçbir ilgisi olmadığını söyledi. Almanya'nın 2004 suç raporunu gazetemize değerlendiren Körting, insanların suç işlemelerinin çok yönlü ve karmaşık gerekçeleri olduğunu, Müslüman kültüründen gelen kadınların ölümünün İslam'la bağdaştırılmasını yanlış bulduğunu söyledi.

Değerlendirme: Gazete bu haberde de "töre cinayeti" demekten kaçınmış, sadece namus cinayeti olarak sunmayı tercih etmiştir. Olayı sadece dinsel açıdan ele almış, İslam dini ile ilgili olarak korumacı söylemde bulunmuştur. Hatun Sürücünün kendisiyle ilgili hiçbir ayrıntıya yer verilmemiştir.

3.4.3.24. Töre Tanımlaması:

Haberlerde yapılan töre tanımlamaları açısından yapılan incelemede, Hürriyet'in haberlerin %12'sinde töre tanımlaması yapıldığı, %88'inde yapılmadığı görülmüştür. Radikal'in haberlerin %4'ünde töre tanımlaması yapıldığı, %96'sında yapılmadığı görülmüştür. Zaman'ın haberlerin %3'ünde töre tanımlaması yapıldığı, %97'sinde yapılmadığı görülmüştür (Şekil 24).

3.4.3.25. Töre Tanımı:

Hürriyet'in töre tanımları şöyle: %37 yazılı olmayan kurallar, %25 işleyen bir süreç, %38 diğer. Radikal'in töre tanımları: %67 örf ve adetler, %33 işleyen bir süreç. Zaman sadece yazılı olmayan hukuk kuralları değerlendirmesinde bulunmuştur (Şekil 25).

3.4.3.26. Töre cinayeti işlemeden şeyhten cevaz alındığına dair bilgi sunumu:

Töre cinayeti işlemeden şeyhten cevaz alındığına dair bilgi sunumu yapılıp yapılmadığı açısından yapılan incelemede, Hürriyet ve Radikal'in %2 oranında böyle bir bilgi içerdiği, Zaman'ın ise böyle bir bilgi hiç içermediği görülmüştür (Şekil 26).

3.4.3.27. Kadınla ilgili sosyal kuruluş ve derneklerden söz edilmesi:

Sadece cinayet haberi kapsamı içinde yapılan, kadınla ilgili sosyal kuruluş ve derneklerden söz edilmesi üzerine yapılan incelemede, Hürriyet ve Radikal'in haberlerin %11'inde bu kuruluşlara yer verdiği, %89'unda yer vermediği görülmüştür. Zaman ise %9'unda yer vermiş, %91'inde vermemiştir (Şekil 27).

3.4.3.28. Sığınma konusunda yönlendirme (çözüm yolu sunma):

Sığınma konusunda basın duyarlılığı incelendiğinde, Hürriyet'in haberlerin %4'ünde çözüm yolu sunduğu, %96'sında sunmadığı, Radikal'in haberlerin %2'sinde çözüm yolu sunduğu, %98'inde sunmadığı, Zaman'ın haberlerin hiçbirinde çözüm sunmadığı görülmektedir (Şekil 28).

Bu analizden de ortaya çıktığı üzere, söz konusu gazetelerin sığınma ve yönlendirme konusundaki yaklaşımları sayıca çok sınırlıdır veya hiç

yoktur. Fakat şiddetin önlenmesi, cinayetlerin önüne geçilebilmesi açısından, bu unsur çok önemlidir. Röportaj ve haberlerde, şiddet gören ya da ölüm tehdidi altındaki kadınlara çözüm sağlayacak, birtakım kaynaklar sunulmalıdır. Yardım telefonları, yardım organizasyonları gibi kaynakların altı çizilmelidir.

Türk basınında aile içi şiddet olaylarının hangi sıklık ve nasıl temsil edildiği'ne dair yapılan bir araştırma'da, Hürriyet, Posta, Zaman ve Sabah gazeteleri'nde aile içi şiddet konulu haberler incelenilmiş.[151] Bu incelemeye göre de, haberlerin bilgilendirici veya yol gösterici yönü zayıf. İnsanların bu sorun karşısında ne yapması gerektiğine ilişkin bulgular hiç yok. Örneğin "Alo şiddet hattı" hakkında bilgi veren, bu olaylarla bağıntılı olarak görülmemiştir. Yani herhangi bir şiddet olayıyla ilgili "Şurayı arasaydı yardım alabilirdi" ya da "Şurayı aradı, yardım aldı" diye bir şey hiç çıkmıyor.[152]

Burada değinilmesi gereken bir diğer nokta da Hürriyet'in düzenlediği "Aile İçi Şiddet'e Son" kampanyası nedeniyle, bazı haberlerinde "Aile içi şiddete son" logosunu kullanmasıdır. Bu araştırma'da töre cinayetleri kapsamında incelenen haberlerin sadece 4 tane'sinde bu logo kullanılmıştır. Bu haberler şunlardır:

1. Almanya'da Namus Cinayeti (15.06.2005- Hürriyet): Gönül Karabey'in abisi tarafından namus gerekçesiyle öldürülmesi ile ilgili haber.

2. Töre Savunması Cinayetten Beter (10.11.2006- Hürriyet): Güldünya Tören'in öldürülmesi ile ilgili olarak, ablalarını öldüren kardeşlerin avukatlarının töreyi savunması ile ilgili haber.

---

[151] Mayıs 2007'de bu dört gazetenin toplam gazete satışı içerisindeki payı %54.26. 2006 Eylülü ile 2007 Ağustosu arasındaki dönemi kapsayan bu araştırma'da sadece evli olanlar değil, nişanlı, sözlü, sevgili olanlar da kapsama alınmış. Şiddet haberleri'nden sadece mağdurların kadın olduğu haberler kapsama alınmış. Ayrıntılı bilgi için bkz: Abdülrezzak Altun, Aile İçi Şiddete Son! Konferans 2007: Medya ve Aile İçi Şiddet, Doğan Egmont Yayıncılık, 2008, s.34.

[152] Altun, a.g.e., s.35.

3. Hiçbir Töre Cinayet'e Mazeret Olamaz (14/11/2006- Hürriyet): Başbakan'ın eşi Emine Erdoğan'ın töre cinayetleri ile ilgili görüşlerine yer veren haber.

4. 7 Aylık Hamileydi, Töre Kurbanı Oldu (06.07.2006- Hürriyet): Meryem Sezgen'in evlilik dışı ilişkiden hamile kalması sebebiyle abisi tarafından öldürülmesi ile ilgili haber.

Yukarıda değinilen araştırmada da, "Aile İçi Şiddete Son" logosunun kullanıldığı haberler incelenilmiştir. Bunların burada belirtilmesinde fayda var: İncelenen dönemde logonun kullanıldığı haber sayısı 21, yani 1158 tane örnek içinde yüzde 1,8'dir. Hürriyet gazetesi de bu logoyu bütün konuya ilişkin haberlerde kullanmamaktadır.[153]

3.4.3.29. Sığınma konusunda gösterilen kaynaklar:

Hürriyet'in sığınma konusunda gösterdiği kaynaklar %50 kadın sığınma evleri, %50 acil yardım hatları'dır. Radikal'in sığınma konusunda gösterdiği kaynaklar %50 kadın sığınma evleri, %50 hukuki kaynaklardır. Zaman'ın sığınma konusunda gösterdiği kaynak hiç bulunmamaktadır (Şekil 29).

Hürriyet cinayet haberleri içersinde bahsetmemiş olsa da "Aile İçi Şiddete Son" adlı bir kampanya çerçevesinde töre cinayetlerini de içeren şiddet'e karşı bir kampanya başlatmıştır ve bu kampanya çerçevesinde "alo yardım hatları"nın faaliyete geçirilmesine öncülük etmiştir. Zaman gazetesi, bir haberinde Hürriyet'in **"Alo Yardım Hattı"** na karşı **"Alo Fetva"** hattından bahsediyor ve sığınma konusunda "dini otoritelere işaret ediyor. Zaman gazetesi böyle bir hattan bahsederken, Hürriyet'in "Alo Şiddet" hattından bahsetmemiştir.[154] Burada, farklı kanatlardaki gazetelerin, toplumun ortak

[153] Altun, a.g.e., s.35.
[154] Haber için bkz: "Batman'dan Yükselen Dram II", Zaman Gazetesi, 09.03.2006, s.23.

sorunu açısından yürütülen mücadelelerde de ayrı yönlerden gitmeyi yeğledikleri gözlenmektedir.

3.4.3.30. Anayasal çerçeveden bahsedilme:

Haberlerde anayasal çerçeveden bahsedilmesi ile ilgili yapılan incelemede, Hürriyet ve Radikal'de %39 oranında anayasal çerçeve'ye yer verildiği, %62 oranında yer vermediği, Zaman'ın %9 oranında yer verdiği, %91 vermediği görülmüştür (Şekil 30).

3.4.3.31. Basının düzenlemeyle ilgili eleştirisel yaklaşımı:

Basının cinayet haberleri içerisinde geçen, töre cinayetlerine ilişkin eski ve yeni TCK düzenlemelerine ilişkin yaklaşımları, söylem analizlerinden şöyle saptanmıştır:

Hürriyet'in haberlerinin konu ile ilgili tutumu, %19'u olumsuz, %2 olumlu, %79'u yorumsuzdur.

Radikal'in haberlerinin konu ile ilgili tutumu, %15'i olumsuz, %5'i olumlu, %80'i yorumsuzdur.

Zaman gazetesi'nde ise bu konuyla ilgili açık bir ifadeye rastlanmamıştır (Şekil 31).

3.4.3.32. Sanıkların Pişmanlık Durumu:

Sanıkların pişmanlık ile ilgili ifadelerine yer verme açısından yapılan incelemede, Hürriyet'in haberlerinin %8'inde sanıkların pişmanlık duyduğu belirtiliyor, %92'sinde ise bu konuda herhangi bir bilgi bulunmuyor. Radikal'in haberlerinde sanıkların %15'inin pişman olmadıkları gözleniyor, %85 hakkında ise herhangi bir bilgi bulunmuyor. Zaman'ın haberlerinde sanıkların

%10’unun pişman olmadıkları gözleniyor, %90 hakkında ise herhangi bir bilgi bulunmuyor (Şekil 32).

3.4.3.33. Uzman görüşüne yer verme:

Konu ile ilgili uzman görüşüne yer ayırma açısından yapılan incelemede, Hürriyet’in haberlerin %33’ünde uzman görüşüne yer verdiği, %67 vermediği; Radikal’in haberlerin %38’inde uzman görüşüne yer verdiği, %62 vermediği; Zaman’ın haberlerin %16’sında uzman görüşüne yer verdiği, %84’ünde vermediği görülmektedir (Şekil 33).

3.4.3.34. Görüşü verilen uzmanın görevi:

Hürriyette görüşü sunulan uzmanların %45’i hukukçudur; %23’ü dernek üyesi, %32’si diğer (siyasetçi vb.) kişilerdir. Radikal’de görüşü sunulan uzmanların %30’u hukukçudur; %30’u dernek üyesi, %5’i psikolog, %35 diğer (siyasetçi vb.) kişilerdir. Zaman’da görüşü sunulan uzmanların %20’si hukukçudur; %80’i diğer (siyasetçi vb.) kişilerdir (Şekil 34).

3.4.3.35. Uzmanın konu ile ilgili görüşü:

Hürriyette görüşüne başvurulan uzmanların %30’u hukuki düzenlemeyi eksik ve/veya yanlış buluyor, %25’i çözüm öneriyor, %45’i diğer görüşlerini belirtiyor. Radikal’de görüşüne başvurulan uzmanların %50’si hukuki düzenlemeyi eksik ve/veya yanlış buluyor, %11’i yeterli buluyor, %11’i çözüm öneriyor, %11’i kendi çalışmalarından bahsediyor, %17’si diğer görüşlerini belirtiyor. Zaman’da hukuki düzenlemeyle, kadın çalışmaları ile ilgili hiçbir görüş ve çözüm önerileri bulunmuyor (Şekil 35).

3.4.3.36. Konuyla ilgili yapılmış anket/araştırma sunumu:

Cinayet haberinin içersinde, konuyla ilgili yapılmış anket/araştırma'ya yer verme açısından yapılan incelemede, Hürriyet'in haberlerin %2'sinde, Radikal'in haberlerin %6'sında, Zaman'ın %4'ünde yer verdiği görülüyor (Şekil 36).

3.4.3.37. Diğer tarihlerde konu etme:

Haberlerin anayasal ve diğer açılardan süreçlerinin takip edilmesi açısından yapılan incelemede, Hürriyet'in haberlerin %25'ini (14 haber), Radikal'in %16'sını (8 haber), Zaman'ın %23'ünü (3 haber) takip ettiği görülmüştür (Şekil 37).

3.4.3.38. Mahkeme kararı sunumu:

Mahkeme süreci sunumuna ilişkin sunumlar ise şöyledir: Hürriyette yer alan kararların %55'i müebbet hapis, %36 ağır tahrik indirimi yapılmış hapis cezaları, %9'u beraat'dir. Radikal'de yer alan kararların %51'i müebbet hapis, %21'i ağır tahrik indirimi yapılmış hapis cezaları, %14'ü indirimsiz hapis cezaları, %14'ü beraat'dir. Zaman gazetesi'nde yer alan karar ise sadece %8'le (3 haber) müebbet hapis'tir (Şekil 38).

Akad, 18 yaşın altındaki kişilere çok az ceza verilmesini eleştiriyor. Hâkim namus temizlenmesini ve namusla ilgili bir problemi tahrik sayabiliyor. Avrupa mahkemelerinde oradaki yabancı mahkemelerin çok iyi kararlar alınıyor, benzer uygulamalara Türkiye'de de başlandı ama genel bir içtihat halini aldığı söylenemez. Akad, Yargıtay 1. Ceza Dairesinin bir davada, eşinin cinsel ilişki talebini kabul etmeyen kadını öldüren adamın cezasını indirerek, bunu ağır tahrik saymasını medya'nın eleştirmediğini belirtiyor.[155]

[155] Nurcan Akad, a.g.e., s.24.

Bunun gibi ağır tahrik indirimi ile ilgili haberler ve söylemler, gazete'den gazete'ye değişiyor. Örneğin, Zaman gazetesi'nde ağır tahrik indirimi ile ilgili hiç haber yer almamıştır ama sanığın müebbet hapse çarptırılması haber olmuştur.

Ana Carvajal'a göre, suça teşvik eden nedenleri dökmek yeterli değil, suçu da cezayı da ortaya koymak lazım ki okuyanlar, cezayı gördükleri zaman aile içi şiddetin ne kadar kötü olduğu konusunda bilinçlensin.[156]

Yeni TCK' la birlikte, töre cinayetleri'ne ağır cezalar verilmesi, artan intiharların sebebi olarak görülmeye başlanmıştır. 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 26.09.2004 tarih ve 5237 sayılı yeni TCK'nin 84. maddesinde "intihar'a yönlendirme" ye ilişkin ceza düzenlenmiştir. Fakat basında bununla ilgili herhangi bir bilginin yer almadığı gözlenmiştir.

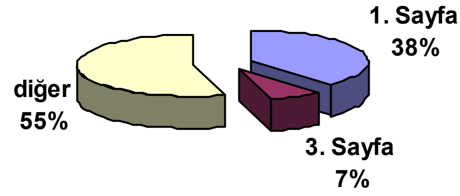
---

[156] Ana Carvajal, Aile İçi Şiddete Son! Konferans 2007: Medya ve Aile İçi Şiddet, Doğan Egmont Yayıncılık, 2008, s.33.

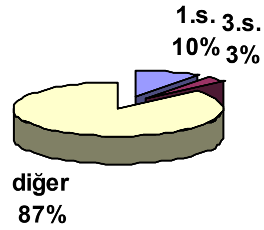
TÖRE CİNAYETİ HABERLERİNİN BASINDA SUNUMU (2000-2006)

Şekil 1. Haberin yer aldığı sayfa:

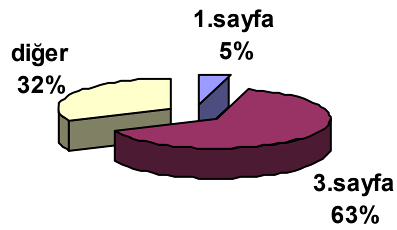
HÜRRİYET

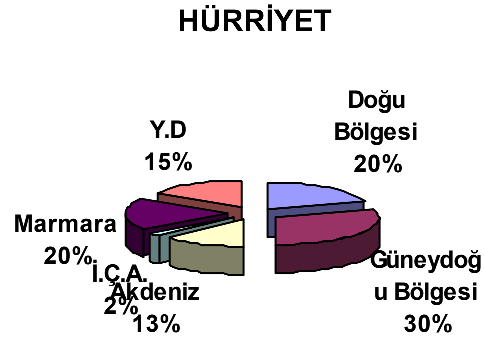
RADİKAL

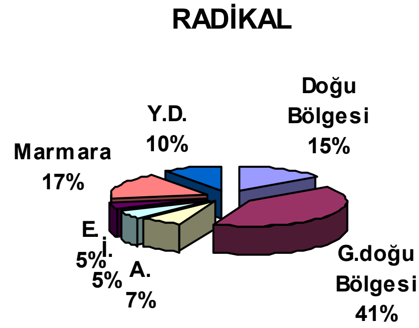

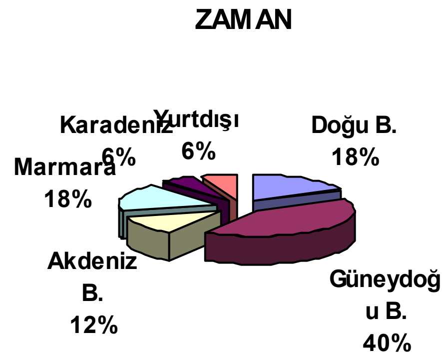
ZAMAN

Şekil 2. Haberde Olayın Geçtiği Bölge:

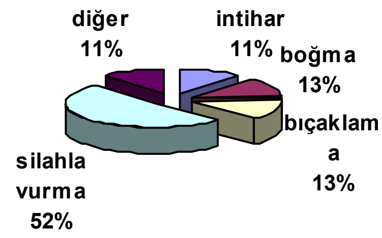

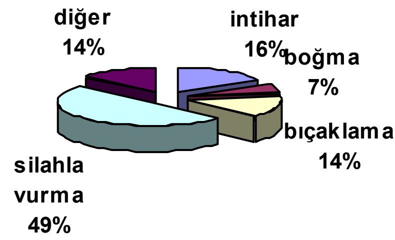

Şekil 3. Ölüm Şekli:

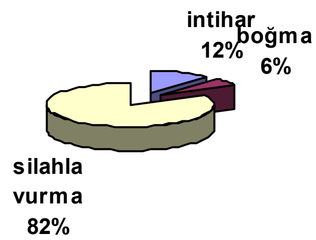
HÜRRİYET

RADİKAL

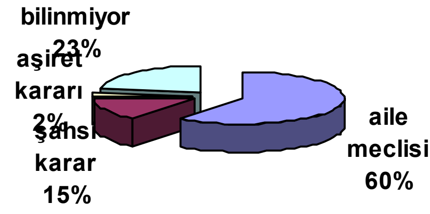

ZAMAN

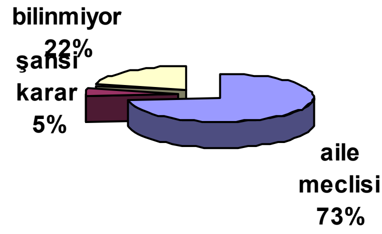

Şekil 4. Cinayete Karar Verilme Şekli:

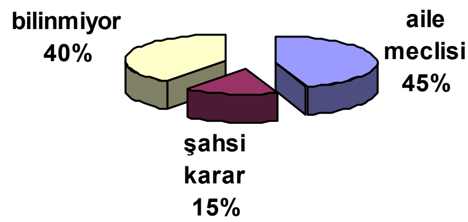
HÜRRİYET

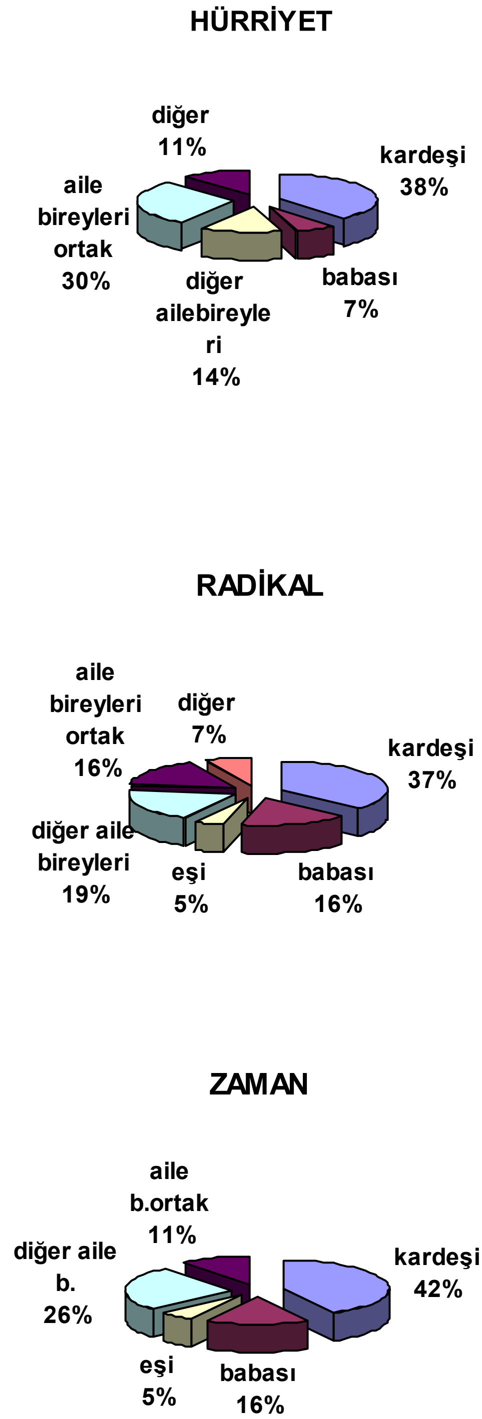
RADİKAL

ZAMAN

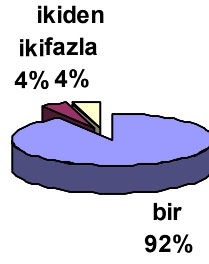
Şekil 5. Cinayeti Gerçekleştiren Kişi:

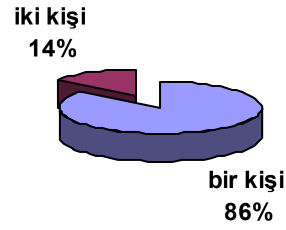
Şekil 6. Öldürülen kişi sayısı:

Hürriyet: 50 kişi **Radikal: 50 kişi** **Zaman: 20 kişi**

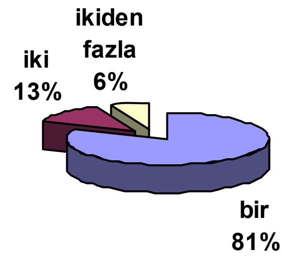
HÜRRİYET

RADİKAL

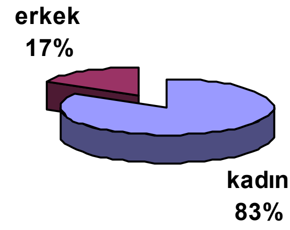

ZAMAN

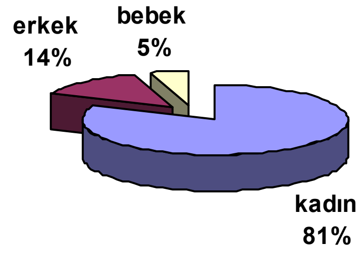

Şekil 7. Ölen/ler'in Cinsiyeti:

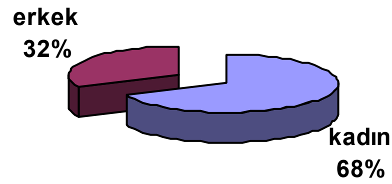
HÜRRİYET

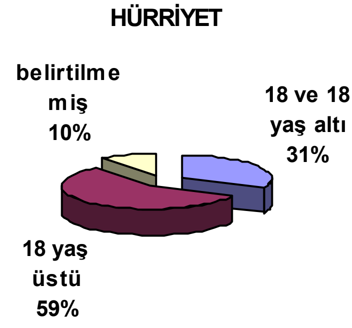
RADİKAL

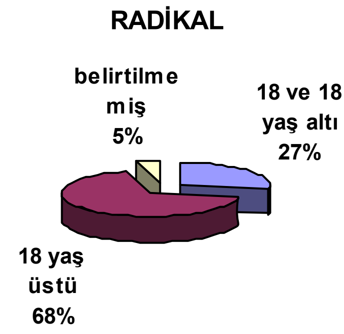

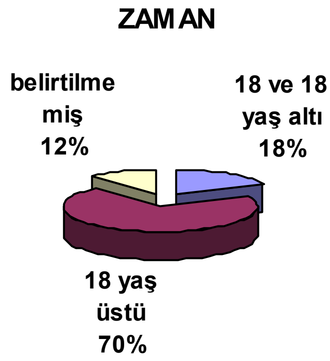
ZAMAN

Şekil 8. Ölenlerin Yaşı:

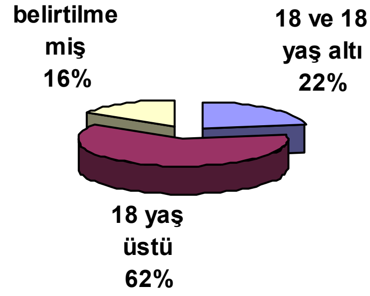

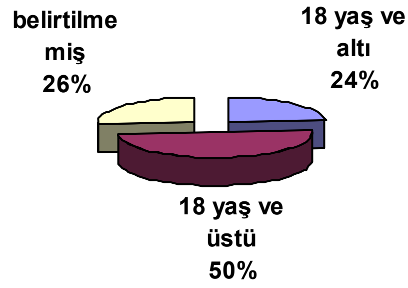

Şekil 9. Öldürenlerin yaşı:

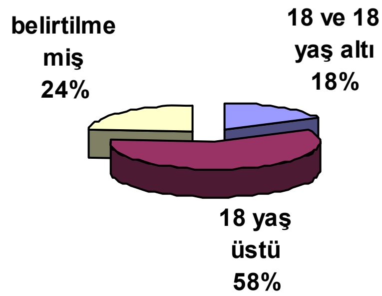
HÜRRİYET

RADİKAL

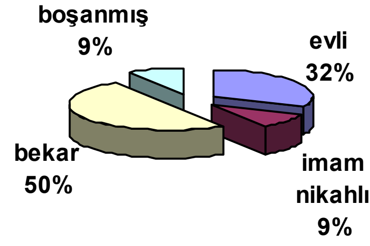

ZAMAN

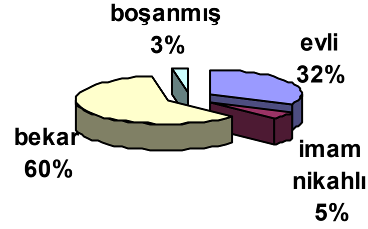

Şekil 10. Ölen kişinin medeni hali:

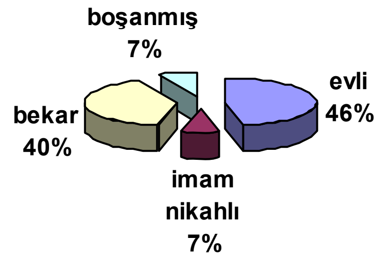
HÜRRİYET

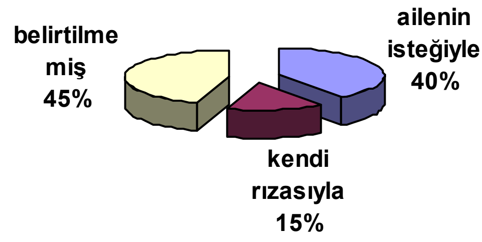
RADİKAL

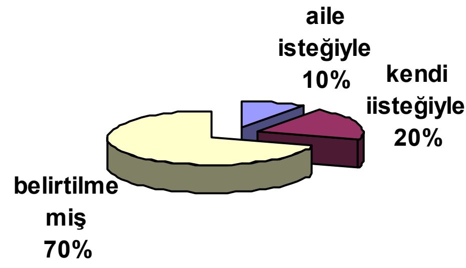

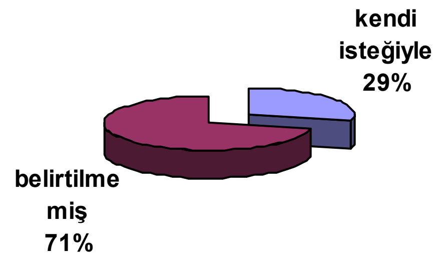
ZAMAN

Şekil 11. Ölen kişinin evlenmesinde kendi rızası-aile isteği karşılaştırması:

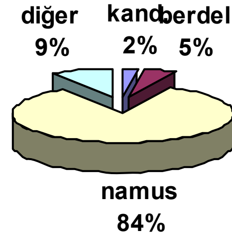

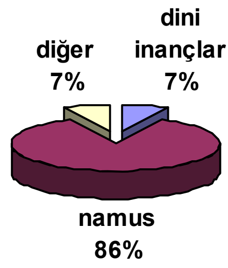

Şekil 12. Cinayet kararına gazetenin sunduğu töresel gerekçe:

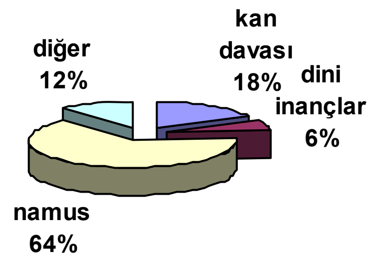
HÜRRİYET

RADİKAL

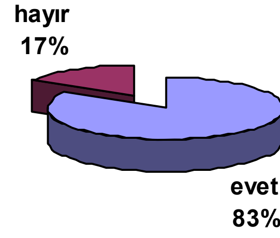

ZAMAN

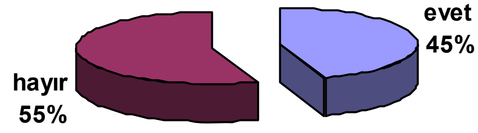

Şekil 13. Fotoğraf Kullanımı:

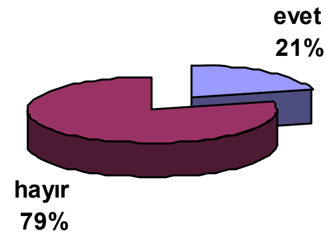
HÜRRİYET

RADİKAL

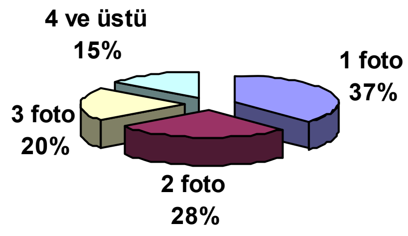

ZAMAN

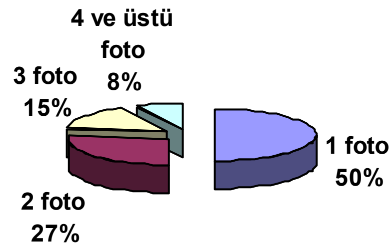

Şekil 14. Kullanılan fotoğraf sayısı:

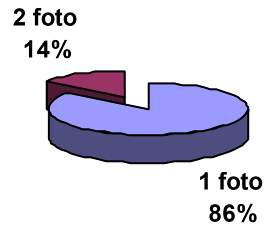
HÜRRİYET

RADİKAL

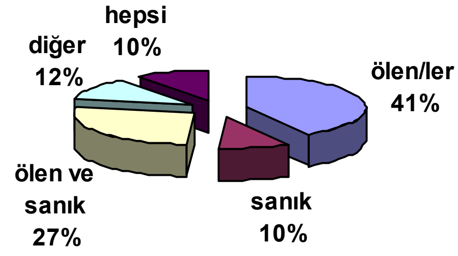

ZAMAN

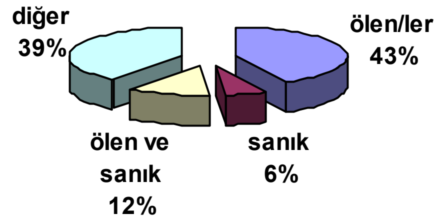

Şekil 15. Fotoğrafta gösterilenler:

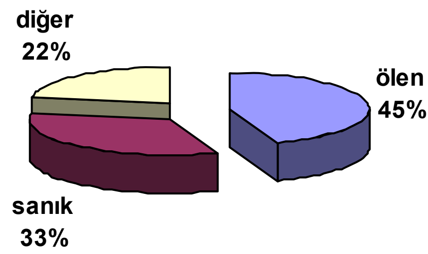
HÜRRİYET

RADİKAL

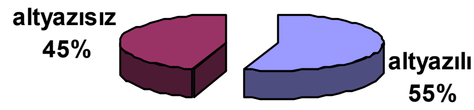

ZAMAN

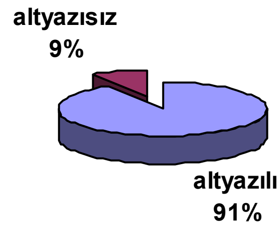

Şekil 16. Fotoğrafta altyazı kullanımı:

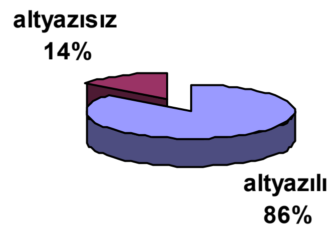
HÜRRİYET

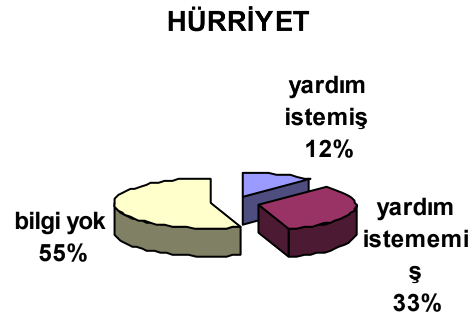
RADİKAL

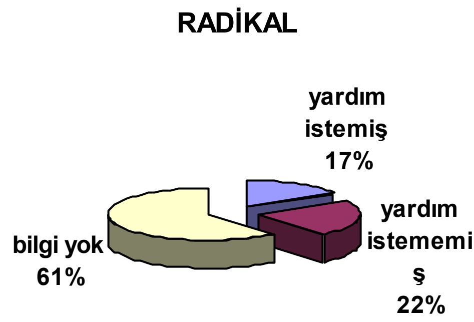

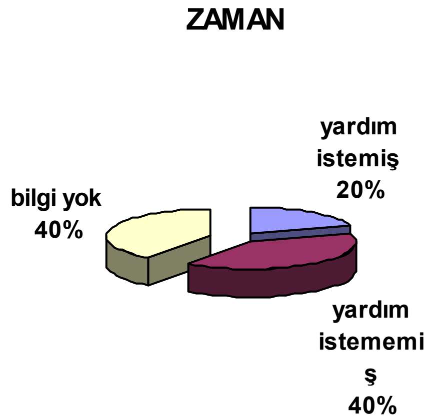
ZAMAN

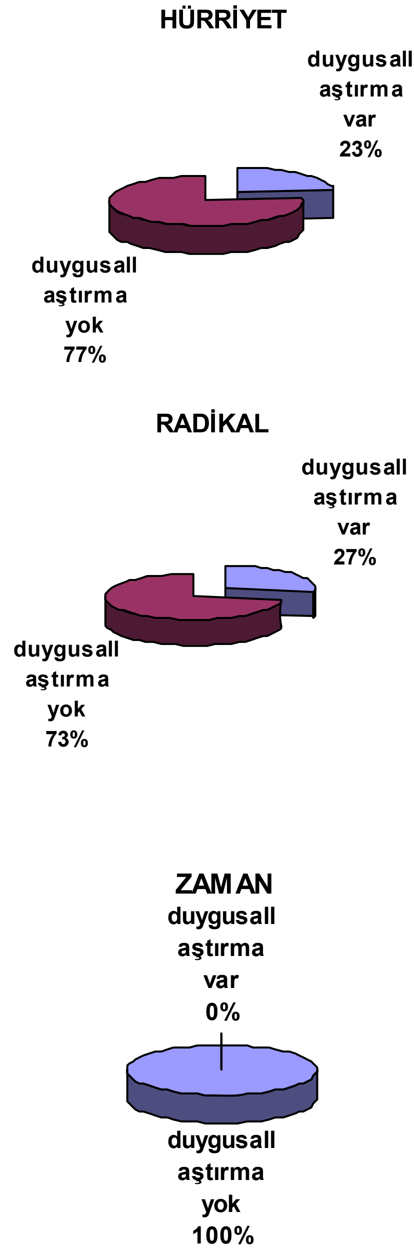
Şekil 17. Ölen kişi'nin ölmeden önce yardım talebinde bulunması:

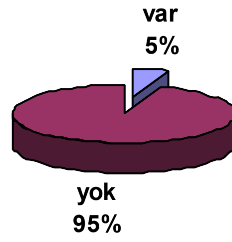

Şekil 18. Örnekleme giren yazılarda duygusallaştırma yapılması:

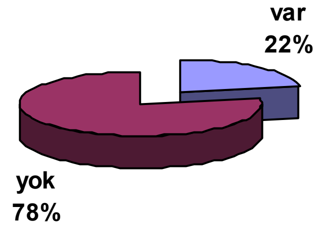

Şekil 19. Töre cinayeti failleri ile ilgili sosyal tasarımda bulunma:

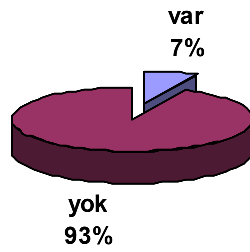
HÜRRİYET

RADİKAL

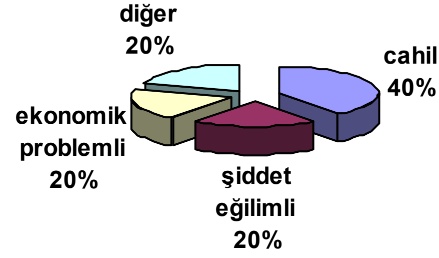

ZAMAN

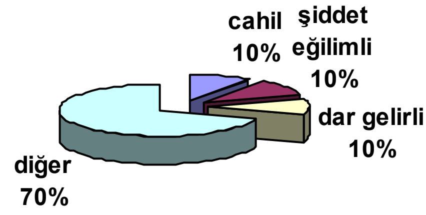

Şekil 20. Töre cinayeti faillerinin sosyal konumu:

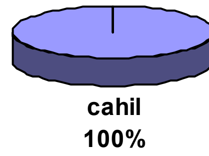
HÜRRİYET

RADİKAL

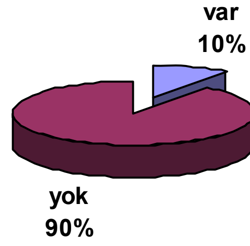

ZAMAN

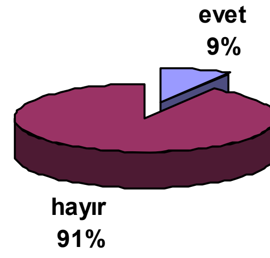

Şekil 21. Haber'in belli bir etnik gruba gönderimde bulunması:

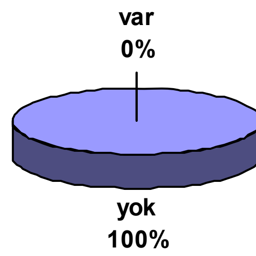
HÜRRİYET

RADİKAL

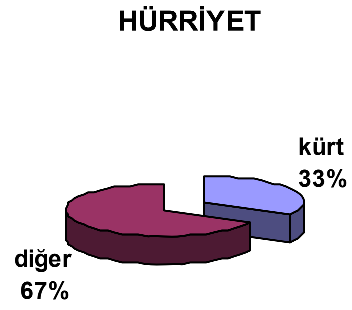

ZAMAN

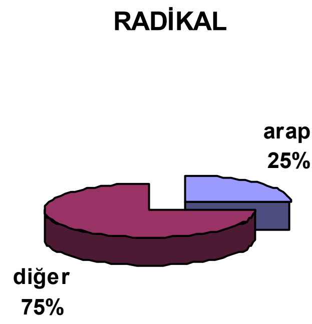

Şekil 22. Sözü edilen etnik grup:

HÜRRİYET

RADİKAL

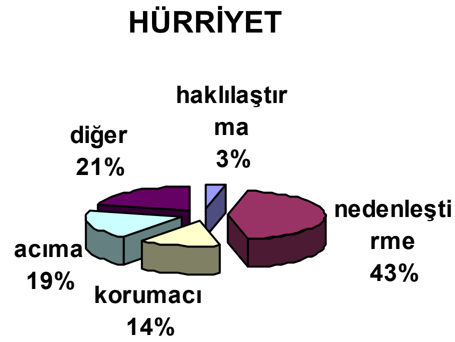
ZAMAN

yok
0%

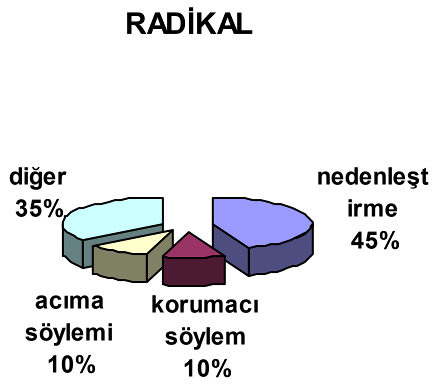

Şekil 23. Haberde kullanılan söylem:

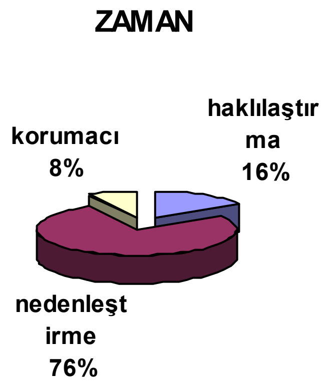
HÜRRİYET

RADİKAL

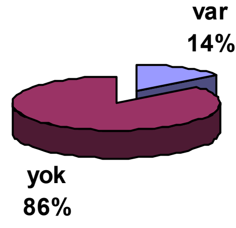

ZAMAN

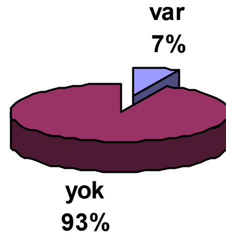

Şekil 24. Töre tanımlanması:

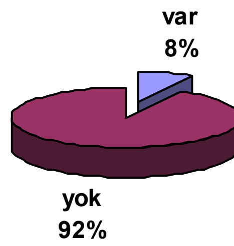
HÜRRİYET

RADİKAL

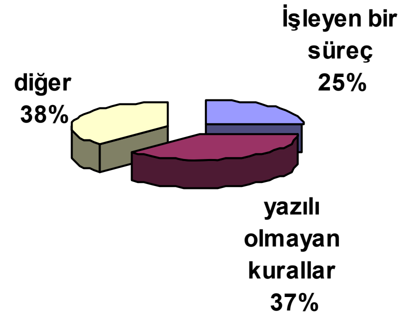

ZAMAN

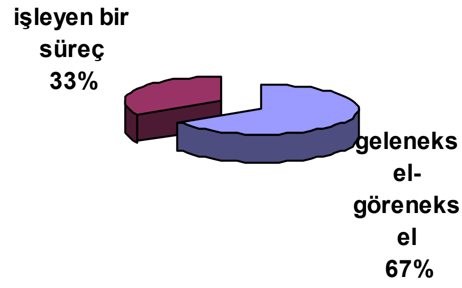

Şekil 25. Töre tanımı:

HÜRRİYET

RADİKAL

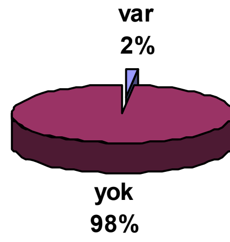

ZAMAN

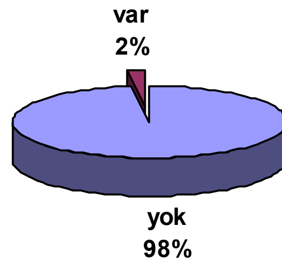

Şekil 26. Töre cinayeti işlemeden şeyhden cevaz alındığına dair bilgi sunumu:

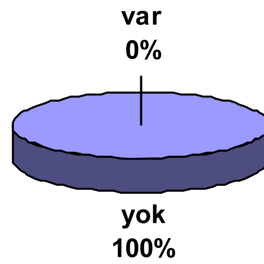
HÜRRİYET

RADİKAL

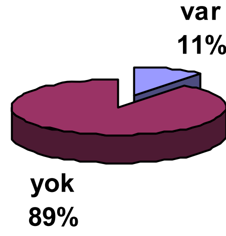

ZAMAN

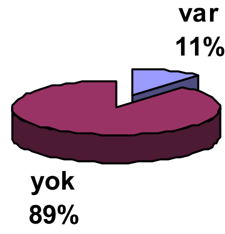

Şekil 27. Kadınla ilgili sosyal kuruluş ve derneklerden söz edilmesi:

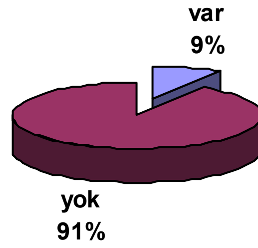
HÜRRİYET

RADİKAL

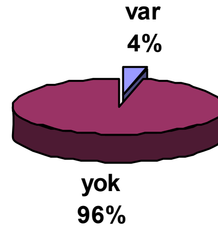

ZAMAN

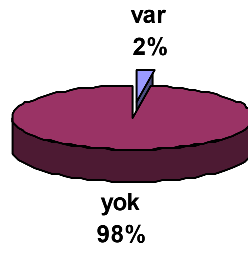

Şekil 28. Sığınma konusunda yönlendirme (çözüm yolu sunma):

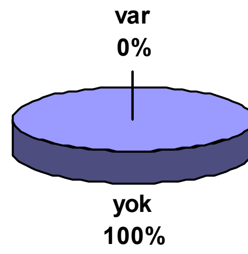
HÜRRİYET

RADİKAL

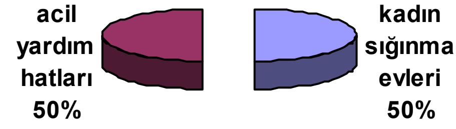

ZAMAN

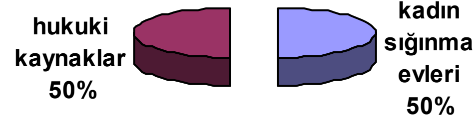

Şekil 29. Sığınma konusunda gösterilen kaynaklar:

HÜRRİYET

RADİKAL

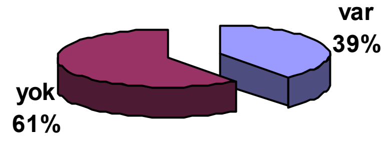

ZAMAN

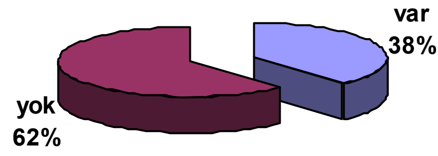

Şekil 30. Anayasal çerçeveden bahsedilme:

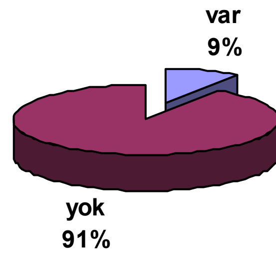
HÜRRİYET

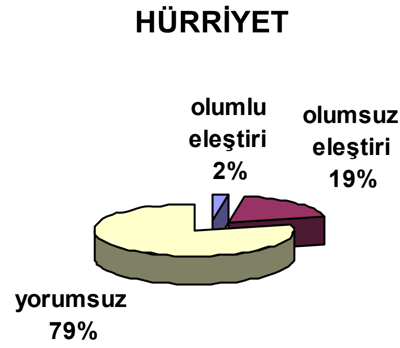
RADİKAL

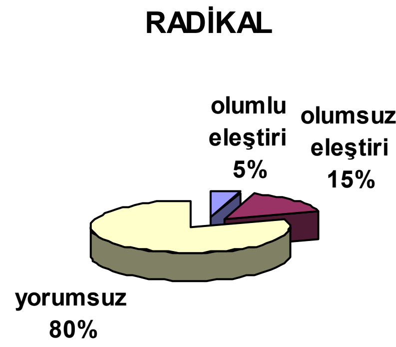

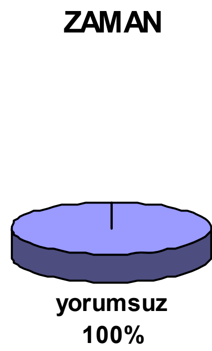
ZAMAN

Şekil 31. Basının düzenlemeyle ilgili eleştirisel yaklaşımı:

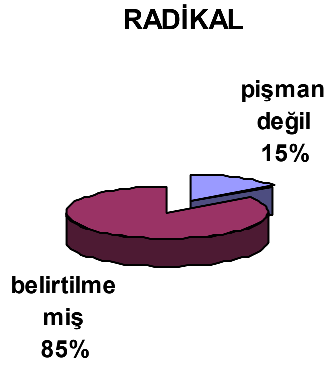

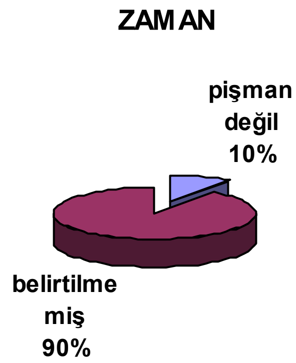

Şekil 32. Sanıkların pişmanlık durumu:

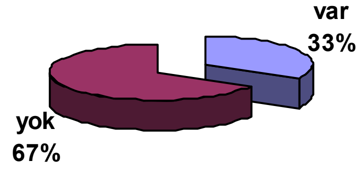

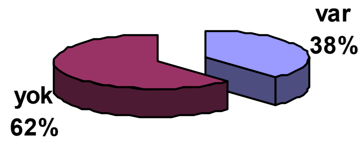

Şekil 33. Uzman görüşüne yer verme:

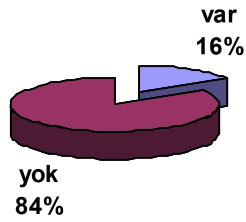
HÜRRİYET

RADİKAL

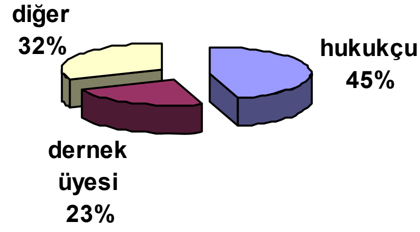

ZAMAN

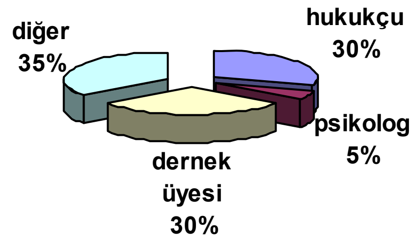

Şekil 34. Görüşü verilen uzmanın görevi:

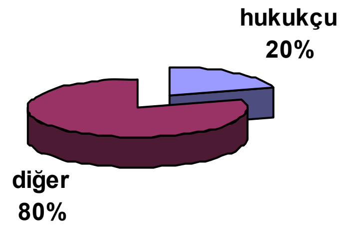
HÜRRİYET

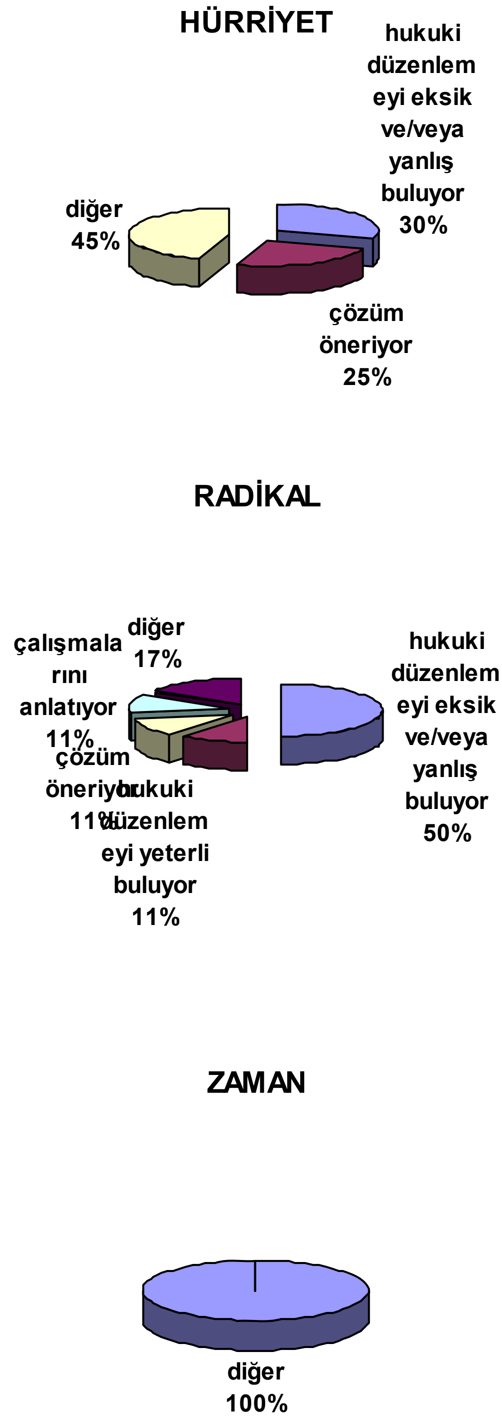
RADİKAL

ZAMAN

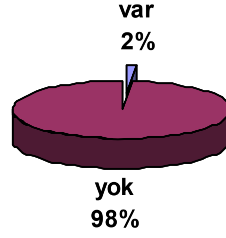

Şekil 35. Uzmanın konu ile ilgili görüşü:

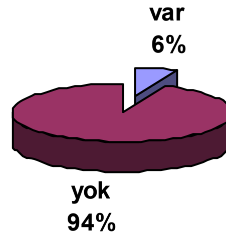

Şekil 36. Konuyla ilgili yapılmış anket/araştırma sunumu:

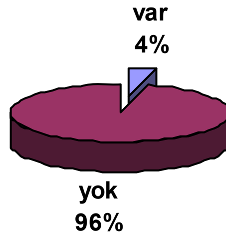
HÜRRİYET

RADİKAL

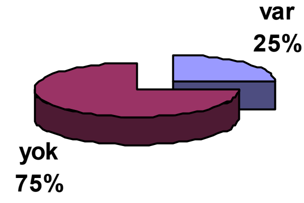

ZAMAN

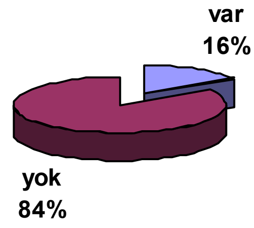

Şekil 37. Diğer tarihlerde konu etme:

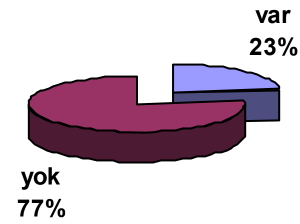
HÜRRİYET

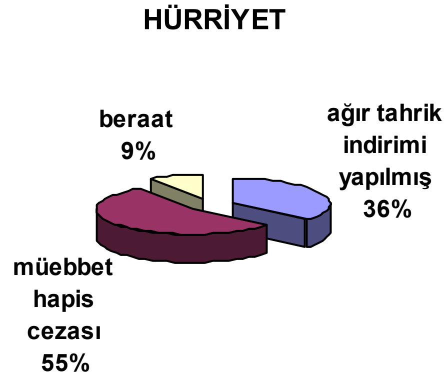
RADİKAL

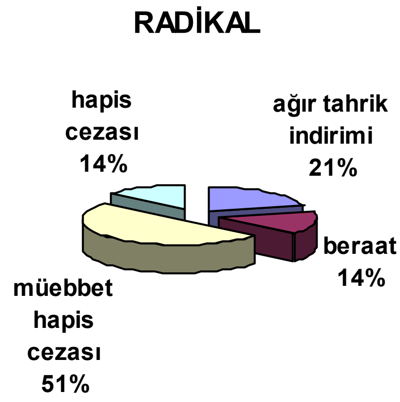

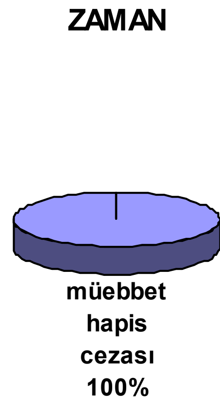
ZAMAN

Şekil 38. Mahkeme kararı sunumu:

SONUÇ

Töre cinayetlerinin gazetelere yansıması, Emniyet Genel Müdürlüğü'nün ve diğer kurumların açıkladıkları verilerle bütünüyle örtüşmemektedir. Cinayetlerin özellikle gerçekleştikleri bölgeler bakımından sıralamalarda örtüşmezlik görülmektedir. Bu örtüşmezlik basın kuruluşunun her yerde muhabir bulundurmamasından ve söz konusu bölgelerin haberlerini yerel haber olarak görme anlayışından kaynaklanabilir. Örneğin Zaman gazetesi, bazı haberleri bölgesel olarak vermeyi tercih etmiştir. Hürriyet gazetesi ise, Ankara'da gerçekleşen bir töre cinayeti haberini, Ankara ekinde sunmayı tercih etmiştir. Gazetelerden çıkan sonuca göre töre cinayetleri sadece Doğu bölgelerinde gerçekleşiyormuş gibi algılansa da kentleşmenin etkisiyle artan kırsal bölgeden, kente olan göçler nedeniyle Türkiye'nin kuzeybatı ve batı bölgelerinde daha sık görülmektedir. Gazeteler genelde bu sorunu, daha çok Doğu Bölgeleri'ne aitmiş gibi görmektedir.

Bu araştırmanın birinci varsayımı, töre olaylarının gerçekleştiği bölgelerde yaşayan bazı insanlarla, gazeteciler arasında sosyal-kültürel farklılıklar vardır. Gazetecinin, okuyucuların değer yapısı ve örüntülerini yeteri ölçüde bilmeleri söz konusu olmayacağından, gazeteciler okuyucunun toplumsal değerlerini ve buna bağlı olarak kişisel duygularını uyaracak anlatımlar kullanma eğilimi sergilerken genel geçer ahlaki kuralları esas alması idi. Araştırmanın sonucunda haberlerde bunu doğrular söylem biçimlerine rastlanmıştır. Haberlerde ağırlıklı olarak genel geçer ahlaki değerler sergilenmekte, geleneksel aile tiplerinin olduğu bölgeyi aydınlatabilecek, yön verecek açıklamalar sınırlı tutulmaktadır.

Bu araştırmanın ikinci varsayımı kar amaçlı (ekonomi, finans ve reklam ağırlıklı) haberlerin ağırlıkla yer alması bu tür sosyolojik haberlere önem verilmemesine sebep olduğu üzerineydi. Töre cinayetleri haberlerinin orta sayfalarda yer alması, ikinci varsayımı doğrulamıştır.

Üçüncü varsayım, haberlerin ağırlıkla polis-adliye sayfası olarak bilinen 3. sayfada yayınlandığı idi. Fakat, araştırmanın sonunda haberlerin daha iç sayfalarda yayınlandığı saptanmıştır. Zaman gazetesi haberi en çok 3. sayfada sunmuştur. Ayrıca töre cinayetleri normal olan miktardan daha az sayıda basında yer bulmaktadır. Bu tür haberler, genelde sansasyonel nitelikler taşıdığı zaman birinci sayfa'da yayınlanmıştır.

Araştırmanın dördüncü varsayımı, gazetelere yansıyan töre cinayetlerinde, aktörlerin ağırlıklı olarak "namus", "kıskançlık", "erkeklik-machismo" gibi toplumsal ve kişiliklerinin bir parçası olan manevi değerlerden kaynaklanan ayrıca "baskı", "gelenek-görenek", "kabul görme", "ekonomik" faktörler gibi toplumsal nedenlerden dolayı öldürdükleriydi. Haberlerde öldürme nedenleri incelendiğinde sonuçların paralel çıktığı saptanmıştır. Bu da ataerkil toplumlara özgü anlayışın ülkemizde yerleşik olduğunun bir göstergesidir.

Araştırmanın beşinci varsayımı, töre cinayetleri olaya adı karışan kişilerin yakınlık dereceleri ile ilintilidir. Bu kişilerin çoğu zaman eş, erkek kardeş, baba olduğu yönündeydi. Bir bakıma bu varsayım töre cinayetlerinin daha çok "değer-ilişkiler" olarak işlendiği savını da tamamlamaktadır: Birbiri ile yakın ilişki içindeki insanların öldürme teşebbüslerinde, duygu ve değerlerden doğan nedenlerin rol alması, akla yatkın görünmektedir. Araştırmanın sonucunda, töre cinayeti işleyenlerin genelde erkek kardeş ve ailenin diğer erkek bireylerinden oluştuğu görülmüştür. "töre cinayetlerinde erkeklerin daha çok öldürme eyleminde bulundukları" savı da böylece doğrulanmıştır.

Araştırmanın altıncı varsayımı basının rolü üzerineydi. Modernleşen Türkiye'de "töre cinayetleri" diye adlandırılan ve kabul edilmesi mümkün olmayan olayların çözümlenmesinde olayları anlatımları, bu çerçevede bir

değerler aktarımı rolü üstlenen basının öneminin büyük olduğu şu şekilde kanıtlanmıştır. Basının kendisinin de medyaya konu olması, olumlu, olumsuz eleştiride bulunulması, basının özeleştirilerde bulunması basının etkisinin olaylarda yadsınamayacak ölçüde olduğunun bir göstergesidir. Şiddet ve şiddetin en uç noktası olan kadına yönelik işlenen cinayetlerde basın kontrol mekanizmalarını etkileyecek, uyarıcı bir güce sahiptir. Nitekim bir kampanya başlatmanın, konuyla ilgili uzmanların görüşlerine sıkça yer vermeleri, hükümet için bir rapor niteliği taşımaktadır ve bunun olumlu sonuçları da görülmüştür. Politikacılar, hangi sorunların halk için önde geldiğini, gazetelerin onları sunumlarından çıkarmaktadır. Basın ayrıca haber dili ve söylemleriyle topluma bir mesaj vermektedir, basının öne çıkarttığı unsurlar halka direk ulaşmakta ve düşüncelerini etkilemektedir. Basının halkın istek ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurması kamu yararınadır. Bundan basın da olumlu etkilenmektedir.

İncelenen üç gazete birbiriyle karşılaştırıldıklarında, kullandıkları dil ve sunum açısından şu sonuçlara ulaşılmıştır. Hürriyet ve Radikal gazetesi töre cinayeti haberlerini iletirken hem nedenleştirme hem de korumacı bir söylem kullanmıştır. Konu ile ilgili sosyal kurum ve derneklerin görüşlerini de zaman zaman çerçeve içine almıştır. Fotoğraftan yani görsellikten faydalanma da birbirine yakındır. Fakat fotoğraf içeriği ile ilgili bir problem olduğu gözlenmiştir. Hürriyet ve Radikal gazeteleri haberleri daha çok “töre cinayeti” şeklinde sunmuştur. Zaman gazetesinin ise, haberleri ele alırken daha çok dinsel bağlamla ilgili olan unsurları öne çıkarttığı, töre cinayetlerinin dinle alakalı olmadığının altını çizmeye çalıştığı görülmektedir. Zaman gazetesi namus sebebiyle işlenen cinayetlere “töre” denmemesi gerektiği yönünde görüşlere yer vermiştir. Zaman gazetesinin çoğunlukla haberlerde nedenleri, diğer öğelerin başına çekmesi, haklılaştırma söylemi kullandığı yönünde bir izlenim vermiştir. Biçim olarak da dönem dönem küpürlerin oldukça küçüldüğü gözlenmiştir.

Sonuç olarak, basının töre cinayetlerinin sunumu ile ilgili olarak hem olumlu hem olumsuz tarafları mevcuttur. Basının eksik olan yönlerini görmesi ve özeleştiride bulunması hem kendi içinde değişimi hem de toplumsal değişimler açısından önemlidir. Kadına yönelik şiddete karşı kampanyalar içinde yer alması olumlu örneklerdendir. Toplumdaki çatışmaların önlenmesi için basının, haberleri yayınlarken halkı bilgilendirme ve bilinçlendirme işlevlerini her zaman aklında tutması, toplumun faydasınadır.

KAYNAKÇA

"ahlak", (erişim) http://www.tdk.org.tr, s.y.

AKAD, Nurcan; "Aile İçi Şiddeti Kışkırtma Aracı Olarak Medya", **Aile İçi Şiddete Son! Konferans 2007: Medya ve Aile İçi Şiddet**, Doğan Egmont Yayıncılık, 2008, s.27.

AKTAŞ, Aliye Mavili; "Aile İçi Şiddet", Ankara, **Doğu Batı Düşünce Dergisi**, 2007-08, S.43.

ALTINDAL, Aytaç; **Türkiye'de Kadın**, İstanbul, Havass Yayınları, 1975.

ANAD Çiğdem; "Aile İçi Şiddeti Kışkırtma Aracı Olarak Medya", **Aile İçi Şiddete Son! Konferans 2007: Medya ve Aile İçi Şiddet**, İstanbul, Doğan Egmont Yayıncılık, 2008, s.31.

ARAT, Necla; **Türkiye'de Kadın Olmak**, İstanbul, İstanbul Ünv. Kadın Sorunları Arş. ve Uygulama Merkezi-Say Yayınları, 1994.

ARNADO Liz Erçevik; "Promoting Sexual Rights Through Human Rights Education: Experşences at Grassroots in Turkey", UK, **IDS Bulletin**, t.y.

ARNADO Liz Erçevik; Arnado, L..E, "Sexual and bodily rights as human rights in the Middle East and North Africa", **Blackwell Publishing**, sayı 23, 2004, s. 123.

AZİZ, Aysel; **Medya, Şiddet ve Kadın: 1993 Yılında Türk Basınında Kadınlara Yönelik Şiddetin Yer Alış Biçimi**, T.C. Başbakanlık Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı, Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, 1994.

AZİZ, Aysel; "Kadının seks objesi olarak kullanılması", **Medyada Şiddete Duyarlılık**, Başbakanlık Basımevi, 2004, s.67.

BAŞARAN, Fatma; "Ailede Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutum Değişimleri",**Türkiye'de Ailenin Değişimi**, Ankara, Türk Sosyal Bilimler Derneği, 1984.

"Batman İntiharlarının Çoğu Cinayet Olabilir!", Milliyet, İstanbul, Doğan Gazetecilik, 17 Ekim 2003 Cuma.

BELGE, Burçin; "Kadına Yönelik Şiddete Son", (erişim) http//www. burcin@bianet.org, 26 Kasım 2001,s.y.

CARLYLE Kellie E., SLATER, Micheal, CHAKROFF Jennifer; "Newspaper Coverage of Intımate Partner Violence: Skewing Representations of Risk", **Journal of Communication**, UK, İnternational Communication Association, 2008, s.177-182

COHEN Mıchelle Fram; "The Condition of Women in Developing and Developed Countries", **Independent Review**, Independent Publications, 2006.

CORNER Ann L., PhD, Paige Hall Smith; Frequency and Correlates of Intımate Partner Violence by Type: Physical, Sexual, and Psychological Battering, **American Journal of Public Health**, Washington, American Public Health Association, 2000.

ÇAKIR Süreyya; "Medya ve Şiddet", **Doğu Batı Düşünce Dergisi**, Ankara, Doğu Batı Yayınları, 1.baskı, sayı 43, 2007-08, s.165.

DEMİRKENT Nezih; "Basın ve Terör", **Kitle İletişim Araçları ve Şiddet**, İstanbul, Hürriyet Vakfı 1985 yılı 8.Seminer Tutanakları, 1985, s.12.

DİREK,Zeynep; "Ahlak ve Etik", **amargi üç aylık feminist dergi**, İstanbul, S.S. Amargi Kadın Bilimsel ve Kültürel Araştırmalar Yayıncılık ve Dayanışma Kooperatifi, 2008, S.9.

DURUKAN,Ayşe; "Son 5 yılda 100 namus/töre cinayeti işlendi", Bia Haber Merkezi, **(erişim)http://eski.bianet.org/2005/12/01**.

ELDEN Asa; "Hayat Memat Meselesi Olarak Namus: Genç Kadınların Şeref, Bekaret ve Namus Hakkındaki Şiddet Dolu Hikayeleri- İsveç Bağlamı", **Namus Adına Şiddet: Kuramsal ve Siyasal Yaklaşımlar**, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2006.

ENGELS Friedrich, **Ailenin, Özel Mülkiyetin, Devletin Kökeni**, çeviren: Kenan Somer, Sol Yayınları, 11. basım, 2002.

ERGİL, Doğu; "İletişim Araçları ve Şiddet Üzerine", **Kitle İletişim Araçları ve Şiddet**, Hürriyet Vakfı 1985 yılı 8.Seminer Tutanakları, 1985, s.56.

FARAÇ,Mehmet; **Töre Kıskacında Kadın**, İstanbul, Çağdaş Yayınları, 1998.

FARAÇ,Mehmet; ''Yüz yıllık intikamın süt dişleri vardır!...'', **Doğu Yakasında Yeni Bir Şey Yok**, 1. baskı, İstanbul, Dharma Yayınları, 2006.

FARAÇ Mehmet; ''Üç koyuna on bir can!...'', **Doğu Yakasında Yeni Bir Şey Yok**, 1. baskı, Dharma Yayınları, 2006.

FICHTER, Joseph; **Sosyoloji Nedir?**, Ankara, Attila Kitabevi, 1996.

GERÇEK, Leyla Çakıcı, BAFRA Jale, ‘‘Kan Gütme Saiki İle İşlenen Adam Öldürme Suçu’’, (Erişim) http//www.ulakbim.com.tr.

GEZİK, Erdal; **Şeref, Kimlik ve Cinayet**, Ankara, Kalan Yayınları, 2003.

GÖLLÜOĞLU, Güven; **KPSS**, İstanbul, Yargı Yayınları, 2006.

“Guardian: “Türkiye’de töre intiharları var””, http://www.milliyet.com.tr/2007/08/23/son/sondun11.asp

GÜLER,Muammer; **Aile İçi Şiddete Son! Konferans 2007: Medya ve Aile İçi Şiddet**, İstanbul, Doğan Egmont Yayıncılık, 2008, s.17.

İLKKARACAN, Pınar; **Doğu Anadolu’da Kadın ve Aile**, İstanbul, Tarih Vakfı Yayınları, 2003.

İNCEOĞLU, Yasemin; “Medyada ‘Kadın’ İmajı”, **Kadın Çalışmalarında Disiplinlerarası Buluşma 1-4 Mart 2004 Sempozyum Bildiri Metinleri**, İstanbul,Yeditepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, 2004, s.12.

İSEN,Galip Beygü; **Saldırganlık Kuramları ve Basında Cinayet Haberleri**, Doktora tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Bilimleri Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü, Ankara, 1995.

“Kadın neden sığınıyor?”, Radikal Gazetesi, İstanbul, Doğan Gazetecilik, 06 Ekim 2006, s.4.

“Kadınlar için son sığınak”, Radikal Gazetesi, İstanbul, Doğan Gazetecilik, 03 Şubat 2004, s.5.

KAĞITÇIBAŞI, Çiğdem; **İnsan ve İnsanlar**, İstanbul, Evrim Yayın, 9. baskı, 1996.

KANBUROĞLU, Özer; “Kitle İletişiminde Haber Fotoğrafının Yeri ve Önemi”, (erişim) http://www.fmd.org.tr., t.y.

KARAKAŞ, Tahir; “Nietzsche’nin Şiddeti”, **Doğu Batı Düşünce Dergisi**, Ankara, 2007-08, S.43.

KARDAM, Filiz; “Namus Gerekçesiyle Öldürülme Ya da Kendi Canına Kıyma: Kadın Cinselliği Üzerinde Baskıların Benzer Koşullarda Farklı Sonuçları mı?”,

(erişim)www.huksam.hacettepe.edu.tr/Turkce/SayfaDosya/namus_ger_oldurme.pdf, t.y.

KAYA, Ayşegül Doğan, Suphi; "Batman'dan Yükselen Dram- I", **Zaman Gazetesi**, İstanbul, Feza Gazetecilik, 08.03.2006, s.23

KAYNAK, Evre; "Onların "Ahlak"ı, Bizim Bedenimiz", **amargi üç aylık feminist dergi**, İstanbul, S.S. Amargi Kadın Bilimsel ve Kültürel Araştırmalar Yayıncılık ve Dayanışma Kooperatifi, 2008, S.9

KELEŞ, Ruşen; "Kent Yaşamı, Şiddet ve Kitle İletişim Araçları", İstanbul, **Kitle İletişim Araçları ve Şiddet, Hürriyet Vakfı 1985 yılı 8.Seminer Tutanakları**,1985, s.28.

KONGAR, Emre; **21. Yüzyılda Türkiye**, İstanbul, Remzi Kitabevi, 1998.

KÜÇÜKÖNER, Ünzile; "Türkiye'de Kadın Hakları Mevzuatı", **http://www.hukukcu.com**, 04 Kasım 2007.

'kültür', (erişim) http://tr.wikipedia.org/wiki/K%C3%BClt%C3%BCr

MARCUS, Rachel; "Violence against women in Bangladesh, Pakistan, Egypt, Sudan, Senegal and Yemen", **Report prepared for Special Programme WID**, Netherlends Ministry of Foreign Affairs (DGIS), BRIDGE (development-gender) Institute of Development Studies, 1993.

MEYER, Marian; **News Coverage of Violence Against Women**, Sage Journals, 1997, s.21.

MOJAB, Shahrzad, ABDO, Nahla; **Namus Adına Şiddet: Kuramsal ve Siyasal Yaklaşımlar**, İstanbul, Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2006.

OSKAY, Ünsal; 'Töre Cinayetleri', (Erişim) http://www.genbilim.com/content/view4009/89, 12 Ocak.

OSKAY Ünsal; "Algılama Bunalımı İletişim Araçları ve Şiddetin Kültürel Normalizasyonu", **Kitle İletişim Araçları ve Şiddet**, İstanbul, Hürriyet Vakfı 1985 yılı 8.Seminer Tutanakları, 1985, s.60.

OY, Aydın; **Tarih Boyunca Türk Atasözleri**, İstanbul, İş Bankası Kültür Yayınları, 1972.

ÖRNEK, Sedat Veyis; **Etnoloji Sözlüğü**, Ankara, Ankara Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi, 1971.

ÖZMEN, Suna Kaymak; “Aile içinde öfke ve saldırganlığın yansımaları”, **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, Ankara, Ankara Üniversitesi Yayınları, cilt.37, sayı 2, s.3, 2004.

PAYZIN Şirin; **Aile İçi Şiddete Son Konferans 2007: Medya ve Aile İçi Şiddet**, İstanbul, Doğan Egmont Yayıncılık, 1.basım, 2008, s.9.

SARIHAN, Şenal; “Namus Cinayetlerinde Avukatların Sorumluluğu”, **Töre Cinayetleri Panel Bildirileri**, T.C Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, 1999, s.64.

SEVİNDİ, Nevval; “Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık Kalkmalı”, **Zaman Gazetesi**, 5.07.2005.

ŞAHİN, Ahmet; “Güneydoğu’da kadın , erkek çocuğunu evliliğin sigortası olarak görüyor”, **Zaman Gazetesi**, 05.02.2005.

ŞAHİN,Cumhur; “Törelerin Etkisiyle İşlenen Adam Öldürme Suçlarının Ceza Hukuku Açısından Değerlendirilmesi”, **Töre Cinayetleri Panel Bildirileri**, Ankara, T.C. Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, 1999, s.42.

Töre ve Namus Cinayetleri ile Kadına ve Çocuklara Yönelik Şiddetin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan TBMM Araştırma Komisyonu Raporu, Ankara,T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2006.

TEZCAN, Mahmut; **Türkiye’de Töre (Namus) Cinayetleri**, Ankara, Naturel Yayıncılık, 2003.

TEZCAN, Mahmut; “Ülkemizde Aile İçi Töre ya da Namus Cinayetleri”, **Töre Cinayetleri Panel Bildirileri**, T.C Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü,1999.

‘Töre’ , (Erişim) http://tr.wikipedia.org/wiki/TÃ¶re, 22 Şubat 2007

“ ‘Töre’”ye üç tutuklama”, Radikal gazetesi, 24 Ekim 2006, s.1.

TURGUT, Salim; “Kadın Sorununa Yaklaşım-2: Kadının Evrimi”, (erişim) http://www.ufukturu.net , 2 Mart 2005.

"Van'da kadın intiharları inanılmaz boyutlara ulaştı", http://blog.ifrance.com/ankarali99/post/162677-vanda-kadin-intiharlari-inanilmaz-boyutlara-ulasti, 2006.

"ucuncu sayfa haberleri", (erişim) http//sozluk.sourtimes.org, 09.09.2005.

YALKUT, Necdet (1978), ''Çeşitli Yönleriyle Kan Gütme'', **Yargıtay Dergisi**, , Yargıtay Yayın İşleri Müdürlüğü Yayınları, cilt 4, sayı 1-2 Ocak-Nisan 1978.

YASA, İbrahim; **Türkiye'de Kız Kaçırma Gelenekleri ve Bununla İlgili Bazı İdari Meseleler**, Ankara, Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü, 1962

YILDIRIM, Aysel; **Sıradan Şiddet**, İstanbul, Boyut Kitapları,1998.

YILMAZ Lermioğlu Selen, SAYIN Aysun; "Egemenlik Tahtları Sallandıkça, Ahlak Sopaları Kalkıyor!", **amargi üç aylık feminist dergi**, İstanbul, S.S. Amargi Kadın Bilimsel ve Kültürel Araştırmalar Yayıncılık ve Dayanışma Kooperatifi, 2008, s.24.

YİRMİBEŞOĞLU, Vildan; **Toprağa Düşen Sevdalar**, İstanbul, Hürriyet Yayıncılık, t.y.

YÖRÜKOĞLU, Atalay; **Değişen Toplumda Aile ve Çocuk**, İstanbul, Özgür Yayınları, 2000.

EKLER

'Kardeşim 5 sene önce başını açtı şimdi niye başörtüsü yüzünden öldürülsün?'

Katilin bulunması için 5 bin Euro ödül

Abisi: 3 senedir görüşmüyordu

'Müslümanları incitmek istemedik'

Saçını kazıtan başörtülü Cennet Türkiye'ye geldi

Pahalı diye vazgeçilen mayın temizleme işine Kilis Valiliği çok ucuza talip oldu

Eczaneler SSK'lılar için sancılı açıldı

Töre müebbetlik olsun!

...il toplum örgütleri, töre cinayetlerinin bitmesi için cezaların artırılması gerektiğini belirtip ...eni TCK'da namus cinayeti işleyenler ağırlaştırılmış müebbet hapisle cezalandırılmalı' dedi

Köylü kadınlar kooperatif kurdu

Şeriatçı demokrasi

TÜRKER ALKAN

Beyaz zehirin 2003 güncesi

BM, 2003 yılı uyuşturucu raporunu açıkladı: Uyuşturucu gelirlerinin büyük bölümü Kaide ve Taliban'a gidiyor. Afganistan en büyük üretici. Türkiye'den 100 milyon ton uyuşturucu geçiyor

Listede PKK da var

Sanal eczaneler

...Büyük oğul ...nönü öldü

İki askeri uçak çarpışarak düştü

F tipi eylemine gözaltı

13 doktor için 'sperm' davası

Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde görevli 13 doktor hakkında, muayene olmak için gelen hastaları, başka kişilerden aldıkları spermlerle hamile bıraktıkları gerekçesiyle ceza davası açıldı

Komisyon kurulmuştu

Kaymakamdan GATA'ya suçlama

...TGC'de seçim ...heyecanı

Saatlerinizi bir saat ileri aldınız mı?

Canlı için kanıt
Mars'ta metan gazı bulundu
Amerikan NASA ve Avrupa Uzay Ajansı ESA, Mars'ta canlı izi buldu: Atmosferde, canlıların atık olarak ürettiği metan gazı var.
4. SAYFADA

Dümbüllü Ödülü
Kavuğu şimdi Hümeyra taşıyor
Hümeyra, daha önce Ferhan Şensoy, Suna Pekuysal ve Genco Erkal gibi isimlere verilen 'İsmail Dümbüllü Ödülü' nedeniyle çok mutlu.
ŞEBNEM İYİNAM 5. SAYFADA

Alışveriş merkezleri
Fikir sosyalist icra kapitalist
Bugünlerde kapitalizmin kalesi ve sembolü niteliği atfedilen devasa alışveriş merkezi (mall) fikrini, Viyanalı sosyalist mimar Victor Gruen geliştirdi. Gruen, ilk merkezlerden birini görünce, "Benim düşlerim ziyan edildi, çirkinleştirildi" demiş.
iki
BUGÜN RADİKAL'LE
EMİRATES ÖZEL EKİ'Nİ İSTEMEYİ UNUTMAYIN

Radikal
28 MART 2004 PAZAR - YIL: 8 - SAYI: 2724 - 350.000 TL
http://www.radikal.com.tr

Annan İsviçre'ye gelince ivme yükseldi

Bunlar da Rumların olmazsa olmazları

Rumlar: Annan'ın üç yıl Türklerde bıraktığı yerler hemen BM'ye geçsin. Türkiye ve Yunanistan'dan gelecekler ilelebet sınırlı olsun

Belirleyici aşama

Son söz Annan'ın

Erdoğan ve Karamanlis'in de katılmasıyla İsviçre'deki dörtlü Kıbrıs zirvesinde belirleyici aşamaya yarın geçiliyor. Herkes son sözü BM Genel Sekreteri Annan'ın söyleyeceğini biliyor.

Taraflar şimdi pazarlık çıtasını olabildiğince yüksek tutup Annan'ın sunacağı nihai metni, yine mümkün mertebe kendi lehlerine çevirmenin derdinde.

ERDAL GÜVEN'İN YAZISI 10'DA

Annan Planı'nda durum

BM Genel Sekreteri Annan'ın gelişiyle ivme kazanan dörtlü görüşmede Rum tarafının öncelik verdiği talepler belli oldu. Rumlar, Annan Planı'nda üç yıl Türk tarafına kalan toprakların hemen BM'ye devrini istiyor.

Yerleşimciler için tezler

Adadaki iki tarafa yerleşecek Türk ve Yunan uyrukluların ilelebet yüzde 5'le sınırlandırılması da Rumların diğer talebi. Planda oran yüzde 10. Türk teklifi: Türkiye AB'ye girince yüzde 5'lik kısıtlama da kaldırılsın.

'Kalıcı aşamaya geçtik'

Türk yetkililer, tarafların buluştuğu öğle yemeğinden sonra, "Kalıcı müzakereye geçildi" dedi. Türkiye ve Yunanistan başbakanları Erdoğan ve Karamanlis ile AB yetkilisi Verheugen de yarın Bürgenstock'a geliyor.

HİLAL KÖYLÜ'NÜN HABERİ 9. SAYFADA

İçim ürperiyor, ya evde yoksan

Bugün seçim pazarı. Günün mana ve ehemmiyetine uygun olsun diye ben de köşemi bir şarkının sözlerine bırakıyorum...

İSMET BERKAN 3'TE

Birkaç 'kolay' kitap tavsiyesi

Ömür, Proust okuyarak geçmez, Okur Kuşu! Hele bahara durduğumuz günlerde. İcabında su akan gibi kitaplar istersin.

PERİHAN MAĞDEN 4'TE

'Dananın kuyruğu' günü

Akşam için cipsmiş, alkolmüş tedarik edildi mi? Kimin evinde, hangi televizyon önüne çökülecek, teşkilat kuruldu mu?

NUR ÇINTAY A. 4'TE

Şair olmak güzel şey!

Propaganda aracından bağırıyorlar: 'Sevgilerin irisi/Adayların dirisi/ Var mı bizim gibisi!..'

TÜRKER ALKAN 5'TE

Yaşasın demokrasi!

Kış nüfusu 1200 olan kasabada herkes ya adaydı ya da aday yakınıydı ve her oy da değerliydi.

HALUK ŞAHİN 6'DA

Üniformal kadınlık

Boşnak bir feministin unutulmaz sözü: Kadınların rızası olmasaydı, erkekler savaşamazdı!

MİNE G. KIRIKKANAT 7'DE

Mükerrer oy kullanmayı önlemek için 1979'da başlayan 'parmak boyama' usulü bu seçimde de uygulanıyor; ama bu kez ithal değil yerli mürekkep kullanılıyor.

Haydi sandığa

Bugün artık söz siyasilerin değil, halkın. 43.5 milyon kadar seçmen, 5 yıl görev yapacak toplam 93 bin 353 yerel yöneticiyi belirlemek için sandık başına gidiyor.

Sandıklar saat 08.00-17.00 (Doğuda 32 ilde saat 07.00-16.00) arası açık. Seçmen bilgi kâğıdı olmasa da kütükte adı bulunan, kimlikle oy kullanabilecek. 8'DE

Dedikodunuz batsın

Aysel 13 yaşında evlendi. Eşi Cumali askerdeyken hakkında dedikodular çıkarıldı. Cumali aldırmadı ama aile ölüm kararı aldı, amcaoğlu uyguladı

Çocukken dini nikâh

Aysel Elmastaş altı yıl önce, 13 yaşındayken Cumali Karakoç'la dini nikâhla evlendi. Tarsus'a yerleşen çiftin bir çocuğu oldu. Cumali askere gitti, Aysel Mersin'de babasının yanına. Karakoç ailesi buna kızdı ve gelinlerinin aleyhine dedikodular yayıldı.

Aysel'in ailesi çöktü

Cumali askerlik dönüşü ailesinin 'ayrıl' baskısına direndi. Çocuk altı yaşına gelmişti, kimliği yoktu; resmi nikâh kıyıldı. Cumali'nin amcaoğlu Hasan Karakoç, nikâhtan üç gün sonra Aysel'i sokakta bıçakla öldürdü. Aysel'in ailesi perişan: Batsın bu töre!

7. SAYFADA

FILM

Latin Amerika bereketi

Latin Amerika filmleri, İran filmlerinin festivallerdeki tahtını ele geçirdi. İstanbul Film Festivali'nde de 20 eserlik bir seçkiyle krizin küllerinden doğan Latin Amerika sinemasına selam gönderiliyor. 'Dünyanın Ortası' (üstte), Brezilya'da bisikletle seyahat eden bir aileyi anlatıyor. 25'TE

Kamudaki 'atıl istihdam'a çözüm

IMF'nin desteklediği ekonomik programın gözden geçirmelerini tıkayan atıl istihdam sorunu fazlasıyla çözüldü. IMF, KİT'lerdeki 46 bin atıl istihdamın tasfiye edilmesini talep ederken, rakam 56 bin 12'ye ulaştı.

HANİFE ŞENYÜZ'ÜN HABERİ 13. SAYFADA

Türkiye'de sol nerede?

- İktidar büyüdükçe muhalefet küçülüyor. Türkiye, 'sandık diktatörlüğüne' doğru mu sürükleniyor?
- Eşitlik, özgürlük, barış ve sosyal adalet kavramlarına sırtını dönmüş bir siyaset anlayışı sol olabilir mi?

Akademisyenler, politikacılar, sosyalist aydınlar Radikal'e konuştu: Ayşe Kadıoğlu, Ahmet Çakmak, Baskın Oran, Ahmet İnsel, Ergin Yıldızoğlu, Tanju Tosun, Tarhan Erdem, Hasan Bülent Kahraman, Ünsal Oskay, Fuat Keyman, Ercan Karakaş, Aziz Çelik, Cevdet Selvi, Tayfun İçli, Murat Karayalçın, Tuncer Bakırhan, Alper Taş, Levent Tüzel, Akın Birdal, Kemal Okuyan, Gaye Yılmaz, Ertuğrul Kürkçü, Bülent Forta, Celalettin Can, Oya Ersoy, Hülya Gerçek.

ERTUĞRUL MAVİOĞLU HAZIRLADI

SALI GÜNÜ BAŞLIYOR

Güldünya'nın dirisini değil ölüsünü bağırlarına bastılar

İstanbul'da töre cinayeti kurbanı 22 yaşındaki Güldünya Tören, evlilik dışı hamile kaldığı için barındırılmadığı Bitlis'in Budaklı Köyü'nde, dün gözyaşlarıyla toprağa verildi. Güroymak İlçesi'ne bağlı 65 haneli Budaklı köylüleri, Güldünya'nın cenazesini köye 300 kilometre uzaklıkta konvoyla karşılayıp bağırlarına bastı.

Anne Altun Tören.

CENAZE TÖRENİNE 2000 KİŞİ KATILDI

ANNENİN HIÇKIRIKLARI

İKİ BİN KİŞİ KARŞILADI

Polise soruşturma açılmalı

■ Emel ARMUTÇU

KÖY KORUCUSU BABA DHA'YA KONUŞTU

Oğullarım öldürdüyse evlatlıktan reddederim

Zanlılar yakalanamadı

Kadın örgütlerinden katillere büyük öfke

I.Tören

F.Tören

■ Cüneyt SÖZ/İSTANBUL

Üst düzey yöneticilere suikast planlayan PKK/KADEK militanları yakalandı

Terör örgütü PKK/KADEK adına devletin üst düzey yöneticilerine bombalı saldırı düzenlemeyi planladıkları öne sürülen 4 kişi ile bunlara yardım ve yataklık ettikleri belirtilen 5 kişi, jandarma tarafından yakalandı.

Bir istihbaratı değerlendiren İstanbul İl Jandarma Komutanlığı'na bağlı ekipler, PKK/KADEK terör örgütünün üst düzey sorumlusunun talimatı doğrultusunda, R.Ö. adlı örgüt üyesinin yaklaşık 1 ay önce İstanbul'a geldiği, bu ilin sorumluluğunu üstlendiği, Türkiye'nin Almanya ve Suriye ile ilişkilerinin geliştirilmesinin örgüte zarar verdiği gerekçesiyle de çeşitli eylemler yapılmasını planladığı belirlendi. Bunun üzerine harekete geçen ekipler, eylemleri finanse etmek amacıyla Esenyurt Yeşilkent Mahallesi'ndeki bir kuyumcuyu da soymayı planlayan R.Ö.'yü, aynı mahalledeki bir hücre eve gece düzenlenen operasyon sonucu gözaltına aldı. Aynı hücre evde, eylem timinin diğer üyeleri olduğu belirtilen A.S., L.K. ve soyadı henüz öğrenilemeyen E. adlı kişi de yakalandı. Bu evde yapılan aramalarda, 3 Kalaşnikof tüfek, 18 el bombası, 6 molotofkokteyli ve 272 fişek ile örgütsel dokümanlar ele geçirildi.

Operasyonu genişleten jandarma, bu kişilere yardım ve yataklık ettikleri gerekçesiyle 2'si kadın 5 kişiyi de gözaltına aldı. Jandarmadaki sorguları süren ve bugün İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi (DGM) Cumhuriyet Başsavcılığı'na sevk edilecekleri belirtilen bu kişilerin, bombalı eylemleri özellikle yerel seçimlerin yapıldığı gece gerçekleştirmeyi planladıkları öne sürüldü. **İstanbul, aa**

Kız kardeşlerini önce sokakta ölmeyince hastanede vurdular

Öscan Keser | İstanbul

Bitlis'te bir akrabasıyla yaşadığı ilişkiden hamile kalınca İstanbul'a kaçan genç kadın, ağabeyleri tarafından önce bacaklarından, daha sonra da tedavi gördüğü hastanede başından tabancayla vuruldu. Genç kadının beyin ölümü gerçekleşti.

Bitlis'te bir akrabasıyla girdiği ilişki sonucu hamile kalan Güldünya Tören (22), karnı büyümeye başlayınca ailesinin tepkisinden korkarak İstanbul'a kaçtı. Küçükçekmece Kanarya Mahallesi'nde 66 yaşındaki bir kişinin evinde kalmaya başladı. Genç kadın 2 ay önce çocuğunu hastanede dünyaya getirdi. Bebek bir yetimhaneye yerleştirildi.

"Aile meclisi" genç kızın öldürülmesini kararlaştırdı. Bitlis'ten gelen 2 ağabeyi tarafından önceki gün izi bulunan Tören, Bursa'ya götürüleceği bahanesiyle evden çıkartıldı. Otomobile aldıkları Güldünya Tören'i Kanarya Mahallesi Güvercin Caddesi üzerinde bacaklarından vurarak cadde kenarına atan 2 ağabey, arada olay yerinden uzaklaştı. Vatandaşlarca önce yakınlardaki Dr. Sadık Ahmet Hastanesi'ne kaldırılan genç kadın, hastane yetkililerine "Polise haber verin beni öldürecekler. Ziyaret için gelenlerin üzerini arayın." dedi. Tören, daha sonra Bakırköy Devlet Hastanesi'ne nakledildi.

Güldünya Tören, hastanenin acil servisinde tedavi altına alındı. Kardeşleri, "Gül Tören'in ziyaretçisiyiz." diyerek içeri girdi. Tören, 2 ağabeyi tarafından gece 03.45 sırasında başından 2 kurşunla tekrar vuruldu. Tören, bitkisel hayata girdi, ağabeyleri ise kaçtı.

Son yılların en ağır kışını geçiren İstanbullular, dün sıcak havanın keyfini yaşadı. Vatandaşlar park ve bahçelere akın ederken, Sultanahmet Meydanı'nda bahar hareketliliği vardı. Ailelerin doldurduğu meydanda papatyaların çiçek açtığı gözlendi. Yurdun özellikle batı kesimlerinde de aynı manzaralar yaşandı.

Bahar havası bitiyor

Yurdun batı kesimleri dün geceden itibaren yağışlı havanın etkisine girdi. Yağışlar, kuvvetli lodosla birlikte sağanak şeklinde görülecek. İç ve doğu bölgelerde ise kar erimeleri bekleniyor. Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü'nden yapılan 'meteorolojik değerlendirme'ye göre, geceden itibaren yurdun batı kesimleri yağışlı havanın etkisinde kalacak. Yağışlar, bugün Marmara, Ege, Batı Akdeniz, İç Anadolu'nun batısı ile Batı Karadeniz'de görülecek. Yağışlı havanın hafta sonunda yurdun büyük bölümünde devam etmesi bekleniyor.

Rüzgar, bugün yurdun batı kesimlerinde kıble ve lodostan kuvvetli ve yer yer kısa süreli fırtına şeklinde esecek. Hava sıcaklığı batı bölgelerde değişmeyecek, iç ve doğu bölgelerde yağışa rağmen hissedilir derecede artarak, tüm yurtta mevsim normallerinin üzerinde seyredecek. Artan hava sıcaklığına bağlı olarak, yağmur ve sağanak şeklinde beklenen yağışlarla birlikte görülecek kar erimelerinin oluşturacağı olumsuz şartlara karşı, vatandaşların ve ilgililerin tedbirli olmaları istendi. **Ankara, Cihan**

Hastanede işlenen cinayetle ilgili polise soruşturma açılmayacak

Töre cinayetine ceza indirimi yok

Deniz Aydın, İstanbul

Abdulhamit Yıldız, Zelis Yıldıral, Özcan Keser, Ercan Gün, İstanbul

İki kardeşi tarafından hastanede vurularak öldürülen Gül Dünya Tören'in (22) naaşı Adli Tıp morgunda bekletiliyor.

Son tahlili yaptırmayan hamile kadın, çocuğuyla birlikte öldü

Abdullah Dırıcan, Zelis Yıldıral, İstanbul

Kadın istismarından en fazla erkekler şikâyetçi

Aslıhan Aydın, Ankara

Sedat Bucak yeniden yargılanacak

Ankara, Zaman

AKP'li Torun: Sezer'in hatası tescillendi

Ankara, Cihan

Kaplanlar'la güldük

■ UEFA gecesinde Anadolu Kaplanları'yla sevindik. Gençlerbirliği, İtalya'da Parma'yı 1-0 yendi. Gaziantep de evinde yine İtalyan Roma'yı 1-0'la geçti. Kaplanlar, 4. tur için büyük avantaj yakaladı.
■ Galatasaray Olimpiyat Stadı'nda 2-0 yenik düştüğü İspanyol Villareal'e karşı geç açıldı: 2-2. Beşiktaş ise İspanya'da iki kez öne geçtiği maçta, Valencia'ya son dakida teslim oldu: 3-2. ■ Spor'da

TÖRENİZ BATSIN

Beyin ölümü meydana gelen Gül, iki aylık bebeğini başkasına evlatlık vermişti.

İki kardeş, töre uğruna kız kardeşlerini İstanbul'da yol ortasında vurdu. Kadın yaralandı ama ölmedi. 13 saat sonra bu kez hastane odasını basıp, canını aldılar.

■ İstanbul'a kaçtı 22 yaşındaki Gül'ün öldürülmesiyle sonuçlanan olay, geçen yıl başladı. Genç kadın, Bitlis'te kuzeninin eşinden hamile kalınca, İstanbul'a kaçtı. Polis, kadını 60 yaşındaki bir imama emanet etti.
■ Sokakta kurşun Ancak ailesi, Gül'ün öldürülmesine karar verdi. İnfazı da 24 ve 20 yaşlarındaki iki kardeşi gerçekleştirecekti. Ağabeyi, kızın yaşadığı eve gidip, bahaneyle sokağa çıkardı. Kardeşi de vurdu.
■ Yürüyerek kaçtılar Bakırköy Devlet Hastanesi'ne kaldırılan kadının ölmediğini öğrenen iki kardeş 13 saat sonra hastaneye giderek yarım kalan işi tamamladı ve kaçtı. Hastanede önlem alınmadığı anlaşıldı. ■ 20'de

Hürriyet

Türkiye Türklerindir

27 Şubat 2004 Cuma — Kurucusu: Sedat Simavi 1896 - 1953 — Fiyatı: 350 bin TL

Takımının yanında olmak için!
Ayrıntılı bilgi 9. sayfada.

Müzakere başlarsa engel olmayız

MERKEL CHP'YE SÖZ VERDİ

Baykal, Hürriyet'e açıkladı: Türkiye'nin AB üyeliğine karşı çıkan Alman ana muhalefet lideri Angela Merkel, ilk kez engel olmama garantisi verdi.

Angela Merkel

Onur Öymen söz aldı

CHP Lideri, Merkel'den garantiyi, geçen hafta Ankara ziyareti sırasında büyükelçilikte yenen yemekte CHP'li Onur Öymen'in aldığını belirtti. Baykal, "AB konusunda Öymen, Alman Hıristiyan Demokrat Parti liderini sıkıştırmış" dedi.

Ahde vefa gösteririz

Merkel'in Türkiye'nin AB üyeliğine karşı görüşünü koruduğunu belirten Baykal, sürpriz yumuşamayı şöyle açıkladı: Merkel 'Türkiye ile müzakereler iktidarımızdan önce başlarsa durum değişir, AB'nin yaptığı ahde vefa gösteririz' demiş. ■ 22

Adaylar mal varlığını açıklıyor

SEÇİM 2004

■ Hürriyet'in kampanyasında dün de DSP Eskişehir Belediye Başkan adayı Prof. Dr. Yılmaz Büyükerşen ile Ankara adayları Serhan Yücel (DYP), Adil Aşırım (GP) ve Niyazi Kahveci (ANAP) mallarının listesini açıkladılar. ■ 23

KIBRIS BELGESELİ

Tarih Gazetesi ile birlikte 2.500.000 TL. Hürriyet Gazetesi ile yanında. Ayrıntılı bilgi 8'de BUGÜN

Baykal, Hürriyet'in terasında

CHP Lideri Deniz Baykal, Hürriyet Ankara Bürosu'nda Genel Yayın Yönetmeni Ertuğrul Özkök, Ankara Temsilcisi Sedat Ergin, Temsilci Yardımcıları Faruk Bildirici ve Şükrü Küçükşahin ile Parlamento Muhabiri Şaban Sevinç'in sorularını yanıtladı. ■ Fotoğraf: Selçuk ŞENYÜZ

BAYKAL'IN SEÇİM STRATEJİLERİ

- Türbanlıdan yine oy istiyorum.
- İstanbul'daki entegrasyon sorunu Almanya'dakinden büyük.
- Bu kentte oturup denizi görmeyenler var.
- Varoşları kent yaşamına entegre edeceğiz.
- Hepsi her yıl mal beyanında bulunacak.
- Belediye başkanlarımıza talimatım: Hedefiniz okullar olsun.

Denktaş: Biz de katıyız onlar da

■ KKTC Lideri Rauf Denktaş Rumlarla 4. buluşmayı anlatırken, Rumlarla "iki kesimlilik" konusunda tıkandıklarını söyledi. Denktaş, "Onlar katı biz de katıyız. Ama orta yol bulunmalı" dedi. ■ 21'de

İsa'nın çilesine kalbi dayanamadı

■ Mel Gibson'ın tartışılan filmi "İsa'nın Çilesi" ABD'de gösterime girmesiyle birlikte olay yaratmaya başladı. Sinemada filmi seyreden 50 yaşında bir kadın İsa'nın çarmıha gerildiği sahneyi izlerken kalp krizi geçirerek öldü. ■ 6

Mektuba konu sanık polis seçime katılmış

■ ABD Dışişleri Bakanı Powell'ın mektubuna konu olan işkence sanığı polis İbrahim Dedeoğlu, bir yıl öncesine kadar Başbakanlık'ta görevliydi. Dedeoğlu, son iki seçimde de MHP milletvekili adayı oldu. ■ 20. sayfada

Akaryakıta % 3 zam geldi ■ 8

AB üyeliği ve töre cinayeti...

GÜNÜN YAZISI — Oktay EKŞİ

İKİDE bir bir yabancı karşımıza çıkıp "Şunu şöyle yapmazsanız Avrupa Birliği'ne giremezsiniz" deyince tepemizin cini atıyor ama...

Bazen itiraf edelim ki, adamlar haksız mı diyoruz.

Dün Bakırköy Devlet Hastanesi'nde bir cinayet işlendi... ■ 23. sayfada

Karasakal'ın tespihi elinden alındı

■ CHP Genel Başkanı Deniz Baykal, Temel Reis çizgi romanında Karasakal'la ilgili aldığı kararı açıkladı. Ergün Gündüz'ün hazırladığı çizgilerde Tayyip Erdoğan'a benzetilen Karasakal'ın elinde tespih vardı. Ama Baykal bunun çıkarılmasını istedi. ■ 23. sayfada

Ertuğrul ÖZKÖK

Bu resimdeki herkes polis

Yılın en tuhaf soygun tatbikatı

■ Yalova'da polis ekiplerinin garip tatbikatı herkesin yüreğini ağzına getirdi. Soyguncu rolündeki 4 polis tatbikattan haberi olmayan bir kuyumcuyu soyup altınlarla kaçtı, ancak meslektaşları tarafından yakalandı. Akıllara hemen şu soru geldi: "Ya kuyumcu silah çekseydi." ■ 4. sayfada

En güzel 10 küçük müze
CUMA
Cepte bas konuş devri
yaşam
BAYİNİZDEN İSTEYİNİZ

Gala

Tamer Karadağlı ve eşi Arzu Balkan, bu hafta çok özel bir röportaj ve fotoğrafla GALA dergisine konuk oldu.

ÇOCUKLAR GÖRMESİN

Çocuklar Duymasın dizisinin taşfırın erkeği Karadağlı bu özel röportajda, canlandırdığı karakterden çok farklı bir erkek olduğunu göstermekten çekinmedi ve objektifin önünde eşinin dudaklarına bir öpücük kondurdu. BU SICAK SÖYLEŞİ YARIN GALA'DA

Ölmeden önce bebeğini sakladı

TÖRE CİNAYETİ

İstanbul'da öldürülen Güldünya Tören'in, 3 aylık bebeğini de töreden kurtarmak için evlatlık verdiği aileyi herkesten gizlediği ortaya çıktı.

Güldünya'yı korumamakla suçlanan polis, dün cenazesi taşınırken görev başındaydı.

Töre korkusuyla Bitlis'ten kaçan Güldünya Tören'i, babasıyla birlikte 6 ay İstanbul'daki evlerinde koruyan Keramet Ceylan şunları söyledi: "Güldünya, aralık ayında doğum yaptı. Çocuğunu kucağına aldığında, 'Ben alışmadan bunu götürün. Zaten amcam bebeği öldürmek istiyor' diyordu."

"Sonra da çok güvendiği bir arkadaşına evlatlık verdi. 'Kimsenin yerini bilmemesi en iyisi' diyordu. Çocuğu verdikten sonra iki gün ağladı."

İmam: Ben 6 ay korudum, devlet 1 gece koruyamadı

Güldünya Tören'i 6 ay evinde barındıran Alaattin Ceylan, "Gül benim yedinci çocuğumdu." dedi. ■ 6'da

Türkiye Türklerindir

Hürriyet

28 Şubat 2004 Cumartesi Kurucusu: Sedat Simavi 1896 - 1953 Fiyatı: 350 bin TL

GÜNÜN HABERİ

16 dev patron: Okey geliyoruz

Dünyanın en önemli şirketlerinden 16'sının 1 numaralı isimleri 15-16 Mart'ta İstanbul'da toplanıp "Türkiye'de daha fazla ne yapabiliriz" sorusuna yanıt arayacaklar.

Amaç: Fazla dış yatırımcı

■ Uluslararası Yatırımcı Danışma Konseyi Toplantısı adı verilen zirve, Dünya Bankası ve IMF'nin de desteğiyle yapılacak. Zirveden amaç, bu dev şirketler sayesinde Türkiye'ye daha çok yabancı yatırımcı çekmek.

İŞTE GELECEK CEO'LAR

Ford	Arcelor	Ixcar
Hyundai	Citi Group	Unilever
Fiat		Siemens
Pirelli	Metro	Tesco
Nortel Networks	Nestle	Lafarge
	BNP	Riotinto

'Ne konuşacağız' sorusu

■ 16 dev şirketin CEO'su Türkiye'ye geleceklerini bildirdi. Ancak CEO'lardan bazıları, "İstanbul'a geleceğiz ama ne konuşulacağını hâlâ bilmiyoruz" diyerek Türkiye'deki ortaklarından yardım istediler. ■ 10'da

Sadi ÖZDEMİR

ARAFAT 200 milyon dolar

CASTRO 150 milyon dolar

Kimse onlara nereden buldun diye soramıyor

■ ABD'nin ünlü para dergisi FORBES'te önceki gün yayınlanan 18. dünya dolar milyonerleri listesinde 200 milyon dolarlık serveti ile Filistin Lideri Yaser Arafat ve 150 milyon dolarlık serveti ile Küba Lideri Fidel Castro da yer aldı. Üstelik Arafat, en zengin liderler arasında 11. oldu. ■ 14'te

Nasıl akıllı besleniriz Bilim

■ Yemeği kısmanın akıllıca yolları nelerdir? İşe gözlerinizi ve midenizi aldatarak başlayın.

HÜRRİYET İLE 500 BİN TL

Oksijen barlar

■ Gençlik ve zindelik peşindeki metropol insanı oksijene sığındı.

BAYİİNİZDEN İSTEYİNİZ

Japonya'da İlhan bereketi

Japon kulübü Vissel Kobe, Türk yıldızı İlhan Mansız'la kasasını doldurmaya başladı. Maçlarını ortalama 10 bin kişinin izlediği V. Kobe, İlhan Mansız'lı kadrosuyla çıkacağı ilk maçı için, tam 34 bin bilet sattı. ■ Spor'da

Ağar, yerel seçim öncesi Ertuğrul Özkök, Sedat Ergin ve Şükrü Küçükşahin'in sorularını yanıtladı.

SEÇİM 2004

3 Kasım kompleksini üzerimizden attık

DYP Lideri Ağar, "3 Kasım seçimindeki yenilginin kompleksinden kurtulduk. DYP 1991'den bu yana ilk kez 28 Mart'ta oyunu artıracak" dedi.

■ "3 Kasım seçiminden sonra her partide bir çıktı, cam çerçeve indi, ama Allah'a şükür, bizde bir şey olmadı. Bunda, 3 Kasım seçiminden kalan durum nedeniyle özveri de etkili oldu. Biz 2002 kompleksini yendik yani."

■ "65 ilde çok iyi adaylar belirledik. ANAP'lı arkadaşlarla birlikte, tabandan kendiliğinden müşterek adaylar çıktı. Bu tablo seçimden sonra artarak devam edecek. Seçim AKP ile bizim aramızda geçecek." ■ 20

Askerden temkinli basın brifingi

■ Genelkurmay Başkanlığı'nda dün düzenlenen olağan basın brifingi, gazetecileri şaşırtan ölçülerde dikkatli bir üslubun sergilenmesine sahne oldu. Sözcüler, Kıbrıs ve iç politikada polemik yaratacak cevaptan kaçındılar.

■ Korgeneral Aydoğan Babaoğlu, "Kıbrıs'ta kırmızı çizgilerimiz korunuyor mu?" sorusuna, "Görüşmeler devam ettiğine göre, görüşmeleri yönlendirecek açıklamalar yapılmasının pek uygun olmadığını düşünüyoruz" dedi. ■ 17

Kanserde mucize ilaca ABD'de onay

■ Kanserli hücrelere doğrudan saldırarak, büyümelerini durduran ilk ilaç, ABD Federal İlaç Dairesi'nce onaylandı. Amerikalı doktor Judah Folkman'ın geliştirip, "Avastin" adı verilen ilacının, özellikle kalın bağırsak tedavisinde etkili olduğu açıklandı. ■ 4'te

Maskaralık...

GÜNÜN YAZISI Oktay EKŞİ

Bit de işin Frenkçe'sini söylemiyorlar mı? İnsanın yakalarına yapışıp "Sen bizimle alay mı ediyorsun?" diye soras geliyor: "İşkence konusunda sıfır tolerans" söz konusuymuş.

Yani bir güvenlik görevlisi, örneğin polis memuru, zanlıyı "konuşturmak" amacıyla ona işkence yapacak olursa, en ağır şekilde cezalandırılması için devlet elinden geleni yaparmış.

■ Devamı 21. sayfada

Fuhuş yaşı 12'ye düştü

■ Türk Ceza Kanunu'nda porno ve fuhuşla mücadele konusunda çocuklar tam anlamıyla bir koruma çemberine alındı. Bunda İstanbul Emniyet Müdürü Celalettin Cerrah'ın, "Fuhuş yaşı 12'ye düştü" tespiti rol oynadı. ■ 5

Albino gencin hikayesi

■ Dünkü Hürriyet'te Armağan Çağlayan'ın yazısını okudunuz mu? Beni çok etkileyen bir olay vardı. Ankara'daki Türkstar elemesine katılan albinizm hastalığından muzdarip bir gencin hikâyesiydi bu. Bakın o genç yarışmaya neden katılmış? ■ 21'de

Ertuğrul ÖZKÖK

Sabancılar'da sürpriz istifa

■ Sabancı Holding'ten dün sürpriz bir istifa haberi geldi. Üçüncü kuşak Sabancı olarak holdingin gelecekteki projelerini yönlendiren Ali Sabancı, tüm görevlerinden ayrıldı. Ali Sabancı'nın bundan sonra ne yapacağına ilişkin karar almadığı öğrenildi. ■ 13

Derbinin falı Fener diyor

Bugün gökyüzünün konumu, astrolojik açıdan son derece heyecanlı ve gerilimli bir gün olacağına işaret ediyor. Sarı lacivertliler, takım olarak bütünleşmeyi başaracak ve son derece farklı bir F.Bahçe olarak karşımıza çıkacak.

G.Saray ise üzerinde hissettiği baskının gerilimi içine girebilir. Sarı kırmızılılar sürpriz çıkışlarla zaman zaman tehlikeli olacak. ■ SPOR

Yasemin BORAN

İntikam öncesi son söz

Rus baba, karısı ile çocuklarının öldüğü uçak kazasından sorumlu tuttuğu hava kontrolörünü bıçaklarken son söz olarak "Sen benim ailemi öldürdün, ben de seni öldüreceğim" dedi.

Hep intikam düşündü Vitali Kaloyev, 2002 yılında İsviçre'de meydana gelen kazanın sorumlusu olan hava trafik kontrolörü Peter Nielsen'i öldürmeyi, eşi ile çocuklarının intikamını almayı kafasına koymuştu.

Evinin önünde bıçakladı Ailesini kaybettikten sonra ruhsal durumu bozulan ve sadece intikam almayı düşünen Kaloyev, 2 yıl sonra Nielsen'i evinin önünde öldürerek intikamını almış oldu. ■ 18'de

Showgirl YELİZ

Yeliz Yeşilmen, "Dansın kraliçesi olmalıyım" dedi ve bir dans grubu kurdu.

Salsadan kantoya her türlü dansın dersini alan Yeşilmen, "Göreceksiniz Türkiye'nin tek showgirl'ü olacağım" diyor.

Gala — Hürriyet ile birlikte 1 milyon 500 bin TL

Hürriyet

Türkiye Türklerindir

29 Şubat 2004 Pazar | Kurucusu: Sedat Simavi 1896 - 1953 | Fiyatı: 350 bin TL

Komutanın ricasına evet

Esad

Org. Şener Eruygur

Suriye Devlet Başkanı Beşar Esad, Jandarma Genel Komutanı Orgeneral Şener Eruygur'un ricası üzerine Şeriat Külliyesi'ne yabancı öğrenci alımını durdurdu.

Rica Esad'a bildirildi

■ Orgeneral Eruygur bu ricasını, geçen aralık ayında Şam'da yapılan iki ülke arasındaki Ortak Güvenlik Toplantısı'nda Beşar Esad'ın Güvenlik Yardımcısı Gazi Kenan'a iletti.

Terör eylemi yapıyorlar

■ Org. Eruygur, Gazi Kenan'a Suriye'deki medreselerde eğitim gören öğrencilerin Türkiye'ye döndükten sonra irticai faaliyetlerde bulunduğunu ve terör eylemlerine karıştığını söyledi.

Türk öğrenci alınmıyor

■ Bu rica Başkan Esad'a bildirildi. Esad'ın talimatı üzerine Türkiye'den dini eğitim görmek için El Fetih üniversitelerine bağlı medreselere gelmek isteyen yabancı öğrencilerin alımı durduruldu. ■ 20'de

Uğur ERGAN

HÜRRİYET PAZAR YİNE DOPDOLU

Aile içinde klasik demokrasi zararlı

Pedagog Feriha Dildar, yeni bir akımın öncüsü: Çocuk odaklı aile terapisi.

● Çocuk, anne-babanın cinsel organını görsün mü? "Ailenin dokusuna bakıyorum ve siz nasıl rahat edersiniz diye soruyorum."

● Bir pedagogun, çocuğun dünyasından ne kadar haberi olmalı? "Barbi'nin en son çıkan yatak odası takımına kadar bileceksin."

● Çocuğa sınır koyulmalı mı? "Ben aile içinde klasik demokrasi anlayışına inanmıyorum. Çocuklar disiplin sever."

● Çocukla oyun ne kadar önemli? "Bazı entelektüel anne-babalarda oyun çok, rutin yok. Yani çocuğu giydiren, yediren hep bakıcı."

Ayşe ARMAN

Güldünya'nın oğlu Umut'u polis emzirdi

■ Ağabeyleri tarafından törelere kurban edilen Güldünya Tören'in, öldürüleceği korkusuyla başka birine verdiği 3 aylık oğlu Umut'u, devlet korumaya aldı.

■ Annesinin bıraktığı aileden alınan Umut'u, 13 aylık bir bebek annesi polis Özlem Çakar emzirdi. Bebeğin güvenliği açısından bakılacağı yuva gizli tutulacak.

Polis Özlem, Umut'un sütannesi.

■ **Töre cinayetinden 19 kadın kurtarıldı** ■ 4'te

Türk jüri Oscar'ı dağıttı

Bu gece sabaha karşı 76. Oscar ödülleri sahiplerini buluyor. Sinema konusunda yazan 6 yazara, en önemli 6 kategoride iki soru sorduk:

- Oscar'ı kim alacak?
- Siz kime verirdiniz?

■ Öznur KAYMAK

Kendisi Demokan oğlu Zagor

Şermin SARIBAŞ

İşte Demokan Akkoyun'un, oğluna çizgi roman kahramanı Zagor'un adını verme gerekçesi: "Çizgi âleminde Baltalı İlah Zagor hakkında hiçbir yanlış okuyamazsınız. Delikanlıdır."

İran'ın iddiası: Ladin yakalandı

■ İran devlet radyosu, El Kaide terör örgütünün başı Usame bin Ladin'in Pakistan ile Afganistan'ın sınır bölgesinde yakalandığını öne sürdü. Radyo, Bush'un seçim malzemesi yapmak için bunu açıklamadığını iddia etti. ■ 21'de

Sibelciğim, dünyanın en güzel kadını da üzüldü

"Altın Ayı" ödüllü filmde oynayan Sibel Kekilli'nin başına gelenler, bana "Sinema dünyasının gelmiş geçmiş en güzel kadını" Hedy Lamarr'ı hatırlattı. "Her kadın cazibeli olabilir. Yapması gereken durup aptalca bakmaktır" diyen Lamarr, "Ecstasy" filminde on dakika boyunca anadan doğma görünüyordu. ■ 22

MURAT BARDAKÇI

Can sıkıcı bir konu...

GÜNÜN YAZISI — Oktay EKŞİ

İKİDE bir "mal bildirimi" konusuna değinmemize eminiz bazıları kızıyordur. Hiç sakınca yok... Hırsızın polise kızmaya ne kadar hakkı varsa, birilerinin de saydamlıktan, kayıt içi ekonomiden, hesap verme yükümlülüğünden (accountability), yetkililerin ve sorumlulukların net bir şekilde belirlenmesi ihtiyacından söz edenlere kızmaya o kadar hakkı var. ■ 21'de

Rakıya özel sektör zammı

■ TEKEL'in alkollü içkiler bölümünü önceki gün resmen devralan Nurol-Limak-Özaltın-Tütsab Ortaklığı'nın ilk işi fiyatları artırmak oldu. Rakı, votka, cin, şarap gibi alkollü içkilerin fiyatı ortalama yüzde 10 zamlanırken, yeni şirketin sözcüsü Hüsnü Doğan, bunun "fiyat ayarlaması" olduğunu söyledi. ■ 12

İslamcı kesimde dönek tartışması

İslamcı yazar Mehmet Metiner'in "Ben değiştim" diyerek yaptığı özeleştiri, İslamcı köşe yazarlarının büyük tepkisini çekti.

■ Belediye başkanlığı döneminde Recep Tayyip Erdoğan'ın danışmanlığını da yapan İslamcı yazar Mehmet Metiner'e Yeni Şafak yazarı Ahmet Taşgetiren, "Onuncu Yıl Marşı'nı ne zaman söyleyeceksin" diye çıkıştı. ■ 21

Hürriyet PAZAR KEYF

Bizi bu filmler avukat yaptı

Radikal Gazetesi yazarı Avukat Adnan Ekinci, Amerikan hukuk sistemini eleştiren jüri filmini Keyif için izledi ve yazdı.

ÖZET

[UMUNÇ, Canay. Töre Cinayetlerinin Basına Yansımaları: Hürriyet, Radikal, Zaman Gazeteleri 2000-2006 Yılları Arası, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2008.]

Töre (namus) cinayetleri, Türkiye'nin en büyük problemlerinden biridir. Bu cinayetler özellikle Müslüman ülkelerde, ya da Müslüman göçmenlerin yaşadığı, batı ülkelerinde görülmektedir. Fakat tüm dünya'da da kadınlar çeşitli sebeplerle erkek arkadaşları veya eşleri tarafından öldürülmektedir. Töre cinayetlerinin, namusa ilişkin birçok sebepleri vardır. Töre cinayetlerinin ana nedenleri, istenmeyen hamilelikler, tecavüz, erken ve zorla yapılan evlilikler, bekâretin kaybedilmesi vs.' dır. Kadının cinselliği Müslüman ülkelerde hala bir tabu'dur. Kadınlar sayısız platformlarda daha çok konuşarak ve haklarını savunarak, cinsel ve üretici haklarını gerçekleştirmeye çalışmaktadır.

Bu tezde basının töre cinayetlerini sunumunun araştırılması amaçlanmıştır. Medya'nın kurbanı ve katili tasviri, sosyal politika ve halkın algılaması için anlamlıdır. Medya'nın sosyal hassasiyeti bakımından, sosyal kaynaklarla ilgili bilgi verip vermemesi de önemlidir. Bu yüzden, medya'nın bu betimlemelerini ve çözüm konusunda rolünü daha iyi anlayabilmek için, 7 yıllık dönemi kapsayan 3 ulusal örnek gazete'nin içerik analizi yapılmış ve sosyal gerçeklik ve sunum arasındaki zıtlıkların anlamının incelenebilmesi için kamu araştırmanın verileri ile karşılaştırılmıştır.

Sonuçlar özellikle cinayetlerin en çok görüldüğü bölge bakımından gazete verileri ve diğer araştırmalar arasında önemli farklılıklar olduğunu göstermektedir. Gazeteler, genellikle Türkiye'nin doğu bölgelerini, töre cinayetlerinin gerçekleştiği yerler olarak göstermektedir fakat araştırmalar töre cinayetlerinin Türkiye'nin her yerinde, özellikle Marmara'da gerçekleştiğini göstermektedir.

Katilin bireysel ve ilişkideki durumu ile tasviri yapılırken, kurbanların içlerindeki durumdan dolayı suçlandıkları anlaşılabilir. Dahası toplumdaki mevcut kaynakların sunulmaması, öldürülme riski taşıyan ve sığınağa ihtiyacı olan diğer kadınların yardım alma imkânsızlığını kötüleştirebilir. Çok az haber, savunma, danışmanlık gibi, acil yardım hattı, web sitesi, sığınak ve diğer oluşumlar hakkında bilgi sağlamaktadır.

Siyasetçiler, halkın ilgilendiği konuları belirlemek için medya'dan faydalanmaktadır. Bu yüzden siyasal düzeyde, dikkatin kazanılmasında medyanın dikkati önemlidir. Eğer töre cinayetleri gibi konular yeterince dikkat görmezse, siyasetçiler bu konunun halk için öncelikli olmadığını düşünürler.

Anahtar Kelimeler:

1. Kültür

2. Kadına Karşı Şiddet

3. Töre Cinayetleri

4. Basın

ABSTRACT

[UMUNÇ, Canay. Newspaper Coverage of Traditional Honour Crimes in Turkey: Hürriyet, Radikal, Zaman Newspapers Between 2000-2006, Master Thesis, Ankara, 2008.]

Honour Crimes are one of the most problems of Turkey. They have been also seen especially in Muslum countries or in the Western countries in which the muslim migrants are living. But throughout the world, there are a lot of women have been killed by their Intimate partner or husband because of several reasons. There are several reasons relate to honour which cause to the honour crimes. The main reasons of honour crimes are unwanted pregnancy, maritel rape, early and forced mariage, losing virginity exc. .The woman's sexuality is still taboo in Muslim countries.Women tried to realise their sexual and reproductive rights, becoming more vocal and advocating on numerous platforms.

In this thesis, it has been aimed to research of newspaper coverage of honour crimes in Turkey. How media portray crimer and victim has implications for public perceptions and social policy. Whether the newspapers sign the social resources is important also because of its social tendency . Therefore, to better understand these portrayals and newspaper role about solution, this study content analyzes three nationally sample of newspapers, Hürriyet, Zaman and Radikal, 7 year period and compare datas of public researches in order to examine the implications of the discrepancies between coverage and social reality.

Results show that, there are significant differences between newspaper's data and other researches, particularly about the regions, in which the most seen honour crimes. Newspapers generally show the East Region of Turkey as the

regions of honour crimes but the other researches show that these crimes can be realised at everyside of Turkey, especially in Marmara.

By portraying murder as an individual or relationship issue, it may be understood that the victims was blamed for their own victimization. Moreover, the relative lack of coverage of resources available in the community may exacerbate inability to receive help for the other women who are in risk of crime and need shelter. A few news , provided any information about the IPV resources such as hotline, web sites, shelters or other forms of victim services such as advocacy and counseling.

Policymakers use the media to determine which issues the public cares about so media attention is important in gaining the attention at a policy level. İf the issues like honour crimes are not receiving much attention, policymakers could infer that the subject is not a top priority for the public.

KEY WORDS:

1. Culture
2. Violence Against Women
3. Honour Crimes
4. Newspaper